IOANNIS MEVRSI

EXERCITATIONVM CRITICARVM

Partes II.

Quarum Prima

Curarum Plautinarum Commentarium.

Secunda

Animadversionum Miscellarum libros quatuor complectitur.

LUGDUNI BATAVORUM,

Ex officinâ Ludovici Elzevirii.

ANNO CIↃ. IↃ. XCIX.

Nobiliss. & Ampliss. Viro,

IACOBO AVGVSTO THVANO, CHRISTIANISS. Galliarum Regis Consiliario, & Regni Curiæ Præsidi,

IOANNES MEVRSIVS S. D.

NOn temerè illud à Cicerone dictum, Vir Ampliss. *Honos alit artes, omnesque incenduntur ad studia gloriâ.* Gloria enim est, quam unam sibi laborũ mercedẽ animus ingenuus desiderat. Gloria est, quæ efficit ut post mortem vivamus, id est, ut nunquam moriamur. Meritò itaque ad eam iter affectant, quicunque sunt τοῦ ἀμείνονος πηλοῦ. Et tamen aliter sentiunt tenebriones isti, quorum degeneres animi nobile nihil spirant, aut præclarũ. Certè sic statuendũ, quantò quis gloriæ cupidior, tantò majorem in eo bonæ mentis esse scintillam. Contenditur autem ad eam viâ duplici; aut virtute bellicâ, aut doctrinâ. Sed ea quæ doctrinâ acquiritur, & præstantior multò, & vivacior existit. Pręstãtior quidem, quia ingenii magnitudine parta,

cum illa virium: quia propriâ virtute, cum illa alienis militum auxiliis; & nisi Fortuna faveat atque Eventus, frustrà quæritur: postremò, quia placidè & tranquillè, cum illa per vim, & sanguinem humanum. Iam & vivaciorē dixi, meritò: vivunt enim docti semper, legūtur eorum scripta, laudantur, in sinu tenentur; illorum gloria omnis, statim à funere collabitur, nisi aliquem gestorum suorum præconem nanciscantur. Hoc ipsum Alexander ille verè Magnus scivit, qui immortalem gloriam magno animo spirans, cum in Sigéum ad tumulum Achillis fortissimi Græcorū venisset, felicem eum dicere, quod Homericis carminibus celebratus esset, non dubitavit. Quod cum ita sit, utram quis viam tamen ad gloriam insistat, laudem meretur præclaram. Hâc tamen fini, ut & eum sibi ob oculos habeat, qui fons & scatebra illius. Quod quotusquisque hodiè facit? dolendum profectò in tantâ claritate lucis divinæ. Iusta illa Plinii querela. *Multi famam, conscientiam pauci verentur*. Dum enim in id incumbunt, ut caducam hanc & follicularem vitam in honoribus transeant, æternam illam gloriam non sectantur, quia actiones & studia sua ad ejus hono-

honorem non referunt, à quo acceperunt ut ſublimiùs cęteris ſaperent, à quo ad aliquod faſtigium evecti. Et quamvis quidem probè vitam inſtituant, malè tamen vivunt, quia non in Dei gloriam: Prætereà nimis multi beneficiorum divinorum memoriam ex animo delent ingrati, tanquam ſuâ virtute quidquid habent comparaſſent; & omne id quod in ſe laudabile judicant, non Deo imputant, ſed ſibi: debebant tamẽ in Deo potius gloriari, (cum nihil habeant ſecundùm Apoſtoli dictum, quod non ab ipſo,) in eoque ſe ipſos amare. Optimé autem ſe amant, cum ejus dona in ſe: nam & Deus hoc ipſum amat in illis, quod à benignâ ſuâ manu habent. Horum itaque mens, quoniam glorię quàm virtutum avidior, famę quàm conſcientiæ diligentior, in cupiditatibus planè effręnis eſt, in honoribus cæca & tumida, ideóque graviſſimam in ſe & juſtiſſimam Dei Opt. Max. iram provocant. Tu, Vir Ampliſſime, longè ab hoc hominum genere divertis, Deumque & Pietatem ſeriò colis: os tibi non ſublino, non novi aulicorum artes, teſtantur id abundè Sacra Poëmata tua, quæ dono à te nuper nihil tale expectanti miſſa, ut debui, grara habui, &

 gra-

gratias ago quod dignum existimaveris cui ea donares. Accipe vicissim, quas ἀντιδώρου δίκην tibi paravi, Plautinas has meas Curas, amoris erga te observantiæque publicum testimonium. Censeo autē nominis tui splendorem autoritatemque apud probos eruditosque gratiam mihi haud mediocrem conciliaturum; inuidos verò & malevolos, quorum nimis ferax hoc ævum, compressurum. Vale. V. N. & me porrò favore tuo complectere. Lugd. Batavorum XIV. KL. April. CIↃ. IↃ. XCIX.

AD

Plauti editionem, Lector benivole, jam multi sunt anni cùm viri summi promiserint, qui tamẽ mutato consilio omnium exspectationem hactenus suspensam tenuerunt. Movit me ea res ad aliquid elucubrandum, quo principem Comicũ, cujus lectione maximè afficiebar, pro viribus juvarem: nec passus sum, quantum in me, hanc ei operam ulterius deberi. Quâ quidem iisdem, quos laudavi, viris summis, si quando huc se gravioribus studiis intermissis demittere volent, laudem nondum eripuisse non invitus fateor; uti nec aliis quibusuis, qui post me eandem sibi Spartam exornandam sument. Alius alio plura invenire potest, nemo omnia. *ait Ausonius. Idem verè de hoc Plauto dixero. Ut itaque ratio tibi emendationum mearum constet. Contuli postremam Dousæ editionem cum veteribus quatuor, Taruisinâ anni* CIↃ. CCCC. LXXXII. *Parisiensi* CIↃ. IↃ. XIII. *Venetâ* CIↃ. IↃ. XVIII. *& Basileensi* CIↃ. IↃ. XXXVI. *Quarum Taruisinam & Venetam Paullus Merula vir moribus ad humanitatẽ effictis benignè, hanc ex suâ, illam ex Academia nostra, cui præfectus est, bibliothecâ utendas dedit, sed serius: ad Mercatorem enim absolveram, itaque videbis in sequentibus tantum Comœdiis citari. Nec enim libebat mihi nauseabundo molestum illum & tædiosum denuò præcedentia omnia conferendi laborem aggredi, maximè cum ex postremis animadverterem, nihil ferè in illis esse quod non in Basil. reperirem. Hoc nolui te celare Lector. Porrò quod ad Curas has meas attinet, erui editio-*

editionum istarum veterum ductu non pauca Latia antiquitus usitata, hodiéque obsoleta, quæ tamen lectu non injucunda fore spero viris doctis, qui his adolescẽtiæ meæ studiis favent. Nugas fortasse aliquis dicet Grammaticas, fero; nec quicquam respondeo, nisi, ita ineptiendum fuisse Plauti causâ: item illud, Sapientis esse desipere in loco. *Sed ob hoc culpandus videbor, quod tam audacter viros magnos harum ineptiarum judices ceperim, & sanè, fateor, non injuriâ: verùm veniæ mihi benigna spes in summâ eorum humanitate tantopere prædicatâ. Quàm feliciter verò hîc fuerim, non ego possum aut debeo pronuntiare. Hoc autem liberè, & sine pudoris periculo possum, saltem conatum meum laudem mereri, si non operam. Sic Phaëthon temerarius etiam laudatur à poëtâ, quod etsi currum non tenuerit, magnis tamen exciderit ausis. Ardua enim via quam ingressus sum, etsi habuerim qui olim iter mihi straverint nõ segniter, Camerarium, Lambinum, Gulielmium, Dousam utrumque, quos profectò fatendum non frustra heic laborasse. Et quo illi omnes in re literariâ majores, ingenioque præclariore, eò mihi novi quidpiam invenire difficilius fuit. Collegi tamen hoc qualecunque Spicilegium, quod benivole Lector publicò dare animum induxi. Si placebit, benè habet: nihil ultrà expeto. Vale, & , quisquis es,*

ÆTERNITATEM COGITA.

IOANNIS MEVRSI
EXERCITATIONVM
CRITICARVM
Pars Prima.

In quâ

CVRARVM
Plautinarum Commentarius.

IOSEPHO SCALIGERO,
Heroi incomparabili, ac eruditorum
nostræ ætatis facilè principi,
IOANNES MEVRSIVS S. D.

VT Plautinis his, Vir maxime, interpellare te auderem animo meo obsequens, & studio in te singulari, eruditio tua eximia, quam omnes admirantur, effecit. Ignosces, spero, audaciæ meæ: cui si veniam non dabis, at certè isti tuæ, quam dixi modò, eruditioni; quæ ita me fascinavit, ut planè mei immemor, verecundia omni deposita frontem perfricuerim. Sine dolo dicam. Plurimùm te, qua sum erga viros magnos observantiâ, colo: nec hoc ipse tute ignoras. Sed & tu vicissim me amas ἴσῳ ζυγῷ, *ut ait Theocritus: quod sæpe ostendisti, maximè in nupero meo morbo, gravi & diuturno, omnia mihi officia, quæ ab amico exspectari debeant, prolixè offerens. Atque ea re effecisti, ut moriar & vivam ingratus, quod aiebat ille. Hactenus de me. Iam de Plauto, ad cuius Amphitruonem, quæ videor observasse, cum libebit inspicies. Quæ theta nigrum merebuntur jugulabis, & in Criticam istâ spongiam indues, quomodo Aiaci suo olim fecit Augustus. Honorificum autem erit à tuâ manu hoc pati, idque solabitur multùm. Sic hostem suum affatur heros magnanimus,*

Æneæ magni dextrâ cadis. ——

IOANNIS MEVRSI PLAVTINARVM CVRARVM Commentarius,

Ad AMPHITRVONEM.

Cap. I.

Peregri. Appropare. Nannium Proscenium. Apollodorus correctus.

FAvete Musæ, Plauto operam dabo; immò vobis; modò ejus vos verbis usuras, si Latinè loqui velletis, rectè olim judicatũ. Ordiar à comœdiâ principe, quam gratam negare nõ audebitis, vel ob Iovem patrem, qui ejus-scribendæ caussa fuit: vel ob Herculem cõsanguineum, cujus in eâ incunabula celebrantur. In secundo Argumento

——— Blepharo captus arbiter,
Uter sit non quit Amphitruo decernere.

Fortè hæc recta sunt, mihi tamen in mentem veniebat aptiùs ita constitui.

Uter sit Amphitruo non quit decernere.

Act. I. Sc. I.

Et ut res rationesq; vostrorum omnium
Benè expedire voltis peregreq; & domi.

Vet.cod. *Peregriq; & domi.* Sanè *Peregri* magis antiquitatem sapit, eoque nomine Plauto longè dignius: & ita alibi hic idem non infrequenter effert. Huc pertinet quod Charisius lib. II. *Peregri in loco, Peregrè ad locum* significare docet.

Nam vos quidem id jam scitis concessum & datū
Mi esse ab diis aliis nuntiis præsim & lucro.
Hæc ut me vultis approbare, annitier,
Lucrum ut perenne vobis semper suppetat:
Ita huic facietis fabulæ silentium.

Tertio versu ἀρχαϊσμὸς excidit, nam aut ego sententiam non capio, aut scribsit Comicus, *me vultis appropare*, pro *Approperare*. Nam veteres dicebant *Propo, Propero. Lambo, Lambero. Blato, Blatero.* Porrò efferebant primâ & tertiâ conjugatione, ut *Lavare, Lavere. Tonare, Tonere. Boare, Boere. Sonare, Sonere.* & talia. Iam verò *Appropare nuntium lætum & lucrum* dictum est, quomodo *Approperare malum*, sive *damnum*, alibi in his Fabulis. Sanè quid sit *Approbare alicui nuntium, aut lucrum*, nemo, opinor, me docebit. Verum est quod aio. Omnis mendi origo ab archaismo non animadverso.

Nam quid ego memorem, ut aliâs in tragœdiis
Vidi Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Martem, Bellonam, commemorare quæ bona
Vobis fecissent? quis benefactis meus pater,
Deûm regnator, architectus omnibus?

Non placet hæc dispunctio: magis ista quam in veteri codice meo invenio.

Nam quid ego memorem (ut alios in tragœdiis
Vidi Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Martem, Bellonam, commemorare quæ bona

Vobis

Vobis fecissent) quis benefactis m.p.

Nihil potest rectius.

Etiam histriones anno cum in proscenio hic

Jovem invocarunt, venit. auxilio iis fuit.

Furcillanda hæc lectio, & de fundo Plautino, quem hactenus jure pessimo possedit, deturbanda. In vet. cod. erat.

Etiam histriones nannio in proscenio hic

Jovem invocarunt, venit.

Quantò melius! Ναννίου, sive ναννίου (utroque enim modo efferebant, sicut Νάννος, νάννος) meretrix fuit quæ προσκήνιον cognominabatur quod splendidis se vestimentis ornaret. Athenæus lib. XIII. Ἀντιφάνης δ᾽ ἐν τῷ περὶ ἑταιρῶν προσκήνιόν φησιν ἐπεκαλεῖτο ἡ Νάννιον. ὅτι πρόσωπόν τε ἀστεῖον εἶχεν, καὶ ἐχρῆτο ἱματίοις πολυτελέσι, ἐκδῦσα δὲ ἦν αἰσχροτάτη. Suidas. Ἀντιφάνης δὲ ὁ νεώτερος ἐν τῷ περὶ τῶν ἑταιρῶν τὴν Νάννιόν φησι προσκήνιον ἐπονομάζεσθαι, διὰ τὸ ἔξωθεν δοκεῖν εὐμορφοτέραν εἶναι. Quæ totidem verbis habes apud Harpocrationem. Comicus noster eleganti conversione, & festivâ, proscenio Nannium tanquam cognomen adjungit, cum prius Nannio proscenium esset cognominis vicem.

Qui cum Alcumena est nupta Electri filia.

Etiam heic mendum latet, quod nemo in hunc diē acerrimorum tot Criticorum animadvertit, nedum correxit: atque verum me dicere sine ullo negotio præstabo: Quî enim hæc possunt sincera esse, cum Electryon fuerit nomen patris Alcmenę, non Electrus, quod pręfert hæc lectio? Hesiodus ἀσπίδι.

Ἀλκμήνη θυγάτηρ λαοσσόου Ἠλεκτρύωνος.

Apollodorus βιβλιοθήκης lib. II. Ἠλεκτρύων δὲ γήμας

μας τὴν Α᾿λκαίυ θυγατέρα Α᾿ναξῶ, ἐγέννησε θυγατέρας μὲν Α᾿λκμήνην, παῖδας δὲ Στρατοβάτην, Γοργοφόνον, Φιλονόμον, Κελαινέα, Α᾿μφίμαχον, Λυσίνομον, Χείρίμαχον, Α᾿νάκτορα, Α᾿ρχέλαον. ubi legendũ, ἐγέννησε θυγατέρα μὲν, nõ θυγατέρας. Et ſanè multos alios nõ aliter nominare videbimus. Reſcribo ergo, levi mutatione.

Qui cum Alcumena eſt nupta Electri filia.

Eſt verò μεταπλασμὸς ἠλέκτρ@, pro ἠλεκτρύων. Ita Α᾿στέρ@ pro Α᾿στερίων apud Lycophronem. Δάμαρτα κρήτης ἀστερίῳ στρατηλάτῃ. Ipſe hic Comicus noſter Moſtellariâ Tranium vocat ſervum Tranionem.

Sed Philolachetis eccum ſervum Tranium.

Quàm liber harum rerum multarum ſiet.

Quantuſq; amator ſiet, quod complacitũ eſt ſemel.

Non auditem prçferre lectionem V. C.

Quantuſq; amator, quòm quid c. e. ſ.

Deinde.

Et Soſia ſervos cujus, ego hanc fero imaginem;

Vet. cod. magis antiquè. *quovis ego.* Et ſic ſemper, quod ſemel heic in initio monitum volui.

Cap. II.

Tortus. Tortulus. Pacuvius, Cato, Columella, & Varro emaculati. *Tutuli.* Ὄφεις. Martianus illuſtratus. *Ferit.* Athenienſes cicadas in capite geſtare ſoliti.

Ait Mercurius ſub exodium prologi ſui.

Ego has habeo hic uſque in petaſo pinnulas.
Tum meo patri autem torulus inerit aureus
Sub petaſo, id ſignum Amphitruoni non erit.

Cor-

Correxerim. *tortulus inerit aureus* Nam eſt ὑποκοριστικὸν τοῦ *Tortus*, à torquendo. Pacuvius Duloreſte.

Nam te in tenebris ſæpè macerabo fame
Clauſum, & fatigans artus torto diſtraham.

Ita legendum, non *lacerabo*. Cato de Re Ruſt. cap. CXXXV. *Funem exordiri oportet longum pedes* LXXII. *toros* III. *habeat lora in toros ſingulos* IX. *lata digitos* II. Reſcribo. *tortos* III. *h. l. in tortos ſingulos.* &c. Subdit enim. *Cum tortus erit longus pedes* XLVI. *in commiſſurâ abibunt pedes* III. Ergo *Torti* erant loca contorta, qui multiplicati & coagmentati *Funes* dicebãtur. Idem error apud Columellam commiſſus lib. V. cap. VI. *Plenioribus ramis plures palmites alius ab alio ſeparati imponantur, gracilioribus pauciores, vitiſq; novella tribus toris ad arborem religetur.* Poſteà. *Torum imum imponi tum oportet, cum vires viti adimit.* Scribo. *tribus tortis.* Deinde. *Tortum imum.* Varro quoque corruptus lib. IV. *Torale quod antè Torum: & Torus à toruo, quod is in promptu: ab hâc ſimilitudine Toruinus in mulieris capite ornatus.* Legendum eodem modo. *Torus à torto.* Poſteàq; *ab hâc ſimilitudine Tortulus in m. c. o.* Nam veteres editiones habent *Torulus*, non *Toruinus*. Nolim autem voci Græcam etymologiam quærere, cũ Latinam habeamus. Dicit verò. *Torus à torto*, quia olim lecti funibus ſubtẽti, quod notum. Porro quẽ *Tortulum* heic Varro, alibi *Tutulum* nominat lib. VI. *Matresfamilias crines convolutos ad verticem capitis quos habebant velatos* (rectè *elatos* emendavit divinus Scaliger) *dicũt Tutulos.* Atque *Tutulus* omninò diminutivè à *Tutus*, ut ſuadet ἀναλογία, etſi nõ uſitatum alicubi reperiamus: & nos Belgæ voce in-

de detortâ *Tuten* appellitamus, Græci ὄφιας, quod ſerpentum modo in ſpiram eſſent convoluti. Hinc Martianum Capellam explico, qui lib. I I. Græciſſans ſuo more *Dracones* vocat. *Hoc in eâ perhibetur intuita, quod admodum pulcra, tamen antias draconibus circumflexa, crebroque capillitio vulſâ, ambifariumque Nital ſecum congreſſa mitificat.* Videmus muliebrem iſtum morem etiam apud Apuleium Mileſ. I I: *Uberes enim crines leniter emiſſos, & cervice dependulos, ac deinde per colla diſpoſitos, ſenſimq; ſinuato patagio reſidentes, paulisper ad finem conglobatos in ſummum verticem nodus adſtruxerat.* Et tantum ſanè invaleſcente luxuriâ circà hanc ſtructuram fuit ſtudium, ut ſi non haberent ſatis ſpiſſam crinium ſobolem, aliundè anxiè anquirerent. Hoc eſt quod ait Hieronymus in epiſtolâ quâdam ad Demetriadem. *Quando eras in ſeculo, ea quæ erãt ſeculi diligebas, polire faciem purpuriſſo, & ceruſſâ ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere.* Sed vagor, itaque reprimo errantem hunc calamum. Redeo ad Plautum. Ad tortulum aureum Amphitruonis quod attinet, vult dicere eum Athenienſium more (& hæc Athenis fieri finguntur) capillum habere congeſtum in conum, & τεττιγοφοροῦντα, atque inde dignoſci ab Amphitruone debere, qui cum Thebanus eſſet, alio capitis ornatu incedebat. Athenienſes autem, ut ſe αὐτόχθονας eſſe declararent, cicadas crinium tortulis innectebant. Virgilius in Ciri.

Aurea ſolenni comptum quem fibula ritu
Mopſópio, tereti nectebat dente cicadæ.

Ælianus ποικ. ἱστ. lib. IV. cap. X X I. Ariſtophanis Schol.

Schol. Nubibus. Philostratus major εἰκόνων lib. II. Thucydides ξυγγραφῆς α. & alii plurimi.

Adest: ferit operæpretium hic spectantibus. Rectè acutissimus Palmerius *Adeste* reponit, ut monet Dousa: sed *Ferit* non est mutandum, quia est ἀρχαϊσμὸς pro *Fuerit*. Talia *Attinero*, *Volero*. *Monero*, & alia.

Cap. III.

Plautini versus Prisciani ope restituti. Priscianus leviter emaculatus. *Lucu*. Mercator, & Cistellaria correctę. *Templum* antiquè. *Extemplò*. *Minora templa*. Varro reprehensus.

ACt. I. Sc. I. Sosia audaciam suam & confidentiam jactans, ait.

Quid faciam nunc, si tres viri me in carcerem compegerint?

Sed elegantius, si transponamus leviter voces duas hunc ad modum.

Quid faciam, si nunc tres viri, &c.

Atque, quod conjecturam nostram stabilit, ita citat Priscianus libro de versibus Comicis.

——— *ita*
Peregrè adveniens hospitio publicitus accipiar.
Hæc heri immodestia coëgit, me qui hoc
Noctis à portu ingratis excitavit.

In vet. lib. aliter constituti hi versus, & sanè rectissimè.

Ita peregrè adveniens
Hospitio publicitus accipiar,
Hæc heri immodestia coëgit me,

Qui hoc noctis à portu
Ingratis excitavit.

Priscianus confirmat loco citato. *Vtitur tamẽ* (Plautus) *in hâc ipsâ scenâ dimetris brachycatalecticis, id est, à tribus simplicibus pedibus, ut,*

Ita peregrè adveniens.

Et similiter.

Qui hoc noctis à portu.

Vel dimetris catalecticis, id est, quibus una deest syllaba, ut

Ingratis excitavit.

Vel dimetris hypercatalecticis, id est, quibus una abundat syllaba, ut in eodem (scribo, *eadem*, nam ad scenam referendum.)

Hospitio publicitus accipiar.

Hinc, & multis aliis indiciis codicis mei, quo utor, bonitas cognoscetur. Sequitur.

Nonne idem hoc luci me mittere potuit?

Scribo, ut erat in v. c. *hoc lucu*. Nam veteres *Lucu* etiã dicebant, ut *Noctu*. Sic Mercatore Act. II. Sc. I.

Ad portum hinc abii manè cum luci simul.

Iterum vet. cod. *cum lucu simul.*

Item Cistellariâ. Act. II. Sc. I.

Posteà autem cum luci primo cras nisi ambo occidero.

Vet. cod. *cum lucu primo*. Elegans sanè ἀρχαϊσμὸς, quem invenias quoque apud Terentium Adelph. Act. v. Sc. III.

— DE. *scilicet, ita tempus fert,*
Faciundum est: cæterum rus cras cum filio
Cum primo lucu. ———

Conqueritur porrò Sosia,

Opulen-

Opulento homini hoc magis servitus dura.

Vet.cod. τὸ *magis* non agnoſcit, & puto rectè: Mavult Plautus aliique innumeri ita conciſè loqui. Scioli cū ſubaudiri intelligerent, nec phraſeos elegantiam caperent temerè infarſerunt,

Hoc magis miſer eſt divitis ſervos.
Noctesq; diesq; aſſiduo ſatis ſuperq; eſt
Quo facto aut dicto adeſt opus, quietus ne ſis:
Ipſe dominus dives operis, & laboris expers,
Quodcunque homini accidit, libère poſſe retur.

Pergit Soſia cōqueri de iniquitate divitum, qui ſervis pluſquam par eſt imponunt operis: ſed quartus verſus in vet.cod. ita legitur.

Ipſe, dives operis, & laboris expers.

Extritâ voce ſecundâ, quod magis placet, quippe quod plus habeat contemptus & bilis adverſus dominum.

Qui multa Thebano populo acerba objecerunt funera,
Id vi & virtute militum victum atque expugnatum oppidum eſt.

Melius omninò vet.cod.

Quod multa Thebano populo acerba objecit f.

Nam ad ſequens carmen referri debet, non ad præcedens.

——*ſe exercitum extemplò domum*
Reducturum.——

Quid *Extemplò* ſit video diſſertari à viris doctis. Varro lib. VI. de L.L. explicat *Continuò, quod omne templum debet eſſe circumſeptum, nec plus quàm unū introitum habere.* In quâ etymologiâ non leviter ille Romanorū doctiſſimus hallucinatus eſt. Illuſtriſſimus

mus vir Iosephus Scaliger putat esse sacrorum verbum, sacrificioque peracto à præcone pronuntiatum, quo significabatur ut exirent ex templo: quod quia citò fiebat, inde pro citò & properè sumi cæptum fuisse. Laudanda est conjectura, non tamen sequendam arbitror: nam aliud nihil est quam *Ilico* ad verbum, quod *E loco* Grammatici interpretantur, *Templum* enim antiqui accipiebant pro loco patulo & conspicuo, vel ex quo in omnes partes circumspici posset. Clarè ecce in schedis Festi. *Cōtemplari dictum est à templo, id est, loco qui ab omni parte aspici, vel ex quo omnis pars videri potest, quem antiqui* TEMPLVM *nominabant.* Ergo nos verum etymon eruimus. Porrò quod ait Varro, *Omne templum debet esse circumseptum, nec plusquàm unum introitum habere*: Vereor ut parum ei memoria cōstiterit, nam tantum erant ea templa, quæ *Minora* dicebantur. Festus. *Minora templa fiunt ab auguribus, cum loca aliqua tabulis aut linteis sepiuntur, ne uno amplius ostio pateant, certis verbis definita.* Ad quem locum vide Scaligerum.

—— magnanimi viri freti virtute & viribus
Superbè nimis, ferociter legatos nostros increpant.

Etsi non temerè rejicienda hæc dispunctio, nō contemnenda tamen quæ in vet. cod.

—— freti virtute, & viribus
Superbi, nimis ferociter l.n.i.

Cap.

Cap. IV.

Plauti locus hactenus luxatus insigniter in integrum restitutus. *Gerare, Fodare, Vellare,* ἀρχαϊκῶς. *Pterelas.*

VAldè ego judicii fallor, aut totus iste locus miserè luxatus.

——— ex spiratu atque anhelitu
Nebula constat: cadunt volneris vi & virium.
Denique ut voluimus nostra superat manus,
Vicimus vi feroces.
Crebri hostes cadunt, nostri contrà ingruunt.
Sed fugam in se tamen nemo convortitur.
Nec recedit loco, quin statim rem gerat,
Animam amittunt prius quam loco demigrent.
Quisque uti steterat, jacet, obtinetque ordinem.
Hoc ubi Amphitruo herus conspicatus est meus,
Illicò equites jubet dextera inducere.
Equites parent citi: ab dexterà maxumo
Cum clamore involant, impetu alacri
Fœdant & proterunt hostium copias jure injustas.

Vet. cod. in secundo versu *cadunt* nõ habebat. Sed, ut dixi, locus distortus, atque ita statuo restitui in pristinum debere nitorem.

——— ex spiratu atque anhelitu
Nebula constat: volneris vi & virium
Crebri hostes cadunt, nostri contrà ingruunt.
Sed fugam in se nemo tamen convortitur.
Nec recedit loco, quin statim rem gerat.
Animam amittunt, priusquam loco demigrent.
Quisque ubi steterat, jacet, obtinetque ordinem.

Hoc

Hoc ubi Amphitruo herus conspicatus est,
Illicò equites jubet dexterà inducere.
Equites parent citi: ab dexterâ maxumo
Cum clamore involant, impetu alacri
Fœdant & proterunt hostium copias
Jure invisas.
Denique, ut voluimus, nostra superat manus;
Vicimus vi feroces.

Hanc veram hujus loci lectionem pronuntiare vix est ut dubitem, considera attentè serie Lector. Monendum autem quinto versu τὸ *Gerat* esse ἀρχαϊκὸν pro *Gerit*. Dicebant enim veteres *Gerare*, & *Gerere*, unde *Aggerare*, & *Exaggerare* decompositum. Sic *Fodare* & *Fodere*, ut notat Festus; quin etiam *Vellare* ad eandem faciem pro *Vellere* extulisse satis arguit frequentativum *Vellicare*. In octavo τὸ *Meus* omisi ex authoritate vet. cod. ne in temeritatis me crimen induam. Deinde ex *jure injustas* pauxillâ mutatione solâ de conjecturâ feci *jure invisas*: Segregavi verò à superiore regulâ cui adhæserat, & collocavi, ut sit versus monometer, præeunte vet. codice. Porrò quartus versus ita constitui debet. *Sed in fugam se nemo* Nam *Convortitur* pro *Convortit* ἀρχαϊσμὸς est, quales plures est videre apud Nonium de contrariis verborum generibus.

Post ob virtutem hero Amphitruoni patera donata aurea est,
Qui Pterela potitare rex solitus est.

Aut heic ἀποκοπὴ est, pro *Pterelaus*, aut legendum *Qui Pterelas*: Dicebant enim Pterelaus Pterelas, sicut Arcesilaus, Arcesilas. Et sic infrà bis térve rescribendum.

Neque

Neque se Luna quoquam mutat, atque uti exorta est semel.

In vet. cod. aliter erat. *quoquam motat, statque uti e.* Nec dubitem præferre.

Cap. V.

Pugno legere. Davi persona in Comœdiâ quod vulpes in Fabulis Æsopi. *Hirnea. Frenella. Credebet. Simil. Debil. Famil. Subtil. Collus. Proh fidem.*

Eâdem Sc.

SO. *Ibo ut herus quod imperavit Alcumenæ nuntiē.*
Sed quis est hic homo, quem ante ædis video hoc noctis? non placet.
ME. *Nullus est hoc meticulosus æquè.* SO. *Quom in mentem venit.*
Illic hoc homo denuò volt pallium detexere.

Non potest, quin corrupta hæc sint; quis enim, obsecro, sensum mihi commodum expediet? Dispungo, & lego.

Sed quis hic est homo? quem ante ædis video hoc noctis? non placet.
ME. *Nullus est hoc meticulosus æquè.* SO. *Quem? in m. v.*

Quem? supple, *video hoc noctis ante ædeis*. Nam referendum ad priora verba, quę, cum Mercurius interrupisset, eo modo resumit. Et est hæc emendatio à vetere codice meo.

Aliâ formâ esse oportet, quem tu pugno legeris.

In vet. cod. erat. *Pugno læseris*, sed malè: *Pugno legere* eleganter hercle dictum, cui respondet nostrum idioma.

idioma. Met een buyst belesen.

Mirum nisi hic me quasi muranā exossare cogitat,
Vltrò istinc qui exossat homines. ———

Malè viri docti hanc vocem substituerunt, pro *istic*, quòd valet, *istoc modo*. Ita alibi usurpat, ut & Apuleius. Est autem Græcismus, οὕτως.

ME. *Auferere, non abibis, si ego fustem sumpsero.*
SO. *Quin med huius esse familiæ familiarē prædico.*

Sic lego. *Quin med h. e. f. f. prædico?* Multo hæc jam efferuntur elegantius, quod unum efficit addita ἐπιστρόφου nota, quæ malè erat abjecta.

Sosiam vocant Thebani Davo prognatum pàtre.

Rectè habēt hæc; sed monendum duxi Davi personā in Comœdiâ nihil aliud esse, quàm quod vulpes in Æsopi Fabulis. Philostratus libro εἰκόνων, lēmate Μῦθοι. Κορυφαία δὲ τοῦ χοροῦ ἡ ἀλώπηξ γέγραπται. Χρῆται γὰρ αὐτῇ ὁ Αἴσωπος διακόνῳ τῶν πλείστων ὑποθέσεων, ὥσπερ ἡ κωμῳδία τῷ Δάῳ. Sed hoc quod subdā, propritim ad Plautum spectabit.

ME. *Amphitryonis te esse ajēbas Sosiam.* SO. *peccaveram,*
Nam Amphitryonis sociennum me esse volui dicere.

Etsi non ignorem *Sociennus* cascam esse vocem, nec indignam nostro hoc, an tamēn eâ heic usus fuerit vehementer dubito. Lego ex vet. codice.

Nam Amphitruonis socium næ med esse v. d.

Manifestò captavit παρήχησιν, quę minus pulcra est, si *sociennum* legamus, pulcherrima autem, si sequamur meum codicem; quod ipsum facere nulla mihi hoc in loco religio: & facilè spero me doctorum virorum puncta laturum. Est prætereà ἐπανόρθωσις.

Quum

Quum enim Amphitruonis se esse Sosiam dixisset satis confidenter, resumit peccasse profitens, & voluisse dicere, Amphitruonis se esse socium. Nihil verius, meliusque. Atque hæc venustas omnis perit, si *sociennum* retineamus.

ME. *Dicito quidvis, nō nocebo.* SO. *tuæ fidei credo?*
ME. *meæ?*

Vet.cod.*tuæ fidei credon'?* Quod magis Plautinum.

Cadus erat vini, inde implevi cirneam. —

Ita ex Nonio reposuit Lambinus, sed aliæ editiones habent, *implevi hirneam*: quod rectum est. Cato cap.LXXXI. *Indito in hirneam fictile, eam demittito in aulam ahenam aqua calida plenam. ita coquito ad ignem. Vbi coctum erit, hirneam confringito, ita ponito.* Hinc *Irnella* ὑποκοριστικὸν apud Festum. *Irnella, vasis genus in sacris.* Nam quod à Græca voce patrocinium quærunt, desinant obsecro: nec tanta Nonii est authoritas, ut eā heic sequi propterea debeamus.

At ego per Mercurium juro tibi Iovē non credere,
Nam injurato, scio, plus credit mihi, quā jurato tibi.

In vet.cod. erat, *plus crederet mihi.* Facile verā Plauti lectionem eruere.

Nam injurato, scio, plus credebet mihi, q. i. t.

Pro *Credebit*. Et est duplex ἀρχαισμὸς. Sic *Reddebo* & *Addebo* alibi dicit, ut Nævius *Dicebo, Fidebo*, quod suo loco monebimus. Pergit Mercurium sibi mirabundus Sosia comparare.

Quemadmodum ego sæpè in speculum inspexi, nimis similis est mei.
Itidem habet petasum, ac vestitum, tam consimili'st atque ego.

Ita correxit Lambinus, cum prius esset *simil est.* item

consimil est:quod ego utrumque retineo. Geminus locus posteà. Sanè casci illi non aliter efferebant; sic *Debil* apud Ennium: *Famil* sive *Famel* apud Festum:*Subtil* pro *Subtilis* apud Priscianum : sic *Mugil*, *Mugilis*.*Strigil*, *Strigilis*, recto casu. Et alia ejusmodi.

Malæ, mentum, barba, collum. ——

Scribo, *barba*, *collus*.idq; ex authoritate Nonii Marcelli. Talia multa masculino & neutro genere indifferenter usurpabant. Illud autem monere me penè fugerat, ubi suprà legitur, *Proh fidi Thebani cives*, in veteri codice erat. *Proh fidem Thebani cives*. Quod purum putum Plautinum. Idem est ac si dixisset, Obsecro vestram fidem cives Thebani. Nemo tam fungus qui audeat reprobare.

Cap. VI.

Suscipio, *Conspicio*, pro verbalibus posita. *Nequiter expedivit*. Plauti lectio vindicata. *Cul. Facul. Simul. Procul*. Nonius à Lambini impugnatione defensus. *Disparè*.

Sc. *Bene prosperéque*.
Vno ut labore absolvat ærumnas duas,
Et ne in suspicione ponatur stupri,
Et clandestina ut celetur suspicio.

Mendi suspectū hunc locum habitum à Lambino video, & non injuriâ: dum tamen *susceptio* reponit, non emendat, nam hoc nimis à vulgatę lectionis vestigiis abit. Ego dubium nō habeo, quin ἀρχαϊσμὸς elegans exciderit, legendúmque sit transpositis literis, *ut cèletur suscipio*. Est aut *Suscipio* ἀρχαικὸν pro

pro verbali *Susceptio*. Eadem facie *Conspicio* in solennibus verbis quibus templum finiebatur, *Conregione, conspicione, cortumione, utique ea rectissimè sensi*. Habes apud Varronem lib. VI. sed emendata ab incomparabili viro Ios. Scaligero. Spero viros eruditos hanc meam conjecturam non difficulter admissuros.

Sc. *Benè vale Alcmena.*

Nequiter penè expetivit prima parasitatio.

Hæc lectio à Lambino est, & temerè nimis in textũ recepta. Anteà erat, *Nequiter penè expedivit p p.* Ita signatè vet. cod. *Nequiter expedivit* nõ aliud est, quã si dixisset, parum utilis fuit prima parasitatio. Talia sunt, *Malè sanus. Malè suadus.* Paullò ante.

Prius abis quam lectus ubi cubuisti caluit locus.

Affirmo Plautum scribsisse, *Ubi concubuisti concaluit*. Priscianus lib. VI. *Excipitur hic lectus, ἡ κλίνη, quũm tamen etiã hujus lectus antiquissimi protulerũt. Cornificius in primo de Canis deorum. Ipsis vero Cereris epulis memoriæ novandæ gratiâ lectus sternuntur. Plautus in Amphitruone. Quam lectus ubi concubuisti concaluit locus.* Et vet. cod. *concaluit* præferebat.

IV. *Ecastor condignum donum, quali est qui donum dedit.*

ME. *Immò sic condignũ quali'st, quoi dono datu'st.*

Scribo utrobique *cul est, non quali' st*. quod Plautinum esse nunquam credam, etsi Lambinus impugnet malo jure Nonium. *Cul* veteres dicebant pro *Quale*, κατ' ἀποκοπὴν: Ita *Simul, Facul, Procul*, pro *Simile, Facile, Procile*. quæ posteà adverbialiter sumi cæperunt. Dico verò *Procul* pro *Procile*: novè quidem, & audacter, ut quibusdam videbitur, verè

tamen. nam efferebant primò *Proculus Procilus*, quemadmodum *Optimus, Optumus:* deinde *Proculus Procilis*, ſicut multa eâ facie: accipiebaturque ea vox pro remoto & longinquo propriè, quamvis Feſtum & Gloſſographum diverſam notionem tradere non ſim neſcius. Hæc ἐν παρέδῳ Nonii gratiâ, & Plauti; cujus ſecundus verſus anteà propoſitus plenius & rectius in vet. cod. ita perſcriptus erat.

Immò ſic condignum donum, &c.

Metri lex clamat. Porrò quod Plautus neutrum pro maſculino ponit, facit ſolens, & ſine peccato, nam veteribus illis Comicis canonas Grammaticorum tranſilire nulla religio. Sic Aululariâ, Sc. *Poſtquam obſonavit.*

Cocus ille nundinale eſt, in nonum diem
Solet ire coctum. ——

Ità enim ex Feſto lego, non *nundinalis eſt*. Captivis quoque, Sc. *Quæ res bene.*

Fac fidele ſis fideli, cave fidem fluxam geras.

Sic habet vet. cod. & Nonius, qui tamen errat, cum pro *Fideliter* poſitum exiſtimat: Nam quod *Fidelis ſis* Cametarius, vir ſummus, propugnat, patietur ſibi errorē iſtū à me eripi. Sic *Cuium ager*, pro *Cuius*, *Trinummo*, Sc. *Minus quindecim.*

Neque unquam quiſquam eſt, quoius ille ager fuit,
Quin peſſimè ei res vorterit, cuium fuit.

Item Mercatore.

Eamus intrò, non utibile hic locus factis tuis.

Ità lego ex veter. cod. non *utibilis*. Sub finem hujus ſcenæ.

Atqui quantò nox fuiſti longior hâc proximâ
Tantò brevior dies ut fiat; faciam, ut æquè diſparet.

Et dies

Et dies è nocte accedat.

Quid alii heic videant commodi sensus nescio, ego certè nihil. in vet. cod. erat.

——— *ut aquè dispar*
Et dies & nox accedat. ———

Puto veram lectionem.

——— *ut aquè dispare*
Et dies è noctè accedat. ———

Disparè, pro *Dispariter*. ut *Alacrè, Acrè. Hilarè.*

Cap. VII.

Ecere. Ecer. Glossarium corrigitur.

AD Actum secundum perveni, quem nunc examinabo. In ipso initio.

SO. *eccere. jam tuatim*
Facis, ut tuis nulla apud te sit fides.

Semel hoc monebo: scribendum *Ecere*, ut *Equirine, Eiuno, Ecastor*. Efferebant etiam truncatè *Ecer* quemadmodum *Epol.* Glossæ *Ecer*, Κατὰ τῆς Δημητρος. Ita scribendum, non *Eccer*

Tu me verbero audes herum ludificari?

Magis Plautinè vet. cod. *Tun' me.*

At te faciam hodiè proinde ac maritus est,
Ut minus valeas, & miser sis,
Salvus domum si rediero jam.
Sequere sis, herum qui ludificas dictis delirantibus.

Alia interpunctio vet. cod.

Salvus domum si rediero. jam
Sequere sis.

Nec paullò melior.

AL. *Immò mecum cœnavisti, & mecum cubuisti.*

AM. *Quid est?*

AL. *Vera dico.* AM. *Non quidem hercle de hac re, de aliis nescio.*

Vetus codex auctior versu.

AM. *Quid est?*

AL. *Vera dico.* *Nihil te pudet scelesta populi in conspectum ingredi?*

Qui cur Plauto indignus habendus sit nondum videre potui.

AM. *Egóne istuc dixi?* AL. *Tute istic, etim astante hoc Sosiâ.*

Lego. AL. *Tute istuc*, supple. *dixisti.* Nihil verius.

AM. *Tun' me heri advenisse dicis?* AL. *Tun' te abisse hodiè hinc neges?*

AM. *Ego enimverò, & me advenire nunc primum aio ad te domum.*

Vera lectio vet. cod. AM. *Nego enimverò*, &c.

AL. *Vnde hæc igitur est, nisi abs te, quæ mihi dono data est?*

Corrigo, *quoi mihi.* Id est, à quo. Quali phrasi etiam alii Auctores non illibenter usi inveniuntur.

AM. *Vir ego tu' sim! ne me appella falso falso nomine.*

Extra côtroversiam vera lectio vet. cod *falsa falso n.* Quod & Dousæ in mentem venit suspicari.

Cap. VIII.

Scena. Scenaculum. Scælum. Voces Sabinorum. Macrobii locus emaculatus, & Saliare carmen apud Festum. *Ne*, pro Non. *Dic blandius.* Scenæ binæ in unam redactæ,

Scenâ primore Actus tertii.

Ego

Ego ſum ille Amphitruo quoiu'ſt ſervos Soſia,
Idem Mercurius qui ſit, quando commodu'ſt,
In ſuperiore qui habito cænaculo.

Vetus codex variat.

In ſuperiore cæli qui habito ſcenaculo.

Quæ voces inſitiviæ non debent haberi profectò. tranſpono autem, ut numeri conſtent.

Superiore in cæli qui habito ſcenaculo.

Scenaculo verò præ illo *Cænaculo* retineo, non injuriâ. Sabinorum hæc vox propria queis *Scena* erat quæ *Cæna* Romanis, etiam *Scenaculum*, quod iiſdē *Cænaculum*, quod ex Paullo Feſti mutilatore licet cognoſcere. uſus fuit indubiè hoc vocabulo quoque Macrobius Saturnal. lib. I. cap. VIII. ubi de Saturni æde. *Habet aram & ante ſenatulum. illic Græco ritu capite aperto res divina fit.* In aliis exemplaribus eſt, *& ante ſe cænaculum.* Emendo certâ conjecturâ. *Habet aram exante ſcenaculum.* Sic *Scælum* etiam pro *Cælum.* Inde corrigendum Saliare carmen apud Feſtum.

Sed jam ſcælo candens Aurora obſtenit ſuū patrē.

Nam malè ibi *ſe cælo*, ut in Macrobio, *ſe cænaculum.* Deinde *obſtenit* pro *obſtinet* repoſui, cujus facti mei rationem vide infrà ad Militem cap. V. Sc. *Durare nequeo.*

Non edepol faciam, neque me perpetiar probri
Falſo inſimulatam. ———

Vet cod. *Næ edepol.* Facilè veram eruo lectionem, ſcribendum enim abſque diphthongo, *Ne edepol.* Nam veteres *Ne* pro *Non* uſurpabant, hinc *Nevolo* (pro quo per συγκοπὴν *Nolo*) *Neſcio*, Sc. *Amphitruo, aſſum.*

Quādo isthæc omnia exjurasti te mihi dixe per jocū.
Vel hinc, si non aliis indiciis, codicis mei probitas poterit æstimari; nam versum hunc, quem de conjectura heic ex Nonio acutissimus vir Simeo Bosius collocaverat, hoc ipso loco invenio. Sc. *Quis ad fores.*

AM. *Dic quæso mi Sosia.* ME. *blandius. cum Alcmenâ.* AM. *in eodemne*
Cubiculo? ME. *Immò ut arbitror corpore corpus incubat.*

Confusæ hic personæ, quas sic restituo.

AM. *Dic quæso mi Sosia blandius: cum Alcmenâ? in eodemne*
Cubiculo? ME. *Immò ut.*

Dic blandius non aliud est quam εὐφήμει. Inspice, si tanti erit præcedentia, videbis minimè falli me in censurâ. Posteà Scenam *Quis tam vasto,* malè diremerunt, & alterius initium cōstituerunt ad ista verba *Vos inter vos:* unica enim tantum est scena, quod & veteris codicis authoritate comprobari potest. Eâ scenâ.

Certum est introrumpam in ædis.

In vetere codice erat, *in ædibus.* Item posteà.

—*pergam in ædis nunc jam.*

Iterum vet. cod. *in ædibus*: nec aliter MSS. Langiani, & rectissimè. ἀρχαϊσμὸς est, apparet enim veteres præpositioni *In,* sive motum in loco, sive ad locum significarent, indifferenter accusativum & ablativum adjunxisse. Sc. *Spes atque opes.*

Ego cunius recessim rursum vorsum trahere ac ducere:

Cod. vet. *rursum prorsum.* Corrigendum, *vicissim rursum*

rursum prorsum, ut monui Critici Arnobiani lib. I. cap. IV.

Cap. IX.

Servi in pistrino *Asini* dicti, molæ *Præsepia*. *Nunquame*. *Paxim*. *Lacte*. Mercator correcta. Varro emaculatus leviter. *Reducere*, ἀναδηλκῶς. *Rerogare*. *Reloqui*. Sabinismus annotatus. *Prægnas*.

CAput mihi hoc explebunt omissa quædam, ac maximè è Langii viri optimi optimis membranis observata. In illis erat iste titulus. PLAVTI ASINII AMPHITRIO. Et ASINII cognomētum Plauto nostro in omnium Comœdiarum titulis tale legitur. Quod quidem quid sibi velit, cum nemo hactenus exposuerit, operam non puto me lusurum, si ipsemet negotii istuc sumam. Scribendum verò PLAVTI ASINI. Appositum autē ei à librariis veteribus; quia depistorum esset prosapiâ. Nam olim qui in pistrino laborabant, quod idem illis incumberet labor ad trusatiles molas, qui asinis ad versatiles, per convitium *Asini* audiebant: & molæ quoque *Præsepia* contemptim nominabantur. Ex hoc dicto exaudiendus etiam ipse Plautus Curculione. Sc. *Migrare certum est*. ubi Palinurus parasitum, nisi è Caria argentum afferat, in pistrinū iterum detrudendum prædicit.

Paves, parasitus quia non rediit Cariâ.
Afferre argentum credo. nam si non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo,
Quin reciperet se huc esum ad præsepim suam.

Tantum de Titulo: nunc Fabulam examinare denuò incipiam. Prologo.

Sed mos illic nunquam fuit pdtri meo.

Langii MSS. & vet. cod. *Sed mos nunquam illi fuit patri meo.* Eruditi viri mutârunt, transposueruntq;: cur? obsecro: quia hiatum rati nimirum, & claudicare versum. Pace eorum dictum spero, valdè falsi sunt. Scribendum autem hoc modo.

—— nunquam' illi fuit patri meo.

Id est, *nunquame.* Ita veteres dicebant, pro *Nunquã:* sic *Quame, Tame, Cume,* pro *Quam, Tam, Cum.* Sc. *Benè vale.*

IV. *Satin' habes si fœminarum nulla est, quam æquè diligam?*

ME. *Edepol ne illa si istis rebus te sciat operam dare, Ego faxim te Amphitruonem esse malis, quam Iovem.*

Quur non præferenda vet. cod. lectio. *si illa furtivis rebus.* Per *furtivas res* clandestinos amores intelligit. Hoc autem nimis ineptum, quod dicat Mercurius, si Alcmena sciat Iovem cum aliis fœminis cõsuescere, facturum se ut Amphitruo esse mavellet, quam Iupiter. Conjicio scribsisse Comicum nostrũ, *Ego paxim, te A. e. m. q. I.* ut sit ἀρχαϊσμὸς pro *Pepigerim.* Id est, Quovis pignore dato certaverim. Simile mendum Mercatore Sc. *Ecastor lege.*

Ecastor faxim, si itidem plectantur viri,
Si quis clàm uxorem duxerit scortum suam,
Vt illa exiguntur, quæ in se culpam commerent,
Plures viri sint vidui, quàm nunc mulieres.

Nam legendum quoque. *Ecastor paxim.* Item Truculento, Sc. *Non omnis ætas.*

Quos cum celamus, si faximus conscios,
Faxim lenonum & scortorum, ut plus est, minus,
Et minus damnosorum hominum, quam nunc sunt, siet.

Iterum scribo. *Paxim lenonum*. Arbitrium erit virorum doctorum, quibus omnia hæc mea libens meritò submitto, quippe adolescens admodum, nec judicii adhuc per ætatem satis firmus. Hoc saltem sine Plauti fraude pronuntiare possum: Ita mihi videri. Sc. *Age, i.*

Neque lac lacti magis est simile, quam ille-ego simil est mei.

Langii membranæ. *Neque lacte lacti.* Optimè: nam veteres *Lacte* dicebant primo casu. Cassius Hemina Annal. IV. *Ex Tiberi lacte haurire.* Cæcilius Titthe.

Præsertim quæ non peperit lacte non habet.

Varro Andabatis. *Candidū lacte è papillâ cùm fluit.* Ita corrigo apud Nonium. Sc. *Satin' parva.*

——— id modò si mercedis
Datur mihi, ut meus victor vir belli clueat, satis
Mihi esse ducam.

Mss. Langiani, *Vir belli se reducat*. Vetus codex voce unâ minus, *belli reducat*. Atque hæc vera lectio. *Reducat*, posuit παθητικῶς antiquè, pro *Redux sit*. Eodem modo etiam τὸ *Redux* passivam habet significationem, cum simplex ejus *Dux* activam.

AM. *Alcmena unum rogare te volo.* ALC. *Quid vis, roga.*

Langii MS. ALC. *Quidvis vogare, roga.* Meus codex vetus. *quidvis rogare, roga*. Puto scribsisse Plautum,

tum, *quidvis roga, reroga*. Videtur autem esse Sabinismus, sic illi *Eloqui* ac *Reloqui* deos dicebant, quum oracula redderent. Varro lib. v. *Dicuntur Eloqui ac Reloqui in fanis Sabinis è cellâ dei, qui eloquuntur.*

Enimverò pragnanti oportet & malum & malum dare.

Optimè in Langii exemplari. *Pragnati oportet.* Nam veteres *Pragnas, Infas, Animas, Damnas*, dicebant, pro *Pragnans*, &c.

Amplif-

Amplissimo Viro

ACHILLI HARLAEO

Regni Curiæ Principi

IOANNES MEVRSIVS S. D.

IGnosces, Vir Amplißime, quod occupationibus istis tuis summis obstrepere sim ausus. Satis impudenter, fateor, cum te specto: cum verò observantiam singularem in te meam, quæ stimulos acerrimos suggerit, non potui non frontem omnem projicere. Quod ipsum feci minus invitus, cum nunquam meliore damno fieri posse viderem. Quamvis autem non meruerim, ut benevolentiâ me aliquâ complectare, humanitatem tamen tuam, quàm meritum meum in consilium adhibiturum spero. Si spes ea non decollabit, virgulam divinam tanti haud fecerim. Cum aliquando vacabis, hæc ad Plauti Asinariam videto: offendes, si non ingenii, aut doctrinæ, at certè animi ingenui Notas.

AD
ASINARIAM.

Cap. I.

Graxo. Verbivelitatio. Mna. Obstire. Abstit. Ovidius emendatus. Priscianus notatus. Plauti lectio defensa. *Nerecte. Nesapus.*

Dixi quæ ad Amphitruonem habui; Asinariam jam ordo oggerit, itaque hanc percurram. Prologo.

Age nunc reside, cave modo ne gratiis.

In vet. cod. erat. *ne graxis*. Vetus verbum *Graxo* pro *Strepo*, ex Græco, Κράζω. Lucretius lib. v.

Quippe ibi se multi per somnia sæpe loquentes,
Aut morbo delirantes prograxe ferantur.

Act. I. Sc. I.

—— LI. *Age age, usque excrea.*
DE. *Etiamne?* LI. *Quæso hercle usque ex penitis faucibus.*
Etiam amplius. DE. *Nam quousq;?* LI. *usque ad mortem volo.*

Malè interpunctum hîc à personis: ex vetere libro corrigo.

DE. *Etiam?* LI. *Amplius.* DE. *Nam q.*

Nihil verius, quam ita scribsisse Plautum. nec existimo quenquam tam insulsum, qui reprobare ausit. Sc. *Siccine hoc fit.*

Ingrata atque irrita esse omnia intelligo
Quæ dedi, & quod benefici: ac posthac, tibi
Male quod potero facere, faciam. ——

Scribo

Scribo ex vet.cod.*at posthac*. Act.11.Sc.*Ubi ego.*

Verbis velitationem fieri compendi volo.

Puto scribtum fuisse *Verbivelitationem*, quomodo alia multa lepidè composuit Plautus,ut respondeat Græco λογομαχία. Temerè tamẽ affirmare nihil volo,id significasse satis habens quod mihi super hoc loco in mentem venisset.

Ait se ob asinos ferre argentum Atriensi Saureæ
Viginti minas,sed eum sese non novisse hominem qui siet.

Corrigo poscentibus numeris, *Viginti mnas*: & ita signatè referebat vet. cod. meus. Veteres dicebant *Mna, Mina*: ut *Lamna, Lamina*. Sic Curculione, Sc.*Date viam.*

—— quia de eo emi virginem
Trigintà minis,vestem,aurum:

Iterum numeri poscunt, *Triginta mnis*, ut erat in vet.cod.Pœnulo etiam.Sc.*Si ego.*

Si ego minam non ultus fuero probè quã lenoni dedi.

Vet.cod. *Si ego mnam*. Et heic numeri id flagitant. Est autem inflexio Græco.Sc. *Quid hoc est negotii.*

LE. *Sed vina heri quæ vendidi vinario Exarambo,*
Iam pro iis satisfecit Sticho? LI. *fecisse satis opinor.*
Nam vidi hunc ipsum adducere ad trapezitam Exarambum.
LE. *Sic dedero prius quam credidi, vix annò post exegi.*
Nunc satagit, adducit domum etiam ultrò, & rescribit nummos.

Vet.lib.tertio versu habet, *adducere & rapere in ius Exarambum*:quarto,*Sic obsecro? quã credidi v.a.p.e.*

Quæ

Quæ sanè lectio melior. *Sic obsecro?* l. accidit. Deinde quintum Libano assignat, non Leonidæ; etiam rectius.

Non hercle te providerạm, quasi ne vitio vortas,
Ita iracundia obstitit oculis. ———

Langii scedę. *obstit oculis.* Rectè. Dicebant *Obstire, Obstare*. sicut *Artire, Artare. Impetrire, Impetrare. Negire, Negare.* (unde *Negibundus* apud Festū.) Hinc *Obstitum* apud eundé, quem laudavi, Festum: quemadmodum *Impetritum. Artitum.* Sic *Abstit* dixit Ovidius Metam. XI.

——— *renovat lectusq́; locusq́;*
Alcyones lacrymas, & qua pars admonet abstit.

Malè hodiè est, *absit*. Priscianus ita citat lib. IX. qui tamē fallitur cum putat pro *Abstitit* accipiendum, tanquā συγκοπὴ sit. Sic *Prostire* quoque dixisse certum est, inde *Prostibulum*. Et simplex etiam *Stire* pro *Stare*, unde *Naustibulum* apud Festum, & *Vestibulū*, quasi grande stabulū. Agell. lib. XVI. cap. V. Dicebant ad eandem hanc faciem etiam *Metiri*, & *Metari*. Itaq; rectè est in Pseudolo, Sc. *Ne plora.*

Quin hunc metimur gradibus militaris.

LI. *Malo hercle jam magno tuo nunc isti nec rectè dicis.*

Sequor veteris codicis ductum, legóque *nerectè dicis. Nerectè d.* est male; sic *Nesapus*, nō sapiens. Scaurus. *Ne pro non positum est apud antiquos, ut Nefrendes porcos, qui fabam frendere non possunt: Nesapus, qui non sapit.* Sic *Nefunera* apud Catullū in Nuptiis Pelei & Thetidis, *Funera Cecropia nefunera* ut rectè emendavit magnus Scaliger. Sic *Nescio. Nevolo.* Sc. *Perfidia laudes.*

Quum

Quum nostris sycophantiis, dolis, astutiisq;
Scapularum confidentiâ, virtute ulmorum freti.
Qui advorsum stimulos laminas, crucesq;, &c.

Quomodò, *virtute ulmorum freti?* Ineptum hoc est. Interpungo.

Scapularum confidentiâ, virtute freti, ulmorum
Adversum stimulos, &c.

Nam *Qui* rectè abest à quibusdam codicibus. Sc. *Cur me.*

AR. *Vale.* PH. *Aliquanto amplius valerem si hic maneres.*

Magis vet. cod. lectio placet. *ah. quanto amplius v. s. h. m.*

LE. *Auscultate, atque operam date, & mea dicta devorate.*
Primũ omniũ servos tuos non esse nos negamus.
Sed si tibi minæ viginti argenti proferentur,
Quo nos vocabis nomine? ——

Manifestus error: scribo,

Auscultato, a. o. dato, e. m. d. devorato.

Nam ad unũ Agyrippũ ei sermo. nemo improbabit.

Quid nunc? quid est? quin tradis huc cruminam
Pervum pressatum? ——

Lego cum Langii MS. *cruminam pressatam ære.*

Cap. II.

Mepte. Sorum. Mortualia. Pulcralia. Malignalia. Nequalia. Nævius correctus. *Cherestens. Chrestus. Face.*

SEquitur eâdem illâ Scenâ, ubi herum Agyrippũ bellè deludens Libanus, ita Philænium adfatur.

 Dic

Dic igitur me tibi anaticulam, columbam, vel catellum.

Vet.cod. *D.i. me te anaticulam.* Scribo, certâ conjecturâ. *Dic igitur mepte.* Nam *Mepte* pro *Me* olim dicebant. Menæchmis, Sc. *Men' hodiè..*

——— cui certissimum est

Mepte potius fieri servum, quam te unquã emittam manu.

AR. *Inscende actutum.* LI. *Ego fecero. hem quid istuc est? ut tu incedis?*

Demam herclè jam tibi de ordeo, tolutim ni badissas.

In vet.cod. erat. *ut tu vide is.* Corrigo, *ut tumidè is.* quam veram esse lectionem abundè sequens versus fidem faciet.

AR. *Quid ego aliud exoptẽ amplius, nisi illud cujus inopia est,*

Viginti argenti commodas minas; hujus quas dem matri.

Rectè vet.cod. *commodas mnas*, poscentibus numeris. Huc faciunt quæ superiori capite in hanc rem annotavi. Deinde idem ille codex meus, *qui dem*, habebat, quod Plautinum magis assentietur, quicunque in ejus lectione nõ omninò hospes est. Act. IV. Sc. I.

PA. *Diabolus Glauci filius Clearetã,*

Lena dedit dono argenti viginti minas.

Etiam heic *viginti mnas* numeri poscunt, atque ita erat in vetere codice.

Ad eorum ne quem illa oculos adjiciat suos.

Si quem alium aspêxit, cæca continuò fiet.

Verè est in Langii Excerptis. *Ad forum.* Nam est

ἀςχαϊ-

ἀρχαϊκὸν, pro *Eorũ*. Festus. *Sos pro Eos antiqui dicebãt.*
Talos ne quoiquam homini admoveat, nisi tibi.
Quom jaciat, te ne dicat, nomen nominet.
Ita constanter habẽt omnes editiones quas inspexi, sed veram existimaverim conjecturam quæ mihi in mentẽ venit, *tene dicat*. cõjunctim enim scribendũ.
Hæc sunt non nugæ, non enim mortualia.
Langii MS. *non enim mortalia*. Quod idem est. Illud à mortuis, hoc à morte vocabuli originem habebit. In vetere codice erat *mortuaria*. Eóque modo Agellius lib. XVIII. cap. VII. *Vos philosophi mera estis, ut M. Cato ait, mortuaria glossaria: namque colligitis lexidia, res tetras, & inanes, & frivolas, tanquam mulierum voces præficarum*. Sed perinde est: Ejusmodi sunt dies *Præliales*, & *Præliares*. *Palilia, Parilia*. Hâc eâdem autem facie etiam *Pulcralia* dixit Cato, laudante Festo. *Magnalia* Cyprianus lib. I. epist. III. *Nec præpositum servum deseri à quibusdam miretur aliquis, quando ipsum dominum magnalia & mirabilia summa facietem, & virtutes factorum suorum Dei patris testimonio comprobãtem, discipuli sui reliquerint*. Iterum Tractatu de Habitu Virg. *Quibus multa magnalia cum miraculo faceret, quibus ad gratiam gloriæ bonis spiritualibus abundaret*. Hausit verò de Tertulliano, qui utitur Ad uxorem lib. II. cap. VII. Item Adversus Marcionem lib. I. cap. II. Sed ad *Mortualia* quod attinet, eadem omninò sunt *Nequalia*, sive *Necãlia*, quæ Festus *detrimenta* interpretatur, quia nugæ non aliud quam sermonis detrimenta, & inde facta translatio. Nævius Lycurgo *Mortualia* appellat vestimenta quę in luctu sumebantur.

Pallis, petagiis, crocotis, malacis, mortualibus.

Ita lego apud Nonium in *Caltulam*. Sc. *Sequere hac.*

Tu ergo fac ut illi turbas lites concias.

Vet. cod. *face ut.* quod magis ἀρχαϊκὸν. ideóq; Plauto convenientius Act. v. Sc. *Ain tu meum.*

ART. *Hoc ecastor est quod ille it ad canam cottidie.*
Ait sese ire ad Archidemum, Chaeream, Cherestratum,
Cliniam, Chremen, Cratinum, Dineam, Demosthenem.

In vet. cod. erat.

Chrestum, Chremem, Cratinum, Cliniam, Demosthenem.

Reſcribo, ut ſit plenus octonarius, quales præcedentes.

Cherestcum, Chremem, C. C. D.

Nam *Cherestcus* & *Chrestus* idem nomē fuiſſe colligo, quia quem Chereſteum Varro lib. 1. cap. 1. De Re Ruſt. eum Chreſtum nominat Columella libro & capite iiſdem.

Ampliſ.

Amplissimo Viro

PETRO FABRO

Præsidi Tholosano.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVi Literarum humaniorum studia rejicula censent, næ illi vacerræ sunt, & statuæ caput habent. Non tu id facis V. A. qui amas maximè, meritissimò, & cordati omnes tecum. Hæc tamen fini amanda, ut operam etiam in gravioribus studiis ponamus, quî patriæ olim & Reip. prodesse possimus. Istis enim duntaxat immorari, haud sapientis puto: ad altiora erectum habere animam debemus, & in id incumbere sedulò, ut vitæ hoc, quicquid est, quod tam breve est ut spem vetet inchoare longam, cum publicâ utilitate transigamus, cogitantes HOMINI HOMINEM ESSE DEVM. Tum patria nos, tum posteritas amabit, laudabitque. Tu id curas, & munia publica literariáque strenuè obis, cùm paucis: & alios exemplo tuo eò inuitas; me certè, qui ita facere constitui, & facio. Rogo te, si vacet, hæc mea in Plauti Aululariam ad judicii tui acerrimi obrussam examines. Vtinam autem sine infamiâ sint, si famam mereri non possunt.

AD AVLVLARIAM.

Cap. I.

Adaßint. Faßit. Quærit, ἀρχαϊκῶς. *Quo*, pro *Quamobrem. Propet. Propius. Poſtidem. Pectum. Præperare.*

ACt. I. Sc. I. impatiens contumeliæ Staphyla in votum hoc prorumpit.

Utinam me divi adaxint ad ſuſpendium
Potius quidem, quàm hoc pacto apud te ſerviam.

In quibus verbis etſi nihil quidem temerè mutandum, operæ pretium tamen duxi veterum librorum lectionẽ hanc indicare, *divi adaſſint*, quod ἀρχαϊκὸν eſt pro *Adaxint*, quomodo *Coſſus* pro *Coxus*; Sic legis Aquiliæ cap. III. *Cæterarum rerum præter hominem & pecudem occiſos, ſi quis alteri damnum faſſit, quidve uſſerit*, &c. Heic quoque *Faſſit*, pro *Faxit*. Vide. D. Ad legem Aquiliam. L. *Si ſervus ſervum*. Sc. *Nunc deſecato*.

Cave quenquam alienum in ædis intromiſeris
Quod quiſpiam ignem quærat, extingui volo.

Melius vet. cod. & Langii membranæ Staphylam heic interloquentem faciunt.

STA. *Quid ſi quiſpiam ignem quærit?* EV. *extingui volo.*

Porro hoc monendum; *Quærit* dixiſſe Plautum κατ' ἀρχαϊσμὸν, nam olim *Quærim, Edim*, & talia, pro *Quæram, Edam*, efferebant.

Ne cauſſa quid ſit quod te quiſquam quæritet.

Magis

Magis placet quod in vet. cod. invenio, *quo te quisquam quæriret.* perit literula, elegantia auget. Convenientior sextus casus: *Quo* pro *Quamobrem.*

Nam ad ædis nostras nusquam adiit, quanquam propè est.

Langii MSS. *quanquam propet.* Rectè, ἀρχαϊσμὸς est, pro *Propit.* Nam veteres dicebant *Propo, Propero*; *ut Lambo, Lambero; Blato, Blatero.* Item *Propus* (unde *Propè* adverbium) *Properus; ut Privus, Priverus.*

Nimis herclè invitus abeo, si quid agam, scio,
Nam noster nostræ qui est magister curiæ,
Dividere argenti dixit nummos in viros.

Primo versu ex vet. cod. lego. *sed quid agam.* tertio, *argenti nummos dixit in viros*, ut Asconiũ Pedianum citare memini. Certè mollior tum & suavior multò est sonus. Sub exodium Scenæ ejusdem.

Nunc quò profectus sum ibo, postideà domum
Me rursum quantum potero, tantum recipiam.

Langii membranæ, & veteres codd. *post idem domum.* Scribo, *postidem d.* cõjunctim. Dicebant Comici isti *Postidem* quam ad faciem *Indidem, Identidem.* Sc. *Præsagibat mi.*

—— nunc hic eam rem vult, scio,
Mecum adire ad pactionem, verum intervisam domum.

Melius, & magis ad Plautinam φράσιν. vet. cod. *intervisam domi.* Itaque velim & versu sequenti rescribere.

—— nam est quod visam domi.

Non, *domum*, ut est in hodiè excusis omnibus.

Hoc magnũ est periculum ab asinis ad boves transcendere.

Verba Euclionis sunt Megadoro filiam suam constanter in matrimonium dare pernegantis: in vet. cod. erat.

—— *est periclum, me ab asinis a.b.t.*

Transpono *periclũ, ab asinis me ad boves t.* vna enim ista vocula ingesta plus decoris adfert.

Pactum, non pactum est, non pactum, pactum est, quod vobis lubet.

Vet. cod. *Pectum, non pactum est.* vnde censeo Plautum toto isto carmine non aliter quam *Pectum* ex araisse, quod ἀρχαϊκὸν est, pro *Pactum*: unde *Compecto, Depecto*; ut notum est. Sc. *Vbi tu es.* Desponsâ tandem filiâ suâ Megadoro Euclio cum nuptias pararet, ita Staphylam adfatur.

—— *vascula intus purè propera, atque elue.*

In vet. cod. erat, *purè prapara.* Quod etsi rectum videri poterat, ne tamen credam, prior illa lectio animum inducit: suspicor autem, immò affirmo, scribsisse Plautum, *purè prapera.* Α᾽ρχαϊσμὸς elegans valdè; nam veteres *Praperare* pro *Praparare* dicebant, ut *Reperare*, pro *Reparare*, quod frequentius *Reciperare*, quomodo *Reciprocare*. Quid quòd Agellius; Plauti non indiligens, hanc vocem usurpat lib x. cap. x i. *Namque in praperatu rei rusticæ per tempestates pluvias, quoniam otium est, maturari potest.* Talia sunt etiam *Resecrare*; *Consecrare*, *Obsecrare*, *Exsecrare*, quæ hodièque in usu sunt.

Cap. II.

Licet pro *Liquet*. *Properè properè*. *Bacchinal.* *Aperit*, παθητικῶς. *Coquino*. *Domino*. *Mannubium*. *Pacere*. *Fuo*. *Cinislones*.

Sc. *Tace nunc jam tu.*
STR. *Tace nunc jam tu, atque agnum horum uter est pinguior.*
COC: *Licet.* STRO. *tu Congrio eum sume actutum tibi.*

Hactenus non intellectus hic locus, itaque ego explicabo. Sciendum autem heic *Licet* antiqua scribendi ratione *Liquet* significare. Monet Anthracē Strobilus ut à conviciis sibi temperet, rogatque uter agnorum esset pinguior, ad quod ille respondet, *Liquet*. Habetque plus stomachi ea vox, quam si dixisset, iste, vel ille. Vult enim dicere. Quid, malum, me id rogas: ipse facilè potes videre. Nos quoque eodē cum affectu dicimus. Dat siet ghy wel.

Ubi si quid poscas, ad ravim poscas prius
Quam quicquam detur.

Vet. cod. *s. quid poscas, ad ravim poscamus p.* Quam veram lectionem esse pronuntiare audacter possum, Festi nisus authoritate, qui videndus in *Ravim*: etiam Nonius in *Ravis*, & membranæ Langii non aliter laudant.

ST. *Cererin' Strobile istas facturi nuptias?*
Plenius apud Macrobium Saturnal. lib. III. cap. XI. hic versus legitur.

Cererin' mi Strobile hi sunt facturi nuptias.

Quæ vera lectio censenda, quia Plautini codices

tum temporis longè emendatiores. Sc. *Volui animũ.*

Nimirum occidor, nisi ego intrò huc propero currere.

In Langianis MSS. erat. *huc properè properè currere.* Constituo octonarium, & lego.

—— huc properè properè cucurrero.

Orta menda ex librariorum supinitate, qui similes syllabas non solent repetere. Eleganter verò *properè properè*; nam vox ea geminata magis exprimit festinationem magnam, quâ sibi opus esse, ni occidi vellet, Euclio dicebat. Nos quoque eandem phrasin in nostro idiomate retinemus. Sc. *Optati cives.*

—— ad Bacchas veni in Bacchanal coquinatũ.

Et paullò post.

———— aperitur Bacchanal, adest.

utrobique in Langii membranis *Bacchinal* legitur; sicut *Fontanalia, Fontinalia.* Sed *A.* & *I.* veteres illi inter se commutabant, ut jam toties ostẽdi. Porrò nec hoc dissimulandum, in CL. V. Ioannis Sambuci MS. fuisse, *aperit B.* quod Plautinum existimo; est enim ἀρχαϊσμὸς. Pro *coquinatum* verò legendum erit *coquitatum*, si Festus hũc Plauti locum ob oculos habuit, cum scriberet. *Coquitare pro coctitare, id est, frequenter coquere, Plautus posuit.* quod tamen non censeo. Nam ita disertim Nonius citat, & veteres *Coquo, Coquino,* dicebant, ut alia similia, *Natino, Fruinor, Negino* pro *Nato, Fruor Nego.* Itẽ *Vaginor* pro *Vagor,* quod ex MS. regio in Appendice Critici Arnobiani erui; ut & *Domino* pro *Domo*; quo postremo præter Arnobiũ etiam Nigidiũ usum invenio apud Priscianum lib. VIII. *Omne pecus indomitum habet quiddam in se ferum, sed tamen eâ naturâ*

est,

est, ut curari & dominari possit. Sc. *Illic hinc abiit.*

Credo ego edepol illi mercedē gallo pollicitos coquos,
Si id palam fecisset, exemi ex manu manubrium.

Vet. cod. unâ litera minus, *c. ex manu manubiū.* Optimè, pro *manubiam,* quomodo *Menda, Mendum. Testa, Testum* dicebant. neque turbare debet quod singulari numero efferat, cum Grammatici plurali tantum efferri notent. Euclio gallum gallinaceum, quia scalpuriret ubi aulam suam absconderat, putans à coquis insidiantibus mercede conductum, occidit, eoque facto prędam speratam illis eripuisse se dicit. Nihil pote melius. Sc. *Narravi amicis.*

Quorum animis avidis, atque insatietatibus,
Neque lex, neque tutor capere est qui possit modū,

Valde fallor, aut scribsit Comicus, *neque tutor pacere.* voce antiquâ. Simile mendum sustuli in Catone nuperrimè cap XL. Gulielmius in Laberii versibus apud Macrobium. Sic *Figere modum* Horatius & Arnobius dixerunt. Aut certè, *tutor cavere.*

——— *Quò illa nubent divites*
Dotatæ, si istud ius pauperibus ponitur?
Quò lubeat nubant, dum dos ne fiat comes.

Corrigo. *Quoi illæ n. d.* Deinde tertio versu. *Quoi lubeat n. d. d. ne fuat comes.* Ἀρχαϊσμὸς est, nam veteres *Fuo* pro *Sum* dicebant, quod præteritum ostendit, hodiè adhuc usitatum. Quam vocem etiam memini Titinnio restituere Critici lib. III. cap. IX. utitur prætereà Terentius, & ipse hic noster alibi non semel.

Caupones, patagiarii, indusiarii.

Vet. cod. *Ciniflones, p. i.* Optimè. Horat. lib. I. Sat. II.

Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ.

Acron.

Acron. *Cinislones & Cinerarii eâdem significatione apud veteres habebantur, ab officio calamistrorum, id est verumm in cinere calefaciendorum, quibus matronæ capillos crispabant. cujus rei & Virgilius meminit dicens: Vibratos calido ferro. Dicti autem Cinislones, ab eo quod in cinerem flant ad ferrum calefaciendum.*

Aut manulearii, aut murrobathrarii.

Scribo ex vet. cod. aut *myrobrecharii*. Quæ vox quid significet, facilè videbunt qui Græcè sciunt.

Cap. III.

Odii, ἀρχαϊσμὸς. Aulularia aucta.
Item Priscianus.

PLautum hunc nostrum ἀρχαϊσμῶν esse thesaurum omnes sciunt, sed dum pro suo libitu librarii eos sustulerunt, dictionesque ut tum usurpabantur exscribserunt, periit pleraque ista venustas. Verum hoc esse quod dico, ut alios multos omittam, vel unus iste locus facilè fidem faciet. Sc. *Nimium lubenter.*

Nimium lubenter edi sermonem tuum.

Heic antiqua scribendi ratio mendæ origo fuit. Scribo, *odî sermonem*. atque *odî* nihil est aliud quam audiî. ut innumera talia, *Plostrum, Clostrum*. Atque hanc correctionē certam esse præstabunt vett. codd. & Sambuci Clarissimi MS. in quibus pro *edi* constanter est *audivi* perscriptum.

ME. *Imò est, & dii faciant uti siet diu,*
Plus plusque sospitent istuc, quod nunc habes.
EV. *Tam hic scit me habere, quam egomet, anus fecit palam.*

Vett.

Vett.codd.inferunt unum verſum iſtum.

EV. *Illud mihi verbum nō placet, quòd nunc habes.*
Tam hic,&c.

Qui adeò aptus huic loco, ut qui Plauti eſſe negare auſit,eum ego cerebrum non habere dicam.

EV. *Quid ſit,me rogitas? qui mihi omnis angulos*
Furum implevisti in ædibus miſero mihi,
Qui mihi intromiſiſti in ædes quingentos coquos,

Meritò hæc vitii ſuſpecta habuit Ianus Douſa F. egregius Muſarum pullus, perſanare tamen quamvis non potuerit laudandus meritò ejus conatus. In vet.cod.duo poſtremi verſus ita concepti erant.

Furum implevisti in ædibus miſero,qui mihi
Intromiſiſti in adeis quingentos coquos.

Ex quibus veſtigiis ita ut conſtituam inducor.

——— *in ædibus miſero,mihi*
Qui intromiſiſti in adeis quingentos coquos.

Sequitur in iſta Euclionis accuſatione.

Quos ſi Argus ſervet,qui oculeus totus fuit.

Etſi non improbum hoc, probius tamen exiſtimo quod apud Priſcianum lib.VI.invenio. *Quod ſi Argus.* ut ſubintelligatur *iſtos.* Sed commodum, quia in Priſciani mentionem incidi, Plauto noſtro operam ſibi tantiſper differri minimè ægrè ferente, inſignem ejus locum mutilum hactenus ſupplebo; à conjecturâ quidem,fateor,ſed ita certâ ut nihil poſſit eſſe certius, præfiſcinè. Lib.X. *Quòd autem corripitur antepenultima, paciſcor, & nanciſcor, & proficiſcor, & expergiſcor, ex compoſitis, ſive primitivis eorum poteſt dinoſci. Paciſcor & depeciſcor, proficiſcor à facio, expergiſcor à pergo pergis, nanciſcor verò à nancio est, quod in uſu fuit vetuſtiſſimis.* Ecce enim, ut hæc

ut hæc lectio præfert, *Paciscor* & *Depeciscor* deducta sunt à primitivo *Facio*: quo quid dici potest ineptius? Et injuriam indignam faciat ingenio & judicio doctissimi Grammatici, qui eum ita scribsisse velit affirmare. Commissa indubiè à festino librario fraus, qui duas dictiones omisit. Itaque restituo. *Paciscor, & depeciscor, à paco, proficiscor à facio.* Iam *Paco* antiquè pro *Pago* sive *Pango* dictum esse nemo ignorat.

Cap. IV.

Indueo. Cavilla. Charisius reprehensus. *Fide*, & *Fideii*, secundo casu. *Patiri. Non oportuit ollam tactum.*

EAdem illâ Scenâ Euclio Megadoro benignè ad symposiũ invitanti respondet pertinaciter aquã se bibere velle, non vinum. Sed instat Megadorus.

Ego te hodie reddam madidum, si vivo, probè,
Tibi cui decretum est bibere aquam.

Sed mendosa hęc, & emendatiora in vetere libro meo leguntur. *Tibi an decretum est bibere aquam?*

Nunc hoc mihi factu est optimum, ut ted auferam
Aula in Fidei phanum, ibi abstrudam probè.

Scribo, *in Fideii* ἀρχαϊκῶς, metri caussâ. Sc. *Hoc est servi.*

Quasi pueris qui nare discunt scirpea inducitur
ratis.

In Festi exemplaribus legitur; *scirpo induetur ratis.* Quod genuinum censeo, nam veteres *Indueo* dicebant: deinde *Ratis scirpo*, pro è *scirpo*. itidẽ ἔλλειψις ἀρχαϊκὴ est. Sc. *Foras, Foras.*

Pone

Pone hoc, sis, aufer cavillũ, non ego nunc nugas ago.
Vett. codd. & Langiani MSS. *aufer cavillam.* Quod ut insolentius, & remotius à quotidiano usu, ita Plauto dignius. Sic dicebant *Menda, Mendum. Testa, Testum.* Nam quod inter *Menda* & *Mendum* differentiam constituit Charisius, nugas agit. Sc. *Fidei.*

Fidei censebam maximam multò fidem.

Scribsit Comicus noster, *Fide* c. ἀρχαϊκῶς, talia erãt ista *Die. Facie,* & reliqua eimodi, quę similiter efferebãt. Vide Agell. lib. IX. cap. XIV. Sed nunc emẽdationem hanc stabiliam, ne temeritatis crimen incurrat, & ἀρχαῖος nominer. Charisius lib. I. *Fides quum chordam significat, huius fidis facit. quum deã, hujus Fidei, quamvis Plautus dixerit. Fide censebam maximam multò fidem.* Sc. *Dixi tibi.*

Et istuc confido à fratre me impetrassere.

Corrigo, *impetrascere.* Dicebant, *Impetro, Impetrasco. Labo, Labasco. Amo, Amasco. Hio, Hiasco.* Restitui etiam hanc vocem infra Casinæ cap. II. *Te eam compressisse vinolentum virginem.* Scribo versus causâ. *compresse.* Sc. *Perii, interii.*

Tantum gemitique mali molestiaque hic dies mihi obtulit.

Veram habeo lectionem codicis mei veteris, *Tantum gemiti & mala mœstitia hic dies mihi obtulit.* Quam etiam juvat Prisciani authoritas, quem heic in ordinem redigere nimis temerarium sit. Sic sequẽte scenâ. *Quoi tanta mala mœstitudo obtigit.* Sic enim & ille versus ex eodem meo libro legendus, non, *Cui tanta mala, mœstitudoq; obtigit.* ut hodiè est. Certè si seriò attẽdas, nihil Plautinius iudicabis.

——— *nunc eo alii lætificantur*

Meo malo, & damno pati nequeo.

Lego versus caussâ, *patiri nequeo.* Quâ facie *Gradiri, Moriri.* Sc. *Quis homo?*

EV. *Quis homo hic loquitur?* LY. *ego sum.* EV. *imò ego sum miser, & miserè perditus.*

Cui tanta mala mœstitudo obtigit.

Lyconidæ verba mutila manifestò, scribo unâ voce amplius. *ego sum, miser.* Nec aliter potest: apparet ex responsione Euclionis, cum dicit se potius miserum esse, cui tanta mala obtigissent.

EV. *At ego deos credo voluisse, ut apud te me in nervo enicem.*

Cur obsecro tam in semet iniquus futurus iste Euclio, invento jam thesauri sui fure? Transpono leviter *ut apud me te in n. e.* Lyconides confessus se aulam abstulisse rogati sordidissimo senum quamobrem id fecisset, dixit credere se deos voluisse, nisi enim voluissent, facturum non fuisse: cui respondet Euclio stomachas, se credere voluisse deos ut illum apud se in nervo enecaret.

Tu illam scibas non tuam esse, non attacta oportuit. Scribserat Codicus noster, ut est in Langii membranis. *non tactum*, s. *esse.* Est autem præteritum infinitivi passivi, ut loquuntur Grammatici. Talia sunt quæ habes apud Agellium lib. I. cap. VI

EV. *Neque partem tibi*

Ab eo, quiqui est, inde posces, neq; fure excipies.

Vetus codex, *indipisces*, *neque f. e.* uti & in Nonio esse jam antè monuerunt viri docti.

Ibo intrò, ut, quid hujus veri sit, sciam.

Correxeram de conjecturâ, *q. hujus rei sit*, cum ita signatè in vet. cod. reperio.

I intrò

I intrò, exquire sit ne ita, ut ego prædico.

Vet cod *exquære*. Quod genuinum Plauti esse evincam authoritate Prisciani, qui lib. 1. sic ait. *Quæro, inquiro, exquiro, quamvis exquæro Plautus dixit in Aululariâ. Intrò exquære sit ne ita*, &c. In Captivis permansit hic ἀρχαϊσμὸς. Sc. *Iam ego revortar.*

Sequere hâc me igitur, eâdem ego ex hoc quæ volo
exquæsivero.

Sequitur Scena *Dii immortales*, quam mutilam esse nemo paullum modò emunctioris naris dubitabit: ego ex fide veteris codicis sic suppleo.

Nunquam hinc feres à me. LY. *quid his quòdam pervicus addit?*
Non feram nunquam, quod non habeo. ST. *efferaris, cave.*
LY. *Nisi actutum seni id auri redditio est.* ST. *sive perpensus ferar*
Libitinarius, sive pollinctorius efferar, nũquam dabo, nisi fodiam
Noviter arrogiã. LY. *Vah capiti tuo.* ST. *immò senis & capiti*
Et pectori, qui auri tantum perdidit. LY. *quis repperit?*
ST. *Quem repperisse vis.* LY. *qui in arcâ illud subruptum habere*
Autumat. ST. *quàm pulcrè tibi here connivérent oculi si id*
Factum fateor: ludo quod lusi tecum, non par est identidem *(sis, i, & aurum*
Seriò vortier, LY. *at nunc jam ne me irritas-*
Redde, susque déque haud agites. ST. *Here id si repperibitur,*

Certum est geminam te lanceam confitentem icere. LY. *i,& redde.*

ST. *Vis crassum.* LY. *i,& redde.* ST. *atat massum quaeritas.*

LY. *I,& redde. ego ad senem propero, ut quid comitiis*

Proximis videam, senex auri aulam perdidit. Megadorus

Repudium renuntiat, filiam peperisse vitio resciit. ST. *hero*

Meo, quantum ego video, nemo est benignior, alii non quod

Inventum est non occulunt modo, negant, occulunt vaniloqui. *(pagatum*

Sed aliud post aliud, si qua sit oportunitas, har-

Volūt: si Elusine sit, facilē deā creduāt, si Cocyto,

Non videre quem batuat, ita neq; amicis, neque cognatis,

Neq; dis parcūt, dū benè parcāt sibi, istic quidē

Ne miserum faciat senem, aut illius familiam opulentam,

Auri aulā, grandē, onustā, plenā, referri jubet,

Ut se faciat olim miserum atque suam familiam, ast ego partem

Impartiri malim, unde redimar, quod vortat benè, picus

A sinistris cantitat, qui auri custos herclè olim traditur.

Ibo, & aulam referam, quod illac mihi benè avis occinat.

Quæ Plauti esse cur negemus nihil est causæ, & facilè probabit Nonius in *Pervico*, qui hoc fragmentum

tum, etsi paullo aliter, citat. Verum mutila quidem nihilominus hæc Comœdia, & subvenire conatus ante seculum Antonius Codrus Urceus, vir doctrinâ & ingenio inter primos Italiæ suę, additis CXXIII. versibus in duas scenas distributis, qui & in vetere meo codice habebantur. Sed age, versus istos quos apposui examinem. In principio valdè personæ cōfusæ; ego sic restituo.

LY. *quid hic quondam pervicus addit?*
Non feram n' unquam? ST. *quod non habeo.*
LY. *efferaris cave,*
Nisi actutū seni id auri redditio est. ST. *sive*, &c.

Dixit *Non feram n' unquam*, κἀλὰ τμῆσιν, pro, *Nonne feram unquā.* Posteà, *Si Eleusinie sit. f. d. c. si Cotytto.* Ἐλευσινὴ Ceres, Κωτυτ]ὼ, dea notissima, cujus sacra Κο]ύτ]ια. Horat. Epod. *Inultus ut tu riseris Cotyttia.* In præcedentibus verò quid *arrogia* sibi velit, quid *crassum*, & *massum*, quid, *Certum est geminam te lāceam consitentem icere*, ingenuè fateor me nescire. Fortè pro *atat massum quaritas*, legi possit, *atat incassum quaritas*. Sed amplio; & Aululariâ omissâ ad Captivos transeo.

Amplissimo Viro

IANO DOVSAE

Nordovici Domino, in supremâ Bataviæ Curiâ Consiliario, & Academiæ nostræ Curatori.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVi Plautum tuum Comœdiæ Latinæ parentem despectui habent, Vir Nobilissime, de Apuleii mihi prosapiâ videntur, id est, inter asinos præcipui, nam aureus ille fuit. Adeóque digni sunt, quos rudentes perticâ comprimeremus: sed nos agasones non sumus. Nolumus vero istis errorem suum vel invidere, vel eripere: hoc hominis esset malè abs re suâ otiosi, illud fatui. Tu cum à gravioribus curis respirabis, hæc mea ad Captivos leges, & corriges: primum, quia humanus es voles; alterum, si voles, poteris. voles autem, quia possis.

AD CAPTEIVOS.

Cap. I.

Cume. Prætextatum pro obſcœno. *Parecta-ti. Victare. Primodum. Reconciliaſco. Quid-dum. Incipeſſo. Tederga. Mavolim. Volim.*

IN ipſo Prologo excidit elegans ἀρχαϊσμὸς, qui hiulcum facit verſum

Poſtquam belligerant Ætoli cum Aliis.

Scribſit Comicus, *cume Aliis.* Ita ſcenâ ſequente.

Ita nunc belligerant Ætoli cum Aliis.

Similiter *cume* ſcribendum: nam *Cume* veteres dicebant ut *Tame, Quame,* pro *Cum, Tam, Quam.* Aliquando etiam D. interſerebant, *Cumde, Tamde, Quamde.* Eodem Prologo.

Non pertractatè facta eſt, neque item ut cætera,
Neque ſpurcidici inſunt verſus immemorabiles.

Quid? an hæc fabula minus elaborata quam cæteræ? herclè nō eſt. Scribo. *Non prætextatè,* id eſt, ſcurrilitas nulla ineſt, quod & ſequenti verſu dicit: nam *Prætextatum* pro obſcœno veteres ponebant. Agellius lib. IX. cap. X. *Non prætextatis, ſed puris honeſtiſque verbis, venerandum illud concubii pudici ſecretum neminem quemquam alium dixiſſe.* Macrobius Sat. lib. II. cap. I. *Hæc nobis ſit literata lætitia, & docta cavillatio, vicem planipedis, & ſabulonis impudica ac prætextata verba jacientis.* Ex Pompeii tamen fragmentis cognoſcimus, quoſdam etiam pro pudico uſurpaſſe; quia prætextatis obſcœna verba loqui nefas erat. Poteſt etiam *parectatè* legendum

videri: id erit, *juveniliter lasciviens*, quod eodem recidit, nam *Parectati* olim juvenes nuncupabantur, ut est videre apud Nonium. Lucilius.

Inde parectato chlamydes, ac barbula prima.

Sed transeo ad Act. 1. Sc. 1. misso Prologo. Eâ scenâ eleganter admodum parasitorum nobis mores deformat orationis lepidæ penicillo Ergasilus, qui ipse eam artem factitabat, his verbis.

Juventus nomen indidit scorto mihi
Eò quia invocatus soleo esse in convivio.
Scio absurdè dictum hoc derisores dicere,
At ego aio rectè. Nam in convivio sibi
Amator, talos cum jacit, scortum invocat.
Estne invocatum, an non est? est planissumè.
Verùm herclè verùm nos parasiti planius,
Quos nunquam quisquam neque vocat, neque invocat.

Ludit facetè in voce *Invocatus*, sed posteriora illa luxata sunt, & transposita; sic restituo.

Amator, talos cum jacit, scortum invocat.
Verùm herclè verùm nos parasiti planius,
Quos nunquam quisquam neque vocat, neque invocat.
Estne invocatum, an non est? est planissimè.

Attēdet, & judicabit serius Lector. Pergit Ergasilus.

Item parasiti rebus prolatis latent,
In occulto miseri victitant succo suo,
Dum ruri rurant homines quos ligurriant.

Poscunt secundo versu numeri *victant*, ut in meo codice erat exaratum. Dicebāt veteres *Victo*, *Victito*. quomodo *Dicto*, *Dictito*. etsi *Victito* usitatius. Sc. *Advorte animum*.

Multis

Multis & multigeneribus opus est tibi
Militibus, primum dum opus est pistoriensibus.
Vet.cod. *primodum opus.* Rectè *Primodum* pro *Primò*, sicut *Eho, Ehodum.*
In his diebus me reconciliassere.
Scribo, *reconciliascere*, ut *Hiascere, Labascere.*
PA. *Sed quid tu id quæris?* HE. *quia mihi natali'st dies.*
Propterea te vocarier ad cœnam volo.
Probum cẽseo, *Sed quiddum id quæris?* quod in vet. cod. invenio. Nam Comici τῷ *Dum* explendi metri utuntur. Sc. *Si dii immortales.*
In re malâ animo si bono utare, adjuvat.
Nihil temerè mutaverim, tantum hoc dixerim, fore magis ex phrasi Comici nostri, si legamus, *id juvat.*
Sed brevem orationem incipisse.
Vet.cod. *incipesse.* Dicebant, *Incipio, Incipesso.* Sicut *Lacio, Lacesso. Facio. Facesso. Capio, Capesso.* & alia ad eam faciem.
——— *nunc oro per precem,* —
Per fortunam incertam, & per mei te erga bonitatem patris.
Scribo, *Et per mei tedergà bonitatem patris.* Dicebãt *Tedergà*, quomodo *Medergà.* de quo alio loco dicemus. Sc. *Jam ego.*
Sed viden'? fortuna humana omnia fingit artatque ut lubet.
Mavelim, *fingit aptatque*, nam *Fingit* heic valet πλάττει.
Num quæ caussa est, quin si ille huc non redeat, viginti minas

Mihi des pro illo? ———

Corrigo poſcentibus muneris ex vet. cod. *viginti mnas.* Quam Græcanicam eſſe inflexionem ſatis oſtendimus ſuprà. Sc. *Nunc illud.*

Nunc illud eſt, cum me fuiſſe quam eſſe nimiò mavelim.

Lego, *nimiò mavolim*, ex Langii libris: nam veteres *Mavolim*, & *Volim*, ut *Nolim* dicebant. Priſcianus lib. IX. *Pro Volam Velim authoritas non irrationabiliter tradidit dicere: & Volim tamen pro Velim proferebant antiqui. Cicero in* II. *de Nat. Deorum. Quo facilius id quod docere volimus intelligi poſſit.* Sc. *Quo illum.*

Ariſtophontes, qui ex paratâ re imparatam omnem facis.

Præfero vet. cod. lectionem, *qui ex paratâ imparatam rem omnem facis*, Quod magis Plautinum.

Si hujus huc reconciliaſſo in libertatem filium.

Scribo, *Si hujus huic.* Metri gratiâ; Tum quia paullò poſt ſic dicit.

— *efficiam tamen ego id, ſi dî adjuvant,*
Illum reſtituam huic. ———

— TY. *Heus, audin' quid ait, quin fugis?*
Iam illic hic nos inſectabit lapibus, niſi illum jubes
Comprehendi. AR. *crucior.* TY. *ardent oculi. fit opus Hegio.*

Melius vet. cod. *fune opus Hegio*, ſcilicet quo conſtringatur comprehenſus.

Cap.

Cap. II.

Aiax abigeus, melancholicus. *Nuculeus. Fodare. Impensus. Impensa. Trygon.* Capteivei aucta. *Cora. Alatrium, Aletrinum,* coloniæ. Frontinus correctus. *Manticinari. Monerula.*

Eadem illâ Scenâ.

Ornamenta absunt, Aiacem, hunc cum vides, ipsum vides.

Scio quî heic viri docti *Ornamenta* interpretentur, sed contemno præ quod in vet. codice invenio, *Armenta absunt.* Nam profectò Aiax abigeus fuit, & pecora abegit. Lycophron,

τῶ λύσσαν ἐν ποίμναισιν αἰχματηρίαν
χέαντος. ———

Ad quē locum vide quæ notamus. Porrò dum Aristophontem hunc Aiaci comparat Plautus, ostendit herois illius furorem manasse ex melancholiâ, nam anteà de Aristophonte dixerat Tyndarus.

Viden' tu illi maculari corpus totū maculis luridis? Atra bilis agitat hominem. ———

In eâdem mente Celsus invenitur, qui lib. VI. cap. XVIII. sic ait. *Quidam imaginibus non mente falluntur, qualem insanientem Aiacem vel Orestem poëtarum fabula ferunt.*

Nucleum amisi, reliquit pignori putamina.

Membranæ illæ Langii optimi, *Nuculeū amisi.* Optimè; & est ἀρχαϊσμὸς, quē hactenus nemo animadvertit. Veteres enim dicebant, *Nuculeus, Nucleus. Tempulum, Templum,* Quâ facie, *Periculum, Periclum.*

clum.Vinculum,Vinclum. Sic Casinâ. Sc. primâ.

Qui è nuce nucleum esse vult, frangit nucem.

Eædem membranæ. *nuculeum esse*. Sc. *Injicite huic*.

HEG. *Vetuin' te quicquam hodiè mihi falsum proloqui?*

TY. *Vetuisti*. HEG. *cur es ausus mentiri mihi?*

TY. *Quia vera obessent illi cui operam dabam,*
Nunc falsa prosunt. ——

In iisdem membranis. *Votuin' te*. Lego, *Voluin' te*, & secundo versu. *Voluisti*. Quam veram esse lectionem nemo audebit diffiteri. *Ibi cum octonos alii lapides effodint*. Nullâ hoc analogiâ potest defendi: scribo, *effodent*. *Fodare* veteres pro *Fodere* extulisse testatur Festus. Sc. *Quanta in pectore*.

Quid hic homo tantum incipissit facere, cum tantis minis.

Vet. cod. *incipessit*. Quod rectum esse ostendi superiori capite.

Væ misero illi, cujus cibo iste factu'st imperiosior.

Codex vetus, ut & mēbranæ Langii. *factus est impensior*. Quod profectò longè rectius. Elegans dictionis notio minus intellecta corrumpendo loco fuit. *Impensus* enim heic valet, farctus; quomodo *Impensa*, farctura. Arnobius lib. VII. *Quid cum libis, quid diversis cum fratribus, cōfectionis jure multiplici atque impensarum varietate conditis*. Vide incomparabilis herois Iosephi Scaligeri ad Varronis quartum extremum. Idem est quod posteà dicit

Satur homo est, habet profectò in vētre confidentiā.

HE. *Ignem ingentem?* ER. *ita dico, magnus ut sit.*
HE. *Quid in eo volt urier?*

Corrigo, *quid in eo volis urier?* pro *velis*, ἀρχαϊκῶς.

Sequitur mox.

Horaum, scombrum, & trigonum, & cetũ, & mollem caseum.

Vet. cod. *& trygona, & cetum.* Si quid judico, haud paullò integrius. *Trygon*, est purũ putum Græcanicum, τρυγὼν, & eum designat piscem, qui pastinaca marina Latinis.

HE. *Esurire mihi videre.* ER. *mihi quidem esurio, non tibi.*

HE. *Iupiter te dîque perdant.*

Vet. cod. & Langii membranæ inserũt totum octonarium.

Tuo arbitratu facilè patior. HE. *credo cõsuetus puer: Jupiter t. d p.*

Sed ita personas distinguo, ut in codice meo offẽdo.

HE. *Tuo arbitratu facilè patior.* ER. *credo consuetus puer:*

HE. *Iupiter*, &c.

Mutilum tamen adhuc Ergasili responsum, itaque censeo plus deesse, vel versum unum ad minimum: nisi velimus dicere interruptum ejus sermonẽ Hegionis imprecatione, quod facile dederim. Quin exempla eimodi alia passim in Plauto obvia.

Meum Stalagmum, meum qui gnatum surripuit?
ER. νὴ τὰν σόεαν.

Membranæ langii, & vet. cod. νὴ τὰν κόεαν. Ergo juramentum erit per Proserpinam, sicut anteà dixit, μὰ τὸν Ἀπόλλω. Sed & colonia esse potest, qualem Livius lib. II. eo nomine nuncupat. unde etiam *Corani* Plinio lib. III. cap. v. Posteà ait,

νὴ τὸ ἀλάτειον.

Quod rectum est, firmaturque auctoritate vet. cod. & mem-

& membran. Lang. Frontinus quoque lib. de Coloniis. *Alatrũ muro ducta Colonia populus deduxit, iter populo non debetur. ager ejus per centurias & strigas est assignatus.* Lego, *Alatrium muro*, &c. Hinc *Alatrinates* apud Livium extremo IX. Lambinus edidit, νῦ τὸ ἀλίτειvον, Hinc *Aletrini* Plinio lib. V. cap. XI. *Aletrinates*, cap. V. ut & in veteri lapide.

EX. DECRETO. DECVR
MVNICIPII. ALETRINAT

Item in alio.

Q. MINVCIVS. Q. L. ANTEROS. VI. V
AVGVSTAL
HIC. SEVIRIS. AVGVSTAL. ALETRIN

Pergo in Plauto.

Nam hercle nisi mantiscinatus probè ero, fusti plectito.

Nauci non est hæc lectio. Vetus codex rectius *manticinatus*. Ludit eleganter voce semigræcâ, nam à μάντις deducit *Manticinari*, ut à *Vates Vaticinari*.

Æternum tibi dapinabo cibum, si vera autumas.

Vet. cod. *dapinabo victum*. ut & membranæ Langii.

Sc. *Vidi ego.*

Nam ubi illò adveni, quasi patriciis pueris, aut monedulæ,
Aut anates, aut coturnices dantur, quicum lusitet.

Langii mẽbranæ, *aut monerulæ*. Est ἀρχαϊσμὸν. Nam R. & D. promiscè inter se commutabant. *Feretrius, Fedetrius. Meridies, Medidies.* & talia.

Amplis.

Amplissimo Viro

IACOBO BONGARSIO

Christianiss. Gall. Regis in Daniam
& Germaniam Exlegato.

IOANNES MEURSIUS S. D.

IRascor propemodum Plauto meo V. N. cum naturæ meæ vim infert, & impudentem me facit; nam viris genere, honoribus, doctrinâque claris, leves hujusmodi Notas oggerere, quid aliud est quam hominis effrontis, & de familiâ, ut Comicus hic noster loquitur, durorum Capitonum? Fateor, nec caussam dico: sed veniæ mihi spes in humanitate tuâ eximiâ, quæ efficiet ut difficilis ne sis. Reprehendebat olim Albinum Cato, quod deprecari culpam, quàm carere eâ maluisset; abutar præjurationis verbis, IDEM IN ME. *Peccavero tamen nihil, nisi tibi videbor. non videbor autem, si placuerint hæc ista: atque ita jam Censoris istius effugero notam. Si verò displicuerint, tam pereant quàm extrema faba: & hoc etiam modo effugero, cum non erit amplius pro quo culpam deprecari necesse habeam. Placeant ergo, aut perde: vel parce quoque, dum modo ut culpâ vacem præstes.*

AD CVRCVLIONEM.

Cap. I.

Munire, inusitatâ notione. *Mortare*. Festi lectio defensa. Polenta Stoicorum cibus. In Charisio lacuna indicata; item medicina ei facta. *Trit. Pleni* dentes. *Plena*. Plauti defensa lectio, & explicata. item Lucilii & Arnobii.

SC. *Flos veteris vini.* Paciscitur lena cum Phædromo si velit curare ne sitiat facturam se ut amore suo potiatur; ad quod respondet Phædromus.

Tibi na ego si fidem servas mecum,
Vineam pro aureâ statuâ statuam, qua tuo
Gutturi sit monumentum.

Temerè hæc sollicitare nolo. Tamē in vet. cod. erat *munimentum* quod non reiculum omninò, ut sensus sit, Vineam tibi pro statuâ statuam, quam ingurgites. Est verò metaphora à cibo: nam veteres *Munire* usurpabant etiam pro mandere cibum: atque hinc est quod in Festi Fragmentis legitur. *Munitio, mortificatio ciborum.* ubi malè vir magnus *morsificatio* reponendum censet. Antiquis eum *Mortare* erat cōterere, unde *Mortarium*, vas ei usui destinatū. Sc. *Date viam.* Quam lepidè superbit Curculio parasitus, & omnibus obviam futuris, nisi de viâ decedant, verbera se intentaturum minatur. Ait autem inter cætera.

——— eos ego si offendero,
Ex unoqueq; eorum excutiam crepitū polentariū.

Mendosam hanc lectionem, etsi non omnes primâ fronte

fronte ita iudicabunt, ego pronuntio, nec vereor ut nimis audacter. In vet. cod. erat, *ejiciam crepitum*: sed rectissimũ est quod MSS. Langii præferunt. *Exciam crepitum*. Dixit *Exciam* quod frequentativâ formâ alii sæpius *Excitabo*. Nec aggerat mihi quis istum Charisii locum lib. 11. *Trit. Nævius in Corollariâ, significat autem vocem murum, ut Plautus inquit, Ejiciam crepitum polentarium, id est peditum, in Curculione*. Vocat Philosophorum Stoicorum crepitum *polentarium* eleganter & facetè, quia nimirum polentam ederent. Ludit Persius Sat. III.

Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet sapiens bracatis inlita Medis
Porticus insomnis, quibus & detonsa juventa
Invigilat siliquis, & grandi pasta polentâ.

Porrò in Charisio nihil ferè incorruptum. In principio deest Nęvii exemplum, in quo *Trit* legebatur: ergo rescribo. *Trit. Nævius in Corollariâ.* * * *. *Significat autem vocem murum: ut Plautus inquit, crepitum polentarium, id est, peditum, in Curculione*. Nam istud *Ejiciam* diligens librarius adjecit, qui Plauti versum memoriâ tenebat; unde etiam colligere licet jam tum in quibusdam codicibus depravatam hanc vocem fuisse. Sensus verò Charisiani illius loci. *Trit significat vocem murum, aut, ut Plautus inquit, crepitum polentarium, id est peditum*. Sequitur posteà.

Os amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame.

Magnæ heic & plusquam Cimmerię tenebrę Lambino, viro cætera doctissimo: adeò ut se explicare nullus possit. Ego explicabo, ne quis cum illo posthac

hac impingat. *Pleni* dentes sunt quos Ovidius *scabros rubigine*, Petronius *aratos scabrâ rubigine* appellat; quosque ita sordes infestant, ut muccus nares. Sic *Plena* numero plurali substantivè pro sordibus apud Arnobium lib.VI. *Non hirundines denique intrà ipsos ædium circumvolantes tholos, jacularier stercoris plenas, & modò ipsos vultus, modò numinum ora depingere?* Et malè etiam istam lectionem sollicitârunt viri magni, mendique suspectam censuerunt. Est verò *Plenus* idem quod *Blennus*, secundum antiquam scribendi rationem; quia veteres *B* & *P* inter se commutabant, neque consonantes geminabant. Lucilius.

Deblaterat plenus, bonu' rusticu' concinit unà.

Qui locus hactenus valdè torsit Criticos, dum alius *plenus*, alius *blennus* putat restituendum. Præterea est Græcanicum. Etymologici auctor. Βλέννα, μύξα. οἱ δὲ διὰ τοῦ π, πλέννη, καὶ πλένα τὰ ἀσθενῆ καὶ δυσκίνητα.

Cap. II.

Lassæ lactes. *Pane*. Plautus à Charisio culpatus. *Summanare*. *Dicare*. Lintea tondendis injici solita. *Met*. *Nis*. Afranius emaculatus.

Eadem scenâ, eodem loco.

Ita cibi vacuitate venio lassis lactibus.

Vet.cod. *laxis*, ut & Nonius citat. Sed est ἀρχαϊσμός. Eodem modò *Adassint* dixit pro *Adaxint*, Aulularia, ut ibi monui.

Trigintà minis, vestem, aurum: & pro iis decem coaccedunt.

Etiã heic, ut alibi aliquoties, Græcâ inflexione numeris

meris exigentibus vet.cod.habebat, *Triginta mnis.*

Hæc sunt ventri stabilimēta, panē, & assa bubula. Vet. cod. *pane, & a.b.* Atque hæc vera lectio. Veteres *Pane* & *Panis* efferebant. Nonius. *Panis consuetudine masculino genere appellatur. Neutro Plautus Curculione. Hæc sunt*, &c Sed hoc ut ineptum carpit Charisius lib. 1. *Panis masculino genere dicitur. nam etsi neutro genere Plautus dixit, Pane & assa bubula, tamen vitiose.* Nec alio Arnobium oculos habuisse existimaverim lib. 1. cum stribiligines gētilium exagitans ait. *Non item apud vos est positum hoc Pane, & hic Panis?* Sc. *Beatus.*

Quia vestimenta, ubi obdormivit ebrius,
Summano, ob eam rem me omnes Summanū vocāt.

Scio Summanum rapacem esse, ideóque non improbo quod Lambinus hinc fictum comminiscitur; si tamen seorsum sentire licet, putaverim *Summanare* dixisse Plautum propter euphoniam, pro *Submanare*, id est ὑποχέειον ποιεῖν; & ludere voluisse in alliteratione. Sc. *7 tu præ.*

LY. *Tacuisse mavellem.* LE. *hau male meditate, male dicax es.*

In vet. cod. erat. LE. *Haud in male meditantem male dicassis.* Optimè, & est Ἀρχαϊσμὸς, *Dicassis* pro *Dixeris.* Nam veteres indifferenter pronuntiabant *Dicere, Dicare*, ut *Lavere, Lavare. Tonere, Tonare. Boere, Boare.* & alia ejusmodi. Sc. *Quoi homini dii.*

At ita me volsellæ, pectē, speculū, calamistrum meū
Benè me amassint, meaque axicia, linteumque extersum.

Linteum leno intelligit hic quod tondendo injiciebatur: ideóque rectè cum axiciâ, id est forfice quo

 capilli

capilli ſecantur, conjungit. Solebat autem tondendis veſtium integumentum injici, ne fœdarentur: idque linteum fuiſſe ex hoc loco apparet. Capt. Sc. *Iam ego revertar.*

Nunc ſenex eſt in tonſtrinâ, nunc jam cultros attinet.

Ne id quidem involucre injicere voluit, veſtem ut ne inquinet.

Sc. *Phædrome, propera.* Curculio opem Phædromi implorat adverſus vim militis.

CV. *Phædrome, obſecro ſerva me.* PH. *tanquam met Genium meum.*

Hanc veram & rectam eſſe lectionem fatebor, cum quis probaverit Genium in hominum, non in Genii homines fuiſſe tutelâ: nunc, quando id nemo ſanus dixerit, corrigo liberè.

PH. *tanquam met Genius meus.*

Senſus facillimus. *Met* verò pro *Med*, ſive *Me* antiquâ ſcribendi ratio eſt, quod eo monitum volui, ne quis pro expletivâ particulâ haberet. Sc. *Argentariis malè.* Planeſium pro Cappadoce lenone deprecatura fratrem inquit.

Frater, obſecro te, noli hunc condemnatum perdere.

Corrigo. *hunc indemnatum p.* Nam Cappadox antè dixerat.

—prò deûm atque hominum fidem!

Hoccine pacto indemnatum atque inteſtatum me arripi?

Hanc conjecturam meam etiam vet. cod. ſtabilit, in quo ſignatè ita pòſt perſcriptum inveni.

MI. *Ego te in nervum, haud ad prætorem rapiam, ni argentum refers.*

CA.

CA. *Ego te vehementer perire cupio, ne tu me nescias.*

Nauci non est τὸ *nescias*. Rescribo, *noceas*. Elegans ἀρχαϊσμὸς. *Me* pro *Mi*, sive *Mihi*. Talis ille Afranii Vopisco.

—— malè merentur de nobis heri,
Qui nos tantoperè indulgent in pueritiâ.

Sed corrigo, *Qui nis*. Veteres *Nis* pro *Nobis* dicebant. Festus. *Calim antiqui dicebant pro Clam. ut Nis, pro Nobis. Sam, pro Suam: Im, pro Eum.* Vel sanè *Me* poterit esse quartus casus, & tunc nihilominus erit ἀρχαϊσμὸς. Sic Milite, Sc. ultimâ.

Jura te non nociturum esse hominem de hâc re neminem.

Et paullò pòst.

Juro per Dionam & Martem me nociturũ neminẽ.

Ita enim ibi legendum ostendemus suo loco. Tale est quoque quod eâdẽ scenâ legitur sub exodium.

Magis metuant, minus has res studeant.

Item Amphitruone.

Velatis manibus orant ignoscamus peccatum suum.

Clariſſ. Viro

NICOLAO FABRO

Chriſtianiſs. Gall. Regis Conſilia-
rio, & Illuſtriſs. Principi
BOVRBONIO A ſtudiis.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVanta in te eruditio ſit, quanta humanitas item, V. CL. nemo paullum modò doctior, nemo humanior eſt qui ignoret: & hujus utriuſque ſingulari ſplendore animos tibi eorum devinxiſti omnium, qui eruditum eſſe & humanum quid ſit ſciunt, & curant. Atque ut verum fatear, non aliæ res me impulerunt, ut hæc ad Plautum judicio tuo elegantiſſimo committerem. Quanquam quid impulerunt? libentiſſimè id feci, ſi quid unquam. Invitus tamen quodammodò, quia vix à verecundiâ meâ, ut his talibus tibi importunus eſſe auderem, impetrare potui: atque ita nihil à vero alienum dixi. Quicquid horum erit, non ingratum fore ſpero meum in te amorem obſervantiamque. Amabis itaque me, ſi potes, & hæc ad Caſinam Plauti examinabis: quod quidem impetrabo abs te non difficulter, aut pro me Plautus: A judicio tuo pendebo, ut à magnete Plinis annuli ferrei.

AD
CASINAM.

Cap. I.

*Postideà.Interideà.*Glossæ correctæ. *Ni* pro *Ne.Femina* pro *Hemina.* etiam *Semina. Hospicari.*Iuno *Hospita.*Martiani lectio defensa. *Reddebo Mellilla. Mellina.*

Sc. *Saluere jubeo.*

Ejicite ex animo curam,atque alienum æs.

Vet.cod.*Ducite ex animo.* Quid si? *Dúcite ex a.* Deinde.

——— *Diphilus*
Hanc Græcè scripsit, post id rursum denuò
Latinè Plautus cum latranti nomine.

Vet.cod.*post id eam rursum d.* Scribo, *postideà rursum.*Nam dicebant, ut notũ est, *Antideà, Postideà. Interideà.* Et malè hodiè in Glossis legitur. *Entoridià,ἐν τῷ μεταξὺ.* Scribo,*Endoterideà,*pro *Interideà.*

Hera facit,educavit magnâ industriâ,
Quasi si esset ex se nata, non multò secus.

Melior lectio veteris codicis *Quàm si esset,*&c. Sub exodium scenæ.

Mox herclè verò,transactâ fabulâ.

Non satisfactum legi metricæ, itaque rescribo ex veteri codice.

Mox herclè verò pòst,transactâ fabulâ.

Sc. *Non mihi.*

Quid in urbe reptas villice hìc magni preti?

Vet.cod.*i.u.restas villice hic nõ magni p.*Transpono.

 Quid

Quid in urbe hîc restas villice non magni pretî?
Sequitur.

Chaline non sum oblitus officium meum.
Scribo ex vet. cod.

Chaline non sum ego oblitu' officium m.
Sequitur.

Mea præda est illa, proin tu te in laqueum induas.
Vet. cod. *in laqueum ne duas.* Melius omninò, aut certè, *in laqueum ni duas.* ut sit ἀρχαϊσμὸς Plauto conveniens.

Ex sterquilinio effosse, tua illac præda sit?
Vet. cod. *E. s. effossa tua illac præda'st.* Nec minori elegantiâ, aut facetiâ.

Dabitur tibi amphora una, & una semita,
Fons unus, unum ahenum, & octo dolia.

Scribserim, *& una femina*, ἀρχαϊκῶς pro *hemina.* Sic dicebant, *Hostis, Fostis.* & similia. Possis etiam, quod propius vulgatam lectionem accedit, *& una semina* legere. Veteres enim *H* & *S* inter se commutabant: sic *Hospicari* gemino archaismo pro *Suspicari* dicebant, itáque extulit Claudius Quadrigarius Hist. VIII. Diomedes lib. I. *Quod nos Suspicatur veteres Hospicatur dixerunt. Claudius VIII. Hist. hospicatur ait.* Eâque ratione *Hospita* Iuno eadem quæ *Sospita* vulgò. Martianus Capella lib. I. *Iunonis verò Hospita Genius accitus ex nonâ.* Peccāt, qui mutant. Statius ecce similiter lib. III. Sylv. I.

Quo pater ætherius, mensisque accita Deorum
Turba, & ab excelso veniat soror Hospita templo.

Sed negabitur conjectura hæc mea valere, ut legi metricæ contraria, cum *Hemina* mediam producat: illis respondeo trimetros terminari tam spondeo, quam

quam jambo, atque hoc pro me præstabunt abunde ipse Plautus, Terētius, & Priscianus libro de versibus Comicis.

——— quod te postules
Gustare quicquam: nunquam ædepol jejunium
Jejunum est æquè, atque ego ruri reddibo te.

Vet. cod. aliter interpungit, & legit.

Gustare: quicquam nusquam ædepol gentium
Jejunum est æquè, atque ego te ruri reddibo.

Sanè optimè. Deinde lego, *reddebo te*, ἀρχαϊκῶς. & ineptit Nonius. Sic *Dicebo* Nævius Pathicis

——— primùm quod
Dicebo rectè, secundum quod dicebo eò melius.

Item *Fidebo*. Idem Nevius loco citato.

Tibi cum fidebo, fidelis ero.

Nam solebant pleráque verba & secundâ & tertiâ conjugatione efferre, quod etiam memini monere ad Catonem, natus error ex scribturâ, nam librarii *I* pro *E* scribebant.

Mea vita, mea medulla, mea festivitas.

Vet. cod. & Lang. membr. *mea mellilla, mea f.* Optimè: est ὑποκοριστικὸν verbi *Mellina*, quo alibi nō semel utitur; quamvis malè hodiè in vulgatis *Mellinia* pro *Mellina* legatur. Rectè enim meus codex *Mellina* semper refert.

Meus pullus passer, mea columba, mi lepus.

Constituo tetrametrum, & scribo.

Meus pullus, meus passer, &c.

Facilè potuit elabi hæc vox toties repetita.

Quùm mihi hæc dicentur dicta, tum tu furcifer
Quasi mus in medio pariete versabere.

Vetus codex aliter.

Quum mihi isthæc dicentur, tum tu furcifer
Quasi mus in medio parietis vorsabere.

Constituo trimetrum, & scribo. *Quòm isthæc mihi dicentur, tum tu f.* Nam τὸ *dicta* aliquis malè feriatus adjecit.

CH. *Nunc ne tute mihi respondere postules*
Abeò intrò, tædet sermonis tui. OL. *te sequor.*

Ineptum hoc. Quomodo enim Charinus Olympioné responsum exigere poterat, cum ipse Olympio longo isto præcedenti sermone eum compellasset? Melius vetus codex.

Nunc, ne tu respondere postules me tibi.

Sed luxata sunt ista, & transponenda in trimetrum.

Nunc, ne tu tibi me respondere postules.

Hęc verissima hujus loci lectio.

Cap. 11.

Optio. Opio. Festus correctus. *Horior. Deliquum. Antedire. Initio. Munditior. Impetrasco.* Lucilius emendatus apud Nonium. *Impetrasso. Amasso.*

Sc. *Obsignate cellas.*
——— *atque ea ipsa eccam egreditur*
Foràs, non pol per tèmpus iter incœpi.

Scribo ex vet. cod.

——— *atque ea ipsa eccam foras*
Ingreditur, non pol hoc mihi per tempus incœptum
est iter.

ut sit octonarius. Sc. *Sequimini.*

Nec mihi ius meum obtinendi copia est.

Vet. edit.

Nec mihi meum jus obtinendi optio est.

Trans-

Transpono, *est optio*. Paulus Festi mutilator. *Optio est optatio, sed in re militari,*&c. Quod & Gulielmiũ occupasse video. Illud verò hâc occasione, Festi emendandi caussâ, annotandum duxi, veteres verbo primitivo *Opio* dixisse, unde frequẽtativum *Opto*, (ut *Apio, Apto. Rapio, Rapto.*) atque hinc *Optatio*, illinc *Optio* verbalia. Itaque male est apud eum, quem dixi Festum, *Prædotiunt præoptant.* Nam *Prædopiunt* scribendum. D. inseritur, ut in *Redamo*, & talibus. Similiter τῦ *Hortor* iidem illi veteres primitivum *Horior* extulerunt: ut monet Diomedes lib. I.

Quando tibi nil domi deliquium est.

Vet. edit. *domi deliquom' st.* Optimè, pro *Deliquum*, ἀρχαϊκῶς. Festus. *Deliquum apud Plautum significat minus.* Et video ex annotatione marginali etiam Nobilissimo Dousę hoc ipsum in mentem venisse. Sc. *Omnibus rebus.*

Omnibus rebus ego amorem credo, & nitoribus, nitidis antevenire.

In vet. cod. *n. nitidis antenire.* Suspicor Plautũ scribsisse, *antedire.* pro *anteire.* Nam D. ut notum est, casci illi inserebant.

—*coquos equidem nimis demiror, qui utuntur condimentis.* (*stat.*

Eos eo condimento uno nõ utier, omnibus quod præ-

Melius vet. cod. *qui utuntur tot condimentis.*

Qui postquam amo Casinam, magis initio munditiis munditiam antideo.

Vet. cod. *magis initio munditiis munditianti deo.* Rectissimè. Per Deum intelligit Amorem, cui munditianti, id est mundo, initiare se dicit. *Initiare* quid

ſit, nemo neſcit, qui latinas literas vel à limine ſalutârit. *Munditiari* autem dixit à *Munditia*; ſicut à *Delitia, Delitiari*.

— CL. *nolo ames.* ST, *non*
Poteſt impetrari.

Vet. cod. *nō potes impetraſſere.* Scribo, *impetraſcere.* Quod rectiſſimum eſt, nam dicebant, *Impetro, Impetraſco. Amo, Amaſco. Labo, Labaſco. Hio, Hiaſco.*

— ST. *oh, perii manifeſtò miſer,*
Teneor, ceſſo caput pallio detergere? —

Vet. edit. *pallio obtergere.* Scribo una literâ ejectâ; *obtegere.* Nam volebat pallio caput velare, ne uxor unguenta animadverteret, quæ jam olfacere ſe dicebat.

— *atque me hoc credo impetraſſere.*

Corrigo, *impetraſcere* ut antè: nam *Impetraſſo* nó eſt Indicativi modi tempus præſens, ut loquuntur Grāmatici, ſed Subjunctivi futurum, pro *Impetravero.* Sic *Amaſſo, amavero.* ut exponit Feſtus, aut potius mutilator ejus. Lego etiam apud Nonium in Lucilio, *Depeculaſcere* & *Deargentaſcere* nam malè geminatur *S.*

Cap. III.

Mos mittendarum ſortium in peluim cum aquâ. χύτλα. Hydromantia. *Canis. Camus.* Κημὸς. *Acrè. Objicere* pro *Adjicere.*

Sc. *Qui illum.*
ST. *Qui illum dî deæque omnes perdant.*
Vet. cod. *Ut illum*, non *Qui.*
ST. *Primū ego te porrectiore fronte volo mecū loqui.*

CH.

CH. *Stultitia est ei te esse tristem, cujus potestas plus potest.*

ST. *Perbonæ frugi hominem jampridē esse arbitror.* CH. *intelligo.*

Si rectè judico, omnia hæc Stalinonis verba sunt, usque ad ultimam tertii versus vocem, itaque delenda & Chalini personæ nota, & Stalinonis ad tertium versum. Sic censueram, cum video censuram hanc meam veteris codicis authoritate & consensu probari: qui etiā in tertio versu variabat, hoc modo.

Pol bonæ frugi hominem te jam pridem, &c.

Ergo restituenda ad eam faciem.

ST. *Primū ego te porrectiore fronte volo mecū loqui,*
Stultitia est ei te esse tristem, cujus potestas plus potest.
Pol bonæ frugi hominem te jampridem esse arbitror. CH. *intelligo.*

Scenâ *Unâ ædepol.*

——*Isthâc tu me libertate territas?*

Mirum quomodo servus libertate possit terreri: nugæ sunt maximæ. Corrigo. *libertate tentitas.* Nam videtur Cleostrata, quantum licet colligere, Olympionem servum libertatis promissione sollicitasse ne Casinam duceret. Dixit autem Plautus *Tentito*, quo modo *Scriptito, Dictito, Factito, Lectito.* Sed verior erit hæc conjectura mea. *tu me libertatet erritas*, pro, *libertated irritas.* Nam scimus *T* pro *D.* & *E* pro *I.* eos scribere solitos. Augeo verò ex vetere codice. *Quid isthâc tu me hera libertated irritas?* Alloquitur enim Cleostratam heram Stalinonis uxorem, ut ex sequentibus satis apparet.

Unâ libellâ liber possum fieri.

Vet.

Vet. cod. *possum ego fieri.* Nec temerè damno.

Sc. *Face Chaline.*

Uxor aqua. OL. *noli uxori credere.* ST. *habe animum bonum.*

OL. *Credo herclè hodiè devorabit sortes si attigerit.* CH. *tace.*

Melius est in vet. cod.

OL. *Crede herclè, hodiè d. s. s. a.*

Observandum obiter tota hac scenâ genus divinandi sortibus in sitellam cum aquâ demissis, videturque ab Assyriis manasse. Psellus de Dæmonibus, interprete Marsilio Ficino: *Est & quædam in pelui vaticinatio, per quam rustici sæpè vaticinantur. profectò quemadmodum prædictio quædam fit, id est per aërem, atque per folia, sic prædictio quædam fit in pelui, apud Assyrios frequentata & nominata.* Nec lógè diversa putem fuisse, quæ Græci χύτλα vocarunt. Hesychius χύτλα. τὸ ἐφ' ὕδατος ἔλαιον. καὶ εἶδος μαντείας ὃ δι' ἐλαίου καὶ ὕδατος γίνεται. Planè tamen alia hydromantia de quâ Isidorus Orig. VIII. sic scribit. *Est hydromantia in aquæ inspectione umbras dæmonum evocare, & imagines vel ludificationes eorum videre, ibique alia ab eis audire, ubi adhibito sanguine etiam inferos perhibentur sciscitari. Quod genus divinationis à Persis dicitur allatum.* Ad hanc pertinent ista Eunapii in Iamblicho. Ὁ δὲ ἐπιψαύσας τοῦ ὕδατος, ἐτύγχανε δὲ ἐπὶ τῆς κρηπῖδος κατὰ τὴν ὑπέρχλυσιν καθήμενος, καὶ βραχέα τινὰ προσειπών, ἐξεκάλεσεν ἀπὸ τῆς κρήνης κάτωθεν παιδίον.

OL. *Taceo, deos quæso, tu ut quidem hodiè canem & furcam feras.*

In vet. cod. est. *camum & furcam f.* Priorem lectionem

nem non ſollicitaverim temerè, nam lego apud Feſtum τὸ *Canis* eſſe genus vinculi; *Catulus*, ait, *genus quoddam vinculi, qui interdum Canis appellatur.* Iam *Camus* ſive Κημὸς, nam purum putũ Græcũ eſt, frenum equorum appellatur, quod quomodo heic locum habere aliquem poſſit non video. Videtur tamen nonnihil aſſerere, quod κημὸς eſt etiam δι᾽ οὗ κατήεσαν αἱ ψῆφοι ἐπικειμένου τῷ καδίσκῳ. ut teſtatur Pollux lib. VIII. cap. I. quod ipſum mihi nihilominus non ſatis placet. Iudicent doctiores. Mihi ſufficit duplicem lectionem propoſuiſſe, & pro utrâque aliquid dixiſſe. Reſpondet verò huic Olympionis imprecationi Chalinus, & deprecatus eam ſupplicium illi optat, ut pedibus pendat. Sic ait.

CH. *Mihi ut ſortitio eveniat, ut quidem hercle*
pedibus pendeas.

Lego, *ſ. eveniat, tu quidem h. p. p.* Quod multò elegantius: videbit facilè qui non nimis obeſæ naris. Regerit Olympio.

At tu, ut oculos emũgare ex capite per naſum tuos.
Quid times? paratum oportet eſſe jam laqueũ tibi.

ST. *Periiſti, animum advortite amabo.* OL. *taceo.*

Melius ſanè vet. cod.

—— p. o. eſſe jam laqueum tibi.
Periiſti. ST. *animum advortite ambo.*

Nam τὸ *Periiſti* magis congruit ſermoni Olympionis laqueum paratum eſſe oportere dicentis. An verò *ambo*, an *amabo* legas ſuſque deque eſt.

CH. *Tu ut liqueſcas, ipſe actutũ virgis calefactabere.*

Vet. cod.

Tu ut liqueſcas ipſe actutũ, virgis calefacto aëre.

Facile corrigere.

Tu

Tu ut liquescas ipse actutū virgis calefactus acre.
Orta menda ex compendiosâ scriptura *calefact⁹.* Dixit verò *Acrè* pro *Acriter.* Solet enim adjectiva neutra usurpari adverbialiter, vel quia veteres etiā *Acrus* dixerunt, ut patet ex Cn. Matio, & Glossario, quomodo notavi Critici mei Arnobiani, lib. I. cap. XI.

Percide os tu illi hodiè. age ecquid fit? CL. *ne oblexis manum.*

Rectè Ianus Dousa V. N. legit *objexis*, ut video ex marginali annotatione. usurpavit autem Plautus *Objicere* ἀρχαϊκῶς pro *Adjicere*, (nam *Ob* pro *Ad* dixisse veteres ex Festo notum.) Ergo *ne objexis manum*, significat, *ne attigeris.* Sic posteà eadem hæc Cleostrata, cum ille nihilominus verberibus imperteret, objurgans interrogat. *Quid tibi hunc tactio est?*

Cap. IV.

Mehe, ἀρχαϊσμὸς. *Ærumnulæ.* Viatorum furcæ. Carbones venundari soliti. *Carbonarius. Carbonaria* cellæ. Festi & Nonii ἁμάρτημα μνημονικὸν. *Epol. Edepol. Equirine. Ejuno.*

Sc. *Si nunc me.*

——— *audio aperiri fores*
Mihi benevolentis, atque à me prodeunt.

In vet. cod. erat.

Mihi benevolenti, atque illi ad me prodeunt.

Rescribo, *Mehe benè volenti, atque illi a m p.* quod aliter diceret Plautus, *nō ingratiis meis.* Veteres autem *Mehe* pro *Me* dixerunt. Quintilianus Orat. Instit. lib. I. cap. V. *Mehe quoque pro Me, apud antiquos*

quos, Tragœdiarum præcipuè scriptores, in veteribus libris invenimus. Scioli isti librarii elegantem ἀρχαϊσμὸν ignorantes, tam fœdè nobis locum istum interpolarunt. Sc. *Sine modò rus.*

——— ego remittam ad te virum

Cum furcâ in urbem, tanquam carbonarium.

Vet. cod. τὸ *ego* malè omittit. Porro furcas hic intelligit, quibus viatores sarcinas & onera alligata gestabant, quas alibi noster hic Sarsinas *Ærumnulas* appellavit, ut testis istis verbis Festus. *Ærumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas sarcinas viatores gerebant.* Observare præterea hic est olim Romæ carbones venundari solitos, atque hoc *Carbonarium negotium exercere*, dixit Auctor de Viris Illustribus, *Marcus Æmylius Scaurus nobilis, pauper. nam pater ejus, quamvis Patricius, ob paupertatē carbonarium negotium exercuit.* Qui id operis faciebat, *Carbonarius* dicebatur. Glossæ. Ἀνθρακοπώλης, *Carbonarius.* Habebāt etiam cellas certas in quibus carbones reponebant, eæque *Carbonaria* dicebantur. Glossę. Ἀνθρακοθήκη, *Cella Carbonaria.*

Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.

Festus paullum variat.

Recessim dabo me ad parietem, i. n.

Magis multò Nonius. *Retrovorsum cedam, imitabor nepam.* Sed uterque memoriâ lapsi.

Certum est hunc Accheruntèm præmittam prius.

Non peius vet. cod *C. e. hunc ad Accherontem p. p.*

OL. *Ita me dî bene ament, ut ego vix reprimo labra*
Ob istam rem quin te deosculer, voluptas mea.

CH. *Quid deosculer? quæ res est? quæ voluptas tua?*

In veteri exemplari meo erat postremus versus aliter

ter conceptus.

CH. *Quid, deosculer te? qua res? qua voluptas tua?*
Pro quo, si mutari debet, rescribserim. *Quid deosculere? qua res? q.v. tua?*

OL. *Ecquid amas nunc me?* ST. *immò adepol me, quàm te minus.*

Tollo dispunctionem, & scribo.

ST. *immò adepol me quàm te minus.*

Sententia perspicua. Præterea hoc monebo, scribendum ubique *Edepol*, sine dipthongo. Mos enim veteribus vocales longas duplicare, & vel *H* vel *D* inserere: Itaque pro *Epol* scribebant *Eepol* & *Edepol*, sicut *Mecum*, *Meecum*, *Medecum*, & similia. Nam *Epol* dicebant, quomodò *Ecastor*, *Equirine*, *Ejuno*. Quæ duo postrema non ubique obvia. Prius est apud Festum legere, posterius apud Sosipatrum lib. 11.

Ut hic sit secum, se adjuvet, cubet secum.

Vet. cod. *se adjutet, c. s.* quod non injuria prætulerim. Amat enim Plautus frequentativa ista usurpare.

Tu rus uxorem duces. id rus hoc erit,
Tantisper dum ego cum Casinâ faciam nuptias.

Magis placet vet. cod. lectio.

—— id rus domus hæc erit.

Intelligit domum vicini sui, cujus paullò ante mentionem fecit. Sc. *Nunc amici.*

Sed tu cave inquisitioni mihi sis. AL. *usque adero domi.*

Vet. cod. *S. t. c. in quæstione mihi s.* Quod firmat conjecturam Dousę legentis, *in quæstione.*

Cap.

Cap. v.

Qui ἀρχαϊσμὸς, pro *Cui*. Serui sale empti olim. *Occaso. Caso. Casabūdus*. Flos Liberi. Ἄνθος ἡφαίσε, Ἄνθος πυρὸς. *Malum pessimumq;*

Sc. *Vt properarem.*

Sed eccum egreditur, senati columē, præsidiū popli,
Meus vicinus, meo viro qui liberum præbet locum.
Non ecastor vilis emptu'st, modius, qui venit, salis.

Hæc Cleostrata loquitur iracunda, & planè εἰρωνεύουσα; itaque vituperium est Alcesimi, non laus. Locus autem difficilis, qui Lambino & Dousæ (at quibus viris!) non parum exhibuit negotii. Quibus ut assentiar nondum persuasus sum. Mihi videtur legendum.

Non ecastor vili est emptus, modius qui venit salis.

Et vet. cod. *vili* habet, non *vilis*. Exprobat autem ei olim servum fuisse, & salis modio venum ivisse. Nā servi sale olim empti. Pollux lib. VII. cap. II. Ἁλώνητοι ἐκαλοῦντο οἱ μηδενὸς ἄξιοι τῶν οἰκετῶν, ὅτι τῶν θρακῶν οἱ μεσόγειοι, ἁλῶν ἀντικατηλλάττοντο τοὺς οἰκέτας. Quod etiam legas apud Hesychium, Suidam, Etymologicographum, Auctorem proverbiorum, & alios Grammaticos. Dixit verò *qui modius venit salis*. pro, *cui modius salis impensus est*. Simili figurâ Virgilius *dare classibus Austros*. Porrò *Qui* ἀρχαϊσμὸς est, pro *Cui*. Nam casci illi à recto *Ques* deflectebant, *Quis*, *Qui*, *Quem*. Hęc mea sententia, quam eatenus valere volo, si doctis proba censebitur.

Sc. *Stultitia magna*...

Stultitia magna est, meâ quidem sententiâ,

Hominem amatorem ullum ad forum procedere
In eum diem, cui quod amet in mundo siet.
ultimus versus in vet. cod. ita erat scribtus.
In eum diem, quoi quod amet in mundo siet.
Vera lectio hæc *quo quod a. i. m. s.* Amatorem, inquit stultitia est procedere in forum, illo die quo habet quod amet. Sc. *Viso huc.*
AL. *Sed eccũ ante ædis: ad te herclè ibam commodũ.*
ST. *Atque ego herclè ad te.* ———
Melius in vet. cod. personæ collocatæ.
——— *ad te herclè ibam.* ST. *commodum.*
Atque ego h. a. t.
Satin propter te pereo ego, atque occasio.
Quamvis bona hæc lectio, in veteri tamen codice est. *atque occaso*; quod profectò nec contemnendũ, nec levi brachio prætereundum: Nam veteres *Occaso* à supino *Occasum* efferebant, sicut à *Casum, Caso*; unde *Casabundus.*
Quã ego hunc amorem mihi esse autẽ dicam datũ?
Annotarunt in margine, *f. ratione.* Deleo, & suppleo ex vet. cod. in quo ita signatè legitur.
Sorte quã ego hunc, &c.
Sc. *Nulla sum.*
——— ST. *timeo hoc negotiũ, quid est: nisi hæc meraco*
Se uspiam percussit flore Libyco. ———
Longè aliter vetus codex.
——— ST. *timeo hoc negotium quidem:*
Nisi hæc ἡμέρα γλῶσσαν uspiã percussit flore Liberi.
In fine rectè est *flore Liberi*, quomodo & V. CL. Iustus Lipsius legendum conjecit. Græca verò illa improbare temerè non ausim, cum nõ insolens Plauto sit dictiones Græcas suis scenis infarcire. Iudicent eruditi.

eruditi. Est autem *Flos Liberi* vinum, ut rectè Lipsio visum. Sic ἄνθος ἡφαίςυ dixit pro igne Æschylus Prometheo. Ita enim Κράτος & Βία Vulcanum alloquuntur.

τὸ σὸν γὸ ἄνθος, παντέχνυ πυρὸς σέλας,
θνητοῖσι κλέψας ὤπασεν. ———

Sed ἄνθος πυρὸς, ut Philostratus loquitur eleganter, flamma est. locus est lib. Εἰκόνων in Scamandro. Καὶ τὸ ἄνθος τ. πυρὸς, ὐ ξανθὸν, ὐδὲ τῇ εἰθισμένῃ ὄψει, ἀλλὰ χρυσοειδὲς, καὶ ἡλιῶδες. Æschylus, si propriè loqui voluisset, πυρὸς σέλας dixisset, quod tamen abusivè pro ipso igne ponere maluit.

——PAR. *Here mi.* ST. *quid vis mea ancilla?*
PAR. *nimium savis.*
ST. *Numero dicis: sed hoc quidquid est loquere.*

Et cur? *mea ancilla.* quod blandientis est, non increpantis. Scribo ejectâ voce, *quid vis ancilla?* ita disertim præferebat vet. cod. meus. Malim prætereà *Nimirum dicis.* Id est. Ex tuâ quidem sententiâ. Ortus error ex antiquâ scribendi ratione, *Numerò*; Nam, ut notum est *V* pro *I*. item *E* pro *I*. & *O* pro *V*. scribebant. Atque hinc nobis *Numerò* fabricati sunt.

Quid intus tumulti fuit? PA. *scibis. audi malum pessumum,*
Quod hic modò intus apud nos tua ancilla hoc pacto exordiri
Cœpit. ———

Melior lectio vet. cod.

PA. *audi, scibis, malum, pessimumq;*
Hic modò, &c.

Cum enim *malum* dixisse non vehemens satis esset, eleganter *pessumumq;* addidit ad exprimendam ma-

gis facinoris fœditatem. Similiter Arnobius noster lib. 11. *Quibus mali sumus, & pessimi*, &c. & aliquoties.

PA. *Tibi infesta soli est plus, quàm cuiquam.* STA. *quamobrem?* PA. *quia se des.*
Vxorem Olympioni: neque se tuam, nec se suam,
Neque viri vitam sinet in crastinum protolli.

Rescribo, ut est in vet. cod. *neque tuam, nec suam*. Nã malè τὸ *se* bis inculcatum non leviter turbat.

Cap. VI.

Ingratis, Invitis, adverbialiter. *Amire. Incanis. Corbito. Tamenetsi. Nilum. Integer*, pro rustico, novè explicatum.

Eâdem Scenâ, sub finem.

ST. *atque ingratiis, quia*
Non vult, nubet hodie. ———

In vet. cod. erat. *atque ingratis.* utrumque non malè; nam dicebant *Gratiis, Ingratiis. Gratis, Ingratis.* Simili modo *Invitis*; ut observat Charisius Instit. lib. 11. *Invito, ut falsò, Plautus in Caco, aut in Prædonibus. Neque eam invito à me unquam abduces. Quod idcirco putavi tractandum, quod numero plurali adverbialiter Invitis video dictum.* Sc. *Vide fur.*

Atat cesso magnificè patriceq; amiceq; ita hero
Meo ire advorsum.

Dousa, *amiciri, atque ita hero*. Ego malim, *patriceq; amiri itaq; hero*. Veteres *Amire* pro *Amicire* dicebant, remanetque vestigium in *Redimire*;

OL. *Ah hodie.* ST. *mane verò, quãquam fastidis.*
OL. *Hei, hei, foetet.*

Tuus

Tuus mihi sermo.

Acutè Nobilissimus Dousa. *Vah odio es.* Mihi tamē videbatur. *Vah ôdi te.* quod minus paullò à vulgata lectione abit: vel, quod certius. *Vah hœde.* Exprobat enim ei fœtorem. Sc. *Nec pol ego.*

——— *illæ autem senem*
Cupiunt extrudere incanatum ex ædibus.

Non contemnenda vet. cod. lectio, & MSS. Lang.

——— *illæ autem senem*
Incanem extrudere cupiunt ex ædibus.

Est autem *Incanis* ἀρχαϊκὸν, pro *Incanatus.* Ecce in Glossis Isidori. *Incanis. Plaut. Incanem ex ædibus.*

Novi ego illas ambas estrices, corvitant ubi
Comesse possunt.

Vet. cod. *corbitant, ubi.* Non malè Lambinus, *corbitam cibi.* Sed nihil mutandum. Festivum scomma, & facetiarū jocorumque patre Plauto dignissimū. Novi, inquit, illas estrices, quę tam strenuè cibo se explent, ac si corbitam aliquam onerent: atque hoc ipsum est quod dicit eas *Corbitare.* Sc. *Si sapitis.*

Qui amat, tamen herclè si esurit, nullum esurit.

Correxerim ad hanc faciem.

Qui amat, tamen hercl' etsi esurit, nilum esurit.

Tamen-etsi pro *Tametsi* omnes sciunt; & est tmêsis. *Nilum* autem efferebant pro *Nihilum,* ut *Nil, Nihil.* Orta menda ex ratione *V* pro *I* scribendi, & literæ *L* duplicatione. Etsi non malè emendasse videri poterat Dousa. *nullus esurit.* Sc. *Age tibicen.*

OL. *Esurio herclè, atque adeò haud sitio.* ST. *at ego amo.*

Nihil agit Lambinus. Optimè meus codex, ex quo lego.

Esurio herclè, atque adeò haud parum sitio.
Dictione vnicâ immissâ necessariò.

ST. *Nam quid illæc nunc*
Tam diu intus remoratur quasi ob industriam?
quanto ego
Plus propero, tanto minus.

Auctior vet. cod. *tantò illa minus.* Quod non ejiciendum temerè. Sc. *Sensim super.*

——— OL. *abite intrò.* AN. *integra atque*
Imperita huic impercito. ST. *futurum est.* ——

Aliter vet. cod. *Imperita huic impera.* Rectè; una enim ancillarum in alteram à se amolitur hoc jussum Stalinonis, cum convitio integram atque imperitam vocans. Hoc porrò minimè silentio prætereundum: *Integer* hic sumi pro imperito & rustico, quomodo & nos in nostro vernaculo sermone dicimus de ejus generis homine. Op is so heel.

OL. *Quin imus ergo?* ST. *bella bella tu mea.*

Vet. cod. ST. *bella bellatula Casina.* Putem scribēdum, *bella bellula Casina.* Vel, *bellè bellula*, ut Dousa,

Cap. VII.

Præsidem locum præbere. Charinus.

Act. v. Sc. I.

Lubet Chalinum, quid agat scire.

Priscianus lib. VIII. aliter. *L. Charinū.* Et sanè satis Grammatici ejus autoritas, ut putem per totam hāc Fabulam ita servi istius nomen scribendum, quod etiam in Mercatore, & Terentii Andriâ hodiè legitur. Itaque hoc erit firmandæ opinioni meæ.

Quo senex nequior nullus vivit, ni illum

Quidem

Quidem nequiorem arbitrarer esse, qui locum
Prabet illi. nunc praside hîc, Pardalisca,
Etiam qui hinc exeat, eum ut ludibrio habeas.

Rescribo, ut reperio in vet. cod.

Quo senex nequior nullus vivit, ne ullum
Quidem nequiorem arbitror esse, qui locum
Prabet illi nunc prasidem hîc, Pardalisca,
Esto, qui hinc exeat eum ut ludibrio habeas.

Eleganter oppidò dixit, *locum prabet illi prasidem*, pro eo quod est, *nemo illi nequitiâ concedit.*

——— PA. *ponè me, amabo.*
MVR. *Et illi audacius licet quavis liberè*
Proloqui. PA. *tace: vostra foris crepuit.*

Omnia hæc vet. cod. Pardaliscę sermoni tribuit, sed malè: præit mihi tamen viam ad veram lectionem.

——— PA. *ponè me, amabo.*
Et illic audacius licet quavis liberè
Proloqui. MVR. *tace: vostra foris crepuit.*

Aut, *Et ibi aud.* ut erat in vet. cod. Sc. *Neque quo fugiam.*

OL. *Ita quasi sentis labra mihi compungit barbâ.*

Melius vet. cod. *Ita quasi setis l. m. c. b.* Comparat lepidè pilos barbæ cum setis. Sc. *Ubi tu es.*

ST. *Lepidiorem uxorem nemo quisquam, quàm ego habeo hanc, habet.*

Corrigo ex vet. cod.

ST. *Lepidiorem uxorem nemo quisquam, quàm ego habeo, hâc habet.*

Amplissimo Viro

LUDOVICO SERVINO

Sacri Consistorii Consiliario, & Advocato Fisci.

IOANNES MEURSIUS S. D.

SI te non amem V. Clarissime, pol neque Musæ me, aut Gratiæ, quæ pectus tibi istud tam catum humanitate & doctrinâ imbuisse meritò videri possunt. Et certat ea utraque in te, ut humanior sis an doctior ægrè dignosci queat. Humanitatis tuæ erit, hæc in Plauti Cistellariam benignâ fronte accipere, oculisque inconnivis inspicere; doctrinæ verò, errata mea corrigere: potes, & voles, spero. Non metuo autem ne in impudentiæ me crimē induam, quod parum habitâ occupationum tuarum ratione molestus esse tibi nihil sim veritus. Quicquid enim peccavero, tibi peccavero; at tu bilem non habes, nec scis offendi.

AD CISTELLARIAM.

Cap. I.

Ventu. Somnu. Susurru. ἀρχαϊσμὸς. *Displiciна. Frigida,* ἁπλῶς. *Contigui patres. Lugubrè, Exercitus,* pro cruciatu. In Afranio phrasis notata. Cor *dolium.* Vinum *crucium.* Agnus *curio. Secium* libum. *Cor non habes.* Et, *Mulieres,* convitia in mulieres. Eædem pectus pro corde habere dictæ est.

Act. I. Sc. I.

GY. *Quod ille dixit, qui secundo vento vectus est,*
Tranquillo mare, ventum gaudeo ecastor ad te.

Corrigo. *secundo ventu.* Ἀρχαϊσμὸς est, nam veteres pleraque ista nomina secunda & quarta declinatione efferebant, ut *Senatus, Fructus, Tumultus, Domus,* & talia. Correctionis hujus mihi auctor Charisius Instit, Gramm. lib. I. ubi disputās an sexto casu *Mare* vel *Mari* deberet dici, prolatis in priorem sententiam ex Varrone utroque & Plinio testimoniis, in posteriorem autem hunc Plauti locum producit. *Plautus in Cistellaria. Secundo ventu vectus est trāquillo mari.* unde etiā liquet *Mari* heic Sarsinatem nostrum, non *Mare* scripsisse: itáque reponendum. Nec alia face *Somnu* Varro dixit lib. I. cap. II. de R. R. *Æstivo die, si non diffinderem meo insititio somnu, vivere non possem.* Nec debebat eruditissimus Victorius mendum censere, cùm ita in optimis suis manuscriptis offenderet. Apuleius itē

Susurru. Apolog.III. *Tibia quęstu delectabilior, & fistula susurru iucundior, & buccina significatu longinquior:*

GY. *Nec, nisi disciplina, apud te fuit quicquam*
Ibi, quin mihi placeret. SI. *quid ita amabo?*
GY. *Raro nimium dabat quod biberem, id merum*
Infucabat. ———

Primum emẽdo ex vet. cod. *Hæc nisi displicina.* Deinde ex conjectura. *Raro nimirum dabat.* Omnia, inquit, mihi placuerunt, præterquam quod rarò dabat quod biberem, atque id quidem nõ merum sed dilutum. Hæc genuina hujns loci lectio. *Displicina* vox est Plauto hercules dignissima, cujus elegantiam cum mininè assequerentur, *Disciplina* & *Discipula* substituerunt nimis ineptè.

Palàm blandiuntur, clàm, si occasio unquam est,
Aquam frigidam subdolè suffundunt.
Viris cum suis prædicant nos solere.

Rescribo ex vet. cod.

Palàm blandiuntur, clàm, si occasio unquam est,
frigidam
Subdolè suffundunt, viris cum, &c.

Nam τὸ *aquam* aliquis malè feriatus de suo adjecit satis insulsè; notum enim vel pueris veteres imitatione Græcorum *Frigidam* ἁπλῶς protulisse. Ipse noster Plautus Mostellariâ, ut alios quamplurimos omittam.

Iam pridem ecastor frigidâ non lavi magis lubẽter.

Pergit in suo sermone lena.

— *& ego & tua mater ambæ*
Meretrices fuimus, illa te, & ego hãc mihi educavi
Ex patribus conventitiis. ———

Hîc

Hîc fixa crux magnis viris, Camerario, Lambino, Doufæ, nec quiſquam ſe extricat. Reſtituo, ut erat in veteri meo codice. *Ex patribus contiguis*. Eleganter! *Contigui patres* ſunt fortuiti & illegitimi, quales ſunt ſpuriorum.

Nam ſi hæc non nubat, lugubri mihi fame familia pereat.

Vetus codex unâ voce minus. *lugubrè fame f. p.* Rectè. *Lugubrè*, id eſt miſerabiliter, & mudo lugendo.

Nam ſi quidem ita eris ut volo, nunquam ætate Hecale fies.

Vet. cod. omittit τὸ *ætate*, nec malè.

Noli obſecro lacrymis tuis mihi exercitũ imperare.

Lambinus teſtatur in duobus MSS. eſſe *excruciatum imperare*, & ita meus codex habebat. Subolet tamé mihi gloſſema, & veram Plauti lectionem cenſeam *exercitum i.* Impulit librarios in errorem elegans & edecimata vocis ſignificatio minus intellecta. Eſt autem *Exercitus* heic nihil aliud quam cruciatus, & animi angor, quartâ declinatione. *Exercere* enim pro angere & excruciare quidam uſurpârunt. Ipſe hic noſter Bacchidibus.

Quæ ſodalem atque me exercitos habet.

Afranius Suſpectâ.

Ita ut huic ero adoleſcenti, cui ſuſpirium tradidit
Qui me eſt animi exercitus. ———

ubi *Exercitus eſt* activè accipiendũ, qualia loquendi genera multa apud Nonium videre poſſumus, *De contrariis generibus verborum.*

ST. *Mea excrucior mea Gymnaſium, malè mihi eſt, malè maceror.*

Inepta hæc profectò, & legendum ex vet. cod. *Male ex-*

le excrucior mea Gymnasium, &c. Quod & Dousę in mentem venit.

——— SI. *at mihi*
Cordolium est. SY. *quid id? Unde tibi est cordolium? commemora obsecro.*
Quod neque ego habeo, neque quisquam alia mulier, ut perhibent viri.

Legendum censeo utrobique *Cor dolium* διηρημένως. Sic Pænulo, Sc. *Negotii sibi.*

——— *ibi tibi*
Erit cordolium, si quam ornatam melius fortè conspexeris.

Iterum dirimo, *Cor dolium.* Vocat *Cor dolium* ἐπιθετικῶς, quod doleret, ut vinū *Crucium* Lucilius apud Festum quod acore cruciaret: ipse hic noster Truculento, *Stridia* verba. Nec aliter Aulularià agnus *Curio*, sive *Curius*, (nam utroque modo efferebant, ut *Amasius*, *Amasio*. *Pusus*, *Pusio*, & talia.) qui plenus quasi curis esset, ideóque maceret, sumptà ab hominibus metaphorà. Ad eandem faciem sunt dicta, libum *Secium* apud Festum; exta, *Prosecia*, sive *Prosicia*: farcimina *Insicia*, frumentum *Prametium.* Porrò Plautum ita scribsisse, vel ex sequenti versu colligi potest.

Quod nec ego habeo, neque quisquam alia mulier, ut perhibent viri:

Viri enim non quidem πάθος istud & dolorem in mulieres cadere, sed tantum cor habere, id est, sapere negabant: nam hæc in convitio sexus ille audiebat. *Cor non habes.* Et. *Mulieres.* Itaq; pectus illis pro corde tribuebant. Disco ex Milite. Sc. *Cohibete.*

Eam des quæ sit quæstuosa, quæ alat corpus corpore.

Cuique

Cuique sapiat pectus, nam cor non potest, quod nul-
Pergit Silenium. *(la habet.*
—— de eâ re gessit morem morigera mihi,
Ut me, quem ego amarem graviter, sineret cum eo vivere.
Non deterior vet cod. lectio. *amarem gnaviter.*

Cap. II.

Enunquam. Specitatum. Aulicocita exta. Aucita. Festus emẽdatus, & repræhensus. *Juvat vobis. Decet vobis. Apperire. Ludea. Laudea Medigrumi* dii. *Multigrumi* fluctus. *Gruma, Grumus. Lucu.*

Eâdem Scenâ.
LE. *Stultè ecastor fecit: sed tun' unquam cum quiquam viro*
Consuevisti? ——
In vet. cod. erat. *sed tu enunquam cum q. v.* Scribo conjunctim. *sed tu enunquam cum q. v.* Glossę Henrici Stephani. *Enunquam*, εἴποτε καὶ πολὺ.
—— SI. *per Dionysia*
Mater pompam me spectatum duxit. ——
Dignior Plauto vet. cod. lectio, *speçitatum duxit*: & est ἀρχαϊσμὸς. Tale est *Favitum*, unde *Favitores* eidem huic Comico. & *Cavitum, Cavitiones* apud Festum; item *Coquitum*, unde *Coquitare.* & *Exta aulicocita* (ita transpositis literis lego apud eundẽ pro *Aulicoctia*) quæ in ollis coquebantur. Et *Aucita* pro *Aucta.* Erratq; dum *Auceta* exponit *sæpè aucta.*
LE. *Assimulare amare oportet, nam si ames extempulò*

Melius

Melius illi multò, quẽ ames, cõsulas, quàm rei tuæ.
Etsi proba hæc, nolui tamẽ dissimulare codicis mei lectionem. *Assimulatè amare o.*

GY. *Quando ita tibi lubet, vale atque salue.*
Scioli librarii cum non caperent phraseos elegantiam turpiter nobis hunc locũ contaminârunt. Rescribo, ut in vet. cod. erat. *Quando ita tibi juvat.* Hęc vera lectio, & locutio est antiqua. Sic *Decet vobis* dixit Terentius Adelphis Act. III. Sc. V.

Hæc primum ut fiant, Deos quæso, ut vobis decet.

Item Act. V. Sc. VIII.

MI. *Haud aliter censeo.* DE. *imò herclè ita nobis decet.*

Quo loco Ælius Donatus. *Antiqui si addebant statim verbum, Nos decet facere, Nos decet dicere; si non addebant, Nobis decet, dicebant.* Simile exemplum habes apud Charisium lib V. & ipsum hunc Sarsinatem multa. Sc. Idem mihi.

Is amore miserè hanc deperit mulierculam (ta' st.
Quæ hinc modò flens abiit, cõtra amore hac perdi-

Non rejicienda vet. cod. lectio. *contrà amore eũ hæc apperit.* Nec aliud *Apperire* est, quàm *Deperire*; sicut *Adamare, Deamare*. Sc. *Utrunque hac.*

Isque hîc compressit virginem adolescentulus,
Vinolentus in tenebris, multâ nocte in viâ.

Magis placet lectio vet. cod.

Vinolentus, raptam multâ nocte in viâ.

Nam cur velimus Plautum πεϱιττολογεῖν? quasi verò non semper tenebræ existant nocte.

————si quà queat
Reperire, quæ sustulerit: ei rei nunc suam
Operam usque servus dat si possiet

Mero-

Meretricem illam invenire. ———

Numeros vulgatæ huic lectioni non constare vidit, & indicavit olim Ianus Dousa F. Musarum nostrarum delitium, & tentavit rescribere.

Operam usque servus dat, si possit uspiam.

Qui ejus conatus ut valdè laudandus, nihil tamen huic loco facit, quem ex vet. cod. sic restitui oportere censeo.

Reperire quæ sustulerit: ei rei suam
Nunc operam servos usque dat, si possiet
Meretricem i.

Finit sermonem Auxilium his verbis.

Augete auxilia vestris justis legibus,
Perdite perduelles, parite laudem, & lauream,
Ut vobis victi Pœni pœnas sufferant.

Vet. cod.

Augete auxilia vostris victis legionibus.

Deinde in Langii MSS. est, *parite laudem & ludeam.* Quod rectum est pro *Laudeam*, quomodo *Clando, Cludo, Defraudo, Defrudo. Plando, Pludo.* Nam laurus antiquè *Laudea* dicebatur. Isidorus lib. XVII. cap. VII. *Laurus à verbo laudis dicta. Hâc enim cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem Laudea nominabatur, postea D literâ sublatâ, & subrogatâ R dicta est Laurus; ut in auriculis quæ initio Audiculæ dictæ sunt; & Medidies, qui nunc Meridies dicitur.* Act. II. Sc. I.

Modò quod suasit, dissuasit, quod dissuasit, id ostentat.

Lego, ut est in vet. cod. *quod suasit, dissadet, q. d. i. e.*

--- dii deæque superi, & inferi, & medioxumi.

ut à *Propius* voce antiquâ (cujus adverbium *Propè* adhuc

adhuc in usu) *Proximus. Ocyus, Oxime:* Ita à *Medius* quoque *Medioximus.* Itaque non impugno hanc lectionem: hoc tamen monebo in vet. cod. esse, *inferi, & medigrumi.* quod ut Plauti putem facile animum inducor. Voluit lepidè, suo more, ludere in fictione vocabuli. Sunt autem *Medigrumi* dii iidē cum mediocribus, sive medioximis. Ad eandem faciem *Multigrumi* fluctus pro magnis, in Lævii Alcestide. Vide Agelliū lib. XIX. cap. VII. Iam *Medigrumi* dicti à *Gruma.* Nonius Marcellus. *Gruma sunt loca media, in qua directa quatuor congregantur & conveniunt via.* Sed fluctus *Multigrumi,* à *Grumus* quæ vox vel terræ tumulum editiorem, vel terminū agri significat, ut liquet ex Festo, Nonio, Charisio, Glossario. Accius Oenomao.

Quemcumque institeram grumum, aut præcisum jugum.

Ergo *Multigrumi* fluctus, quos Virgilius & Ovidius *aquarum montes* appellarunt.

Tu me delenis, propter te hæc pecco.

Utcunque interpretentur alii, ego amplector vet. cod. lectionem istam. *Tu Melænis propter t. h. p.* Alloquitur enim Alcesimarchus ipsam Melænidem.

Postea autē cū primo luci cras nisi ambo occidero.

Corrigo ex vet. cod. *primo lucu.* Dixi ad Amphitruonem.

Cap. III.

Ips. Quips. Ipsipsus. Ipsipti. Ipsipte: Properè ocyus. Ergo igitur. Plauti locus illustratus, & à Lambini malâ interpretatione vindicatus,

tus. Γνωρίσματα. *Monumenta.* Crepundia puerorum. *Pueril. Inire,* pro *Ire. Excisare.*

Sc. *Audire vocem.*

PH. *Extimuit tum illa?* LA. *jam horret corpus, cor salit.*

In vet. cod. erat. *Extimuit tum illam?* quod manifestum vitii: conjiciebam tamen inde Plautum scribsisse. *Extimuit tum illan'?*

LA. *Is ipsu'st.* ME. *eho tu, quam vos igitur filiam? Nunc quaritatis alteram?*

Lego, *Ehodum quam.* Porrò in MSS. Langii erat. *Ipsipsus est*, quod purum putum Plautinum, pro *Ipsipsus.* Veteres enim *Ips, Quips,* pro *Is, Quis,* dicebant. Rectè quoq; in Glossario legitur, *Ipsipti,* Α'υτοὶ. Nec velim mutare virum magnum. Sic *Adgressus, Adgrettus,* talia. In Festo quoque non aliter debet legi, quàm, *Ipsipte, ipsi neque alii.* Non *Ipsipi.* Tale erat *Mihipte.* Sub finem hujusmodi scenæ.

Quid nunc supina sic jam cælum conspicis?

MSS. Langii, *s. sus jam c. c.* Corrigo, *susum cælū conspicis.* Α'ρχαϊσμὸς, pro *sursum.* Sc. *Rem elocuta.*

Dic me orare ut aliquis intus prodeat, propera ocyter.

Rectè MSS. Langii. *prodeat properè ocyus.* Græcismus est. Aristoph. Schol. Vespis. ἔθος τοῖς ποιηταῖς παραλλήλαις λέξεσιν ἰσοδυναμούσαις χρῆσθαι. Tale est, γώλεμες ἀιεὶ, & similia. *Quoque etiam, Nunc jam,* apud ipsum hunc Sarsinatem, alibi aliquoties. *Ergo igitur,* apud Apuleium in Milesiis. Act. III. Sc. I.

ME. *Hau voluisti istuc severum facere?* AL. *nihil mecum tibi.*

Magis placet vet. cod. lectio. *istuc ſævum facere.* Et profectò magis ſævitia iſta quam ſeveritas appellanda eſt. Act. IV. Sc. I.

> *—ſed quid hoc eſt, quod ciſtella hic jacet*
> *Cum crepundiis? nec quenquam conſpicor alium in viâ?*
> *Faciundum eſt puerile officium, conquiniſcam ad ciſtulam.*

Locus integer, quem tamen fœdâ interpretatione contaminat Lambinus, à quâ, ut grandi aliquo & enormi mendo, non immeritò vindicandus. Ille autem *puerile officium* explicat alui dejectionem, quod quam rectum ſit viderit ſerius Lector, mihi verò aliter videtur; & exiſtimem innuere Lampadiſcum, velle ſe crepundia quatere, & ſonitum edere, ut ſolent pueri: quibus & in eum uſum ex collo ſuſpendebantur, quod etiamnũ hodiè apud nos fieri videmus: Nam erant nihil aliud quam κρόταλα, unde & *Crepundia* appellata, tanquam à crepitu. Græci propriè πλαταγώνια nominabant, ut ex Polluce docui Critici Arnobiani lib. II. cap. VIII. Latini etiã *Monumenta*. Terentius Eunucho Act. IV. Sc. VI.

> *Abi tu, ciſtellam Pythia domo effer cum monumentis.*

ubi vetus ejus Interpres *Monumenta ſunt, quæ Græci dicũt γνωρίσματα καὶ σπάργανα.* Et in Gloſſario invenio. Γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων, *Crepundia, Monumenta.* Qui locus intricatus, nam videtur ſignificare crepundia eſſe γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων: quod tamẽ falſum. Itaq; ſic intelligi debet, ut Γνωρίσματα ſimpliciter ſint *Crepundia*: at ἐπὶ τάφων, *Monumenta.* atque hoc rectum & verum. Terentius tamen ſimpli-

pliciter *Monumenta* vocavit. Erant verò γνωρίσματα quidem crepundia, sed non reciprocè crepundia omnia γνωρίσματα. Nam γνωρίσματα apponebant infantibus expositis, ut inde aliquando noscerentur. De illis capiendus Heliod. αἰθιοπ. lib. II. Συνεξέκειτο δὲ αὐτῷ λίθων ὅρμος, ὃν ἀρτίως ἐπεδείκνυον, καὶ ταινία τις ἀπὸ σηρικοῦ νήματος ἐξυφασμένη, γράμμασιν ἐγχωρίοις καὶ διηγήματι τῶν κατὰ τὴν παῖδα κατάστικτος. τῆς μητρὸς, οἶμαι, σύμβολα ταῦτα καὶ γνωρίσματα προμηθευσαμένης. Parthenius Erot. I. Προϊέμενος δὲ τὴν ζώνην δίδωσι τῇ κόρῃ, κελεύων ἡβήσαντι τῷ παιδὶ φυλάττειν, ὅπως ἔχῃ γνώρισμα ὁπότ' ἀφίκοιτο πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς Καῦνον. Item Erot. III. Τοῦτον ἡ μήτηρ ἐπεὶ εἰς ἥβην ἦλθεν ἀποπέμπεται εἰς Ἰθάκην, συμβόλαιά τινα δοῦσα ἐν δέλτῳ κατεσφραγισμένα. Et in vitâ Thesei apud Plutarchum. Συνελθὼν δὲ καὶ γνοὺς ἐκεῖνος (Αἰγεὺς) ὅτι τῇ Πιτθέως θυγατρὶ συγγέγονε, καὶ κύειν αὐτὴν ὑπονοήσας, ἀπέλιπε ξίφος καὶ πέδιλα, κρύψας ὑπὸ πέτραν μεγάλην, ἐντὸς ἔχουσαν κοιλότητα συμμέτρως ἐμπεριλαμβάνουσαν τὰ κείμενα, φράσας δὲ πρὸς μόνην ἐκείνην, καὶ διακελευσάμενος ἂν υἱὸς ἐξ αὐτοῦ γένηται, καὶ λαβὼν ἀνδρὸς ἡλικίαν, δυνατὸς ἦν τὴν πέτραν ἀναστῆσαι καὶ ὑφελεῖν τὰ καταλειφθέντα, πέμπειν πρὸς αὐτὸν μηδενὸς εἰδότος. Huc facit, quod apud Iustinum etiam lib. XV. Apollo Laodicæ in somno à se compressę annulum dat, jubetque filio, si peperisset, dare, atque de generis origine perdocere. Et hęc de gnorismatis per occasionem dicta, non ingrata erunt, spero, Lectori. Redeo ad Plauti eundem locum, qui nondū de manu amitti debet. In MSS. Langii erat:

Faciam puerilloficium.

Corrigo, *pueril officium*. Dixit *Pueril* antiquè pro *Puerile*. Sic *Simil*, pro *Simile*, suprà. Sc. *Nisi quid*.

Nisi quid mihi opis
Dî dant disperii: neque unde auxilium expetam habeo.

Restituo hos versus in numeros suos, & auctiores quidem, ex vet. cod.

Nisi quid mihi opis dii dant disperii, neque
Unde auxilium mihi, aut præsidium expetam, habeo.

Deinde. *Sed pergam, ut cœpi tamen, quæritabo*. Corrigo ex vet. cod. *Sed pergam, ut cœpi quæritabo ego hîc tamen.*

Neque prorsum iit hâc. hic stetit.

Membranæ Langii: *prorsum iniit*. Optimè. *Inire* usurpavit pro simplici *Ire*. Sic *Ingredi*, pro *Gradi*. Sequitur.

Ecquem vidisti quærere hîc, amabo, in hâc regione
Cistellam cum crepundiis quam ego, hîc amisi misera?

Audacter nimis Lambinus *Auferre* pro *Quærere* substituerat, & acutè Dousa vulgatam lectionem asseruit illustravitque: monédum nihilominus duxi in meo codice haberi, *Ecquem vidisti tollere*. quod nauci haberi non omnino debet.

Nam dudum, ut accurrimus ad Alcesimarchum, ne vitam suam
Interim eret, tum mihi puto præ timore hîc excidisse Cistellam. ———

Mutilus totus hic locus egregiè, & turbati numeri. Ita habebat vetus codex.

nam

——— nam dudum,
Ut ad Alcesimarchum istuc omnes accurrimus,
Capillo scisso atque excissatis auribus
Tumultuantem, ne se vitâ interimeret,
Timore puto excidisse cistellam mihi.

Et optimè. Integrum versum, ecce, inseruimus, & hemistichium sequens, atque id rectè factum pro nobis Nonius abundè præstabit, quem in *Excissatum* vide. Sed legendum est *Excisatis auribus*: nam dicebant *Excisare* frequentativâ formâ, à supino *Excisum* ducto verbo, ut solent reliqua ejusdem formæ.

Nobilissimo Viro

NICOLAO CRAGIO

Sereniss. Daniæ Regis Consiliario,

& in Angliam Exlegato.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

CVm nuper hic esses Vir Nob. meiq́ videndi perquam cupidus, ut ex amico utriusque nostrûm Paullo Merulà intellexi, vehementer dolui Fortunam eiusce diei colloquium mihi tuum inuidisse. Eidem tamen gratias ago, quod viam mihi strauerit ad amicitiam tuam, quam ego Crassi diuitiis potiorem habeo. Amo autem (& quis non doctorum?) atque colo te plurimum: ita insignis eruditio tua meretur, quam editis de Rep. Lacedæmoniorum libris præclarè declarasti. Amoris mei obseruantiæque testimonium hic signare visum. Tu hæc pauca ad Epidicum discute, & miniatâ tuâ cerulâ nota.

AD EPIDICVM.

Cap. I.

Capræ febre laborantes. *Caprugnum, Caprignum. Bignus.* Vulgata Plauti lectio propugnata. *Reddebitur. Scurtarii. Punicarna coagmenta, Casnar. Carnal.* Varronis lectio defensa. *Degere*, pro Detrahere.

In Argumento.

——— *filio*

Dat herili argentum, eo sororem destinat.

Vet.cod. *eo sororem præstinat.* Nec dubitem præferre, quum toties eam vocem usurpet Plautus; nam quod defendendo huic loco à Nonio homine omniũ ineptissimo subsidiũ quæritur, id plane ficulnũ.

Sed inventâ gnatâ servolum emittit manu.

Scribo ut est in vet.cod. metri caussâ. *Sed gnatâ inventâ.* Act.1.Sc.1.sub initium.

Corpulentior videre atque habitior. ———

Anteà erat, *atque agilior.* Sed ita ex Roveriano codice rescribsit vir magnus, quod quam rectè ab ipso factum, à me nunc alii iudicabunt. fallitur enim, pace ejus dictum sperẽ, vehementer. Vult Epidicus dicere Thesprionẽ quo corpulẽtior existeret, eò esse agiliorem; & illò referenda subsequẽtia ejus verba.

Dii immortales te infelicent (vet. cod. *infelicitent*)
ut tu es (vet.cod. *is*) *gradibus grandibus:*
Nam ut apud portum te conspexi, curriculo occœpi sequi,

Vix adipiſcendi poteſtas modo fuit. ———

Præterea in citatis iſtis verſibus *τὸ Te* quod Nobiliſſimus Douſa ex cōjectura inſerit, vetus codex meus ſignatè præferebat. Poſteà, cum Theſprioni Epidicus oggeſſiſſet ſcire ſe eum hominem eſſe militarem, reſpondet Theſprio.

——— *audacter quamvis dicito.*

Cui lectioni neſcio quomodo veteris codicis præferenda videtur. *audacter quidvis dicito.* Pergit interrogare Epidicus.

Quid agis, perpetuon' valuiſti? TH. *variè.*
EP. *qui variè valent,*
Caprigenum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.

Quæ poſteriora, ſi quid judico, planiſſimè admutilata: itaque expectanda ſubſidia à melioribus libris, meus nihil heic me juvat. Pantherinum genus propter maculas corporis, caprinum propter febrim, quâ notum ex Plinio nunquam eas carere, quod Archelaus accidere dicebat, quia eſſent omnicarpæ, ut ait vetus quidam Scribtor apud Varronem. Porrò in Langii ſcedis erat *Caprae non hominum.* unde ſuſpicio eſt ſcribtum fuiſſe à Plauto, *Caprucnom,* ἀρχαϊκῶς pro *Caprugnum,* quod veteres pro *Caprignum* efferebant, ut *Optimus, Optumus,* & talia. ita *Aprugnum,* pro *Aprignum* Iam *Caprignum* pro *Caprigenum: Aprignum,* & *Aprigenum.* Ad eam formam *Privignus,* quaſi *Privigenus. Benignus, Bignus,* quaſi *Benigenus, Bigenus.*

EP. *Te volo.*

Percontari, operam mihi da, opera reddibitur tibi.

Lego, *reddebitur tibi.* Nam *Reddebo* veteres dixiſſe

oſtendi

ostendi suprà ad Casinam.

Id modo videndũ est, ut materies suppetat scutariis. Langii membranæ, *scurtariis.* quod rectum est. Sabini dicebant *Scustum*, *Cesna*, *Dusmosus*, *Casmena*. Pro quibus Romani *S* in *R* mutato, *Scurtum*, deinde R eliso *Scutum*; *Cerna*, *Cena*. *Durmosus*, *Dumosus*. *Carmena*, *Camena*. Hinc *Punicarna coagmenta* apud Catonem cap. XVIII. pro *Punicana* (malè autem olim damnavi istā veteris codicis lectionem) *Silicernium*, pro *Silicenium*, apud Festum. *Carnal*, pro *Casnal*, sive *Casnar* (nam utroque modo efferebãt; ut *Præliaris*, *Prælialis*. *Latiaris*, *Latialis*. *Parilia*, *Palilia*.) apud Varronem Sexagesimo, laudante Nonio. *More majorum ultrò carnales arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant*: itaque malè mutat ea in Conjectaneis vir magnus. *Casnar* verò & *Carnar*, pro *Canar*, à *Canus*, ut à *Momus*, *Momar*. Itaque puto etiam scribendum primis Bacchidibus.

Ubi mihi pro equo lectus detur, scortum pro scurto accubet.

Non *scuto*, ut hodiè legitur: tum enim elegantior multò alliteratio est, quam manifestò captavit Comicus.

TH. *Supersede istis rebus jam.* EP. *tu ipse, ubi lubet finem face.*

Possit & ex Nonio legi.

TH. *Supersede istis rebus.* EP. *item tu ipse*, &c.

Sed tamen prius magis arridet.

EP. *Quid? istanc quã emit, quanti eã emit?* TH. *vili.* EP. *haud istuc te rogo.*

TH. *Redde igitur.* EP. *quot minis emit?* TH. *tot quadraginta minis.*

Inepta sanè hæc Thesprionis responsio, quid enim petat reddi sibi ab Epidico, cui nihil dederat? Melius longè vetus codex meus. *Quid igitur?* Nam cũ rogaret Epidicus quanti emisset, respondet Thesprio, *vili:* regerit Epidicus, non isthoc se interrogare, tum Thesprio. *Quid igitur?* inquit. s. rogas. Nihil potest hâc lectione esse verius. Mavelim porrò, si conjecturę ullus locus rescribere. TH. *totis quadraginta minis*. Et ita alibi loquitur. *Totis quadraginta* est quod nostro idiomate efferremus, **Volle veertich**.

EP. *Detegetur corium de tergo meo.* ——
Optimè vet.cod. *Degetur corium*, Nam *Degere* heic valet *Detrahere*. quod & ante me ex Nonio observavit vir eruditissimus, Dionysius Lambinus.

Tu quidem antehac aliis solebas dare cõsilia mutua.
Quid? quid? aliquid reperiundum est. ——
Prætulerim lectionem vet.cod. *aliqua reperiundum est*. Tibi, inquit, qui aliis cõsulere solebas, nunc aliqua consilia reperiundum est. Phrasis elegantissima, & ab Agellio jam olim adserta.

Cap. II.

Calidæ minæ. Nonii ineptia explosa. Varro correctus fortè.

Sc. *Rem tibi*,

——ST. *perdidisti omnem operam*. EP. *nam quid perdidi?*

Mavelim, ut est in vet.cod. *nam qui perdidi?* Posteà conqueritur Epidicus malã se iniisse à Stratippocle hero gratiam ob ancillę emptionem, quam tamen fre-

frequenti literarum missiculatione præceperat. Ait itaque.

Herclè miseru' est, ingratum esse hominem, id quod facias benè.

Ego quod benè feci, malè feci, quia amor mutavit locum.

Sed nisi corrupta ista verba valdè equidem judicii fallor. Correxerim, si eruditi homines album mihi calculum adjecerint, *ingratum esse omne id quod facias benè.* Ait deinde Chæribulus.

Quid istic verba facimus? huic homini opus est quadraginta minis.

Celeriter calidis, Danistæ quas resolvas, & citò.

Melius vet. cod. *Danistæ quas resolvat.* De Stratippocle loquitur. Velim præterea, *quadraginta minis. Celeriter aliquis.* qua phrasi ipse hic Comicus noster, Cato, Apuleius, & alii usi. Aut *Calidæ minæ* erunt, quæ calidè, id est, celeriter exhibitæ. Similis notio ejus vocis apud Varronem περὶ κεραυνοῦ. *Cum dixisset Vitulus, ecce caldis pedibus quidam navicularius semiustulatus irrupit se in curiam.* Atque ita quidem interpretatur Nonius; sed ineptit solens. Nã *caldos pedes* dixit Varro istius navicularii, quia semiustulatus erat: nisi tamen legẽdum ibi, *ecce claudis pedibus quidam.* quod ustulatio ista efficere potuit. Et hoc rectius videtur.

EP. *Dic modò, unde auferre me vis, à quo trapezitâ peto?*

ST. *Unde libet.* ——

Etsi videam quomodo defendi hæc possint, melius nihilominus arbitrabar, si legamus unâ duntaxat literulâ immutatâ, & personis leviter transpositis.

EP.

EP. *Dic modo, unde auferre me vis? à quo trapezitâ?* ST. *pete*
Unde lubet. ———

Posteà iterum Epidicus.

Facilè tu istuc sine periculo, & curâ, corde libero
Fabulare: novi ego nostros, mihi dolet quùm ego vapulo.

Aliter longè vet.cod.

Fabulare Jovi, tergo nostro sed dolet q.e.v.

Et rectè, nisi quod *Novi* preferendum τῷ *Iovi.*

Cap. III.

Mos vetus militaris. *Ex acuminibus auspicare.* Nonii inconstantia. *Exsugebo. Veteres,* pro senibus.

ACt. II. Sc. II. in ipso exordio sic Epidicus hilarè loquitur.

ST. *Tacete. habete animum bonum liquido exeo foras*
Auspicio; avi sinistrâ: acutum cultrum habeo,
senis quî exenterem
Marsupium. ———

Vet.cod. habet. *seni quî,* aliquanto, ut arbitror, melius. Quod verò in illis verbis, postquã liquido auspicio avique sinistrà exire se foras dixit, etiã acutũ habere cultrum addit, non temerè dictum esse censeri debet. Sumpta autem metaphora à superstitione militum, qui non satis habentes aves observasse, insuper an gladii hastęve probè forent acutæ sollicitè explorabant ante pugnæ initium, inde etiam aliquid ominis captantes: atque hoc *Ex acuminibus auspicare* dicebant. Arnobius lib. II. *Aut Martium* *discri-*

discrimen obeuntes spem prælii sumitis, & EX ACUMINIBUS AUSPICATIS? Cicero quoque II. de Nat. Deorum. *Itaque maxima Reip. partes, in his bella, quibus Reip. salus continetur, nullis auspiciis administrantur, nulla perenia servantur, nulla* EX ACUMINIBUS, *nulli viri vocantur.* Atque hoc auspicii genus primus M. Marcellus neglexit. Testatur idē Cicero lib. II. de Divinatione. *Bellicam rem administrari majores nostri nisi auspicatò noluerunt: quàm multi anni sunt cum bella à proprætoribus & proconsulibus administrantur, qui auspicia non habent? Itaque nec amnes transeunt auspicatò, nec tripudio auspicantur. nam* EX ACUMINIBUS *quidem, quod totum auspicium militare est, jam M. Marcellus ille quinquies Consul totum omisit, idem Imperator, idē augur optimus.* Sed resumēda illa Epidici verba.

— acutum cultrum habeo, seni qui exenterem
Marsupium. sed eccum ipsum ante ædeis conspicor
Apœciden,
Qualis volo, vetulos duos. jam ego me convortam
in hirudinem
Atque eorum exugebo sanguinem.

Quæ quam bellè cohæreant attentus & serius Lector facilè perspiciet. Nam ecce *duos vetulos*, ait, se velle exsugere, & tamen unum tantum Apœciden videre se dicit. Aliquid heic mihi à vetere libro subsidii, in quo erat.

—sed eccum ipsum ante ædes conspicor Apœcidæ
Qualis volo vetulos duos.——

Et ea vera lectio, nisi quod prætereà scribendum, *sed eccum ipsus*, &c. Vide verò inconstantiam Marcelli, qui alio loco *exugebo*, alio *ersorbebo* citat. Sed

Exu-

Exugebo Plauto propter ἀρχαϊσμὸν dignius: sic *Reddebo* ad eandem faciem extulit, ut suprà monui. Iam *Vetulos* pro senibus frequens est apud Latinos scribtores, sed *Veteres* non item, ideóque annotandum id nunc duxi. Lapis vetus.

ARCOBRICENSES IVVENES ET VETERES STATVAM IN FORO POSVERE.

Item alter.

ARVNCITANI VETERES ET IVVENES OPT. CIVI.

Tertius.

TV
RIASON. VETERES ET IVN
STATVAM IN FORO MI
NERVAE OPT. CIVI P.

Hæc ἐν παρόδῳ: Revertam me ad Plauti.

AP. *Continuò ut fiat maritus.* PE. *laudo consilium tuum:*

Nihil video, nisi Apœcidæ hæc verba mutilata: expectandi itaque meliores codices, è quibus medicinam faciamus.

Cap. IV.

Medicinæ, pro ædibus medicorum. *Sutrina. Pistrina. Barbatoria. Barbatores. Mederga. Calceati* dentes.

EPidicus sedulò laborans quo pacto argentum ab sene auferre posset, & marsupium ejus exenterare, simulans totâ urbe se eum quæsivisse, hæc verba profatur.

—*Di immortales nimnam conveniam domi*

Peri-

Periphanem, per omnem urbem quem sum defes-
sus quærere, *(foro,*
Per medicinas,per tonstrinas,in gymnasio,atque in
Per myropolia,& lanienas,circumque argẽtarias,
Rogitando sum raucus factus, penè in cursũ cõcidi.

Lepida profectò locorum enarratio,& operæ jactatio servi studio conveniens. Observandum in eâ *Medicinam* pro ædibus medicorum poni. Sic Amphitruone Act. I v. Sc. I. tonstrinas autem, quas memorat etiam *Barbatoria* appellatas invenio. Glossæ. *Barbatoria*, πωγωνοκουρεῖα. Item. πωγωνοκουρεῖον, *Barbatorium*. Ergo *Barbatores* tonsores sunt, quos nos voce inde detortâ **Barbiers** nominamus. Pergit Epidicus.

Eos captabant. id adeò quam maximè animum
advorterim.

Corrigo ex vet.cod. *id adeò scio,qui maximè a. a.*

CH. *Si herclè habeam, pollicear lubens : verùm ali-*
quid alio modo,
Alicuide,ab aliqui,aliqua tibi spes est fore.

Vet.cod.habet. *Alicunde,ab aliquibus*, quod verum & rectum esse præstabit locus iste geminus planè statim subsequens.

ST. *Quippe tu mihi aliquid,aliquo modo,alicunde,*
ab aliquibus blatis
Quod nusquam est?

Qui locus vicissim ex præcedenti debet restitui in hunc modum.

Quippe tu mihi aliquid,aliquâ, aliquo modo, &c.

Ut etiam erat in meo codice toties laudato. Sc. *Fecisti jam.* *(neo.*

ST. *Euge, euge.* EP. *ea jã domi est pro illa.* ST. *te-*

In vet.

In vet.cod. erat. *ea jam puella domi est*: quod putem rectiùs aliquantò.

EP. *Eam permeditatam meis dolis astutiisq; onustā*
Mittam.

Vet.cod. *præmeditatam meis d.* quomodò & Dousa conjecerat. Sc. *Non oris.*

——— quasi quid filius
Meus deliquisset me ergà, ———

Quis hæc mendo obnoxia suspicetur? & tamē sunt. Evincit clarè codex meus, in quo erat, *deliquisset me-dergà.* Rectè omninò. Veteres enim *Medergà* dicebant, quomodo *Mecum*, & talia: cum enim præpositiones postponerent, conjunctim efferebant. Itáque jam scribendum Asinariæ Act.1.Sc.1.

Si quid medergà tu hodie falsum dixeris.

Sequitur sub scenæ finem.

——— itaque me albis dentibus
Meus derideret filius meritissumò.

In vet.cod.erat, *itaque me alcatis dentibus*. Constituo plenum octonarium, & corrigo.

Os sublitum esset, itaque memet calceatis d.

Sic dixit Captivis, Sc. *Advorte animum.*

Cum calceatis dentibus veniam tamen.

Sc. *Cave præterbitas.*

Proin tu alium quæras, cui centones farcias.

Scribo, *cui centones sarcias.*

Quas tu mihi tenebras trudis?

Vet. cod. *tenebras cudis?* quod non omninò reiculum. Viderint alii.

MI. *hem istic homo*
Articulatim te concidit, senex, tuus (est.
Servus. PE. *quid, concidit?* MI. *nihil. sic suspicio*

Nam

Nam pro fidicinâ illâc hæc ſuppoſita eſt tibi.
Senex, tibi os eſt ſublitum planè & probè.
Ego illam requiram jam, ubi ubi eſt. bellator, valè.
PE. *Euge. Euge, Epidice: frugi es, pugnaviſti, homo es.*
Primum corrigo de conjectura.
PE. *Quid? concidit?* MI. *mihi ſic ſuſpicio eſt.*
Deinde perſonas diſtinguo hoc modo.
PE. *Ego illam requirã jam, ubi ubi eſt. bellator, vale.*
Euge, euge Epidice, &c.
Quæ diſtinctio etiam veteris libri aſſenſu confirmatur. Quin adeò illa certa, ut cõtra ſi quis ſentiat, ut ait in re abſimili Sedigitus, nihil ſentiat.

Cap. V.

Digitorum ſinguli certis diis conſecrati. veterum ridicula ſuperſtitio ex digitorum unguiumque palpitatione omen captantiũ.

ACtus quarti Sc. 1. à querelâ iſthâc exorditur Philippa.

Si quid eſt homini miſeriarum, quod miſereſcat, miſer ex animo eſt.
Id ego experior.

Laudo conatum magnorum virorum, & in τοῦ *eſt* expunctione illum, in diſtinctione verò hunc: quẽ tamen *miſera* corrigentem ſequi non audeo: Sed putem melius in vetere codice τὸ *miſer* omitti, ideóque reſcribſerim.

Si quid eſt homini miſeriarum, quod miſereſcat, ex animo
Id ego experior. ———
———*credo ego*

 Illi

Illi hoſpitio uſus evenit. ———

Ita Lambinus correxit, pro eo quòd in aliis codicibus viderat, *uſus invenit.* Meus codex habebat, *uſus inerit*, unde facilè reſcribere eſt, *uſus fuerit.* Poſteà Periphanes ſalutatâ Philippâ manum ſibi porrigat cupit.

PE. *Cedò manum.* MV. *accipe. ærumnoſam & miſeriarum compotem*
Mulierem tenes. PE. *quid eſt quod vultus te turbat tuus?*

Et hæc proba hactenus putata ſunt, nec tamen proba. Signatè in vet. cod. erat. *quid quod digitus titubat tuus?* Convenienter planè, nam manum ejus tenebat. Capiendus verò hic locus ex veterum ſuperſtitione, qui ſi digitus vel unguis ſaliiſſet, aliquid inde ſibi eventurum ominabantur boni vel mali. Sed libet de omni eâ re Plauti cauſâ ubertim dicere. Primùm ſciendum ſingulos digitos Diis certis fuiſſe conſecratos: Pollex Veneri erat ſacer, index Marti, infamis Saturno, annularis Soli, auricularis Mercurio. Sed brevitatis ſtudio ipſa Melampodis Hierogrammatei verba etſi prolixiora, quia non cuivis exemplaris iſtius copia, depromam ex libro cui titulum fecit. Περὶ παλμῶν μαντικὴ, πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα. Sic itaque inquit. Δάκτυλος μικρὸς τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀλλόμενος, πίστεως μείζονος ἀξιωθήσεσθαι δηλοῖ. ἐπειδὴ Ἑρμοῦ ἐστὶν ὁ δάκτυλος. ἐν ἄλλοις στείρωσιν δηλοῖ, δούλῳ διαβολὴν. παρθένῳ ψόγον. χήρᾳ ὕβριν. Ὁ μετὰ τὸν μικρὸν δεύτερος δάκτυλος τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ὁ καλούμενος παράμεσος, ἀλλόμενος, πολλῶν χρημάτων κυριεύσειν σημαίνει. ἐστὶ γὰρ ἡλίου ὁ δάκτυλος. ἄλλοις πολλῶν ἀγαθῶν ἐπίκτησιν δηλοῖ, δούλῳ κακὸν. παρθένῳ συμβουλὴν,

χήρᾳ

χήρᾳ εὐφροσύνην. Δάκτυλος ὁ τρίτος τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤτοι ὁ μέσος, βασκανίας δηλοῖ καὶ λοιδορίας, κρόνου γὰρ ὁ δάκτυλος. ἐν ἄλλοις δόξαν γενέσθαι δηλοῖ. δούλῳ ὑποταγήν. παρθένῳ νόσον. χήρᾳ ὠφέλειαν. Δάκτυλος τέταρτος ἀλλόμενος, ζημίαν μεθ' ὕβρεως δηλοῖ, ἄρεως γὰρ ἐστὶν ὁ δάκτυλος. ἐν ἄλλοις δὲ βλάβην δηλοῖ ἐλευθέρῳ ἐκκοπήν. παρθένῳ κέρδος, χήρᾳ ὠφέλειαν. Δάκτυλος ὁ μέγας, ὁ καὶ ἀντίχειρ καλούμενος, ἀλλόμενος, ἐπίκτησιν πολλῶν ἀγαθῶν δηλοῖ καὶ ἐπιτέκνοις, καὶ ἐπὶ γυναικὶ χαρήσεται. ἐστὶ γὰρ ἀφροδίτης ὁ δάκτυλος. ἄλλοις ἀπαλλάξαι δηλοῖ. δούλῳ ἀγαθὸν. παρθένῳ ἀγαθὸν. χήρᾳ ὠφέλειαν. Ὄνυχες τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐὰν ἄλλωνται, κέρδος δηλοῦσιν ἀπροσδόκητον. δούλῳ εὐφρασίαν. παρθένῳ μνηστείαν. ὄνυξ τοῦ μικροῦ δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐὰν ἄλληται ἢ μυρμηκιᾷ, κακοπάθειαν δηλοῖ. δούλῳ τέκνον. παρθένῳ ἄνδρα. χήρᾳ κόπον. ὁ τοῦ δευτέρου ἐὰν ἄλληται, ἐξουσίαν δηλοῖ. δούλῳ δεσπότου θάνατον. παρθένῳ ψόγον. χήρᾳ καλόν. ὁ τοῦ τρίτου, καὶ τοῦ τετάρτου λύπας δηλοῦσιν. δούλῳ δὲ ἀγαθὸν. ὁ τοῦ μεγάλου, αὔξησιν δηλοῖ βίου. Δάκτυλος μικρὸς εὐωνύμου χειρὸς ἀλλόμενος, πολλὰ ἀγαθὰ δηλοῖ πᾶσιν. ὁ δεύτερος ἀπὸ ἐγκληματικὸς δηλοῖ λύπην, καὶ ἀπόλογον ἐπὶ μεγάλων προσώπων. δούλῳ ἐν πίστει ὄντι κατηγορίαν. ὁ μέσος λύπην δηλοῖ διὰ πράγματ' ἴδιον. καὶ αὔξησιν βίου, καὶ τέκνων, καὶ χρημάτων σημαίνει. ὁ μέγας τῆς εὐωνύμου χειρὸς, παλαιὰν ἀπώλειαν σημαίνει κομίσασθαι. ὄνυχες εὐωνύμου χειρὸς ἀλλόμενοι, ὠφέλειαν δηλοῦσι μετὰ δυσκολίας τινός. Hactenus. Vide Lector ridiculam hanc veterum superstitionem. Ad Comicum verò jam nostrum redeo, in quo *Digitus* κατ' ἐξοχὴν de pollice intelligi debet, non minus quàm *Manus* de dexterâ: atque ita convenient ea Melampodis. Δάκτυλος ὁ μέγας, ὁ καὶ ἀντίχειρ καλούμενος, ἀλλόμενος, ἐπίκτησιν πολλῶν ἀγαθῶν δηλοῖ. καὶ

ἐπὶ τέκνοις, καὶ ἐπὶ γυναικὶ χαρήσεται. Nam erat Philippa sollicita de filia, & in hostium esse manu existimabat, quam Periphanes domi suæ esse saluam & sanam mox significaturus est. Illud tam lætum nuntium præsagiebat ei pollex, & palpitatione sui prænuntiabat. Hæc est vera Plauti lectio, & lectionis interpretatio. Nec aliunde explicari potest alter locus Capteincis. Sc. *Quanto in pectore.*

ER. *Hem manum.* HE. *Cedo manum.* ER. *dii te omnes adjuvant.* HE. *nihil sentio.*

Ergasilus parasitus nutiaturus Hegioni salvum advenisse sibi filium Philopolemum, quem quadrimum servus Stalagmus surripuerat, arripit manum ejus, deos adjuvare dicit: ad quod respondet Hegio nihil sentire se, id est, nullam digiti palpitationem, quæ nuntium isthoc præsagio suo tali confirmaret.

Cap. VI.

Alias res. Phrasis Plautina adserta. Ἀρχαϊσμὸς adnotatus. *Ravastellus*.

Est porrò eadem Scenâ.

——— nam postquàm audivi illicò
Ex meo servo illam esse captam, continuò argentum dedi
Ut emeretur. ille eam rem adeò sobriè & frugaliter
Accuravit, ut alias ad res ille est impensè improbus.

Primum lego ex vet. cod. *ut emeret*. Deinde, *ut alias res ille est i. i.* ejectâ voce à Lambino inculcata, quá non tam temerè viri docti in textū recipere debuerant. *Alias res* concisè dixit, sicut Martialis,

Visceribus bonus est; cætera vile sapit.

Et alii

Et alii innumeri Scribtores. Sc. *Quid ex pater.*

Quid ego lenociniũ facio? qui habeã alienos domi?

Putem distinguendum.

Quid? ergo lenocinium facio?

Arbitrarii nihilominus juris esto. Porrò tentat vir doctus, *alienas*, legere. Ἀ᾽ρχαϊσμὸς est Sarsinate hoc dignissimus. Sic *filiis* pro *filiabus* posuit Sticho.

Ego introibo, & gratulabor vestrum adventum filiis.

Item Arnobius noster lib. IV. in Minervarum illâ jucundissimâ contentione. *Tibi tu alienam dignitatem adsumis, atque de vertice procreatam mentiris te Jovis, & rationem te esse mortalibus ineptissimis suades? ex capite conceptos filios procreat?* Quam lectionem malè olim sollicitavi.

Ego relictis rebus Epidicũ operam quærendo dabo,
Si invenio, exitiabilem ego illi faciam hunc, ut fiat, diem.

Rectius multò vet. cod. *hunc ut sciat diem.* Act. V. Sc. I.

Sed quis est hæc muliercula, & illic gravistellus qui venit?

Festus alibi *Gravastellus*, alibi *Ravistellus* citat, satis incõstanter; utrumque præterea corrupte. Scribserat Plautus. *& illic ravastellus.* Nam dicebant *Ravus*, *Ravaster*, quemadmodum *Calvus*, *Calvaster*. Inde ὑποκοριστικῶς *Ravastellus*. Ita etiam ab *Alter*, *Altellus*, *Macer*, *Macellus*. *Vafer*, *Vafellus*. & talia.

Cap. VII.

Vtilitas ἀντὶ τοῦ *Vsus. Iusti. Armea.* Munera die natali missiculata. *Attigo. Tulo, Supplicium*, pro Supplicatione. *Papa. Papare. Papaver* unde dictum.

EAdem Scenâ. Stratippocles admiratus Epidici nimiam tarditatem, in hæc verba erumpit.

Di immortales! ociose isse admiror. pedibus pulmoneis
Qui perhibetur, prius venisset, quam tu advenisti (mihi.

Quam lectionẽ ut vitii obnoxiam suspicer, in causa est vetus meus codex, in quo ita legitur.

Di immortalis! soccos iussi adimere pedibus: pulmo (enim
(Quod perhibent) prius venisset.

unde inducor ut scribam, *soccos jûsti adimere pedibus*, pro *Iussisti*, κατὰ συγκοπὴν. Sc. tali. An sine soccis ivisti ut tardè tibi fuerit eundum, ne pedes læderes? appositè verò soccos ei tribuit, qui propri Comœdiæ.

EP.. *Satin' ego oculis utilitatem obtineo, an parum?* Eleganter: *Vtilitas* heic non aliud quam *Vsus*, ut apud Arnobium restitui quoque Critici lib. II. cap. IX. quibus adde locum geminum hunc Plauti, & Auctoris ad Herennium lib. IV. *Si idoneus esse potest, ad eas utilitates est aptus, quæ desiderantur ab equo.*

EP. *Non meministi me aureã ad te afferre natali die?* In vet. cod. pro *auream* erat *inermem*. Alius tamẽ codex excusus anno cIɔ. Iɔ. XIII. etiam *auream* referebat. Corrigo levicula mutatione, *armeam ad te afferre*. Nam *Armea* erat armi ornamentum, diminutivè

nutivè *Armilla.* Obſervandum verò hoc loco veteres die natali munera ab amicis clientibuſque accepiſſe. Symmachus lib. I. epiſt. v. *Cum jam filia veſtra dies natalis appeteret, commodum aderant quæ muneri miſeratis.* Et lib. VI. epiſt. XLIX. *Natalitio munere, quod frequentari à vobis communis felicitas faciet, noſtrum hilarâſtis animum, veſtrum probâſtis.* Iuvenalis Sat. IX.

En cui tu viridem umbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, natalis quoties redit. ———

Petronius. *Veſtimenta mea accubitoria* (ut emendat Lipſius) *perdidit, quæ mihi natali meo donaverat cliẽs quidam.* Et huc pertinet Cenſorini caput primum De die natali. Sc. *Satin' ille homo.*

Duodecim deis pluſquam in cælo eſt deorum immortalium, (tant.
Mihi nunc auxilio adjutores ſunt, & mecum mili-

Planè heic mihi ſpiſſæ tenebræ, nec quicquam video ſenſus commodi. In vet. cod. erat.

Duodecim deis pluſquã placeo: deorũ immortaliũ
Mihi nunc, &c.

Aliquantò melius, nec tamen adhuc me expedio.
EP. *Ne attigas.* PE. *oſtende verò.* EP. *nolo.*
PE. *non æquum facis.*

Vet. cod. auctior. *Ne me attingas.* Rectè; ſed *attigas* non eſt mutandum, nam veteres *Attigo* pro *Attingo* efferebant. Diomedes lib. I. *Attingo attingis omni eruditorũ conſenſu dicimus. Verùm reperimus apud nonnullos authores, quibus eloquentiæ & elegantiæ tributa eſt opinio, ſine n literâ dictum, quaſi Attigo, Attigis: ut Pacuvius in Medo. Et cuſtodite hunc vos, ne quis eum abſtulat, neve attigat.* In quo Pacuvii verſu

etiam alius ἀρχαϊσμὸς, nempe *Abstulat*, pro *Auferat*: quia veteres *Tulo* pro *Fero* dicebant. *Attigere* præterea Turpilius Leucadia dixit.

Ne me attigas, atque aufer manum, eia quàm ferocula es?

Vide Nonium. Quin ipse Plautus non semel.

EP. *Nunquam hercle hodie, nisi supplicium mihi das, me solui sinam.*

Longè dissentio à doctissimo Lambino, qui supplicium nobis pœnam interpretatur. Sed posuit *Supplicium* pro supplicatione: ride verò Epidici etiam in calamitate sua superbiam, qui ut solui vellet, etiã orari se cupiebat. Sic paullò pòst iterum dicit.

Nunquam hercle hodie, nisi me orassis, solues.

Porrò eadem notione dixit Salustius. *In suppliciis deorum magnifici.* Accius Epigonis.

Nunc pergamus, suppliciis placans cælitum aras expleam.

Afranius Fratriis.

— nullam profectò accessi ad aram, quin deos
Suppliciis, sumptu vatis, donis, precibus, plorans, obsecrans.
Nequicquam defatigarem. —

Dixit autẽ Plautus *Supplicium dare*, quomodò *Dare bona verba.* Respondet Epidico Periphanes.

Optimum atque æquissumum oras soccos, tunicam, pallium
Tibi dabo. —

Auget vet. cod. *Quom optimum atque æquissimum oras soccos*, &c. Quod tolerari potest; nisi quis mavelit. *Quàm optimum atque æquissimũ oras, soccos*, &c. Lectori optio est eligendi quod velit.

Novo liberto opus est quod pappet. PE. *dabitur, prabebo cibum.*

Scribendum est, *papet.* Transtulit autem à potu ad cibum, nam proprie est sugere; *Papa* enim, & ὑποκοριστικῶς *Papilla* antiquis dicebatur capitula mammarum, teste Festo. Igitur à *Papa* est *Papare*, ut à *Ruma*, *Rumare*. utitur etiam Persius Sat. III.

Et similis regum pueris papare minutum
Poscis, & iratus mammæ lallare recusas.

Quod autem Varro apud Nonium papas dicit à pueris appellari cibos, nihil id sententiæ nostræ adversatur, nam lac tam cibum quam potum illis præstabat initio, & ut paullatim solidioribus cibis assuefierent, crustula & talia panificia infriabantur, & sic porrigebantur, ut etiam hodie fit. Hoc lac, ut & mammam, anxiè flagitantes *Pa Pa* syllabas geminatas efferebant sono naturaliter omnibus infantibus insito, atque inde factum est, ut ab isto eorum clamore *Papa* vocaretur & mammæ caput, & lac illud, quod & nos hodie litera una minus Pap indigitamus. Hinc est quod Comicus *Papare* etiam pro edere usurpaverit. Hinc etiam *Papaver*, quia papæ indebatur adversus insomniam.

Viro Clarissimo

MARCO VELSERO

EXCONSVLI & Septem-viro Augustano.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVæ humanitas tua est, V. CL. amorque in Musas, non illibenter videbis hæc mea ad Bacchides Plauti, Plauti inquam, quem tantoperè olim in delitiis ipsæ Musæ habuerunt. An aliquid effecerim, judicabis; equidem spero: sin autem, saltem bonæ voluntatis conscientiâ me consolabor. Solet enim in rebus omnibus, si minus effectus sequitur, conatus placere, laudarique. Induxit hanc legem naturæ humanæ imbecillitas: nam labimur plerunque cum minimè volumus, & maximè contendimus ut stemus.

AD BACCHIDES.

Cap. I.

Lepidu' s. Intus argentum. Ecferri. Turbat, παθητικῶς. Decedimus. In mentem est, Furtum facere ætati.

SC. *Quid si hoc.* Tandem Bacchidis blandidicis & suadis dictis pellectus Pistoclerus, spondet ei operam & animum suum.

Tuus sum, tibi dedo operam. BA. *lepidus es. nunc ego te facere hoc volo.*

Vet. cod. *lepidus. nunc,* &c. Scribserat Plautus. *lepidu' s.* Nec aliter. Librarii scioli temerè mutarunt.

Ego tibi argentum jubeo jam intus efferri foras.

Lego ex Charisio lib. II. *ecferri foras.* Quod ἀρχαϊκὸν, ideóque Plauto dignius. Porrò notanda phrasis, *Argentum intus,* pro eo quod intus est. Sic *Patera intus* Amphitruone.

Tu Thessala intus pateram proferto foras.

Et *Intus cocus* Menæchmis.

Evocate intus mihi cocum Cylindrum actutū foras.

Est autem Græcismus.

——— BA. *aliquantum, soror.* (*soror.*

Simul hic nescio qui turbat. qui huc it, decedamus,

Vet. cod. *nescio quid turb' est, quin hinc decedimus.* Rectè omisso τῷ *soror.* quod ex fine versus antecedētis malè erat repetitum. Sed malo, *nescio qui turbat.* ut sit Α'ρχαϊσμὸς, Veteres enim *Turbo, Muto, Augeo,* & talia παθητικῶς usurpabant. Præterea lego cum

go cum vet.cod. *quin hinc decedimus*, sed syllabâ penultima productâ, ut sit à *Decedim.* quomodo olim efferebatur, sicut *Edim*, & alia ad eam faciem. Sc. *Iamdudum.*

Quò nunc capessis tete hinc adversâ viâ?

Lego cum vet.cod. *capessis tu te hinc a.v.*

LY. *Quid tibi commercii est cum dis damnosissimis?*

PI. *Mali sunt homines qui bonis dicunt male;*
Tu dis nec rectè dicis, non æquum facis.

Concinnius meo quidem animo. *Tu dis nerectè.* Vide quæ supra notavi, ad Asinar. cap. I. Iudicent docti; temerarius esse nolim.

PI. *Fiam, ut ego opinor: Hercules, tu autem Linus.*

Lego, ut erat in vet.cod.

Eia nunc esse egod opinor Hercules, tu a. L.

ut sit octonarius. Est verò Græcismus. Paullò ante dicit Pistoclerus.

Iam excessit mihi ætas ex magisterio tuo.

Sed malim cũ vet.cod. *ex magistratu tuo.* Sequitur.

Pol metuo magis, ne Phœnix tuis factis fuam,
Teque ad patrem esse mortuum renuntiem.

Putarim rectè legi posse. *tuis fatis.*

Compendium adepol haud ætati optabile
Fecisti, cum istanc nactu's impudentiam.
Occisus hic homo est. ecquid in mente est tibi
Patrem tibi esse?

Lego tertio versu. *Occisus hic homo es.* Atque hoc ex conjectura: altero membro ex vet. cod. *ecquid in mentem est tibi.* Nihil rectius: atque jã olim de phraseos huius integritate disputatum ab Agellio lib. I. cap. VII.

PI. *Istactenus tibi Lyde libertas data est.*

Ora-

Orationis. satis est, sequere me hâc, ac tace.

LY. *Edepol fecisti furtum in ætate malum,*

Quum istæc flagitia me celavisti, ac patrem.

Secundo versu ex authoritate veteris codicis lego *sequere me, ac tace.* extritâ voculâ, quæ numeros nimis turbat. Tertio verò in vet. cod. erat. *f. furtũ ætati malum.* Quod rectius censeo. *Furtum ætati facere* dictum est, quomodo *Fraudem facere.*

Cap. II.

Im. Formus. Formaster. Vxores à maritis *Iunones* dictæ. *Primumdum. Remulco sequi. Statuere,* pro *Sistere.*

HÆc observata mihi in primum Actum, transeo ad secundũ; modò temerè non est in Actus distribuere fabulam principiũ tam mutilam. Quod cùm ita se habeat, quis mihi audebit spondere eos nos Actus hodiè tenere, quos olim dissignârat Plautus? Sequar tamen, quando aliter non licet, vulgatas editiones.

Herilis patria salve, quam ego biennio,

Postquam hinc in Ephesum abii, conspicio libens.

Augeo carminis gratia ex vet. cod. *nunc conspicio libens.* Sc. *Mirum est.*

—— ecquid nã meminit Mnesilochi? PI. *rogas?*

Immò unicè unum plurimi pendit. CH. *papa!*

Putem veram isthanc conjecturam meam. *Im unicè.* Nam *Im* pro *Eum* veteres dicebant, quod notum est..

Sed Bacchis etiam fortis tibi visa est? PI. *rogas?*

Ni nactus Venerem esse, hanc Iunonem dicerem.

Cor-

Corrigo, *etiam formis tibi v. e?* Ita Milite, Sc. *Quid mihi.*

PA. *Convenit.* PY. *ecquid fortis visa est?*——

Iterum *formis* legendum censeo. Quam autem locorum horum depravatio non sit χθὲς καὶ πρώην nata ex eo facilè apparet, quod Servius doctissimus Grãmaticus, & Nonius hinc *Fortis* pro formoso accipi voluerint ostendere: sed quàm ambo falsi sint, nemo posthac dubitabit. Iã *Formis* veteres illos dixisse certum est vel ex compositis, *Cõformis, Deformis, Efformis, Informis.* Dicebant etiam *Formus* eadem notione, non pro calido tantum, ut *Inermus, Inermis.* & infinita talia: hinc *Formaster*, ut *Surdus, Surdaster*, aliaque ad eam faciem. Titinnius:

Aut hic lætaster, aut formaster frigidus.

In sequenti verò versu trãsponenda sunt dearum nomina.

Ni nactus Iunonem essem hanc Venerem dicerem.

Vult enim dicere tantã eam formã esse, ut nisi vereretur iram uxoris suę, quæ se formosissam arbitrabatur, ipsissimam hanc esse Venerem diceret. Alludit ad contentionem dearum de formã. Notum illud Poëtę.

——— *manet altã mente repostum*
Iudicium Paridis, spretæque injuria formæ.

Iunonem verò appellat uxorem suam, ut solebant mariti omnes. Sic ille senex Casinã, Sc. *Omnibus rebus.*

Eia mea Iuno, non decet te esse tam tristē tuo Iovi.

Sc. *Ibo in Piræum.*

CH. *Vulcanus, Sol, Luna, & Dies dei quatuor,*
Scelestiorem nullum hoc illuxere alterum.

NI.

NI. *Quemne? Archidemidem?* CH. *quàm, inquam, Archidemidem.*

NI. *Quid fecit.* CH. *quid non fecit? quin tu id ex me rogas?*

Scribo ex vet. cod. *nullum illuxere*, extrito *hoc*, quod superfluere non invitus arbitror. Tertio versu personas ita constituo.

NI. *Quemne? Archidemidem?* CH. *quem inquam.* NI. *Archidemidem?*

Quid fecit? CH. *quid non*, &c.

Fallor planè, aut rectè emendavi. Ne tamen auxiliũ malignè dissimulem, etiam, *quem inquam?* legitur in veteri exemplari meo.

Primum dum inficias ire cœpit filio.

Semel & hoc monebo, ubique scribendũ *Primumdum*, ut suprà *Primodum*. Talia erant ista. *Nonдum*, *Necdum*, *Nedum*, *Ehodum*.

Ubi portu exiimus, homines remigio sequi.

Neque aves, neque venti citius.

Vett. codd. *homines remulco sequi.* Quod si rectum, poterit Festus hic oculos habuisse nonnemini videri, cum scriberet. *Remulco, est quum scapha remis navis magna trahitur.* Ergo sensus erit hujus loci. Sequebantur nos scaphâ, navim magnam, cui ea alligata, trahentes: eoque est major ὑπερβολὴ in istis quæ addit. *Neque aves, neque venti citius.*

——— *quoniam sentio*

Quæ res gereretur, navem extemplo statuimus.

Insolenter heic *Statuere* dixit pro *Sistere*. Apparet itaque quem Auctorem sequatur Arnobius noster lib. I. *Famuli ejus hoc modo statuerunt errantes aquas, & à pernicie corporum suos labi jussere per tramites.*

mites. Similemq; Cypriani locum produxi Critici lib. I. cap. XII.

Cap. III.

Megabyzus. *Consimil. Mendicum vivere. Medecum.*

Eâdem Scenâ.

NI. *Quis istic Theotimus est?* CH. *Megalobuli filius.*

Qui nunc in Epheso est Ephesiis carissumus.

Lego, *Megalobuzi*, vel, quod idem valet, *Megabyzi*, quomodo erat in vet. cod. Suidas. Μεγάβυζος, ὄνομα κύριον. Quintilianus lib. v. cap. XII. *An verò statuarum artifices pictoresq; clarissimi, cum corpora quàm speciosissima fingendo pingendóve efficere cuperent, nunquam in hunc inciderut errorem, ut Bagoam aut Megabyzum aliquem in exemplum operis sumerent sibi?* Quod autem maximè hanc emendationem stabilit; invenio eidem illud muneris fuisse, quod filio Theotimo: clarè ecce tibi Plinius lib. XXXV. cap. X. *Pinxit & Megabyzi sacerdotis Dianæ Ephesiæ pompam.* Et mox cap. XI. *Ephesi verò & Megabyzi sacerdotis Ephesiæ Dianæ sepulcrum.* Diogenes Laërtius lib. II. in Xenophonte. Γενόμενος δ' ἐν ἐφέσῳ. καὶ χρυσίον ἔχων, τὸ μὲν ἥμισυ Μεγαβύζῳ δίδωσι, τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερεῖ, φυλάττειν. ἕως ἂν ἐπανέλθῃ. εἰ δὲ μὴ, ἄγαλμα ποιησάμενον, ἀναθεῖναι τῇ θεᾷ. Hesychius, οἱ τῆς ἀρτέμιδος ἱερεῖς, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν περσῶν βασιλέως Μεγάβυζοι. Strabo lib. XIV. ubi de Dianæ Ephesiæ templo agit, commemorat generali nomine ita omnes ejus Deæ sacerdotes appellatos, eunu-

chos-

choſque fuiſſe, & cuſtodiæ ſocias virgines habuiſſe. Ἱερέας δὲ εὐνούχους εἶχον, οὓς ἐκάλουν Μεγαλοβύζους, καὶ ἀλλαχόθεν μεταπέμποντας ἀεί τινας ἀξίους τῆς τοιαύτης προστασίας. καὶ ἦγον ἐν τιμῇ μεγάλῃ. συνιερᾶσθαι δὲ τούτοις ἐχρῆν παρθένους. Sed hoc quid eſt, quod Plautus dicat Theotimum filium Megabyzi, ſi Eunuchus ille Megabyzus? Explico. Megabyzi filius idē valet ac ſi dixiſſet Megabyzus (nam appellativum illud nomen fuit) quomodo ἰατρῶν παῖς, pro eo quod eſt, ἰατρὸς. Meminere præterea Megabyzi Cicero in Oratore, & Plutarchus in vitâ Alexandri. Hæc ſcribſeram cum monuit me Eitzo Tiarda, juvenis mei & doctrinę elegantioris amantiſſimus, Turnebum jam olim hunc Plauti locū emendaſſe. Sc. *Multimodis.*

Nimio præſtat impendioſum te quā ingratū dicier.
Illum laudabunt boni, hoc etiam culpabunt mali.

Putem rectius eſſe, *honc etiam.* Niſi velimus dicere eodem omninò modo extuliſſe, quo Amphitruone, *Cul eſt*, pro *Qualis eſt.* Neutrum ſimiliter vicem maſculini: Captivis item, *Fac fidele ſis*, pro *fidelis.* Sc. *Nunc experiar.*

Propter me hac nūc meo ſodali dici diſcrucior miſer,
Innocens ſuſpicionem ſuſtinet cauſâ meâ.

Mutilus, ut ex metri dimenſione apparet, poſtremus verſus, quem ex veteri codice ita reſcribo.

Ille innocens, &c.
Haud conſimili ingenio atque ille eſt, qui in lupanari accubat.

Non dubitem reſcriberere, *conſimil ingenio.* Malè adhęſerat fini prima literula dictionis ſequentis, nā veteres *Conſimil* pro *Conſimilis* efferebant, ut notavi ad Amphitruonem, cap. v. Vide, ſi operæ eſt.

Quin ego cum peribat vidi, non ex auditu arguo.

Lego ex vet. cod. *ex audito.* Sc. *Amiciorem.*

Mendicum velim mendicando vincere.

Sambuci clarissimi, & meus vetus codex, *vivere*, Optimè. Ita Amphitruone.

Virtute dixit vos victores vivere.

Ibi *victores vivere* dixit, ut heic *Mendicum vivere.* Sc. *Rebus aliis.*

Mnesilochum ut requiram, atque ut eum mecum ad te ducam simul.

Camerarii editio, *ut cum medicum.* vnde certâ conjecturâ colligo scribsisse Comicum nostrum, *ut eum medecum*, ἀρχαϊκῶς. Nam *Medecum* pro *Mecum* veteres pronuntiabant. Hoc tam verum, quam

Pythia quæ tripode ex Phœbi lauruque profatur.

Cap. IV.

T. pro S. olim scriptum. *Perge hâc. Nerectè.* Miles extrà ordinē correcta. *Dentifrangibula manus: Hæc* pro *Hæ. Mis.* Hellenismi notati. *Acra.* Turpilius restitutus.

Act. IV. Sc. II.

Quid istuc? quæ istac est pulsatio?

Nemo non videt mutilum esse versum, quem ex veteri codice ita suppleo.

Quid istuc est: quænam istac est pultatio?

Iam τὸ *Pultatio* quoque dignius Plauto, quā *Pulsatio*: quia *T* pro *S* scribebant. Tale est quod apud Festum legimus. *Mertat pro mersat dicebant.* Item. *Adgrettus, apud Ennium. Adgrettus fari, pro eo quod est adgressus ponitur.* Sic Milite. Sc. *Cohibete.*

Cedo

Cedo tres mihi homines aurichalco contrà cum istis moribus.

Vaticanus alter, *contrà bentim istis.* unde & Lipsius, *contrà emsim.* Magis ἀρχαϊκὸν, & Plautinius, *contrà emtim.*

Næ tibi herclè haud longè est os ab infortunio,
Ita dentifrangibula hæc meis manibus gestiunt.

Necessariò locus corruptus. Corrigo. *dentifrangibula hæc mis manus.* Gestiunt, inquit, mihi manus dentifrangibulæ, ut Amphitruone. *gestiunt pugni mihi.* Iam verò *Hæc* pro *Ha* est ἀρχαϊσμὸς, ut alibi ad hũc ipsum Comicum ex Terentio annotavi. *Mis* quoque pro *Mei* ἀρχαϊκὸν est, & ἑλλωνικὸν. Sic infrà Trinummo. Sc. *Salsipotenti.*

Quos penes mei potestas boni misque foret, & mea vita.

quem locum temerè sollicitant viri docti, nam *boni mis* est ἐναλλαγὴ numeri, valetq,, τῶν ἐμῶν κτημάτων. Similis Hellenismus Menæchmis, Sc. ultimâ.

——— quid? vostrûm patri
Filii quot eratis?

Id est, τῷ πατρὶ ὑμῶν. Itaque errat Colvius, qui mutat, reponitq; *vos tum patri,* etsi satis ingeniosè. Sed est boni Critici, acumen ingenii acrimoniâ judicii temperare. Sc. *Petulans.*

Incredibilis, imposque animi, inamabilis, illepidus vivo,
Malevolente ingenio natus. ———

Omninò recta & vera Plauti lectio, quæ in vet. cod. *Malevolente Genio natus.* Nam veteres Genium natalitii diei præsidem existimabant. Vide quæ fusè Spicilegii Theocritici cap. IV. si tanti est.

— *postremò id mihi est, quod nolo*
Ego esse aliis. ———

Rectius vet. cod. *quod volo*, pro, *quod potius volo.* Consuetum verò est aliis Scriptoribus ita concisè loqui, ut *Magis, Potius*, subintelligant. Mos autem olim cum mala à se amoliri vellet, aliis ea, hostibus maximè, imprecari. Plenè de eá re dixi in Commentario Lycophroniano, ad ea verba.

Δαίμων δὲ φήμας εἰς τὸ λῷον ἐκδεγμεῖν
Τεύξει. ———

— MN. *perii. multa mala mihi in pectore*
Nunc acria atque acerba eveniunt. ———

Vet. cod. *acra atque acerba*. Rectissimè. *Acra*, pro *Acria*. merus ἀρχαϊσμός. Nam veteres inflectebant *Acer, Acri*, secunda declinatione, ut *Magister, Puer, Pulcer*. Hinc est quod in Glossario legitur. *Acrum*, Δριμύ, Δεινόν. Charisius lib. 1. *Acrum tamen pro Acrem Cn. Matius Iliad. 15. Vindex lib. 1. notat. Sc. Hunc hominem.*

CH. *Vix videtur fieri posse.* MN. *pergè. ac facilè hæc feceris.*

Vet. cod. MN. *perge hâc*. Nihil rectius. Deinde audeam dicere legendum, *facilè ecfeceris*. ἀρχαϊσμῷ. Iam *Perge hâc* elegans dictio, & Plauto dignissima.

Euax nimis bellus, atque ut esse maximè optabam, locus.

Vet. cod. omissâ voculâ, *atque esse m. o.* Optimè; nam *Atque* idem valet quod *Ut.*

Chrysalus mihi usquequaque loquitur nec rectè pater.

Quicquid alii sentient, ego corrigo liberè, *loquitur nerectè*. Id est, malè dicit, convitiatur. Sic suprà hâc

capse

eapſe Comœdiâ, & Aſinariâ ſcribendum monui. & in Phaſmate. *Nerectè ſi ille dixeris.* Turpilius Demetrio.

Nerectè dici mihi quod jamdudum audio.

Nec quidquam Feſti me authoritas monet, qui indubiè libris corruptis uſus fuerit.

Cap. v.

Treuni paſſus. Artema. Solere. Turpilii Demetrius; atque ad eam fortè à Plauto reſpectum.

SC. *Conſtringe.* Quam lepidè ludit Chryſalus Nicobulum ſenem.

CH. *Sequere hâc me, faxo jam ſcies.* NI. *quò gentium.*

CH. *Tres unos paſſus.* NI. *vel decem.*

Vet. cod. *Treunos paſſus.* Optimè. *Treuni* paſſus valent, *Tres uni*, id eſt, *ſoli*. Librarii ſcioli quum non caperent elegantiam vocis tam lepidè fictæ atque cõpoſitæ, temerè pro moro ſuo more correxerunt.

——— *agedum tu Artamo,*

Forem hanc pauxillum aperi placidè, ne crepa.

Mendum eſt, ut & in ipſo ſcenę hujuſdem initio.

Conſtringe tute illi, Artamo, actutum manus.

Et vereor ut ſervo illi lorario *Artema* nomen fuerit, itáque utrobique reſcribendum. Varro lib. VII. de Ling. Lat. *Tres cum emerunt Epheſi ſingulos ſervos, nonnunquam alius declinat nomen ab eo quòd vendidit Artemidorus, atque Artemam appellat: alius ab regione, quòd ibi emit, ab Ioniâ Ionam: aut ab urbe Epheſo Epheſium: ſic alius ab aliâ aliquâ re,*

ut visum est. Sed temere non mutaverim tamen
Sc. *Meamne.*
CH. *Pacisci cum illo paululâ pecuniâ*
Potes. NI. *paciscere ergo, obsecro, quod tibi lubet*
Dum ne manifestò hominem opprimat, neve evicet.

Secundus versus non constat, itaque ut sit ternarius, quales reliqui, rescribo ex veteri codice.
CH. *Pacisci cum illo paulâ pecuniâ potes.*
NI. *Pacisc.ere ergo, obsecro, quod t. l.*
Omninò ita debet.
Vt ille cum illâ neque cubat, neque ambulat,
Neque osculatur, neque illud quod dici solet.
Veram lectionem eruo additâ unâ literâ à primâ vocis sequentis, ut fieri aliquoties amat, propter similitudinem absorptâ. Scribo ergo.
——— *neque, illud quod dicis, solet.*
Solere veteribus nihil aliud erat quàm Συνουσιάζειν. Cistellaria. *Cum viris prædicant suis nos solere.*
Satin' est, si plura ex me hodiè audiet mala,
Quàm audivit unquam Clinia ex Demetrio?
Lambinus Plautũ hic respicere arbitratur ad aliam aliquam Comœdiam perditam, in quâ Demetrius aliquis inducatur acriter filium Cliniam objurgans. Simeo Bosius, acutissimi vir ingenii, ad aliquam alius veteris, cui adsentior; & addo, ex Turpilii Demetrio, quam Grammatici frequenter citant, desumpta videri.

Cap.

Cap. VI.

Relectus. Exquirit sibi. Plauti negligentia notata, *Turbela. Fugela. Confugela.*

Sc. *Atridæ.*

——— Mnesilochus Sinon est,
Relictus ille non in busto Achilli, sed in lecto accubat.

Lego, *Relectus*, id est religione destinatus: porrò Achillem pro Palamede posuit, quales nominum propriorum confusiones etiam ad Lycophronem observavimus. Vide historiam Sinonis manibus Palamedis destinati fraude Ulyssis, ut ajebat, apud Virgilium Æneid. 2. Observanda autem hic verbi *Relegere* secretior notio, de qua dixi Crit. Arnob. lib. IV. cap. VIII. edit. ultimæ.

Dolis ego deprensus sum, ille mendicans pane inventus interiit,
Dum ibi exquirit fata illorum. ———

Rectè ingeniosissimus Gulielmius legendum vidit *Iliorum*. Porrò ex vet. lib. *Dum sibi exquirit*, corrigo. *Sibi exquirit* eleganti phrasi dixit: Cato de R. R. cap. CLVIII. *Si vis benè tibi deiicere, sume tibi ollam.* Petronius. *Proximâ ergo nocte, cum miles qui cruces asservabat, ne quis ad sepulturam corpora detraheret, notasset sibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, &c.* Et alii Auctores non infrequenter.

Paria itē tria eis tribus sunt fata nostra huic Ilio.
Putem scribsisse Sarsinatem nostrum, *nostro huic Ilio.* Certè multò elegantius.

Nam dudū primò ut dixerā nostro seni mēdacium.

Nihil certius, quam legendũ esse ex vet. cod. *Priamo ut dixeram*. Nicobulo enim Priami personam imposuit, quod ex sequentibus abundè liquet, etsi suprà dicat.

Nostro seni huic stolido, ei profectò facio nomen ego Ilio.

Sed scio Plauti œconomiam non hoc solum loco esse tam accuratam, prout decorum tanto poëtæ.

Tantas turbellas facio, sed crepuit foris.

Corrigo, *turbelas facio*, nec est quod quisquã ὑποκοριστικὸν mihi oggerat, nihil audio. Geminus locus Pseudolo, Sc. *Si ex te tacente.*

Quo pacto, & quantas soleam turbellas dare.

Etiam ibi *turbelas* scribendum. Vide Festum. Veteres autem dicebant, *Turba, Turbela.* ut *Suada, Suadela. Adsida, Adsidela. Fuga, Fugela*; unde est apud Festum. *Confugelam antiqui confugium dicebãt.* Iam & hoc argumento esse potest Plautum *turbellas* non scribsisse, quod veteres consonantes non geminabant.

Nobil. Clariss. Viro

THEODORO CANTERO

Ex Consule & Senatore
Vltrajectino.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

Narro tibi V. Clariss. nunquam dignior fui, cui Horatii isthoc occentaretur.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Vide enim quam me spes mea fefellerit. Cogitabam principio XX. libros in hunc Plautum, nunc haec pauxilla folia vix exsculpo. Ita nimirum saepe frustra sumus, & quae speramus minus eveniunt. Has ad Mostellariam Notas mitto, ut auferant abs te aut laudem, si merebuntur, aut culpam: non itaque vota mea destitues. Hoc ultro profiteor, vix mihi satisfacere, nisi si tibi; vereri etiam in iis quae satisfaciunt, ne sim Catulli Suffenus. Tu judicabis. quid enim Momus quispiam censuerit, non laboro; sandalium ille culpabat, cum Venerem ipsam non posset.

AD MOSTELLARIAM.

Cap. I.

Carnificium. Simulatrices. Offigere. Meditabo.

IANI Gulielmii elegantiſſimo ingenio Plautus eiuſque ſtudioſi plurimum debent: vel hoc ipſum, Moſtellariam cum Phaſmate eandem eſſe, quam ſagaciter odoratus eſt? Labi tamen eum nõnunquam, id eſt, humanitus facere, omninò certum. Ecce primâ Scenâ Actus primi in iſtis verbis.

O carnificinum cribrum, quod credo fore:
Jta te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, ſi huc reveniat ſenex.

Mutat, legitque *Stimuli*, pulcrè quidem; immò nec pulcrè, quia non Plautinè: induxit verò in errorem loci depravatio non animadverſa. Nam Plautus, *O carnificium cribrum*, ſcribſit indubiè, ut habet vet. cod. *Carnificium* eſt venuſtus ἀρχαϊσμὸς, pro *Carnificum*. Sic dicebant *Hominium*, *Meretricium*, & talia. Ergo ſenſus eſt. O carnificum cribrũ quod credo fore, ita te forabunt (ſ. carnifices) ſtimulis, &c.

Nunc rus abibo. nam herilem filium
Video corruptum hic ex adoleſcente optimo.

Omninò rectè vetus meus, & Sambuci codex. *nam eccum herilem.* nam hæc iſta δεικτικῶς a Grumione efferuntur. Sc. *Jam pridem.*

Vix cõprimor quin involẽ illi in oculos ſtimulatrici.

Lego, *ſimulatrici.* Simile paullò poſt.

Jn-

In anginam ego nūc me velim verti, ut venefica illi
Fauces prehendā, atq; enicē scelestam stimulatricē.

Iterùm lego, *simulatricem*. Nam *Simulatrices* appellabantur sagæ ac veneficæ. Statius.

Colchis, & Ææo simulatrix littore Circe.

Vide Scaligeri in Cirim. Veneficas autem mulieres convitio dici nemo ignorat.

Lepide dictū de atramento atque ebore: euge, plando Scaphæ.

Nunquam ita scripsit Comicus; quin, si quid judico, hęc vera lectio.

——— *eugepæ, laudo Scapha.*

Sc. *Iupiter supremus.*

Sed eâ lege, ut affigantur bis pedes, bis brachia.

Dignius Plauto, quod in vet. cod. *ut offigantur*. Nam *Offigere* veteres pro *Affigere* pronuntiabant.

TR. *Philolaches.* PH. *quid est?* TR. *ego, & tu.*
PH. *quid, & ego, & tu?* TR. *periimus.*

Corrigo. TR. *& ego, & tu.* quod rectum esse subsequens Philolachetis interrogatio abundè acuto Lectori fidem faciet.

PH. *Nullus sum.* TR. *taceas. ego, qui istac sedem meditabor tibi.*

In Sambuci MS. erat. *medicabo*. Vera lectio, *meditabo tibi*. Ἀρχαϊσμὸς est; amabant enim Plautini ævi Scribtores invertere verborū genera. Vide Nonium De contrariis verborum generibus.

——— TR. *abscede ab januâ.*

Euge, obsecro herclè. TH. *quò fugiā? etiā tu fugis?*

Certissimò verum, quod in Sambuci & meis veteribus codicibus invenio, *Fugę obsecro*. Et pessimo jure hactenus vox spuria retenta est. Vel Theuropidis

dis reſponſum poterat perſuadere, ſi non præcedens iſte locus planè geminus.

TH. *Quid jã?* TR. *fuge obſecro, atq; abſcede ab ædi-*
Fuge huc, fuge ad me propius. —— *(bus.*

Sed hæc non erant probanda, quum Plautum ita ſcribſiſſe magis clarum ſit, quam meridie lucere: itaque qui refragetur, eum ego jubeam Diogenem Cynicum imitari, & ἅπτειν λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ. Sc. *Sceleſtiorem ego annum.*

TH. *Quo tu te agis?* TR. *nec quoquam. na ego*
ſum miſer,
Sceleſtus, natus diis inimicis omnibus.
Iam illo præſente adibit, na ego homo ſum miſer.
Ita & hinc & illinc exhibent negotium.

Nihil judico, niſi tranſpoſiti poſtremi verſus; hoc modo reſtituo, & interpungo.

——— *na ego ſum miſer*
Sceleſtus, natus diis inimicis omnibus.
Ita & hinc & illinc exhibent negotium.
Iam illo præſente, &c.

Non eſt quod quiſquam in Criſi mihi quidquã accredat, ſi non rectè emendavi.

DA. *Quin tu iſtas mittis tricas?* TR. *nunquam*
potuiſti mihi
Magis oportunus advenire quàm advenis.

Plenius in Sambuci MS. & vet. cod. *(cedo.*

DA. *Quin tu iſtas mittis tricas?* TR. *Quin quidvis*
DA. *Ubi Philolaches eſt?* TR. *nũquã potuiſti mihi*
Magis opportunus, &c.

Et multò melius! cur enim hæc de Plautino fundo ejiciamus cauſæ juſtæ nihil eſt, quum optimè conveniant.

Sed

Sed arraboni has dedit quadraginta minas.
Quod ſæpius anteà ex vet. cod. heic ex conjecturâ reſcribo *mnas*, Græca inflexione, metris poſcentibus.

Cap. II.

Ferriterium. Ferritribax. Ara Apollini à Comœdis conſtituta.

Sc. *Melius anno.*
——— SI. *tunc tibi*
Chorda tenditur: inde in ferriterium,
Posteà in crucem rectà.

Rectè V. N. Ianus Douſa *ferriterium* ſuſpicatur, itáque ſignatè in vet. cod. erat. *Ferriterium* heic vocat, lepidè effícto vocabulo, quem *Ferritribacem* ſuprà Sc. *Jupiter ſupremus*
Ubi ſunt iſti plagipatidæ ferritribaces viri?
Sic *Scelus* pro ſceleſto. *Servitium*, pro ſervo; & talia.

TH. *Dormiũt?* TR. *illud quidẽ, ut connivẽt, volui dicere.* (*gis placet.*
TH. *Satin' habes? ut quicq; magis contẽplor, tãto ma-*
Perſonas ita diſtinguendas arbitror.
Satin' habes? TH. *Ut quicq;*, &c.
Indubiè hæc Tranionis verba ſunt, quibus rogabat an jam ſatisfactum ſibi exiſtimaret, ad quod Theuropides reſpondet, ut magis ſingula contemplaretur, eò placere magis. Iudicabis ſerie Lector.

TH. *Apage iſtũ à me perductorẽ, nihil moror ductãrier.* (*ctet quiſpiam.*
SI. *Quid? quid eſt?* TH. *errabo potius, quã perdu-*
SI. *Ædis dico.* TH. *ergò intro eo ſine perductore.*
SI. *i, licet.*

Vet.

Vet.cod. TH. *ergò intrò eo, sine perductore.* SI. *i, licet.* Quod rectum, pro *omitte perductorẽ.* Sc. *Illi buceda.* TH. *Vera cantas, vana vellem.* PH. *patris amicus videlicet.*

Volunt viri docti *Tò es* subintelligi: nego, & Plautũ scribsisse dico. *patris amicu's videlicet.* Sc. *Qui homo.* Nequissimus & astutissimus servorum Tranio, cavere sibi ab heri Theuropidis volens insidiis, aram occupat, prætexens aversurum se Simonis servos quæstioni habendos, ne eò confugere possent. Hæc eius verba.

——faciundum edepol censeo.
Ego interim hanc aram occupabo.——

Annotat quidem eruditissimus Lambinus morem fuisse servorum ut deprecandi caussâ ad aram confugerẽt, & rectissimè illud; hoc verò addidisset vellem, quomodo heic ara in proscenio. Quoniam ergo neglexit, non ingratum, opinor, lectori erit, si ego exponam. Sciendum autem Comædos aram in proscenio costituere solitos fuisse in Apollinis honorẽ, cui Comœdia sacra, ut Libero patri Tragœdia. Sic etiam apud Terentium ecce aram præsentem, Andr. Act. IV. Sc. IV.

—— ex arâ hinc sume verbenas tibi,
Atque eas substerne.——

Quo loco vetus eius Interpres. *Ex arâ, scilicet Apollinis, quem* Δήλιον *Menander vocat. aut quod Apollini Comœdia dicata est, in cujus honorem aram constituebant Comœdiam celebrantes.* Hinc nimirum toties ararum mentio in aliis Plauti fabulis.

Viro Clarissimo

IACOBO MONAVIO

Patritio Vratislaviensi, & Ducis Silesiæ Consiliario.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

NEc tu mihi insalutatus esse debes, V. CL. si grata tamen salus esse potest, quæ onus adfert: talis enim hæc mea. Sed mentior: onus non est, quia tibi non videbitur, cui nihil grave, quod amicis impendis, quod Musis. Amicis dico, & in eorum numerum ultrò me nihil tale exspectantē adsciuisti. Amorē tuum declarârunt tam uberes laudes meæ, quas in literis ad D. Vulcanium tribuis: quamvis quid meæ? tuæ potius sunt, cum à te proficiscantur: sed & meæ, quia κοινὰ τὰ τῶν φίλων. *nosti illud* ἀπόφθεγμα. *Equidem velim nimis pro tam admirabili humanitate uti aliquam reponere gratiam possim, non enim dicam dignam: quod si contendam, nihilò melius faciam, quàm si velim* ἄμμον μετρεῖν. *Sed desino. In Plauti hisce juva me, amabo, judicio tuo.*

AD MENAECHMOS.

Cap. I.

Antelogium. Macrobius correctus. *Ab se.* Opima spolia Iovi Feretrio figi solita. *Amentum. Submentum. Amen.* Arnobius correctus. *Omentum. Madectum.*

In ipso Argumento.

Et is germanum, postquam adolevit, quaeritat.
Circum omnes oras, post Epidamnum devenit;
Hic fuerat auctus ille surreptitius.

Non me latet τὸ *Auctus* pro *Adoleverat* exponi à Lambino, seorsum tamen libet sentire, & puto veram hanc conjecturam meam.

Huc fuerat avectu' ille surreptitius.

Nihil certè ad presentem rem, de quâ Comicus tractat, magis appositum. Fulcrum prætereà, si vis, en tibi è Prologo.

Epidamniensis quidam ibi mercator fuit,
Is puerum tollit, avehitque Epidamnium.

In eo ipso legitur iste versus.

Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.

Ad cujus παράδειγμα fortè scribendum quoque in Macrobio Sat. lib. I. cap. XXIV. *Sed & Eustathius, & post hunc Symmachus meminerint, crastinâ dissertatione servari sibi antelogii functionē*, Lib. VII. cap. IV. *Hic assensi omnes Prætextato antelogium detulerunt.* Hodiè *anteloquii*, & *anteloquium* est in excusis. Temerè tamen mutare nolo: nam cur ita non liceat dicere.

dicere, cum ipse hic Plautus ad eandem faciē *Multiloquiū*, & *Pauciloquium* extulerit Mercatore. Pergo in Plauto, Sc. *Ni mala.*

Mane, mane obsecro herclè, ab se ecca exit.

Fallitur Lambinus, qui *ab se* interpretatur *domo suâ*: nihil enim aliud est, quàm *sponte suâ*. Glossæ Isidori. *Ab se, spontaneus.* Sic Rudente.

Nam hæc literata est, ab se cantat cuia sit.

Item Truculento.

Sed nimiū pol oportunè ecce ab sese egreditur foras.

Nos quoque idiomate nostro dicimus, Van hem selven. Sc. *Anime mi.*

Sustine hoc, Penicule, exuvias facere, quas vovi, vo- (lo.

Vet. cod. *facere quasi Iovi volo.* Rectissimè, nisi quod *pacere* legendum, quod veteres pro *Pangere*, sive *Figere* usurpabant: aut dicendum *F* pro *P* esse, ut in *Palanga, Falanga. Palatum, Falatū.* Lepidè verò jocatur velle se pallam uxori ereptam quasi opima spolia Iovi figere, alludens ad antiquam consuetudinem, quâ Iovi Feretrio opima spolia donabantur, ut ex Festo Pompeio cognoscimus.

ME. *Iube igitur nobis tribus apud te prandium accurarier.*

Atque aliquid scitamentorū de foro obsonarier.

Ita primus correxit magnus Turnebus, teste Lambino, cum in olim excusis esset, *sit amentorum*. Ego legerim.

Atque aliquid, sis, amentorum de f. o.

Enumerat per partes edulia porcina. Dictum autē *Amentum* sive *Ammentum* (etsi non ignorē aliam notionem, de quâ dixi Critici Arnobiani lib. IV. cap. XIV) pars in animalibus mento proxima, quasi

Admentum, *D* in *M*. εὐφωνίας χάριν mutato. Simili compositione *Submētum* in Glossis à Stephano vulgatis, magno bono Reip. literariæ, legi: In iisdem etiam *Armentum* est, quód idem valet, nam *Ar* pro *Ad* ἀρχαϊκῶς est, itaque peccavi olim cum volui sollicitare. Arnobius lib. VII. concisè *Amen* extulit, ut *Tormen*, *Momen*, *Fragmen*, talia. *Non magmenta, non augmina, non mille species, vel amen sanguinum, vel fitillarum, quibus nomina indidistis obscura, vulgóque ut essent angustiora fecistis.* Vel potius est placēta. Hesychius. Ἄμυλον, εἶδος πλακοῦντος. Quod monuit me Fridericus Tiliobroga, juvenis eruditus. Sed locus Arnobii & mendosus, & luxatus, quales plures in eo Scribtore nuper ostendi: puto restitui posse. *non augmina, vel amen sanguineum, vel fritillam, non mille species, quibus nomina*, &c. Alii codices Plautini, ut monet Germaniæ suæ ornamētum insigne, Ioachimus Camerarius, habent *omentorū*; quod etiam rectum erit. Idem Arnobius eodem libro. *Quæ causa, quæ ratio est, ut caro strebula separatim, hira sola, omenque solum augmentorum adjiciatur in causam?* ut correxi ex Romanæ editionis vestigiis. Et Glossę exponunt *Omentum*, ἐπίπλοον. Inde *Isicia omentata*. Apitius. *Isicia omentata, pulpam concisam teres.*

Madida quæ mihi apposita in mensam miluinam
suggerant.

Ruit versus: Constituo octonarium, qualis est præcedens, scribóque. *Madicta quæ*, &c. Ἀρχαϊσμὸς, pro *Madecta*. Nam veteres *Madectum*, *Humectum*, pro *Madidum*, & *Humidum* efferebant.

Cap.

Cap. II.

Prahibere. Dissentare. Τιθωνȣ̃ γῆρας. *Tithonus.*

Sc. *Nulla est voluptas.*

Orasque Italicas omnes, quà egreditur mare,
Sumus circumvecti. ———

Melius vet. cod. *quas aggreditur m.* id est, maritimas.

Sc. *Sine fores.*

Sæpè tritam, sæpè fixam, sæpè excussam malleo,
Quasi supellex pellionis, palus palo proximus est.

Scio quid Lambinus dicat, sed tamen puto rectius. *Quasi supellex Pellionis.* Ludit Pollionem suâ ætate Comœdum minorum gentium, quem & Bacchidibus perstringit.

Etiam Epidicũ, quam ego fabulã ut meipsum amo,
Nullam æquè invitus specto si eam agit Pellio.

Nam de eo ibi intelligendum sagaciter odoratus est olim Ianus Gulielmius, Scenâ *Ut hoc.*

Ut hoc utimur maxumè more moro
Molestoque multum.

In vet. cod. erat, *more morum.* unde conjicio Plautum olim scribsisse.

Ut honc utimur maxumè morem morum,
Molestomque m.

Elegans ἀρχαϊσμὸς; Plautinus purus putus. Sed hoc pænè monere omiseram scenâ superiori legendum potius videri.

Manifestũ faxo jam opprimes, sequere hâc modo.

Nõ *Manifesto.* Nam *Manifestum opprimere aliquẽ,* sive *tenere,* s. mendacii, erroris, maleficii, phrasis op-

 tima,

tima: Græci dicerent, ἐπ' αὐτοφώρῳ. Ipse Plautus postea.

Manifestum ego hominē unquā ullum teneri vidi. Et alibi multoties. Sed redeo ad Scenam à quâ abieram.

Sed ego illam non condonavi, sed sic utendam dedi. Plauto dignius longè: *utendum dedi.* ut habebat vet. cod. Invenies quæ huc pertinent, apud Agellium lib. I. cap. VII. Sc. *Ut atas.*

Nec quid id sit, mihi certius facit,
Quid velit, quidve arcessat.

Lego ex vet. cod. *arcessit*, ut sit ἀρχαϊκόν. Veteres enim subjunctivos verborum tertiæ conjugationis non per *Am*, sed per *Im* efferebant, itaque *I* ubique in inflectendo servabant.

Quando te auratam, & vestitam benè habet, ancillas, penum,
Rectè prabet, melius sanā est, mulier, mentē sumere.

Corrigo, *Rectè prabibet.* Veteres enim *Prabibere* dicebant, quod posteriores per concisionem *Prabere.* Et ne quis temeritatis me damnet, scito ita esse disertè in vet. cod.

Dic mihi istuc Menachme, quod vos dissertatis, ut sciam.

Valdè heic se torquent eruditissimi juvenes Gulielmius, & Colvius; ille *decertatis*, iste *disceptatis* legendum autumat. Pace manium utriusque, neuter benè. Certò certius est scribsisse Comicum nostrū, *quod vos dissentatis.* Veteres enim proferebant *Dissentare, Dissentire:* quâ formâ *Assentari, Assentiri*, & alia quamplurima. Inde *Dissentaneum.* Item *Consentare, Consentire:* unde *Consentaneum.*

MV. *Viden' tu illi oculos virere? ut viridis exoritur color*
Ex tẽporibus atq; fronte! ut oculi scintillãt: vide.
ME. *Quid mihi melius est, quàm quando illi me insanire prædicant,*
Ego me assimulem insanire. ——

Corrigo.

Viden' tu illi oculos lurere? ut luridis e.c.

Luridis, pro *Luridus*, antiquè. Nam veteribus secũdam & tertiam declinationem, ut & conjugationẽ, confundere nimisquam solens. Vult autem mulier dicere eum melancholicum esse & insanum, quod ex responsione Menæchmi non ita obesæ naris lectori facilè liquet. Fundus verò emendationi huic meæ geminus locus Capteiveis, Sc. *Quo illum.*

Viden' tu illi maculari corpus totũ maculis luridis?
Atra bilis agitat hominem.

Posteà.

Barbatum, tremulũ, Titanum, Cycno prognatũ patre.

Extrà controversiam vera conjectura mea, *tremutum, Tithonum*. Nam convitiatur seni Menæchmus, eumque per convitium *Tithonum* nominat. Similio Aristophanes.

Α'νδρα Τιθωνὸν σπαράτλων, κ̓ ταρ́ατλων, κ̓ κυλῶν.

Notum item proverbium, Τιθωνῦ γῆρας, & Satyra Varronis. *Tithonus, περὶ γήρως*. Porrò pro istis *Cycno prognatum patre*, citat Priscianus lib. VI. *qui lucet Cycno patre*. Unde transpositâ literulâ elici posset. *qui cluet*.

Iam ascendo in currum, jam lora teneo, jam stimulum in manu est.

Vet. cod. *in manũ est*. Quod dignius Comico nostro.

Cap. III.

Socrus, masculino & fœminino genere à veteribus prolatū. Nævii Pellex asserta. *Commentare. Commentacula Sectius. Mepte.*

SC. *Edepol ne hic dies.* Menæchmus surreptus, à socero suo relictus ut curãdus deferretur ad medicum, sic ait.

Abiit socer, abiit medicus, nunc solus sum proh Iupiter:
Quid illuc est quod me hice homines insanire prædicant.

Sed mendum est in primore versu, qui omnio dubio procul ita ab ipso Plauto fuit scriptus. *Abiit socrus*, ut erat in vet. cod. Nam veteribus *Socrus* communis erat generis, quod ignoratum loco corrumpendo ansam exhibuit. Priscianus lib. VI. *Vetustissimi communiter hic & hæc socrus proferebant.* Actius in Atreo.

Simul & Pisaa præmia arrepta à socru possedit suo.

Invenies etiam aliud exemplum apud Nonium, ex Nævii Pellice. ita lego, non Pellico. Sic alii Hetæram, alii Meretricē, alii Prostibulum nominarunt, Sc. *Per ego vobis.*

Nimis autem bene ora commentavi, atque ex meâ sententiâ.

Non intellexerunt locum hunc viri magni Camerarius Lambinusque. Nam *Commentare* veteribus illis videtur usurpatum pro percutere, ferire; Liquet ex Plautinis his: atque inde virgæ, quibus sacerdotes iter sibi impedientes verberabant, ut à se amo-

amoverent, *Commentacula* appellatę, ut Festus docet: itaque non rectè existimo virum magnum *Cōmotacula* ibi reponere.

Hæc nihilò mihi esse videtur secius quā imsomnia. Legēdum, *sectius quàm insomnia.* Quē locum olim in Quæstionibus Plautinis Varro sic explicavit. *Nihilò magis narranda esse, quam si ea essent somnia.* Vide Agellium lib. XVIII. cap. IX. Sc. *Si vultis.*

Nam & patrem & matrem commemorant pariter qui fuerint sibi.

Valdè hic æstuat vir magnus, & *patriam* legendum putat, non *matrem*. Mihi sedet priscam lectionem probam esse, ideóque minimè sollicitandam. Matrem enim vocat patriam elegantissimè, siquidem patria unicuique meritò mater & censetur, & appellatur. Artemidorus lib. I. cap. LXXXI. Σημαίνει τὴν πατρίδα ἡ μήτηρ. Et posteà. Ἀπεστερημένην δὲ τὴν μητέρα περιέπειν, οὐκ ἀγαθόν· ἡ γὰρ αὐτὴ ἡ μήτηρ ἀποστερῆσαι τὸν ἰδόντα, ἢ ἡ πατρίς. Quod autem sequitur.

—— *posteà autem eandem patriam ac patrem Memorat.* ——

Nihil huic loco infirmando est.

Gaudeo edepol, si quid propter me tibi evenit boni.
Namq; illa cum te ad se vocabat, me te esse credidit.

Ut temeritatis nonnulli me dānabunt, veram tamē conjecturam meam arbitror, *mepte esse credidit.* Sic eàdem hâc fabulâ. Sc. *Men' hodiè.*

——— *cui certissimum est*
Mepte potius fieri servum, quam te unquam emittam manu.

Auget suspicionem, quod video codicem veterem, *me esse credidit*, habere.

Viro Clarissimo

ISAACO CASAVBONO

IOANNES MEVRSIVS S. D.

CVm Plautinas meas Curas doctis viris examinandas mitterem, V. CL. nefas putavi, si non partem ad te; qui in Literariâ palæstrâ sudasti multum, & laudem tibi nomenq́ clarum peperisti. Peccabis autem si examinabis non quidem severiter, id enim expeto, sed ut gravia, ut astricta, id est, ut tua. Tiro namq́ sum, qui ex inscitiæ latebris vix pedem movi, & in arcana illa literarum nondum me penetravi, quæ quasi per transennam adhuc videre tantum contigit. Et vereor ut unquam id faciam, ita ingenii distinet imbecillitas. Tibi id datum Sed nolo in os. Plautina hæc habe, in iis amoris erga te mei notas.

AD MILITEM.

Cap. I.

Mars *Pugnator. Reliquia. Voluitare. Tedecum. Concinni. Maximus malus cruciatus. Eloque. Morari.*

SC. *Curate.*

——— hic est, stat propter virum
Fortem, atque fortunatum, formâ regiâ,
Tum bellatorem. Mars haud ausit dicere,
Atque æquiperare suas virtutes ad tuas.

Tertio versu ex vet. cod. lego. *Cum quo Bellator Mars haud ausit dicere.* Mars *Bellator* idem est qui *Pugnator* veteribus. Invenio in libello P. Diaconi de notis. D. D. E. H. L. IO. LIB. PRI. DD. MAR. PV. ET. LI. P. *Dedicatus est hic locus Jovi Liberatori primùm, deinde Marti Pugnatori, & Libero patri.* Est autem idem cum Gradivo, cujus templũ in viâ Appiâ. Huic contrarius *Mars Quirinus*, qui & *Pausus.*

——— AR. *pol si quidem*
Connixus esses, per corium, per viscera.
Perque os elephanto brachium transmitteres.

Ἀρχαϊσμὸς non intellectus mutando loco fuit. Aio Plautum scribsisse *transmitteras*. Veteres enim præteritorum flexiones à præsentibus formabant. Sic *Atterui*, pro *Attrivi* Propertius, & Tacitus. *Occanui*, pro *Occinui* Salustius. *Premi*, pro *Pressi* Cato cap. LXVI. *Consisti*, pro *Constiti* Ennius, & alii. Est

porrò ἐναλλαγὴ modi, ut quoque paullo post.

——— ubi tu quingentos simul,

Ni hebes machæra foret, uno ictu occideras. Posteà.

At peditatus reliquia erant, si viverent.

vbi tamen Plauto dignior vet. cod. lectio. *reliquia erant.* numero singulari. *Sic Delicia* quoque extulit Pœnulo, & Truculento. Sc. *Nisi herclè.*

——— sed quid est Palæstrio

Quod volvis astutè tecum in corde. PA. *paulisper tace.*

Errat elegantissimus Gulielmius, dũ putat trochaicum esse, qui octonarius, qualis precedẽs. Restituo itaque pristino nitori.

Quod voluitas tute tedecum in corde? PA. *paulisper tace.*

Veteres *Voluitum* in supino efferebãt, ut *Cavitum, Favitũ,* & talia: inde *Voluitare* pro *Volutare.* Deinde *Tedecum,* ut *Medecum,* pro *Tecum, Mecum.* Incredibile, quot in Plauto hoc nostro ἀρχαϊσμοὶ injuriâ temporum & librariorum exciderint, quos etsi sagaci conjectura sæpè eruas, sinè ope tamen & consensu veterum codicum restituere velle ridiculum, & temerarium, hominisque planè ἀρχαΐω censeatur.

Magnũ illic honorẽ incipissis magna munis mœnia.

Quantum hic æstuãt Camerarius, Lambinus, Gulielmius, Dousa major? sed pace tantorum virorum, veram ego sane esse lectionem existimem.

Magnam illic homo rem incipissis, magna munis mœnia.

—PA. *facilè est, trecenta possunt caussæ colligi:*

Nõ domi est, abiit ambulatũ, dormit, ornatur, lavat,

Prau-

Prandet, potat, occupata est, opera nõ est, nõ potest. Et heic elegans ἀρχαϊσμὸς excidit; nam in vetere codice est, *trecenta possunt caussæ concinni.* Nec debet turbare quenquam quod in spondeum desinat versus, nam tales multos interserit ubiq; Comicus. Veteres autem *Concinnere* pro *Cocinnare* dicebant. sicut *Lavere, Tonere, Sonere, Boëre*, pro *Lavare, Tonare, Sonare, Boare*. Nisi mavelis *Concini* legere; quod probo. Sc. *Nisi quidem.*

SC. *Metuo.* PA. *quid metuis.* SC. *ne herclè hodie, quantum hic familiarium est,*
Maximum in malum cruciatumq; insiliamus.

Lego ex vet. cod. *Maximum in malum cruciatum insiliamus.* Id est quod alibi non semel dicit, *maximam in malam crucem*. Itaque patet copulam istam nauci non esse, & ab aliquo sciolo, phrasin Plautinã minimè assequuto, adjectam.

SC. *Dii te perdant.* PA. *te istuc æquom quoniam occœpisti eloqui.*

Interpungo & lego, PA. *te istuc æquom. quoniam occœpisti, eloque.*

Quoniam occœpisti, inquit, perge enarrare. *Eloque* verò pro *Eloquere*, ἀρχαϊκὸν est, qualia plurima apud Nonium de Contrariis verborum generibus invenies. Sc. *Præcepta,*

— PH. *ego stulta atque mora multum,*
Quæ cum hoc insano fabulem. ———

Vet. cod. *ego stulta moror multum.* Rectissimè; nam *Morari* primâ productâ efferebant cavillantes pro μωραίνειν. Sic Nero, teste Suetonio, Claudium dicebat desiisse inter vivos morari. Hæc vera hujus loci lectio, quam malè librarii, ut solent quæ

non

non intelligunt; interpolârant.

—PA, *Vnde? nisi domo?* SC. *domo.* PA. *te vidente.* SC. *video.*

Nisi mirum est facinus quomodo hæc hinc potuerit transire.

In vet. cod. SC. *Vides. Nisi mirum*, &c. Certo certius est fuisse. *quid est. Nisi*, &c. Ita alibi ait. *Quid est, nisi hæc impudentia est?* Et aliæ eiusmodi phrases apud hunc nostrum, & item Terentium.

Cap. II.

Glycere. Dicere. Clinia. Linia. *Spania. Stri-culus. Histriculus. Rabo. Conia. Strapo.* Vlpianus emendatus. *Fabulo. Hisce.* Terentius quoque correctus.

Eâdem scenâ.

Quis igitur vocare. PH. *Glycere nomen est.*

In vet. cod. invenio. PH. *Dicere nomen est.* Scribo *Dycere.* atque id ἀρχαϊκὸν est pro *Lycere.* Ita quoque Sc. *Cohibete*, sub finem pro *Glyceram* legitur in vet. cod. *Dic eam*: ut & ibi *Dyceram* scribsisse Plautum manifestum sit. Nam D. & L. inter se commutabant. Ad eundem modum *Dinia* in Asinaria est in vet. cod. pro *Linia*, qui *Clinia* in recentioribus editionibus. Ita efferebant autem Romani, ut *Lana* pro χλαῖνα. Item *Frutis*, sine *Fritis* (nam V. & I. inter se comutabât) pro Ἀφρῖτις. *Stura* pro *Astuta.* Græci item in nominibus appellativis; κνέφος, νέφος. χλιαρὸς, λιαρὸς, & talibus. Fecit verò Plautus ex communi poëtarum more, quibus primas literas detrahere nulla prorsus religio. Sic Lycophron

Ι'λεὺς dixit pro Ο'ιλεύς.

καὶ πᾶς ὁδοιδόκος ἰλέως δόμος.

Et Hesiodus ἠρωογονία.

——— οὕνεκα νύμφην

εὐράμενος Ι'λεὺς μίχθη ἐρατῇ φιλότητι.

Sic alii Βριάρεως, pro Ο'βριάρεως. Βριμώ, pro Ο'βριμώ. Ε'ξάδιος, pro Αἰξάδιος. Vide Etymologicum. Nec literæ detractę solum, verum etiam syllabę integrę. Inde *Syria* pro *Assyria*. *Spania*, pro *Hispania*, ut disco ex Capellâ, & Glossario. *Striculus* Arnobio, *Histriculus* Tertulliano. *Rabo*, pro *Arrabo*, Plautus noster Truculento. *Conia*, pro *Ciconia* Prænestinè. Hodiè quoque *Lis*, olim *Stlis*. *Locus*. *Stlocus*. *Lentus*. *Stlentus*. *Lata*. *Stlata* *Rapo*. *Strapo*. Itaque apud Ulpianum rescribendum. *Trebatius ait non esse morbosum, os alicui olere, ut hircosum, straponē: hoc enim ex ingluvie oris accidere.* Malè enim hodiè *strabonem*. (nam *B* pro *P* scribebant librarii.) Etsi Varronis Æsculapius, Iof. Scaliger, *raponem* maluerit.

———PA. *mala es.*

PH. *Imò ecastor stulta multū, qua vobiscū fabuler.*

Vet. cod. habet ἀρχαϊσμὸν. *fabulem*. Atque ita anteà quoque dixit. *Qua cum hoc insano fabulem.* Nam veteres *Fabulo* activâ terminatione proferebant.

S. *Satin' abiit.*

Satin' abiit ille, neque herile negotium

Plus curat, quam si non servitutem serviat?

Fallor; aut ita legendum. S. *Itan' abiit*. transpositis literis: nam τὸ S. nota est nominis Sceledri.

Non herclè hice homines me marem sed feminam

Vicini rentur esse servi militis.

Vet. cod. *hisce homines*. Nominativus pluralis antiquus

quus est, suprà quoque usurpatus. Sc. *Præcepta.*

Non possunt mihi minaciis tuis hisce oculi fodiri.

Excidit idem ἀρχαϊσμὸς Terétio Eun. Act. II. Sc. II.

—— PA. *hisce hoc munere arbitrantur*

Suam Thaidem esse. ——

Malè enim *hice* hactenus excusum est. Priscianus lib. XII. *Inveniuntur tamen etiam nominativum pluralem Hisce proferentes antiqui, ut Terentius in Eunucho. Hisce hoc munere*, &c.

Cap. III.

Raptare pro Convitiari. *Infucare.* Kalendis Martiis varia à matronis munera missiculata. *Primitus.* Phanisca ancilla. *Buo. Exbuo. Exbua.* Nonius repræhensus. *Simpuvium* unde. Βῦ. Βύβα. *Bubino.* Lucilius noviter explicatus. *Ancunum. Ancunulenta* mulieres.

Sc. eâdem.

Tractant & ludificant ingenuam & liberam.

Putò verum esse *Raptant & l.* unâ literâ demptâ alterâ immutatâ leviter. Nam *Raptare* pro convitiari posuit etiam Amphitruone, in Argumento.

—— *atque invicem*

Raptant pro mæchis, Blepharo captus arbiter:

Item Aulularia. Sc. *Foras, foras.*

Quid me afflictas? quid me raptas? quâ me caussâ verberas?

Sed paullò pòst iterum ait.

Tum quod tractavisti hospitam ante ædis meas.

Quæ faciunt ut hæream: & sanè video quomodo exponi possit.

Nunc

Nunc pol ego metuo, ne quid infuscaverit.

Vet. cod. *infucaverit*. Rectissimè. *Infucare*, est, fuco inficere, fucum facere. Sc. *Cohibete*.

Eáque expetere te ex opibus summis mei honoris gratiâ.

Melius vet. cod. *mei amoris gratiâ*. Amabat enim Pleusides. Ita paullò post.

Hanccine ætatem exercere me mei amoris gratiâ?

Sed in versu quem jam proponam magis variat vet. cod. Iste est.

Dicat. Da mi vir Calēdis meā quod matrē juverit.

Nam omissá primore voce ita habet.

Da mihi vir calendis quæ mittam, quom Martiæ venerint.

Rectissimè; sed ita rescribendum;

Da mihi vir quæ calendis mittam, Martiæ quom venerint.

ut sit octonarius. Nam tum erant Matronalia, quibus varia munera distribuebant matronæ. Iuvenalis inde exaudiendus Sat. IX.

Munera fœmineis tractas secreta Kalendis.

Pergo in Plauto.

PL. *erro, quam insistas viam.*

PA. *At scietis sed ecquæ ancilla est illi.* PE. *est primaria.*

Vet. cod. *est primita*, non *primaria*. Rectè: nam antiqui etiam *Primitus* dicebant, unde *Primitivus*, ut *Satus*, *Sativus*. *Natus*. *Nativus*.

Quasique hoc annulum animo suæ ancillæ dederit, ea porrò mihi,

Militi ut darem. ———

Vet. cod. *Quasique hunc annulum Famescæ ancillæ dede-*

dederit. Puto ſcribtū fuiſſe *Faneſcæ*, pro *Phaniſcæ*, ἀρχαϊκῶς. Ita Phaniſcus ſervulus advorſitor eſt in Moſtellariâ.

Sc. *Quantas res.*

Neque ille hic calidum ebibit in prandium.

In prandium, eſt ἀρχαϊσμός. Sed vetus codex habet *calidum exuunt*. Corrigo, *calidum exbuuit*. Et heic quoque ἀρχαϊσμὸς eſt pro *exbuit*. Dicebant autem veteres *Buo* pro Impleo. Eſt Græcum Βύω. Ariſtophanes εἰρήνῃ.

——— οἱ ξένοι

Χρυσίῳ τῶν ταῦτα ποιούντων ἐβύουν στόμα.

Scholiaſtes. ἐβύουν) ἐπλήρουν, ἔφραττον. Hinc παραγωγικῶς βύζω, unde ἀκρόβυστος. Inde compoſita *Exbuo*, exinanio, exhaurio, *Imbuo*, impleo. Sed Latini priſci etiam ad pocula tranſtulerunt, unde Lucilius *Vinibuas* vinibibas & vinolētas dixit. Apud Feſtum quoque legitur. *Exbua, quæ exbiberunt*. Item *Imbutum eſt quod cuiſpiam rei ſuccum bibit. Unde infantibus cum velint bibere dicentibus BV ſyllabam, contenti ſumus*. Inde *Bua* omnis potio, nō tantum puerilis, ut nugator Nonius vult. *Simpuvium* quoque, quaſi *Simbuvium*, quia omnes Sacerdotes ſimul bibebant, (ut ait Iuvenalis Interpres ad Sat. VI.) nam Sabini, à quibus tranſlata eà vox, *P* pro *B* efferebant. Origo autem, ut dicere cœperam dictionis hujus Græcanica, quia Βῦ pro magno ponebant: & Sophron Βύβα pro plena. Etymologici auctor. Τὸ γὰρ βῦ ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἐλέγετο. καὶ Σώφρων, βύβα ἀντὶ τοῦ μεστὰ καὶ πλήρη. Itaque ut à βῦ *Buo* fit, & *Imbuo*; ita à βύβα *Bubino*, & *Imbubino*. ut *Domo*, *Domino*, & talia. Et malè hoc pro ſanguine mulierum menſtruo inqui-

nari

nati hactenus ex Festi fragmentis apud Lucilium intelligendum esse putatum est. Est enim vel error Paulli, qui malè nobis Festi locum in ἐπιτομὴν redegit, vel ipsius Festi, qui Lucilii verba non rectè attendit: nam minimè dubium est, quin Lucilii versum, qui citatur, alius præcesserit, in quo sanguinis istius muliebris fuerit mentio. Quod autem Isidorus etiam ita explicat, nihil me movet, quia ex Festi fragmentis habet. Ergo nō simpliciter *Imbubinare* dixit, pro inquinare, sed, *menstruo sanguine imbubinare*. Sed quoniam in menstrui sanguinis mentionem incidi, hoc dicam obiter, veteres enim unâ voce *Ancunum* appellasse videri, unde *Ancunulentus*, ut *Vinum*, *Vinulentus*. *Lutum*, *Lutulentus*. Itaque *Ancunulentæ feminæ mēstruo tempore appellantur*. ut ait idem Festus. Sc. *Rem omnem*.

Satis si intelligitis, aliud est quod potius fabulemur. Vet. cod. *potius fabulem*. Nihil rectius: scioli isti tam bellè correxerant ejecto archaismo.

Cap. IV.

Magnus, pro stolido. *Abeïmus*. *Merix*. *Pulcerus*. *Sublectus*. *Postridiò*. *Cotidiò*, *Cura aliud*, formula. Cordis & pectoris palpitationes quid portendere creditæ.

Eâdem scenâ Acroteleutium ita describit Militem.

Populi odium quin noverim? magnidicum, cincinnatum,
Mœchum unguentatum? ———.

Sed pro *magnidicum* vet. cod. habet, *magnum illum*. quod rectum existimo, nam *Magnus* pro stolido

 usur-

usurpabant. Lucilius apud Varronem lib. VI.

Nequam, & magnus homo, laniorum immani' canes ut.

Martialis lib. II. Epigramm. XXXII.

Lis mihi cum Balbo est, tu Balbũ offendere non vis
Pontice cũ Licino. hic quoque magnus homo est.

Lib. VII. Epigramm. XCIX.

Pontice per reges discurris, & omnia lustras.
Magna quidẽ sequeris Põtice, magnus homo es.

Lib. IX. Epigramm. LI.

Qui scribis Priami prælia magnus homo es.

Sic *Longus* apud Catullum, ut observavit nobilitatis Bataviæ decus Ianus Dousa F.

Longus homo est, magnas cui lites intulit olim
Falsum mendaci ventre puerperium.

——— ni ludificata lepidè
Ero, culpam omnem in me imponito.

Melius vet. cod. *in me impingito.*

Abeamus ergo intrò, hæc uti meditemur cogitatè.

In vet. cod. erat. *Abimus ergo.* Scribtum fuerat ἀρχαϊκῶς, *Abeïmus*, pro *Abeamus*. Sc. *Voluptas.*

Sed quis ea est? PA. *senis hujus uxor Periplectomeni.* PY. *in proximo?*
PA *Ea demoritur te, atque ab illo incipit abire, odit senem.*

Interpungo. PA. *Ea; demoritur te*, &c. *Ea*, s. est. Elegans & frequens concisum id loquendi genus. Sc. *Iam est.*

PA. *Patere, atque asta. tibi hanc ego do operam.* PY. *properando excrucior.*

Puto legendum, *propera, amabo, excrucior.* Coaluerunt enim binæ ex dictiones. Respondet Palæstrio

Pedo-

Pedetentim. tute hæc ſcis, tractari ita ſolere haſce
hujuſmodi merces.

Vet. cod. *hujuſmodi meritis*. Scribo, *hujuſmodi meri-cis*, pro *merices*, antiquè. Dicebat enim veteres *Merix*, pro *Merx*; quomodo *Calix*, pro *Calx*.

Age, mi Achilles, fiat quod te oro, ſerva illam
pulcram pulcrè.

Vet. cod. *pulcram pulcer*. Sed liquet veram eſſe lectionem. *pulcram Pulcere* antiquo vocandi caſu. Nã *Pulcerus* veteres efferebãt, ut *Socerus. Exterus. Puerus*, & talia. pro *Pulcer, Socer, Exter, Puer*. Vocat autem militem Pulcrum, ut ſuprà.

———MI. *Pulcer ſalve.*

PY. *Meum cognomentum quis commemoravit.*—

Sequitur haud longo intervallo.

MI. *Heu ecaſtor hominem periurum.* PA. *ut ludo.*
ML *quid ego ut ſublecto os?*

Lego ex. vet. cod. *quid ergo tu ſubleſtu's?* Nihil rectius. *Subleſtus* vox proba & antiqua, ipſique huic Comico uſurpata Bacchidibus.

Linguâ factioſi, inertes operâ, ſubleſtâ fide.

Perſâ.

Ad paupertatem ſi immigrant infamia,
Gravior paupertas fit, fides ſublectior.

In Nervolariâ *vinum ſubleſtiſſimum* dixit.

PY. *Poſtriduò natus ſum ego, mulier, quàm Jupiter*
ex Ope natus eſt.

PA. *Si hic pridie natus foret, quam ille eſt, hic haberet*
regnum in cælo.

Fortè, *Poſtridiò*, cui magis reſpondet, quod ſubjicit Palæſtrio, *Si hic pridiè*, &c. *Poſtridiò* autem ἀρχαϊκὸν eſt; ſic *Cotidiò* dixit Q. Cæpio in M. Æmilium Scau-

rum lege Variâ. *Cum ab isto viderem cotidiò hostes consiliis adjuvari.* Si *Postriduò* retinebis, valebit *Triduo post.* Mihi *Postridiò* magis placet.

PA. *Atque adeò audin' tu? dicito doctè & cordatè.*
MI. *aliud cura.*

Vet. cod. *dicito doctè & cordatè, ut cor ei saliat.* Lipsius probat: ego nõ temerè. Vetus hæc formula erat, quâ securos esse alios jubebant. Ita suprà. Sc. *Rem omnẽ.* PA. *Insistite hoc negotium sapienter.* AC. *alia cura.* Et paullò pòst.

——— PA. *mittito tu,*
Quasi clanculum ad me missa sit. PE. *faciemus. alia cura.*

Retinenda ergo hæc lectio: Melampus ait. Καρδία ἀλλομένη ἐπιβουλὴν φίλου δηλοῖ. Sed id heic nihil loci habet. Aut cor pro pectore accipere debemus, & tũ conveniet quod idem ille ait. Στῆθος ἀλλόμενον εὐωχίαν δηλοῖ παντὶ. Verisimile enim est Militem convivio Acroteleutium excepisse, priusquam cum eà concumberet. Hoc si placet, paratum erit etiam isti lectioni patrocinium.

Cap. v.

Effifulatum. Fifulare. Sifilare. Alpum. Oculorum dolores panniculo laneo dissimulari soliti. *Lanoculi. Sequo*, pro Dico. *Attini. Tetini. Voleris.* Venus *Frugi. Frucinal. Parsi. Dispennere. Tennere.* Festus correctus. *Nocere neminem. Iurandi mos per Dianam.*

Sc. *Sequimini.*
——— *expapillato brachio*

Pre-

Præcinctus, atque assimulato quasi gubernator sies. Non potest esse hic locus sine mendo: quid enim *Expapillatum* brachium? Nam quod Nonius, & Festi mutilator Paullus afferunt, meræ nugæ. Nam quomodo exerto brachio papillæ nudantur? Deinde, etsi hoc fiat, quæ ratio est ut propterea brachiũ *Expapillatum* debeat dici? Puto corrigendum *Exfipulato brachio*, pro *Exfibulato*. Sabini enim *Fipula* pro *Fibula*, *Alpum* pro *Album* proferebant. In Festi schedis legitur etiam *Effaflatum*, unde apparet jam tum varie hunc locum conceptum in Plautinis exemplaribus fuisse: Inde suspicio esse potest *Effifulato* quoque non inepte scriptum iri: nam *Fifula*, & *Fifulare* veteres pro *Fibula*, & *Fibulare* dicebant, ut *Sifilum*, *Sifilare*, pro *Sibilum*, *Sibilare*. Hæ meæ conjecturæ de loco desperato; auscultabo meliora docenti. Quod autem paullò antea dixit.

Causiam habeas ferrugineam, culcitam ob oculos laneam.

Iubet ut oculi vitium simulet, nam id genus hominum laneum panniculum oculis prætendebãt, qui mos etiam hodie obtinet, dicebanturque *Lanoculi*. Festus. *Lanoculus, qui lanâ tegit oculi vitiũ.* Sc. *Hera eccum.*

AC. *Ne parce voci, ut audiat.* MI. *cũ ipso pol sum locuta.*

Temere interpolàrunt viri docti, cum in vett. codd. esset, *sum secuta:* quod probissimum. *Sequo* enim, & *Sequor* antiqui pro *Dicere* usurpabãt; hinc *Sequester*, & *Insequo*. Livius Andronicus.

Insequé Musa virum versutum.

Ovidius Metamorph. XIII.

——— *Refer ô charissima, dixit,*
Neve tui causam tege, sum tibi fida, doloris.
Nereïs his contrà resecuta Crateïde natam est.

Dixit *Resequi*, ut Sabini *Reloqui*, de quo ad Amphitruonem. Sequitur statim.

Veneri pol habeo gratiã, tandemq; & oro & quæso,
Ut ejus mihi sit copia quem amo, quemq; expetisso.

Legendum arbitror. *eandemq; & oro.* Sc. *Quid modi.*

PH. *Ibo quanquam invita facio, pietas sic cogit,*
PL. *satis.*

Nimis temerè mutavit Lambinus, nam in vet. cod. est, *pietas sic cohibet.* Rectissimè. (*tuum,*

Forma hujus, mores, virtus animum attinuere hic

In vet. cod. erat. *attinerent h. t.* Certissima conjectura mea, *attineront*, ἀρχαϊκῶς. Veteres enim *Attini* pro *Attinui* dicebant, ut *Tetini* pro *Tenui.* Exempla habes apud Nonium. Ad eandem faciem etiã *Voleris* in precatione augurali pro *Volueris* legebatur.

Benè quæso inter vos dicatis & mihi absenti tamẽ.

Malo ἀρχαϊσμὸν, qui in vet. cod *mi absenti.*

PY. *Facsis frugi.* PA. *jam non possum, amisi omnem libidinem.*

Latet heic jocus hactenus à nemine animadversus, quem indicabo. Miles hortabatur Palæstrionẽ, postquam cum scorto Philocomasio abiret, ut benè se gereret, prout deceret frugi servum; ille nequiter, & serviliter ludit tanquam de Venere loqueretur, respondetque non posse se, amisisse enim omnem libidinem. Fuit autem Romæ Venus *Frugi*, cujus templũ *Frucinal.* In Epitoma enim Pauli est. *Frucinal, templum Veneris Frugi.* Et *Frucinal* est *Frugi-nal*, nam *C* & *G* promiscè scriptitabant. Varia autẽ

ibi

ibi hodiè scribtura, nam *Frutinal* etiam & *Fruti* excuditur. Tradiderat Festus de Venere *Frugi*, & *Fruti* illo loco, quem frutex iste Paullus ita nobis admutilavit. Venus verò *Frugi* ea est, quam veteres honestis amoribus presidere credebant, quã νεανίαν Græci nominabant. Si cui tamen simpliciter accipiendum videbitur, non magnoperè repugnabo.

——— ibo nunc intro nunc jam
Ad amores meos. etiam sensi hinc, sonitum fecerunt fores.

Multò melius vet. cod.

——— ibi hinc intro nunc jam
Ad amores meos. quis exit hinc? sonitum f. f.

Sc. *Ne me.*

Ne me moneatis, memini ego officium meum.
Ego jam conveniam illunc, ubi ubi est gentium.
Investigabo, operæ ego nam parcam meæ.

In vet. cod. *operæ ego non parco meæ.* Certum est legi debere. *non parso meæ.* Ἀρχαϊκὸν est *Parso*, pro *Pepercero*. Sc. ultimâ.

Ubi lubet distendite hominẽ divorsum, & dispẽdite.

In vet. cod. erat. *dispennite hominem d. e. distendite.* Et Nonius non aliter laudat. *Dispennere* se propriè aves dicuntur, cum pennas expandũt. Prætereà corrigo, *& distennite.* Manifesto captavit παρήχησιν in duabus istis dictionibus. *Tennere* verò apud veteres verbum aucupale. Terentius usus est Phormione Act. II. Sc. II.

—— quia non rete accipitri tennitur, neque miluio.

Perierat autem, absque Donato esset, cui gratia debetur. Vetustissimi *Ténere* dicebant, siquidẽ literas non geminabant: hinc *Obstenit* in Saliari carmine apud Festum.

Clarissimo Viro

FRANCISCO PY-THOEO in Curiâ Parisiensi Advocato.

QVæ hisce diebus in Mercatore Plauti V. CL. muginatus sum, velim castiges, si tantum tibi a studiis tuis otii. Tricas quispiam dicat: meritissimò fortasse. Id tamen multum me consolabitur, quod Plautinæ erunt, non Tellanæ. Qui aliter? nihil agere non poteram, non volebam; & vereor nihilominus ut egerim. Ridebit itaque me Siculus aliquis, quod quæ minimè & potuerim, & voluerim, egerim maximè. Tu ut humanitas tua est, me amabis, & hæc emendabis. Illud benignè facies, hoc libenter: utrumque tibi honestum, mihi honorificum.

AD MERCATOREM.

Cap. I.

Conata, παθητικῶς. *Ephebitas. Mundus rusticus. Pôsse*, pro Potuisse. Picem ferventem imprecari inimicis mos. Pedissequæ lectæ olim deformes, ut Syræ, aut Ægyptiæ. Græcarum ovium præstantia.

Sc. *Duas res.*

Istuc revorti certum, ut conata eloquar.

Tentabat Camerarius, *ut incoata*. sed, pace tanti viri dixerim, non recte: *Conata* παθητικῶς heic positum, quomodo apud Accium Atreo.

Ego incipio, conata exequar.

Sequens versus

Principio atque animus ephebis ætate exiit

vitii manifestus est. Delicia Musarum Dousa F. restitui posse hoc modo existimabat.

Principio atque ætas ex ephebis exiit.

Non malè quidem, sed nimis audacter, atque ideò male: nisi me amo, rectè divinavi.

Principio atque anni' ephebitated exii.

Declinatum ab *Ephebus*, *Ephebitas*; ut ab *Anus*, *Anitas.*

Rationem pessimam esse, ea qua ipsus optumâ
Omnes labores invenisset perferens,
Amores vi diffunditari, ac deteri.

Magis placet vet. cod. lectio.

Ratione pessimâ, eâque ipsius optimâ:

Omni

Omni quod modo, quoi juvenis ipse parserit,
Me rem videret funditare, ac perdere.

Ait verò, *eâque ipsius optumâ;* & lenonem intelligit, sic paullò antè dicit.

Lacerari validè suam rem, illius augerier.

Sequitur paucis post versibus.

— adeò arctè cohibitum esse se à patre,
Multo opere immundo rustico se exercitum.

Non damno temerè hanc lectionem, nescio tamen quomodo dignior Plauto videtur quæ in vet. cod.

Multopere in mundo rustico se exercitum.

Eleganter herclè *Mundus rusticus*, pro ipso rure, in quo vivere & exerceri, quid est aliud quam rusticum esse? Simile est quod nos in nostro idiomate in puerili mundo esse dicimus senes jam secundū pueros factos. In versu autem sequenti.

Neque nisi quinto anno quòque posse tum visere Urbem,

Errat Gulielmus, cum *assuetum* reponere tentat, nam *Pôsse* per crâsin est positum pro *Potuisse*. Sc. *Ex summis;*

At tu edepol calidam picem bibito, ægritudo absçesserit.

Mos execrantibus feruentē picē potandam precari. In veteri Inscriptione. HÆC. STIGMATA. ÆTERNA. ACTE. LIBERTÆ. INVSTA. SVNT. VENENARIÆ. ET. PERFIDÆ. DOLOSAE. DVRI. PECTORIS. CLAVOM. ET. RESTIM. SPARTEAM. VTI. SIBI. COLLVM. ALLIGET. ET PICEM. CANDENTEM. PECTVS. MALVM. COMMVRAT. SVVM.

CH. *Obsecro, dissolve jam me, nimis diu animi pendeo.*

AC.

AC. *Placidè, multa exquirere etiam prius volo, quam vapulem.* *(abis.*
CH, *Herclè verò vapulabis, nisi jã loquere, aut hinc*
AC. *Hoc sis vide, ut palpatur; nullus est æquè, cum occœpit, blandior.*

Transpositi necessariò hi versus, quos eo ordine, quo reponam, à Plauto scriptos facilè sermonis ἀκολουθία fidem faciet. Sic ergo debent constitui.

CH. *Obsecro, dissolve jã me, nimis diu animi pẽdeo.*
AC. *Hoc sis vide, ut palpatur? nullus est æquè, cum occœpit blandior.* *(abis.*
CH. *Herclè verò vapulabis, nisi jã loquere, aut hinc.*
AC. *Placidè, multa exquirere etiam prius volo, quam vapulem.* Sequitur.
CH. *Cedo tuam mihi dexteram agedum Acanthio.*
AC. *en dabitur, tene.*

Puto melius esse, *en danitur, tene,* ut sit ἀρχαϊσμὸς, pro *datur.* Nam jam faciebat hoc, cur igitur futurum usurpet? Sc. *Homo me.*

Nec sacrum, nec tam prophanũ quicquam est, quin, Ibi illico assit. ————

Multo melius vet. cod. *quin Tibi assit illico.* Et dixi de phrasios istius elegantiâ cum alibi ad Catonem R. R. tum etiam ad hunc ipsum Bacchidibus. Sc. *Amicè amico.*

LY. *Quin etiam tibi ancillam dabo natam annos sexaginta* *(ris Græci est.*
Peculiarem. PA. *mi senex, tã vetulam?* LY. *gene-*
Eam si curabis, perbona est, tondetur nimium scitè.

Locus corruptissim⁹: De lanificio heic sermo, & cur donet ei ancillã, quam benè tonderi dicat? deinde cur Græci generis? nã matresfamiliãs in ancillas elige-

eligebãt deformes quæ essent, ut Afrę aut Ægyptię. Colligimus ex Comœdiæ hujus scenâ *Homo me.*

——— ego emero matri tua

Ancillã viragine aliquam non malã, formâ malâ.

Ut matrem addecet familiâs, aut Syram, aut

Ægyptiam.

Et Truculento. Sc. *Ne expectetis.*

—— adduxi ancillas tibi eccas ex Syriâ duas,

Iis te dono. ———

Itaque *Pithecia* aliquando vocabantur. Vide quæ ad Truculentum cap. II. Secus lenocinium facere dictitabantur. Clarè idem in verbis pręcedẽtibus.

——— illâ formâ matrem familiâs

Flagitium sit, si sequatur, quãdo incedat per vias;

Contẽplent, conspiciant omnes, nutẽt, nictent, sibilẽt,

Vellicent, vocent, molesti sint, occentent ostium,

Impleantur mea fores elogiorum carbonibus.

Atq; ut nũc sunt maledicentes homines, uxori mea

Mihique objicient lenocinium facere. ——

Rescribendum ergo ex vet. cod.

Ovim tibi eccillam dabo natam a. f.

Ludit Lysimachus ὑπερβολικῶς in ætate. Itaque jam convenit, quod ait. *generis Graci est*, eæ enim laudabantur. Plinius lib. VIII. cap. XLVIII. *Lana autem laudatissima Apula, & qua in Italia Graci pecoris appellatur.* & sequentia. Vide quoque Columellam lib. VII. cap. II.

Cap.

Cap. 11.

Malum. Bonum. Formulæ veteres. Mercator aucta.

Sc. *Sumne ego homo.*

EV. *Quæso herclè animum ne despondе.* CH. *nullus est quem despondeam.*

Loquere porrò aliam malam rem, cui est empta?

Multo melior lectio vet. cod. *L. p. a. rem, malum, cui e. e.* Nemo nescit veteres indignabundos *Malum* dixisse. Notum hoc, inquam: illud fortasse non item omnibus, sic contrà pacatos *Bonum* usurpasse. Observo ex Apuleio Milesſ. x. *Tantus denique ac tam liber cachinnus cunctos invaserat, ut aures quoq; prætereuntis perveniret domini. Sciscitatus denique, quid bonũ, rideret familia: cognito quod res erat, ipse quoque per. idem prospiciens foramen, delectatur eximiè.*

Cedo si hâc urbe abis, amorẽ te hîc relicturũ putas?
Si id forte ita, si ita animo acceptum est certum, id pro certo si habes.
Quanto te satius est rus aliquo abire?

Secundus versus ita in vet. cod. conceptus erat.

Si id forte ita sat animo acceptum est, certum id profectò si habes.

Haud parum rectius. Sc. *Miserior mulier.*

DO. *Quia illa mulier intus est.* LY. *vidistine eam?*
DO. *Vidi.* LY. *cuia ea sit rogitas?* DO. *resciscam tamen.*

Leve mendum inest primo versui, quod tamen non animadversum valdè turbat. Lego, *Cuia illa mulier.* Ita corrigi debere patet ex sequenti versu, ubi ita Lysi-

Lysimachus. *Cuia ea sit rogitas?* Et nisi hoc loco sit, non legis eam id rogare. Dicit autem. *Mulier intus*, pro eâ quæ intus est, phrasi valdè sibi familiari. Sic Amphitr.

Tu Thessala intus pateram efferto foras.

Bacchidibus.

Argentum jubebo jam intus efferri foras.

Menæchmis.

Evocate intus mihi cocum Cylindrum actutũ foras.

Et aliis plurimis locis.

LY. *Vin' dicam quoia est illa? illa edepol. væ mihi.*
Nescio quid dicam: DO. *hæres.* LY. *haud vidi magis.*

Heic personæ malè constituæ; Repono.

LY. *Vin' dicam quoia est illa?* DO. *edepol.* LY. *væ mihi.*
Nescio q. d.

Nihil certius, quam ita pristinũ nitorẽ loco isti recuperari. Nam τὸ *illa* malè bis librarii incuriâ irrepserat, & vet. cod. semel tantum habebat. Sc *agite, ite.*

Satis scitum filum mulieris, verùm herclè amat.

Valdè acumen suum ostendunt hæc loco Gulielmus & Colvius, juvenes eruditissimi ambo, sed errant tamen. Non enim rejiculam censeo, vet. cod. lectionem.

——— *verum herclè an net hoc?*

Optimè conveniunt, nam quum dixisset esse scitũ filum, rogat prętereà an hoc neret. Valdè itaque fallor, an totus versus ita à Plauto fuit constitutus.

Satis scitũ filũ, mulier is verùm herclè an net hoc?

Mulier is est ἀρχαϊσμὸς, nam *Is* & *Quis* genere communi efferebant. Scioli duas voces in unam

con-

contraxerant,& corruptelæ ansam præbuerunt. Ergo sic intelligendus est locus hic. Cocus Dorippæ formam irridens, laudat εἰρωνικῶς, dicens scitum esse filum, rogatque an ea mulier hoc neret, Syram intelligens δεικτικῶς digito illâ commonstratâ. Innuere volens tam esse deformem, quam ipsa anus Syra.

Num metius tu istanc? LY. sapio, nam mihi uni- (ca est.

Melior vet. cod. lectio. *Ni metuis*, ἀρχαϊκὸν, id est. *Ne metuis*, pro *Metuisne*. Nihil Plauto dignius. Scena. *Hera, quem*, &c. fine mutila est. Hodie ultimus versus est.

Etiam nunc mulier intus' st? SY. etiam. EV sequere me.

Addo ex veteribus codicibus tres istos tam Plautinos, ut non alii magis.

Quid Peristratam hîc Demiphonis contuor?
Gradus grandit, emittit oculos, circumfert se, obstipat verticem.
Asservabo hinc rerum quid gerat, magnũ est quicquid quaritat.

Cap. III.

Mercator duabus elegantissimis sceñis aucta.

OStendi defectum in hâc Mercatore, sed parvum illum quidem, præquam is est quem nunc detegam, & supplebo. Nam in iisdem meis veteribus libris duæ aliæ scenæ reperiuntur, quæ in reliquis vulgatis desunt. Sequuntur autem scenam, quam dixi, *Hera quem*.

PERI-

PERISTRATA uxor Demiphonis.
SYRA. LYCISSA.

PE. *Diva Astarte hominum deorumq; vis, vita, salus: rursus eadem quae est*
Pernicies, mors, interit⁹, mare, tell⁹, calũ, sydera.
Iovis quaecunque templa colimus, ejus ducuntur nutu, illi obtemperant. *(caeteri.*
Eam spectant: quod illi displicet, facile excludũt
Quicquid complacitum, id sequontur, quae vivont omnia, atque sentiunt.
Alios enicat, extinguit, alios suo lacte fovet, atque erigit: sed quos enicat, *(gere.*
Hi vivunt, & sapiũt: quos properat alere, ac eri-
Hi quidẽ cõfestim pereũt, atq; male sapiũt miseri.
Jacent benevolentes odiosi, humum mordent, caput reptant,
Fremunt, perstrepuntq;: cumq; putant vivere, tunc ruunt maxume,
Tunc, tunc student persequi, labant juvenes, itidẽ rapiuntur senes. *(cognitum.*
Illi se amant: quod amant, amatum volunt, atq;
Illi vero si amare ea aetate occoeperunt, multo insaniunt acrius. *(que difficiles.*
Verum si non amant, oderunt, molesti itidem, at-
Garruli, osores, infensi, iracũdi, sibi suisq; invidi.
Quod in se olim admisere turpiter, id si fiat modestius, *(indecenter obstrepunt.*
Nec tolerant, ut aequom est patres: sed clamant,
SY. *Quantum intellego, & hanc male habet Demipho.* PE. *id verum.* *(nit vehementius.*
Amat filius & perit, id quõ rescifcit pater, insa-

Quæ istæc intemperies? abegit vir meus olim ipse
ad mercatum Rhodum filium:
Nūc ut fert Acanthio, ipse sibimet faciet exiliū.
O iniquom patrem, ô infortunatum filium, quo
te recipies? (*non patiar.*
Ubi matrē relinques? sola degā? filium amittam?
Vēdidit pater: ubiubi erit inveta, mater redimet.
Dic tu Lycissa, num in hanc viciniam adductam
autumant?
LY. *In hanc opinor, in amici senis cujusdam adeis.*
PE. *hic, præter Lysimachum,*
Nullus quē sciam. SY. *Lysimachum nominăt.*
Mirū ni senes vicini in unū nidū cōspiraverint.
PE. *Dorippam ejus uxorem conveniam.* LY. *quid,*
convenias? non eam vides?
PE. *Video equidem, auscultemus, nescio quid secum*
iracunda mussitat.

DORIPPA. SYRA. LYCISSA. PERISTRATA.

DO. *Syra non redit, quam accersitum patrem jam*
diu est quod miseram:
Tarda nimium aut lapis obriguit, aut angue de-
morsa cessavit turgida. (*nere nequeo:*
SY. *Nulla sum adest hera, me quærit.* DO. *domi ma-*
Bellulā istanc pellicē mei nō patiuntur oculi: ex-
clusissem foras, (*quod fert non creduā.*
At me meus continuit Eutychus, sed omnino
LY. *Audin' hera?* PE. *audio, sine pergat.* LY. *sino.*
DO. *amici inquit senis*
Gratia huc ad nos venisse, habet venalem, amā-
ti dum detrahat filio.

Hæc

Hæc quidem aut viri, aut gnati fallacia dissidet
sententia. (*dicit filius.*
Sequestro vir ait datam, eandem vero venalem
SY. *Ibo de improviso obviam, ne cessasse intellegat.*
DO. *istæc filio* (*mero cuculo*
Non credam, qui obsequitur patri, huic vero ut
Id certum est mentiri ampliter, equidem coquo
creduam. (*me vocat?*
Eccam Syram, ut currit venefica; Syra. SY. *quis*
DO. *Malum quod di tibi danunt.* SY. *hera, si sapis,*
hoc potius (*non amplius irascor.*
Tua pellici, & marito dato. DO. *istuc dictũ, tibi*
Sed ubi pater? quid cessat? an hominem podagra
impedit? (*cunt pedes.*
SY. *Nec podagricus, nec articularius est, quẽ rus du-*
DO. *Non domi?* SY. *non.* DO. *ubi?* SY. *rure esse au-*
tumant. (*rationis satis.*
Atque nunquid redeat incertum hodie, cũ villico
DO. *Omnia mihi hodie eveniunt præter sententiam,*
non vivam vesperi, (LY.* *hera abit*
Nisi illanc a me scelestam abigam: eo domum.
Dorippa. PE. *hem abit, compello, Dorippa.*
DO. *quid molestia* (*sed benevolens,*
Hoc est? quis me revocat? PE. *non sum molesta,*
Et amica: te cõpellat tua Peristrata, mane quæso.
DO. *Hẽ Peristrata, te pol nõ norã, mala bilis cruciat*
Me, atq; exagitat. PE. *istuc volo, quæso ne neges;*
Te audivi modo, dic mihi, quæ te nunc habet soli-
citudo? (*mihi benignius operã,*
DO. *Peristrata sic di tibi unicũ gnatum sospitent, da*

* Locum hunc totum ita restituo. —— *hera abit.*
PE. *Hem, abit? compella.* LY. *Dorippa, Dorippa.* DO. *quid molestia.*

Nulla dari mihi poterit melius, par est ætas, unà crevimus, *(tius.*
Pares ætate habemus viros, nulli colloquor lubē-
Sollicitor merito quidē, quid tibi animi esse nunc possiet, *(Demipho?*
Si amicam hac ætate ante oculos tuus adduxerit
PE. *Adduxit?* DO. *factum.* PE. *domi est?* DO. *domi, immo coqui* *(adventus omnia.*
Cōducti, parabatur cōviviū, ni meus disturbasset
Senē miserū Venus & Cupido alieno satis vexant tempore. *(misérior.*
PE. *Sed ista levia sunt Doripp a, utinā non ego essem*
DO. *Levia?* PE. *levia quidem.* DO. *quæ pejora tibi tuus faceret?* *(sò loquere:*
PE. *Immo pejoribus pejora.* DO. *quæ istæc sunt? quæ-*
Ut tu mihi, ego tibi, quæ facto opus sunt, demus consilium. *(alieno sapit.*
Vetus id dictū est, feliciter is sapit, qui periculo
PE. *Unicus mihi Doripp a est gnatus: scis?* DO. *scio.* PE. *hunc pater* *(niam amaret.*
Olim à se extrusit Rhodū. DO. *quare?* PE. *quo-*
DO. *Ob id ipsum?* PE. *id quidem nūc quoque, quom ancillam domum* *(nalem præbuit.*
Adduxisset, hanc resciscens pater produxit, ve-
DO. *Atat novi, verum dixerat filius, ego mariti amicam putabam mei.* *(viciniâ.*
Quoi data est? PE. *seni quoidam in hac amico*
Credo hic alium, præter tuum, amicum habere neminem.
DO. *Ea quidem est, quid filius?* PE. *urbem hanc se deserturum autumat.* *(credito.*
DO. *In portu res est, quid si invenerit?* PE. *mansurum*

DO.

DO. *Præter spē salva sumus, ne dubita, apud me ea est.*
PE. *Apud te? ea erat opinor, de qua loqui te audivi modo.*
DO. *Ea.* PE. *ô factum bene, meritò te amo, restituisti filium.*
Fac videam DO. *eamus intrò.* PE. *eamus, Lycissa ades,*
Acanthioni hæc nuncia, ego ad Dorippam huc devortam.

Cap. LV.

Livius Andronicus emaculatus. *Sorū.* Mos pedes unguendi ante calceorum indutionē. Ampullas peregrinãtes cur secum portârint. *Moratur.* Mercator tertiùm aucta. *Genere cadere. Ob vos sacro. Sub vos placo.*

Sc. *Ecastor lege.* malè vulgatur hodiè.

Ecastor faxim, si itidem plectantur viri,
Si quis clàm uxorem duxerit scortum suam,
Ut illæ exiguntur quæ in se culpam commerent,
Plures viri sint vidui, quàm nunc mulieres.

Nam legendum est, *Ecastor paxim*, quod & suprà monui ad Amphitruonem, cap. IX. Simile mendum in Livii Andronici isto versu quem ex Odyssea citat Priscianus libb. IX. & X.

Nexebant multa inter sese flexu nodorum dubio.

Corrigo, *plexu nodorum.* Sc. *Limen superum.*

Ubiq; eripiatur, animo tuo quod placeat maximè:
Ibi quidem si regnum detur, non est cupida civitas.

Explicant *cupida* viri docti, tanquam *expetibilis, cupienda:* sed rectè in vet. cod est. *cupita civitas.* Errori originem præbuit, quod veteres *D* pro *T* scribebant.ततereà primo versu vet. cod. habebat. *Ubi*

quid eripiatur. unde etiam, *Ubique id eripiatur*, legi posset: hoc verò non est tam magni momenti. Sc. *Divûm atque hominum.*

Eorum inventu res decem simitu pessumas perdidi. Vet, cod. *Forum inventu*. Nihil certius quam scribsisse Comicum *Sorum* pro *Eorum*, ἀρχαϊκῶς, quale mendum & ex Asinaria memini tollere.

Recipe te ad terram Charine huc, nonne ex adverso vides?
Nubis ater imberq; instat. aspice nunc ad sinistrã,
Caelum uti splendore est plenum ex adverso vides?

Nauci non est hæc lectio. Vet. cod. *Respice huc ad dextram Charine*. Nihil pote melius. firmat quod subdit.

——— *aspice nunc ad sinistram.* Sequitur,
——— *omnia*
Cõmonstrabo, amicior mihi nullus vivit, atq; is est.
Qui illam habet, neque cui magis me velle melius aequum siet.

Archaïsmorum ignoratio huic loco corrumpendo fuit. Nam certum habeo scribsisse Plautum, *neque quim magis me*. Dicebant *Quim* & *Quem*, ut *Im* & *Em*. Adhæserat *m* principio sequentis dictionis. *Me* pro *Mi* sive *Mihi* tertio casu etiam ἀρχαϊκὸν est. Ita omninò legendum est, aliter perit decor & acumen sententię. Dicit Eutychus amasiam se Charini vidisse apud quendam amicum suum, & quidem talem, quo nemo magis sit obstrictus ut bene sibi vellet: addit enim hoc ut soletur Charinum, fidemque faciat posse se ei in recuperatione amasiæ operam aliquam gratam navare.

Omnibus hic ludificatur me dolis, ego stultior

Qui

Qui isti credã, cõmoratur, chlamydẽ sumã denuò.
Puto veram conjecturam meam, *com moratur* (*Com* pro *Cum*, ἀρχαϊκὸν est. Iam *Morari* veteres dixisse notavi etiam ad Militem, cap. 1. Sequitur postillà paullo intervallo.

——— tollo ampullam, atque hinc eo.

Verba sunt Charini peregrè iturientis, non tamen cuiuis intellectu facilia. Lambinus contentus fuit dixisse, peregrè proficiscẽtes ampullam secum portasse, sed in quem usum factitarint, id verò silet. Ego dicam. Mos erat pedes oleo ungere antequam calceos induerent, itaque peregrè abeuntes ampullam secum portabant, quæ oleum in eum usum suppeditaret. Posterius ex hoc Plauti loco apparet, prius ex Hesychio, cujus ea verba, Ἠλείφοντο τοὺς πόδας οἱ ἀρχαῖοι, πρὶν τὸ ὑποδήσασθαι. Hinc λιπαρὸν πόδας apud Poëtas. Venio ad Sc. *Quasi tu nunquam* cujus principium mutilatum esse tam mihi certum, quàm Plautum de pistorum prosapia fuisse. Et quis, obsecro, paullum modò emunctæ naris inficias ibit? dissentio ergo à te eruditissime Lambine, ignoscẽt mihi manes tui, & ut diligentiam tuam summam cum doctrinâ non vulgari conjunctam libens admiror, ita heic judicium non injuria requiro, quod si advertisses, nunquam deesse nihil pronuntiasses. Sanè necessariò præmittendi undecim isti versus, quos ut in vetere meo codice inveni, hoc loco proponam.

LYSIMACHVS. DEMIPHO.

LY. *Demipho sapiẽtum illud dictũ te audisse reor sæpius,* (*homines*

Voluptas est malorum esca, quod eâ non minus

Quàm hamo capiantur pisces: hoc quō fugiant senes,
Tu tamen senectuti gratiam non habeas, quoniā hac tibi
Non abstulit modò, sed in amorē cōjecit fortius,
Quo te consiliumque tuum atque mentem perdit funditus.
Atque oculorū tibi præstringit aciē, me quoque
In magnū conjecisti malum, nec quid faciā scio.

DE. *Lysimache, deûm hoc arbitrium est, non hominū, tute hoc tecum*
Si cogites, non æquum te facere arbitrabere,
Quom amico homini tuiq; conscio ita succenseas miserè.
Quasi tu nunquam, &c.

Atque hæc omnia Plautinam phrasin redolēt, adeóque evidenter huc pertinēt; ut qui neget, eum ego habere cerebrum negem. Lego verò tertio versu: *Hanc quom fugiant senes.* Sequitur. Sç. *Iam redeo.* quæ versu præcedaneo in meo codice est auctior, & ita incipit, legiturque.

EV. *Ad patrē ibo, ut matris irā sibi esse sedatā sciat.*
DE. *Iam credo, placet principium, quid agis? quid fit Eutyche.*

Confer serie Lector, & videbis Plauti Mercatorem non parum à me adjutam.

Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,
Suapte culpâ genere capiunt, genus ingenuum improbant.

Scio Colvium legere, *Suapte culpâ degeneres abeūt, genus ingenio improbant.* Sed erravit doctissimus juvenis, nam certâ conjecturâ corrigo. *Suapte culpâ genere*

genere cadunt. Posteriora illa minimè sunt sollicitanda. Iam *Genere cadere* nihil aliud est, quã quod Græci dicunt, ἐκπίπτειν τοῦ γένους. cui contrariũ erat, ἀναλαμβάνεσθαι εἰς τὸ γένος. ut olim notavi ad Lycophronem. In vetere codice erat, *ex genere capiunt*, inde inducor jam ut legam, *ex genere cadunt.* pro eo quod est, *genere excidunt*, & hoc magis respondet Græcæ locutioni, in quã est ἐκπίπτειν. Porrò. *Ex genere cadunt* est ἀρχαϊκὸν, nam veteres composita resolvere amabant. Talia sunt *Ob vos sacro. Sub vos placo.* quę apud Festum leguntur.

Eamus intrò, non utibilis hic locus factis tuis. Melius, Plautóque dignius, quod in vet. cod. *non utibile hic locus.* Iterum non intellectus ἀρχαϊσμός. Sic Amphitruone *Cui est* dixit, pro *Qualis* est, *Nundinale cocus*, Asinariâ. *Fac fidele sis.* Captivis, quæ singula suo loco annotavi.

Viro Clarissimo

IACOBO LECTIO

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVid de Plauto censeas V. CL. non ex te quæsiverim, qui certissimũ habeam seriò amare; & seorsim sentire ab istis è Caudicali provinciâ, qui pistrinum, id est, præsepium asinariũ olere ejus Fabulas distitant. Quibus nos contrà allium & rus merum objicimus: Tanti verò pistrinalem illum olorem facimus, ut quotiescũque nares ferit, id velimus millies fieri quod Fabullo suo prædicit Poëta Veronensis. Sed ignoscamus istis, cum cerebrum non habeant, ne quibus iniqui flagitatores videamur. Digni enim sunt misericordiâ, quàm risu. Tu V CL. me ama, si potes; hæc vide, si lubet. Poteris autem, quia humanissimus es: lubebit, quia harum literarum studiosissimus. Vtrumque merui amore erga te & observantiâ.

AD PSEVDOLVM.

Cap. I.

Tis. Neparcis. Neparcus. Dacruma. Ciba. Cibela. Flagriciba. In Varrone vitiosa scriptura indicata. *Herè. Praetersa. Oliveta.* Festi error.

Sc. *Si ex te.*

Duorum labori ego hominum parsissem libens,
Mei te rogandi, & tui respondendi mihi.

Lego ex Agell. lib. xx. cap. vi. *& tis respondenti.* Nam *Tis*, pro *Tui*, ἀρχαϊκὸν est.

PS. *Heu? id quidem tibi herclè ne parsis dabo.*

Nimis hic locus contaminatus, qui tamē nullo negotio restitui pristino nitori potest hoc modo. *neparcis.* Veteres dicebant *Neparcus*, ut *Nesapus*, *Nepurus*, & talia. Comicus noster *Neparcis* adverbialiter extulit, ad quam faciem *Invitis*, *Ingratis*. Cum Pseudolus rogasset Calidorum quid vellet sibi fieri, atque ille prae animi maestitiā eiulans *Heu* dixisset; ludens verniliter, *Heu?* inquit: id tibi herclè neparcis, id est abundè dabo. Hic sensus hujus loci, & vera lectio.

Ut literarum ego harum sermonem audio,
Nisi tu illi drachmis fleueris argenteis,
Quod tu istis lacrymis te probare postulas,
Non pluris refert quā si tu imbrem in cribrū geras.

Locus luxatus, & corruptus. Ita puto restitui debere.

Quid tu istis lacrymis te probare postulas?

Ut

Ut literarum ego harum sermonem audio,
Nisi tu illi dacrumis fleveris argenteis,
Non pluris, &c.

Notũ est olim *Dacruma* pro *Lacryma* in usu fuisse. Etsi autem *drachmis* ferri posse non temerè negauerim, *dacrumis* tamen haud paullo plus elegantiæ & venustatis sententiæ addere valdè affirmo.

Spero alicunde hodiè me bonâ operâ, aut hâc meâ,
Tibi inventurum esse auxilium argentarium.

Vet. cod. optimè, *bonâ operâ, aut malâ.* Gulielmius valdè acutè emẽdat, & transponit; sed, quãtum ego judico, nihil opus hîc acumine. *Operà bonâ, aut malâ.* idem est ac si dixisset, *quo jure, quâ injuriâ.* Sequuntur hi duo versus.

Atque id futurum unde unde dicam nescio,
Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.

Personę heic exciderunt, quas revoco, & scribo.

CA. *At id futurum unde?* PS. *unde dicam nescio.*

Ita signatè vet. cod. Sc. *Exite, agite.*

Neque ego homines magis asinos unquam vidi, ita plagis costa callent.
Quos dum ferias, tibi plus noceas, eo enim ingenio hi sunt flagitriba.

Vet. cod. *sunt flagriciba.* Quod nõ temerè reiculum pronuntiandum. Veteribus *Ciba* mensa, & *Cibela.* (nam utroque modo efferebant, ut *Turba, Turbela. Fuga, Fugela.* & talia.) quod in *Cibilla* mutavit apud Varronem *I* pro *E* scripto, & *L* geminato, ut mos est supinis librariis. Ergo *Flagriciba* vocantur à Plauto, lepidè confictо vocabulo, flagrorum mensæ; id est, in quorum tergum ita flagra ubertim ingeruntur, ut cœnâ dubia in mensam cibi. Aut simpliciter

pliciter *Flagricibæ* sunt, qui flagris quodammodo nutriuntur. Si *Flagritribæ* retinemus, ita *Vlmitribæ* dixit Persa.

Atque heri ante dixeram omnibus dederamque eas
provincias.

Vet.cod. *Atque herè*, Dignior Comico nostro ἀρχαϊσμός.

Verum ita vos estis perditi, negligẽtes, ingenio im- *(probo,*
Officium vestrũ ut vos malo cogatis commonerier.
Nempe ita animati estis vos. vincite hoc duritiâ
ergo, atque me.

Postremus versus ita legendus, ut in vet.cod.est. *ita animati estis vos vincere hoc duritiâ tergi.* Nihil poterat servis flagricibis convenientius dici. Firmat illud quod sequitur.

Nunquam edepol vestrũ durius tergum erit, quàm
terginum hoc meum.

Sequitur posteà, ubi servis singulis opera distribuit.

Vorsa, præsterga, strata, lautaque, coctaque omnia
uti sint.

Valde fallor, aut legendum; *Vorsa, pratersa. Pratersa*, id est, valdè tersa: ut *Prædives. Præpotens*

Xystilis fac ut animum advortas, quoius amato-
Dynamin domi habent maximam. *(res olivi*

In Bas. Par. Taru. & Veneto, *amatores olivinam domi*. Puto verum esse.

——— *quoius amatores*
Olivitam domi, &c.

Nam veteribus *Olivita*, sive *Oliveta* (*E* enim & *I* promiscè scribebant) idem erat quod *Olivetum*: ut *Menda, Mendum. Testa, Testum.* & talia. Ergo errat Festus, qui putat esse illud tẽpus quo olea colli-

lige-

ligebatur, quod tamen *Olivitas* dicebatur. Sc. *Pseudole, non audis.*

CA. *Perii. an non tum Lex me perdidit quina vicenaria.*

Scribendū *N* duplici, *quina vicennaria*. Nam *Viceni* sunt, οἱ εἰκοστὸν ἀριθμόν. *Vicennes* vero, εἰκοσαετεῖς.

CA. *Quid eò?* PS. *lanios inde accersam duos cum tintinnabulis.*

Vet cod. *lanios inde accersam duo*. Quod Plauto dignius. Tale est quod sequitur.

Eādē duo greges virgarum inde ulmearū adegero.

Est verò ἀρχαϊκόν.

Cap. II.

Simulter. Compecti. Per viam esse. Alvus, masculinè *Frigdus*. Accius apud Noniū emaculatus. *Progredimino. Præfamino. Famino.* Hirquina barba in convitio.

Eâdem illâ scenâ.

Exossabo ego illum similiter itidē ut murænā cocus.

Vettt. coddd. *illum simulter*. Rectissimè, nam veteres *Simul* & *Simulter* dicebant, ut *Facul*, & *Faculter*. Versu ultimò.

CA. *Iam hic faxo aderit.* PS. *potin' ut abeas?* CA. *tibi moram dictis creas.*

Vet. cod. PS. *potin' ut abeas? tibi moram d.c.* Et certè melius ista postrema Pseudolo etiam conveniunt. Sc, *Postquam illic.*

Sed quasi Poëta tabulas cum cepit sibi,

Quærit quod nusquam est gentium, reperit tamen.

Correxeram de conjecturâ. *Sed quasi Poëta, fabulas*

cum cœpit, sibi Quærit. &c. Et ecce in veteribus libris ita invenio. Sc. *De damnosis.*

Si sumus conspecti, sive consilium unquā inivimus
De istâc re,

Certò certius est, scribendū, *Si sumus compecti.* Nemò nescit *Compecti* pro *Compacti* ἀρχαϊκὸν esse. Sc. *Dii immortales* Pseudolus lætitia exultans quia accepisset ab Harpace epistolam, ita inquit.

Nam ipsa mihi oportunitas non potuit oportunius
Advenire, quam hæc cavata est mihi oportunè epi-
Nam hæc allata cornu copiæ est, (*stola.*

Puto secundo versu legendum, *quam hæcc' allata est.* Ita conjeceram, cū vidi idē visum fuisse V. CL. Iusto Lipsio, cui libens rescribo. Sc. *Dulcia atque.*

Commemini omnia: dic tu modò me quid vis facere, fac sciam.

Lego, *q. v. facere, faciam.* Ita erat in veteribus libris. PH. *Quid istic est?* CA. *Charinus.* PH. *euge jam* * Lacunam ita suppleo ex veteribus libris. PH. *euge jam. Charinum volo.* Nihil accommodatius, nam respondet Charinus.

Quin tu, quicquid opus est, audacter imperas.

In versibus quos, jam apponam personę malè exciderunt.

CH. *Quid nunc agimus?* PS. *liberam hodiè tuam amicam amplexabere.*
CH. *Egone?* PS. *tute, ego ipsus, inquam, si quidem hoc vivet caput.*

Ita enim scripsit Plautus. CA. *Egone?* PS. *tute.* CA. *egone ipsus?* PS. *inquam, si quidem,* &c. Ostēdunt veteres libri, & locus manifestò requirit, qui aliàs languidus, & corruptus.

Nunc

Hinc observamus hirquinam barbam pro convitio objectam olim, ut & apud nos. Apul. Milesf. xi. *Qui pallio, baculoq;, & baxeis, & hircino barbitio Philosophum fingeret.*

Cap. III.

Columa. Cn. Gellii nomen apud Nonium restitutum. Ejusdem locus. *Tam* pro tamen. Nonius & Titinnius correcti. *Tame*, pro Tam.

QVoniam Nonii recens facta mētio lubet eum extrà ordinēm denuò in partes vocare, non tam ipsius, quam Cn. Gellii historici vetustissimi caussâ, cujus nomen locusque apud eum corrupta. In *Bubo. Agellius historiarum libro 1. Et quod bubo in columnâ ædis Iovis sedens conspectus est.* Primò legēdum *Cn. Gellius.* de quo historico dixi in Notis ad Macrobium Sat. lib. 1. cap. VIII. Posteà V. CL. Nicolaus Faber legit, *in culmine ædis.* Sed nimis recedit à vulgatâ scripturâ. Ego puto verum esse, *in columâ ædis.* Dicebant enim veteres *Columa, Columen.* ut *Ruma, Rumen. Fruma, Frumen.* & alia ad eam faciem. Iam *Columen* & *Culmen* esse idem ostendi in Notis ad Catonē de R.R. cap. xv. Nec quisquam est, qui nesciat. Sed de Gellio, ne fraudem committam, vidi postmodum etiam eruditissimo Mercero in mentem venisse. Sc. *Viso quid.*

SI. *Velim quidē hercle.* BA. *roga me viginti minas.*

Legò metri caussâ ex vet. cod. *viginti mnas.*

Rectum hoc esse suprà non semel docui. Sc. *Malus & nequam.*

Quem ego hominem nullius coloris novi.

Veteres codices *nulli coloris*. Quod ἀρχαϊκὸν est

Sic huc incessi ludibundus, plaudunt parum, clamitant me ut revertar.

Melius veteres codices. *plaudũt partim.* Sc. *Vox viri.*

BA. *Non audes quæso aliquam partem mihi gratiã facere hic argenti?*

PS. *Novi, me dices avidum esse. nam hoc nunquam eris nummo divitior.*

Neque te mei tergi misereret, si hoc non hodie effecissem.

Scribserim *tam hoc nunquam*, ἀρχαϊκῶς pro *tamen*. Festus. *Antiqui Tam etiã pro Tamen usi sunt.* Novius.

Qui si taceat dum videat, tame etiam sciat
Quid scriptum sit. ———

Titinnius.

Bene cum facimus, tam malæ fuimus, ut quidem
Perhibent viri. ———

Item. *(simul.*

Quanquam estis nihili, tam vobis ecastor consului

Ita illos Novii & Titinnii versus restituo apud Festum: & in Novio quidẽ *Tame* rescripsi metri causa; ut autem *Tam* pro *Tamen* dicebant, ita *Tame* etiã pro *Tam*. Idem Festus docet.

Viro

Viro Clarissimo

BONAVENTURAE VVLCANIO

IOANNES MEVRSIVS S. D.

SI vacas, V. CL. vide hæc ad Pœnulum. Si vacas, inquam: vix enim dubium habeo, quin occupatus valdè sis in Procopio tuo, in Glossographo, quos tu Auctores egregio publico prelo adornas. Vtinam aliquando ultimam manum imponas, ut ad nos laborum tuorum redundet fructus. Crede mihi, moræ tam longæ impatientes sumus omnes Musarum alumni, & tacito mentis te flagitio verberamus. Tuum itaque erit efficere, ut quamprimum novitios Bibliothecæ ingeniiq́ fœtus in sinu teneamus, legamus, laudemus. Hoc cura.

AD
POENVLVM.

Mapalia.Liroe. Glossarium emaculatum.
Α'γρεασοκλῆς. Σοφοκλῆς. *Laudicenus.*

Sc. *Sapè ego.*
Sapè ego res multas tibi mandavi, Milphio,
Dubias, egenas, inopiosas consilii,
Quas tu sapienter, doctè, cordatè, & catè
Mihi reddidisti opiparas operâ tuâ.
In Venet. & Basil: *Mihi reddidisti certas, opiparas o.t.* Rectè. Nam ut opiparas opponit egenis & consilii inopiosis, ita certas dubiis. Itaque sic constituo.
Mihi reddidisti certa' opipara' operâ tuâ.
Sequitur paullò post.
Gerra germanæ, atque ædepol lyra lyra.
Veteres quidem codices, *lira, lira.* Sed scribendum est *liræ, liræ.* ut *Popolæ. Olæ. Privæ.* quæ diphthongus cascis illis usitata, ut ex Festo cognoscimus. Iam verò *Liræ* nihil aliud est quam Græcanicum λῆροι. Manavitque id vocabuli ad Italos ex magnâ Græciâ. Hinc *Lirare* pro *Ineptire, & Delirare.* Nam *De* in compositionibus auget ut plurimum significationē, ut annotant Grammatici. Nec est porrò quod quis rusticorum liras mihi objiciat, unde hactenus etymologia quæsita, nam aliæ eæ omninò ab his. Sed & Glossarium corrigendum obiter hujus loci occasione. Hodiè ibi vitiosè est. Πλεκτά, τὰ προσφερόμενα τοῖς τείχεσι μηχανήματα. *Hæc erre. Singulare non habet.* Scribendum. *Hæ Cerræ.*

AG.

AG. *At amans per amorem si quid feci, Milphio,*
Ignoscere id te mihi æquom est. MI. *haud vidi magis.* Sequitur.
Et ego nunc amore pereo, sine te verberem.
Secundo versu melius veteres libri. MI. *Audi tu magis.*
Sed Adelphasium exit eccam, atque Anterastilis.
Hæc est prior, quæ meum herum dementem facit.
Trāspono. *Hæc prior est quæ.* Pauxilla mutatio multum addit elegātiæ. Nam vult dicere Adelphasum, quam priorem nominaverat, amari ab hero suo Agorastocle. Porrò Agorastocles, è quacunq; Comœdiâ mutuatus sit Plautus, non alius est quam qui per convitium aliter Σοφοκλῆς, Latinè *Laudicenus* dicebatur: dę quo hominum genere eorumque vocabulis Plinius lib. 11. epist. XIV. ad Maximum. Sc *Negotii sibi.*
Nam nos usque ab aurorâ ad hoc quod diei est
Postquam aurora illuxit, nunquam cessavimus
Ex industriâ ambæ nunquam concessavimus
Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, fingi. ———
Si quid indico, secundus versus certè est insititius, & non à Plauto nostro; nā illa *Postquam aurora illuxit,* interpretamentum primi versus sunt: ista verò *nunquam cessavimus,* ascripta erant postremis verbis versus sequentis, *nunquam concessavimus.* Hæc duo glossemata ad oram adnotata, posteà, ut sæpè factum, conjuncta sunt à quodam, & in textum infarcta. Malo jure. Puto neminem non probaturum hoc judicium meum.
Aggerundâque aquâ sunt viri duo defessi.

Veteres quidam, *Ab gerundâque a.* Quod prætulerim.

Postremò modus muliebris nullus est.
Neque unquam lavando & fricando scimus
* *Facere* * *Nam quæ elauta est, nisi*
Perculta est, meo quidem animo, quasi illauta est.

Locum depravatissimum ita corrigo ex veteribus editionibus.

——— *& fricando sumus*
Saturæ; nam quæ lauta est nisi
Perculta est, meo q. a. q. invenusta est.

Non poterat melius emendari.

Cap. 11.

Omne, pro *Omni*. Læta nūtiantibus vinum propinabatur. *Obò. Scœnum. Scœniculæ* meretrices. *Enam.*

Eâdem illâ elegantissimâ scenâ.

Quasi salsa muriatica esse autumantur
Sine omni lepôre, & sine suavitate,

Vetus codex, *Sine omne lepôre.* Rectè: *Omne* pro *Omni*, est ἀρχαϊσμὸς.

MI. *Coqua hæc est quidē Agorastocles, ut ego opinor.*
Scit muriatica ut macerēt. AG. *quid molestu's?*

Augeo, legóque ex vett. libb. *Ut ego opinor.* AG. *quid ia?*

MI. *Scit muriatica ut macerent.*

Sequitur.

MI. *Ecquid gratiæ, cū huc foras te evocavi? nunc jam*
Me decet donari cado vini veteris.

Poscit Milphio vinū ab Agorastocle, quod ad tam jucun-

jucundum spectaculum eum evocasset, nō secus ac si lætum aliquod nuntium attulisset. Mos autem veteribus vinum læta nuntiantibus propinare, eóque Plautus antiquitatis scientissimus allusit. Sic apud Aristophanem πλούτῳ Cario servus Plutum recepisse visum nuntians à Chremyli uxore id efflagitat, his verbis.

Ταχέως ταχέως φέρ' οἶνον ὦ δέσποιν' ἵνα
Κ'αὐτὴ πίῃς, φιλεῖς δὲ δρῶσ' αὐτῷ σφόδρα.
Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω.

Scholiastes. Ἡνίκα ἦν ἐπαγγελία, ἔθος ἦν πίνειν οἶνον.

AN. *Eamus soror mea.* AD. *hoc amabo, quid illo nunc properas?*

Veteres libri, AD. *obò amabo.* Quod reiculum non temerè pronuntiavero. *Obò*, ut *Ebò*. Aut si quid mutandum, *Obè* erit legendum. Venio jam ad locum maximè insignem.

——— *an ibi vis inter istas versarier*
Proscdas, pistorum amicas, relliquias alicarias,
Miseras, cœno delibutas, servilicolas, sordidas?

Veteres libri. *Miseras, schœno delibutas.* Et ita in Festi Pompeii quoque fragmentis legitur: Sed sine aspiratione scribendū, nam Sabini dicebāt *Scœnum* pro *Cœnum*, ut *Scœlum*, pro *Cœlum*, *Scena*, pro *Cena*, ut ad Amphitruonem annotavi. Hinc *Obscœnus*, scœno sive cœno obnoxius: manifestò retentus in composita voce Sabinismus. Quin immò & hoc argumento esse potest, quod eruditi lectores dictionē æquipollentem, sed usitatiorem notioremque, substituerunt: quomodo plurimos alios ἀρχαϊσμοὺς temerè nimis sustulerunt, ut mollirent asperitatem (si Diis placet) Comici nostri, quo ab indoctioribus

AD POENVLVM.

Mapalia. Liroe. Glossarium emaculatum. Αʹγρεςοκλῆς. Σοφοκλῆς. *Laudicenus.*

Sc. *Sæpè ego.*
Sæpè ego res multas tibi mandavi, Milphio,
Dubias, egenas, inopiosas consilii,
Quas tu sapienter, doctè, cordatè, & catè
Mihi reddidisti opiparas operâ tuâ.

In Venet. & Basil: *Mihi reddidisti certas, òpiparas o.t.* Rectè. Nam ut opiparas opponit egenis & consilii inopiosis, ita certas dubiis. Itaque sic constituo.

Mihi reddidisti certa' opipara' operâ tuâ.

Sequitur paullò post.

Gerræ germanæ, atque ædepol lyræ lyræ.

Veteres quidem codices, *liræ, liræ.* Sed scribendum est *liroe, liroe.* ut *Popolæ. Olæ. Privæ.* quæ diphthongus cascis illis usitata, ut ex Festo cognoscimus. Iam verò *Liroe* nihil aliud est quam Græcanicum λῆροι. Manavitque id vocabuli ad Italos ex magnâ Græciâ. Hinc *Lirare* pro *Ineptire, & Delirare.* Nam *De* in compositionibus auget ut plurimum significationē, ut annotant Grammatici. Nec est porrò quod quis rusticorum liras mihi objiciat, unde hactenus etymologia quæsita, nam aliæ eæ omninò ab his. Sed & Glossarium corrigendum obiter hujus loci occasione. Hodiè ibi vitiosè est. Πλεκτὰ, τὰ προσφερόμενα τοῖς τείχεσι μηχανήματα. *Hæc erre. Singulare non habet.* Scribendum. *Hæ Cerræ.*

AG.

AG. *At amans per amorem si quid feci, Milphio,*
Ignoscere id te mihi æquom est. MI. *haud vidi magis.* Sequitur.
Et ego nunc amore pereo, sine te verberem.

Secundo versu melius veteres libri. MI. *Audi tu magis.*

Sed Adelphasium exit eccam, atque Anterastilis.
Hæc est prior, quæ meum herum dementem facit.

Trāspono. *Hæc prior est quæ.* Pauxilla mutatio multum addit elegātiæ. Nam vult dicere Adelphasum, quam priorem nominaverat, amari ab hero suo Agorastocle. Porrò Agorastocles, è quacunq; Comœdiâ mutuatus sit Plautus, non alius est quam qui per convitium aliter Σοφοκλῆς, Latinè *Laudicenus* dicebatur: de quo hominum genere eorumque vocabulis Plinius lib. 11. epist. XIV. ad Maximum. Sc *Negotii sibi.*

Nam nos usque ab aurorâ ad hoc quod diei est
Postquam aurora illuxit, nunquam cessavimus
Ex industriâ ambæ nunquam concessavimus
Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, fingi. ———

Si quid indico, secundus versus certè est insititius, & non à Plauto nostro; nā illa *Postquam aurora illuxit,* interpretamentum primi versus sunt: ista verò *nunquam cessavimus,* asscripta erant postremis verbis versus sequentis, *nunquam concessavimus.* Hæc duo glossemata ad oram adnotata, posteà, ut sæpè factum, conjuncta sunt à quodam, & in textum infarcta. Malo jure. Puto neminem non probaturum hoc judicium meum.

Aggerundâque aquâ sunt viri duo defessi.

Veteres quidam, *Ab gerundâque a.* Quod prætulerim.

Postremò modus muliebris nullus est.
Neque unquam lavando & fricando scimus
∗ *Facere* ∗ *Nam quæ elauta est, nisi*
Perculta est, meo quidem animo, quasi illauta est.

Locum depravatissimum ita corrigo ex veteribus editionibus.

——— *& fricando sumus*
Saturæ; nam quæ lauta est nisi
Perculta est, meo q. a. q. invenusta est.

Non poterat melius emendari.

Cap. 11.

Omne, pro *Omni*. Læta nũtiantibus vinum propinabatur. *Obò*. *Scœnum*. *Scœnicula* meretrices. *Enam*.

Eâdem illâ elegantissimâ scenâ.

Quasi salsa muriatica esse autumantur
Sine omni lepore, & sine suavitate,

Vetus codex, *Sine omne lepore*. Rectè: *Omne* pro *Omni*, est ἀρχαϊσμὸς.

MI. *Coqua hæc est quidẽ Agorastocles, ut ego opinor.*
Scit muriatica ut macerẽt. AG. *quid molestu's?*

Augeo, legóque ex vett. libb. *Ut ego opinor.* AG. *quid ia?*

MI. *Scit muriatica ut macerent.*

Sequitur,

MI. *Ecquid gratia, cũ huc foras te evocavi? nunc jam*
Me decet donari cado vini veteris.

Poscit Milphio vinũ ab Agorastocle, quod ad tam jucun-

jucundum ſpectaculum eum evocaſſet, nō ſecus ac ſi lætum aliquod nuntium attuliſſet. Mos autem veteribus vinum læta nuntiantibus propinare, eóque Plautus antiquitatis ſcientiſſimus alluſit. Sic apud Ariſtophanem πλούτῳ Cario ſervus Plutum recepiſſe viſum nuntians à Chremyli uxore id efflagitat, his verbis.

Ταχέως ταχέως φέρ' οἶνον ὦ δέσποιν' ἵνα
Κ'αὐτὴ πίνῃς, φιλεῖς δὲ δρῶσ' αὐτῷ σφόδρα.
Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω.

Scholiaſtes. Ἡνίκα ἦν ἐπαγγελία, ἔθος ἦν πίνειν οἶνον.

AN. *Eamus ſoror mea.* AD. *hoc amabo, quid illò nunc properas?*

Veteres libri, AD. *ohò amabo.* Quod reiculum non temerè pronuntiavero. *Ohò*, ut *Ehò*. Aut ſi quid mutandum, *Ohè* erit legendum. Venio jam ad locum maximè inſignem.

——— an ibi vis inter iſtas verſarier
Proſedas, piſtorum amicas, relliquias alicarias,
Miſeras, cœno delibutas, ſervilicolas, ſordidas?

Veteres libri. *Miſeras, ſchœno delibutas.* Et ita in Feſti Pompeii quoque fragmentis legitur: Sed ſine aſpiratione ſcribendū, nam Sabini dicebāt *Scœnum* pro *Cœnum*, ut *Scœlum*, pro *Cœlum*, *Scena*, pro *Cena*, ut ad Amphitruonem annotavi. Hinc *Obſcœnus*, ſcœno ſive cœno obnoxius: manifeſtò retentus in compoſitâ voce Sabiniſmus. Quin immò & hoc argumento eſſe poteſt, quod eruditi lectores dictioné æquipollentem, ſed uſitatiorem notioremque, ſubſtituerunt: quomodo plurimos alios ἀρχαϊσμοὺς temerè nimis ſuſtulerunt, ut mollirent aſperitatem (ſi Diis placet) Comici noſtri, quo ab indoctioribus

etiam intelligi possit. Iam autẽ de schœno unguento nugario, quæ Varro profert, & Festus ex eo, itemque Turnebus (ignoscent mihi manes tantorũ virorum) meræ nugæ sunt. Sanè ut heic *scœno delibutas*, ita alibi in Comœdiis *lutulentas* & *immundas* nominat Plautus. Ecce tibi locum unum è Truculento, qui instar multorum.

Blitea, & lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino ad rem suam.

Et Synceraſtus de Lenone hâc ipsâ Fabulâ.

— neque tam luteus, neque tam cœno collitus.

Non verò mirum voce Sabinâ eum uti, cũ ex Macrobio discamus Romanos multa Tuscorum, Oscorum, Sabinorumque finitimorũ vocabula usurpasse. Porrò nec hoc silẽtio prætereundum, pro *Servilicolas*, quod Festi quoq; scedæ probant, in veteribus aliquibus editionibus *schœnicolas* legi: sed monui jam omittendam aspiratam. Ita in Clitellariâ.

Diobolares, scœnicolæ, miraculæ.

Est autem à *Scœnum*, *Scœniculus*. ut ab *Annus*, *Anniculus*: Videndum itaque ne rectè faciat vir magnus qui *Scœnicolus* vult scribendnm, cum planè indifferens sit, nisi quod illud habeat ἀρχαϊκὸν, siquidẽ *O* pro *V* ponebant. Si autem *Servilicolas* cum Festo retinebimus, huc pertinebit versus sequens.

Servulorum sordidulorum scorta diobolaria.

Hæc mea de loco hoc sentẽtia, quam viri docti ventilabunt. Ad alia propero.

MI. *Enimverò here facis delicias.* AG. *de te quidem hæc didici omnia.*

In veteribus libris erat constanter. *Enim here d. f.* Puto excidisse priscam vocem, quia non intelligeretur,

retur, scriboq; hoc modo. *Enam here facis delitias?* Nam veteres *Enam* pro *Etiamne* extulisse ex Festi fragmentis cognoscimus.

Cap. III.

Benus. Compes, pro compos. *Helus. Hemo. Apello.* Frons parva in laude. Frontem minuere nimbis solitæ mulieres. Nimbi quâ astutiâ dissimulati. Arnobius emẽdatus. *Fascia colorisea,* Isidori sententia explosa.

EAdem scenâ Adelphasium invidiæ crimẽ amoliri à se volens ita inquit.

Invidia in me nunquam innata est, neque malitia, mea soror.
Bono ingenio me esse ornatam, quã auro multo ma- (volo.

Magis Plautinè veteres editiones, *neq; malitia mala soror.* Secundo autem versu Basiliensis habet. *Beno ingenio.* Quod non temerè mendum Typographicum censuerim: certum enim est veteres *Benus* dixisse pro *Bonus*, ut *Helus, Holus. Hemo, Homo. Apello, Apollo:* ut ex Festo liquet. *Compes* etiam pro *Compos*, ut ex Prisciano lib. I. Sanè à *Benus* κατ' ἀναλογίαν deducta *Benignus. Bellus. Benè.* Quæ valide firmant conjecturam nostram.

Quam magis aspecto, tam magis est nimbata, & nugæ mera.

Valdè æstuant heic tam veteres quã recentes. *Nimbus* erat fascia frontalis, nam cum frons parua inter formæ decora reputaretur, ut magnitudinem dissimulare possint nonnullæ formæ studiosæ, nimbis eam imminuebant. Arnobius lib. II. *Laminas pertunde-*

tunderent aurium, imminuerent frontes nimbis, fuligine oculos obumbrarent. Ita lego, non *limbis*, nam *Limbus* & *Nimbus* differunt. Et hos ipsos nimbos, tam callidè & tanto artificio dissimulabant, ut ægrè cognosci possent, inde est quod dicat heic Milphio meretricem quò attentius intueretur, eò magis videri nimbatam. Imbuebat enim colore eodem qui esset capillorum, unde *Fasciæ colorisfeæ* Oscè à vetere poëtâ nuncupantur, id est coloriæ: quod autem aurum linteo assutum dicit Isidorus merænugæ sunt, siquidem eo modo internosci potuissent.

—— AD. *nos eamus nunc, etiã morare?* AG. *malè facis.*

AD. *Benè promittis multa. ex multis omnia incassum cadunt.*

Liberare me juravisti haud semel, sed centies.

Dum te exspecto, neque usquam aliam mihi paravi copiam, (*hilominus.*

Neque istuc usquam apparet. ita nunc servio ni-

si soror; abscede tu à me. AG. *perii. ehò quid agis*

Milphio? (*nitas,*

MI. *Mea voluptas, mea delitiæ, mea vita, mea amæ-*

Meus ocellus, meum labellum, mea salus, meum suavium, (*culus caseus,*

Meum mel, meũ cor, mea colustra, meus molli-

AG. *Mene ego illæc patiar præsente dici? discrucior miser.* (*rapi.*

Nisi ego illũ jubeo quadrigis cursim ad carnificẽ

MI. *Noli, amabo, succensere hero meo causâ meâ.*

AD. *Ego faxo: sine.* MI. *irata es nimium, argentũ pro te dabit,*

Atque te faciet ut sis civis Attica, atque libera.

AD.

AD. *Quin abire finis? quid vis tibi? qui benè volunt, benè visitent.*
MI. *Si ante quidē mentitus est, nunc jam dehinc erit verax tibi.*
AD. *Abscede hinc sis sycophanta.* ——

Manifestò totus hic locus luxatus: nam ecce secundo versu respondet Adelphasium sæpius sibi promissam libertatem, cujus tamen nusquam antè facta unquam mentio, sed in sequētibus tantum verbis. Restituo pristino ordini, hoc modo.

— AD. *nos eamus nunc, etiam morare?* AG. *malè facis.*
MI. *Noli, amabo, succensere hero meo causâ meâ.*
AD. *Ego faxo: sine.* MI. *irata es nimium. argentum pro te dabit,*
Atque te faciet ut sis civis Attica, atque libera.
AD. *Benè promittis multa. ex multis omnia incassum cadunt.*
Liberare me juravisti haut semel, sed centies.
Dum te exspecto, neque usquam aliam mihi paravi copiam,
Neq; istuc apparet, ita nūc servio nihilominus.
MI. *Si ante quidem mentitus est, nunc jam dehinc erit verax tibi.*
Mea voluptas, mea delitiæ, mea vita, mea amænitas,
Meus ocellus, meum labellum, mea salus, meum suavium.
Meum mel, meū cor, mea colustra, meus molliculus caseus.
AG. *Mene ego illac patiar præsente dici? discrucior miser.*
Nisi ego illum jubeo quadrigis cursim ad carnificem rapi,
AD. *Quin abire finis? quid vis tibi? qui benè volunt, benè visitent.*

I soror.

I soror. abscede tu à me. AG. *perii! ehò quid agis Milphio?*

AD. *Abscede hinc, sis, sycophanta.* ———

Abite fungi, emunctę naris Lectorem volo, qui hæc dijudicet. Secundus versus obscurus; nō enim rogat ne propter se hero suo irascatur, sed ne hero irascatur, idque in suam gratiam faciat. Ita capiendus omninò. In reliquis omnia jam plana, & rectè ordinata, ex quibus antehàc propter trajectionem commodus sensus elici nullus poterat.

Cap. IIII.

Restim & clavum optare inimicis mos. *Sorbitium. Agones. Agonia. Inaquius. Flemina. Ætolica* tunicæ.

EAdem illâ scenâ Adelphasium auribus excludēs blandicellā Milphionis verba heri sui Agorastoclis causam agentis, ita eum plena iracundiæ affatur.

Capias restim, àc te suspendas cum hero ac vostrâ *(familiâ.*

Nam solebant inimicis restim precari, & clavū cui se alligarent. In veteri Inscriptione, HIC. STIGMATA. ÆTERNA. ACTE. LIBERTÆ. SCRIPTA. SVNT. VENENARIÆ. ET. PERFIDÆ. DOLOSÆ. DVRI. PECTORIS. CLAVOM. ET. RESTIM. SPARTEAM. VT. SIBI. COLLVM. ALLIGET. Item in aliâ.

ATIMETO. LIB.
CVIVS. DOLO. FILIAM. AMISI. RESTIM. ET.
CLAVOM. VNDE. SIBI. COLLVM. ALLIGET.

Sequenti versu Milphio sortem suam deplorans ita ejulatur.

Hem

Hem mihi jam video propter te victitãdũ ſorbillo.
Legendum cenſeo.

H. m. i. v. propter tete victitandum ſorbitio.
Id eſt, video omnem mihi vitam in ſuſpiriis ac gemitibus tranſigendam, ſumta metaphora à ſorbentibus, quorum ſpiritum imitari videtur ſuſpirantes. Reſcripſi autem *ſorbitio*, pro *ſorbilo* ſive *ſorbillo* quod in omnibus codicibus reperi; nam ut *Initium* ab *Ineo*, ita *Sorbitium* quoque à *Sorbeo* formatum. Invenio & Cęcilium uſum Hymnide.

——— *ſine*
Suam ſenectutem ducat utique ad ſenium ſorbitio.
Vide Feſtum in *Senium*. Sc. *Quid nunc mihi.*
——— *nunc mihi cautio eſt,*
Ne meâ met culpâ meo amori objexim moram.
Veteres libri. *Ne meâ ipſe culpâ*. Puto, *Ne meâpſe culpâ*. Iudicabis lector. Sc. *Di illum infelicent.*
Nam ego hodiè infelix dis meis iratiſſimis
Sex agnos immolavi. ———

Baſ. edit. *Sexagenos immolavi.* Valdè ſuſpicor excidiſſe priſcam vocẽ, ſcribendũq; tranſpoſitis leviter literis. *Sex agones immolavi.* Nam veteribus *Agones* victimæ, & *Agonia* hoſtiæ appellabantur. Iſidorus in Gloſſis. *Agones, victima. Agonia hoſtia.* Vide Feſtum, & magnũ ejus interpretem. Ioſ. Scaligerũ. Sed caſci illi cum à Græcis accepiſſent (nam prima lingua Latina Græca fuit, ut & alibi monui) hanc vocẽ, latiùs ejus notionem extenderunt, quàm ipſi Græci, qui tantũ ea ita vocabãt quæ pro mortuis ſacrificarentur. Suidas. Ἐπὶ τοῖς νεκροῖς τὰ ἔντομα ἔθυον τῶν τετραπόδων ὡς ἄγνα. τὰ δ' ἔνορχα, τοῖς θεοῖς. In ſacris literis quoque LXX. interpretes verterunt ἀγόνας

χοὰς

χοὰς quæ mortuis libarentur.

——— viscum legioni dedi,

Fundasque, eò prosternebant folia farferi.

Veteres libri. F. *eos prosternebam ut folia farferi.* Quod ut plenius, ita & melius. Sc. *Ita me dî.*

Ita me dî ament, tardo amico nihil est quicquam iniquius.

Veteres omnes, *quicquam inæquius.* Quod ἀρχαϊκὸν est. Sic dicebant *Amacus* pro *Amicus.* Simile mendum memini in Aulularia eluere.

AD. *te advocatos melius celeris ducere,*

Tardi sumus nos. AG. *optimè itis, pessimè herclè dicitis.*

Quinetiam deciderint vobis fœmina in talos velim.

AD. *At edepol nos tibi in lumbos linguam, atque oculos in solum.*

Nihil hâc lectione ineptius: quomodo enim femina ipsa possunt in talos decidere? Certa correctio mea *flemina in talos.* Festus, *Flemina dicũtur, cum ex labore via sanguis defluit circa talos.* Vtitur quoque ipse hic Comicus noster Epidico, Sc. *Satin' ille.*

Præ lassitudine invaserũt miserũ in genua flemina. Invenias etiam apud Tertullianum, & Isidorum in Glossis. Optat verò Plautus ut advocati ita festinarent, ut tandem currendo fatigatis flemina in talos decidant. Sc. *Iam istuc.*

Et ille chlamydatus quinã est, qui sequitur procul?

Ætolus haud est. ———

Veteres. *qui sequitur procul Ætolicâ veste?* Quod rectum censeo. Iam Ætolicam vestem intelligit tunicam cui chlamys superinducta. Erant verò Ætolicæ tunicæ oblongæ. Strabo lib. XI. Καὶ τὴν ἐσθῆτα

δὲ τὴν

δὲ τὴν Α᾽ρμενιακὴν θετlαλικὴν φασὶν, οἷον lὺς βαθεῖς χιlῶνας, ὓς καλῦσιν Αἰτωλικὺς ἐν ταῖς τραγῳδίαις, καὶ ζωννύυσι περὶ τὰ σήθη.

Imò ut ipse nobis dixit, quò accures magis,
Trecentos nummos Philippeos portat præ sibi.

Corrigo *portat præs sibi.* Adhæserat ultima literula principio sequentis vocis. Vult dicere, eum sibimet prædem esse, nec opus alio habere, cum sit tam benè nummatus.

Cap. V.

Oculi Antiochi. *Mittis. In mundo esse. Aponere. Exsynceraſtus. Calix*, pro Calx. *Unus*, pro Quidam. *Hispes. Sispes. Mede. Mis. Tacio. Pacio. Semicinctium. Semizonarii.*

Eâdem scenâ.

Ego id quæro hospitium, ubi ego curer mollius,
Quàm regi Antiocho oculi curari solent.

In Ven. & Bas. erat, *Antiocho curari hospites solent.* In Taru. & Paris. *Q.r. Antiocho curari solet.* utraque lectio defendi potest. Sed Lambinus nimis æstuat, nec explicare potest. Ego *Oculos* interpretor eos qui in aulâ Antiochi erant præcipui Suidas. Ο᾽φθαλμὸς βασιλέως, ἀντὶ τῦ μέγα δυνάμενος παρὰ βασιλεῖ. ὕτω δὲ ἐκάλυν τὺς Σατράπας, δι᾽ ὧν πάντα ὁ βασιλεὺς ἐπισκοπεῖ. Hesychius. Βασιλέως ὀφθαλμὸς. ἐπέμπετό τις ὑπὸ βασιλέως ἐπίσκοπος, ὃς ἐφωρᾶτο τὰ πράγματα, ὃν τῦ βασιλέως ὀφθαλμὸν ἐκάλυν. Plenè de his vir magnus Barnabas Brissonius in libris de Regno Persarū, ut indicavit mihi Tiarda meus. Sc. *Quid est.* AG. *Si pultem, non recludet.* AD. *panem frangito.*

Tarui-

Taruisinus & Parisiensis, *pedem frangito*, Basiliensis & Venetus *pede frangito*. quod probum, nam Lambinus heic nimis λεπτολογεῖ. Sc. *Suspendant.*

Mitte ad me sodes hodiè Adelphasium tuam.
Veteres libri, *Mittit* ad *me*. Scribo, *Mittis ad me*. Nam *Mittis* pro *Mittas* est ἀρχαϊσμός.

Nego, & negando, si quid refert. abnuo.
Taruis. *avio*. Parisiensis, *animo*. Venet. & Bas. *aiq*. quod compendiosè scriptum, *animo*. valet. Pro *animo* verò substituo *annuo*. Nihil potest ex istis vestigiis erui vel quod propius accedat, vel quod Plautino loco convenientius; & lenonis perfidiæ.

LY. *Væ vostræ ætati:* AD. *id quidem nunc est tua.*
Bas. & Ven. *id quidem in mundo nunc est tua*. Rectissimè; *In mundo esse* veteres aliquid dicebant, quod in promptu erat. Festus. *In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu esse volebant intelligi.* Et ipse Plautus non semel utitur in his Comœdiis suis. Sc. *Age tu.*

Verum ita sunt isti nostri divites.
Lego ex Bas. & Ven. *ita sunt omnes nostri*. ut sit plenus senarius. Sc. *Satis spectatum.*

——— MI. *te volo.*

SY. *At onus urget*. MI. *at tu appone, & respice ad me*. SY. *fecero.*

Putem veram lectionem esse, *at tu apone*. Sensus manifestò flagitat. *Aponere*, pro *Deponere*, ut *Aspere*. *Afugere*.

Continuò is me ex Syncerasto crurifragum fecerit.
Ven. Bas. & Par. *med exsyncerastum fecerit*. Ut sit senarius. Rectissimè, nam ludit in nomine suo, dicés Syncerastum fore Exsyncerastum.

Quin

Quin prius disperibit faxo, quā unum calcē civerit.
Bas. & Ven. *calicem civerit*. Rectè. *Calix* pro *Calx* est ἀρχαϊκὸν. Sc. *Ain' tu tibi.*
Verùm ego hic hospitium habeo, Antidamæ filium
Quæro. commonstra si novisti Agorastoclem.
Lego ex veteribus codicibus.
Verū ego hic unū hospitē habeo Antidamæ filiū.
Quæso commonstres si novisti, Agorastoclem.
usurpavit *Unum* pro *Quendam*. ut Truculento, Sc. *Ad fores,*
Sed tandem loquere. qui is est homo Astaphium,
unusne amator?
Et peccant, qui legunt *novusne amator*. nam etsi posteà ita dicat, non ideò etiam hîc. Item Sc. *Hahaha.*
Sed est huic unus servus violentissimus.
Catullus.
——— *tum bellus ille & urbanus*
Suffenus unus caprimulgus, aut fossor
Rursus videtur. ———
Arnobius lib. IV. *Contra decus ætatis illa Pessinuntia Dyndimene in bubulci unius amplexu flagitiosâ fingitur appetitione gestire.* Item lib. V. *Etiamne credemus deum numinis tanti tractum esse ad terras, & in verruculâ collis unius cum humunculo stantem altercabilem conseruisse sermonem?* Porrò & hoc monere volui, in Tarvisiano esse, *ego hic hispite unum*, unde suspicor ne Plautus scripserit, *hispitem unum*: Nam veteres *Hispes*, pro *Hospes* efferebant, uti *Sispes* pro *Sospes*, quod ex Festo est cognoscere.
Quin mea quoque iste habebit, si quid de me fuat,
Corrigo, *si quid mede fuat*. Nam *Mede* pro *Me* dicebant, ut *Medecum*, pro *Mecum*. Dixit autem,

si quid mede fuat, quomodo Lucilius.

Si quid me fuerit humanitus ut teneatis.

Sc. *Quis pultat?*

Opinor hercle hodie, quod ego dixi per jocum,
Id eventurum esse & severum & serium.
Ut hæc inveniantur hodie esse hujus filia.

Secundum versum ita lego, *& esse verum & seriũ.* Nam τὸ *severum* loci heic habere nihil potest. Sic verò & *serio* solet conjungere. Sc. *Fuit hodie.*

—— da diem hunc sospitem quæso
Rebus meis agundis, quibus annos multos carui.

Veteres omnes, *Rebus mis agundis*. Optimè: Græcismus est, & archaismus, nam *Mis* veteres secundo casu ab *Ego* inflectebant.

Nunc boni mihi dî dant, vobis, vostraque matri.

Rescribo ex veteribus, *dî danunt*.

Sc. *Si ego.*

Si ego minam non ultus fuero probè quam lenoni dedi.

Lego ex Baſ. & Ven. *Si ego mnam*. Quod quomodo dictum sit suprà non semel ostendimus.

—— nihil ad te attinet.
Quid tibi hanc digito tactio est?

In Taruis. cod. erat. *tatio est*. quod etsi corruptum est, suspicionem tamen injicit excidisse vocem antiquam, *tacio est*. Nam *Tacio* ἀρχαϊκὸν est pro *Tactio*, a *Taco*, sive *Tago*, quod prò *Tango* veteres efferebant: manet ejus ἀρχαϊσμοῦ vestigium in voce composita *Contagio*. Sic *Pacio* etiam pro *Pactio*, à *Paco* sive *Pago*, quod posteà *Pango*. Festus. *Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus.*

De-

Deglupta manas, Sarapis ſenicinctium,
Maſtruga. ———

Lego, *ſemicinctium*. Iſidorus Origin. lib. XIX. cap. XXXIII. *Cinctus eſt lata Zona, & minus lata Semicinctium, & utriſque minima Cingulum.* Petronius. *Incluſus ego ſuſpendio vitam finire conſtitui: & jam ſemicinctio ſtanti ad parietem ſpondæ me vinxeram, cervicesq; nodo condebam.* Horum confectores *Semizonarii* dicti. Aulul. Sc. *Narravi amicis.*

Strophiarii aſtant, aſtant ſemizonarii.

Viro Clarissimo

PAVLLO MERVLAE

IOANNES MEVRSIVS S. D.

DVbitabam serio, Vir Clariss. an ad Plautina hæc avocare te auderem in totius mundi Annaliumque nostri seculi descriptione occupatum. Tum etiam, quia sordere tibi jam hæc levia scirem. Quid tamen in iis ipsis possis, & quem gradum in Criticâ palæstrâ sperare debeas, satis Ennio tuo edito declarâsti, nos intelleximus. Quæso te, si quando à gravioribus tuis studiis otium quærens respirabis, hæc mea examina: in quibus si errasse cōperies, excusabit me ætas adhuc tenera, judicium imbecillum, ratioq; certa bonos Auctores emendandi nondum nimis nota, quam à te Critices & Antiquariæ Rei in Academiâ nostrâ Batavâ Dictatore avidè expecto. Vide autem, Musarum alumnis Libellum De Latinos Auctores emendandi ratione, *præstantem ingenii tui fœtum, liberaliter dones, atque id primo quoque tempore. Nosti illud.* Bis dat, qui citò dat. *Et hoc alterum Pubii.*

Pars beneficii est, quod petitur si citò neges.

Sed tu negare non potes: debes enim, quia promisisti. Matura itaque, ne, ut Iuris nostri phrasi utar, minus solvas. Nisi facis, vide quam audax sim, occinam tibi istuc, quod hominibus immunificis olim solebat.

Quod habes, ne habeas: & illud quod nunc nō habes, habeas malum.

Elecebræ erunt, si forte, paculæ hæ in Persâ Plauti emendationes.

AD PERSAM.

Cap. I.

Pri. Priceps. Albus paries, proverbium. *Iuresea. Mæsius.* Fortuna Seia. *Coloresea fasciolæ. Fructesea. Scaphium.* Allium & sal servorum pauperumque cibus. *Sudiculum.* Παραπιλμὸς Atheniensium.

SCenâ primore in ipso principio mirum nisi mendum aliquid latet, quod tamen non omnibus appatet, faciam tamē attētius mecum consideranti non difficulter appareat, & è latibulo protrahatur.

Qui amans egens ingressus est princeps in amoris vias,
Superavit ærumnis is suis ærumnas Herculis.

Nam cur, quæso, majores ærumnas exantlavit qui primus amoris vias ingressus est egens, quàm cæteri qui post eum idem fecerunt? Dicam quod sentio: ἀρχαϊσμοῦ ignoratio loco corrumpendo fuit, nam veteres ut *Pri* pro *Præ*, ita *Priceps* pro *Præceps* efferebant. Legendum itaque erit. *ingressus est priceps in amoris vias.* Præcipites autem feruntur amatores pauperes, & velut in baratrum quoddam, vel, ut Apuleius loquitur, profundam amoris foveam demerguntur: multò magis quam divites, cùm vix sit spes amore suo potiundi. Iam *Pri* pro *Præ* dixisse apertè testatur Festus. *Privignus dictus, quod antequā mater secundò nuberet est progenitus: pri enim antiqui pro præ dixerunt.* Porro ab eodem hoc archaismo

Prior. Prius. Primus. Primùm. Pristinum. Sc. *Veterè.*

Qui hic albo rete aliena oppugnant bona.

Veteres libri, *albo pariete.* Legerim, *albo ariete*, Sed cur *albo*? Quærendum amplius An *Albus paries* dolum & fallaciam significat latētem sub aliquâ honesti specie? Sanè D. Paulus literarum secularium peritissimus, atque in poëtarū scriptis versatissimus, ita loquitur in Actis Apost. cap. xxiii. Ananiæ contumelias amoliri volēs: fortè ex hoc Plauti loco, aut quia ita Hebræis in phrasi esset. Sc. *Omnem rem.*

Quasi juream esse jus decet collyricum.

In veteribus erat, *Quasi jure se amesse.* Corrigo. *Quasi jureseam esse.* Nā *Iureséa* pro *Iurea* Oscè pronuntiat Toxilus servus: Sic illi *Maeseus* sive *Maesius* pro *Maius* dicebant. Et fructuum dea *Fructesea*, quasi *Fructea*, apud Augustinum de Civit. Dei lib. iv. cap. xxi. Etsi non ignorem virum magnum ibi legere *Fruti Seiam*, quod rectum esse non potest. Nam *Seia* nō erat Veneris, sed Fortunæ cognomen, ut cognoscimus ex vetere Inscriptione, in quâ ita legitur.

SIEIÆ. FORTVNÆ. AVG.

Item ex Plinio lib. xxxvi. cap. xxii. qui eam à Servio rege sacratam memorat. Eodem modo *Coloresea fasciola* fuerat apud veterem quendam Scriptorem, cujus nomen quod ignoremus, factum est comitate Paulli qui Festi aureos libros tam infrunitè mutilavit. Sequitur paullò post.

Ampullam, strigilim, scaphium, soccos, pallium.

Lambinus eruditissimus scaphium vas vinarium interpretatur: potuisset etiam matulam. Ulpianus

D. De

D. De auro, argento, mundo. L. *Quintus Mutius.* XXVII. *Argento legato non puto ventris caussâ habita scaphia contineri:* Sc. *Iovi opulento.*

Nam id demum lepidum est, triparcos homines, vetulos, avidos, aridos

Benè admordere, qui salinum servo obsignāt cū sale.

Cur, *salinum cum sale?* Inepta ταυτολογία. Lego ex veteribus libris, *qui allium servod obsignant*. Nam allium & sal cibus erat pauperum servorumq;: Iuvenalis Sat. III.

——— quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?

Persius Sat. IV.

——— tunicatum cum sale mordens
Cœpe: ———

Huc pertinet locus è Mostellariâ Act. I. Sc. I. ubi Grumio conservo Tranioni allii olorē exprobanti sibi ita respondet.

Non omnes possunt olere unguenta exotica;
Si tu oles: neque superior, quam herus, accumbere:
Neque tam facetis, quàm tu vivis, victibus.
Tibi tu istos habeas turtures, pisces, aves.
Sine me alliato fungi fortunas meas.

Sc. *Curate.*

Scortorum liberator, subiculum flagri.

Putem, *sudiculum flagri*. Nam *Sudiculum* antiquis flagelli genus erat, quod ex Paulo Festi mutilatore cognoscimus, cujus ea verba. *Sudiculum genus flagelli quod vapulantes sudantes facit.* Sed sudor ille sanguis erat, itaq; facetè id nomen flagello impositum. Vocat autem *Sudiculum flagri* lepidè, ut est pater omnium lepôrum hic noster Comicus, tan-

quam ipſe flagra flagellaret, non flagellaretur: eodem modo *Flagritribas* & *Vlmitribas* appellavit. Sc. *Cui homini.*

Operam atque hoſpitium ego iſti præberi volo.

Veteres libri *prahiberi volo.* Quod magis Plautinum. Sc. *Satin' Athenæ.*

DO. *Etiam opinor.* TO. *etiam opinor?* DO. *ſummo genere eſſe arbitror.*

Malim. DO. *Emam opinor.* ut eſt in veteribus editionibus. Ad quod Reſpondet Toxilus. *Etiam opinor?* ſ. dicis.

SA. *Facias ita ut te velle videam, ut emas, habe trecentis minis.*

DO. *Nimium eſt.* SA. *octoginta.* DO. *nimium eſt.*
SA. *nummus abeſſe hinc non poteſt,*
Quod nunc dicam. DO. *quid id eſt? ergo eloquere actutum, atque indica.*

SA. *Tuo periculo hæc ſexaginta datur argenti minis.*

Lego ex veteribus codicibus: *ut emas, habe tibi centum minis.* Rectũ hoc eſſe inde apparet, quod Dordalo lenone nimium id eſſe dictitãte octaginta dicat: nam aliàs nimis eſſet abſurdum à trecentis ſtatim ad octoginta deſcendere. Falſi autem ſunt ſequentibus iſtis Toxili verbis.

Abi, argentum effer huc.
Non edepol minis trecentis carã 'ſt, feciſti lucri.

Quæ acceperunt tanquam negaret tanti eſſe pretii, cum potius velit dicere majoris eſſe, nec trecentas minas id poſſe æquare. Eadem phraſis Pſeudolo, Sc. *Di immortalis.*

Di immortalis, aurichalco contrà carum non fuit
Meũ mẽdaciũ, hìc modò quòd ſubitò cõmentus fui.

Si

Si rectè advertiſſent, non hoc cõmiſiſſent. *Sc. Hoſtibus victis.* *(volo. primum*

Statuite hic lectulos, ponite hic quæ aſſolēt. hic ſtatui
Unde ego omnes hilares, ludenteis, lætificanteis faciam, ut fiant aliquà mihi, *(effieri.*
Quorū hæc mihi facilia factu facta ſunt, quæ volui

Aſſentior Viro Nob. Iano Douſæ legenti, *lubentes.* Porrò in veteribus erat.

——— hic ſtatui volo primum
Aquilam mihi. ———

Delentque iſta *aliquà mihi*, quę leguntur in ſecundo verſu. Sanè rectè! nam cum ad convivium illos invitaret, lectuloſque in quibus accumberent poni juberet, appoſitè etiam aquilam, ſive aquulam flagitat manibus. *Sc. Qui ſunt.*

——— DO. *hei nates pervellit.*

PÆ. *Licet, diu ſæpè ſunt expuncta.*

Non videtur hunc locū intellexiſſe Lābinus, in quo manifeſtò ad Athenienſium παρατιλμὸν reſpectum eſt. De eo ſic Suidas. Παρατίλλεται, διασείεται, τὰς τρίχας τοῦ πρωκτοῦ διασείεται. αὕτη γὰρ ὥριστο δίκη τοῖς μοιχοῖς. ἀποραφανίδωσις καὶ παρατιλμὸς τοῖς πένησι. οἱ δὲ πλούσιοι χρήματα ἀπελύοντο. οἱ δὲ ἀποροῦντες μὴ δυνάμενοι χρήμασι λυτροῦσθαι τὴν φυγὴν, δημοσίᾳ ταῦτα ἔπασχον. Ariſtophanes Πλούτῳ.

ὁ δ' ἁλοὺς γε μοιχὸς διὰ σέ που παρατίλλεται.

Scholiaſtes. ἔθος ἦν τὸν ἁλόντα μοιχείας παρατίλλεσθαι ἵνα δοὺς ἀργύρειον ποινῆς λυθῇ. παρατίλλεται οὖν, διασείεται. τὰς τρίχας τοῦ πρωκτοῦ τίλλεται. αὕτη γὰρ ὥριστο δίκη τοῖς μοιχοῖς πένησιν ἀποραφανίδωσις καὶ παρατιλμός. οἱ γὰρ πλούσιοι χρήματα παρέχοντες ἀπελύοντο.

Clarissimo Viro

IANO GRVTERO

IOANNES MEVRSIVS S. D.

AFfirmo tibi, eruditissime Grutere, fessus gravioribus studiis, nusquam recreandi animi libentiùs divertor, quàm ad Plauti Fabulas, quarum me lepóres valdè capiunt, valdè sales, adeò illi quidem sciti, ut non injuriâ collectos dicas in eo mari ex quo orta Venus. Irascor itaque seriò veruecibus istis de scholâ Tullii, qui nihil elegans putant, quàm quod IPSE *dixit, aut scripsit. Miseri! quomodò erant locuturi, quomodò scripturi, si Cicero non fuisset? Vtinam horũ minus larga ubique in Academiis esset seges. Ferendum autem, eoq́ magis, quod etiam Athenis olim plurimæ noctuæ. Tu, Grutere, tam corneam fibram non habes, saniusque sapis; & si quisquam, Plautum æstimas. Macte isto judicio, atque dum eum adornas mea hæc vide: fortè juvabunt, aut laborem minuent; castigationem certè tuam merebuntur.*

AD RVDENTEM.

Cap. I.

Tectum illustrior. Festra. Im. Auxilla. Extar. Charisius restitutus, & Glossarius.

In ipso Argumento.

Reti piscator de mari extraxit vidulum.

Veteres quidam. *Rete p.* quod ἀρχαϊκὸν. Act. *I.* Sc. *A.* conqueritur tempestatem Sceparnio quæ præterita nocte fuerat, villæ tegulas disiectas narrans.

Ita omnes de tecto deturbavit tegulas;
Illustrioris fecit, fenestrasq; indidit.

Magna ineptia! quomodò enim tegulæ reddi possunt illustriores? itaque Lambinus rectè suspectum vitii locum habet, sed medelâ tamen nullam commodam exhibere potest. Legendum *Illustrior is fecit.* Nam *Tectum illustrior* eleganti ἀρχαϊσμῷ dixit: quia vetustissimi etiam neutra in *Or* efferebant, teste Prisciano lib. VII. Claudius Quadrigarius VIII. Annal. *Qui prior bellum, quod cum his gestum erat, meminissent.* Et alibi eodem libro. *Ubi decreverunt, commemorant Graccho fœdus prior Pompejanum non esse servatũ.* Valerius Antias VI. Annal. *Hoc Senatus-consultum prior factum est.* Cassius quoque Hemina Annalem suum quartũ hoc titulo inscripsit. *Bellum Punicum posterior.* Sic ipse hic noster Comicus *argentum melior* extremâ Truculento.

ST. *Hẽ tibi talentũ argenti, Philippicũ est, tene tibi.*
PH. *Tanto melior.* ———

Porrò

Porrò putem & alium heic ἀρχαϊσμὸν excidisse, legendumque *festrasque indidit*. vt sit rotundus senarius. Veteres autem *Festra* pro *Fenestra* dicebāt, ut ex Festo cognoscimus. Irrepsit verò, ut solet, glossema in locum explicati. Sc. *Et vos à vostris.*

Peculiosum eum esse decet servum, & probum,
Quem hero præsente prætereat oratio.

In veteribus erat. *Peculiosum esse d. s. & improbum.* unde adducor ut credam, *& im probum*, scriptum fuisse. *Im* pro *Eum* ἀρχαϊκὸν esse ex Festo scimus. Sed melius est ut *improbum* retineamus, nam sequitur.

Aut qui inclementer dicat homini libero.

Quodque magis confirmat responsio Sceparnionis, quem dicto perstrinxerat.

Et impudicum & impudentem hominem addecet
Molestum ultro advenire ad alienam domum,
Cui debeatur nihil. ———

Sequitur paullò post.

———*semper petunt*
Aut aulam extarē, aut aliquid, quid verbis opu'st?

Parisiensis, *Aut auxillam extarem.* Festus. *Auxilla, olla parvula.* Nec tamē priorem lectionem furcillo, quam scio etiam Prisciani, & aliorum veterum codicum autoritate niti: Porrò quam heic aulam extarā nominat Plautus, ea uno verbo *Extar* dicebatur. Glossæ. *Extar, olla ubi ossa coquuntur.* Sed legēdum, *ubi esta coquuntur.* Scribebant *esta* pro *exta* librarii, inde loco corruptela. Sed & Charisius occasione hâc restituendus lib. 1. Hodiè legitur. *Omnia quæ ar syllabâ terminantur neutralia sunt, ut exemplar, instar, jubar, extar,* θηλυκὸν ἀργύρειον, *lacunar, & similia.* Scribendum, *extar, lucar,* θηλυκὸν

ἀργύ-

ἀργύρειον. Et quis ſcit an non etiam τὸ extar explicatio ibi, & alia quædam deſiderentur. Nihil heic poſſumus ſtatuere ſine ope manuſcriptorum codicum, quorum nobis copia non eſt.

Cererem te melius quàm Venerem ſectarier,
Amorem hæc curat, tritico curat ſeres.

Valdè vereor ut ſcripſerit Comicus, *Amori hæc curat*, quod poſteriori membro accommodatius, & ſe dignius multò; nam veteres non aliter efferebant niſi cum dativo τὸ *Curo* pro ἐπιτηδεύω. Sc. *Nimio hominum.*

—— nam quid habebunt ſibi igitur impii
Poſthac, ſi ad hunc modum eſt innoxiis honor
Apud vos? nam me ſi ſciam feciſſe
Aut parentis ſceleſtè, nimis me miſeret.

Lego. *Apud vos? vos nam me.* Nam repeti debet illa vox. Expoſtulat cū diis Palæſtra hanc ſibi ærumnam pro pietate ſuâ dari, dicens quid malis fiet, ſi ita bonis & innoxiis facitis? nam ſi ſciam me vos aut parentes malè feciſſe, mereri me hæc fatebor. Sic paullò antè dixit.

Nam hoc mihi haud labori eſt laborē hūc potiri,
Si erga parentem aut deos me impiaui.

Deinde haud multò poſt.

Hoc quod induta ſum ſumma opes oppido.
Nec cibo nec loco tecta quo ſim ſcio:
Quæ mihi eſt ſpes, quâ me nunc velim vivere.

Emendo, *nec cibom, nec locom tecta q. ſ. ſ.* Dicit autē *locom quo tecta ſim.* quomodo Arnobius lib. I. *Nūc quid machina hujus & molis, quâ univerſi tegimur & continemur incluſi*, &c. & lib. III. Item Minutius Octavio. Sed verba non adſcribo.

Cap.

Cap. II.

Sola terræ. *Preces precari, expetessere. Hercle-an:* Ancæi poculum. *Forsit.* Didymus & Horatius restituti. *Esit. Escit. Superescit.*

MIrum ni ille locus mendo obnoxius. Sc. *Quid mihi melius*, ubi Ampelisca neminem invenire se conqueritur à quo de viâ & loco regionis certior fieri possit. Ista verba ejus.

Neque magis sola terra sola sunt, quam hæc loca, atque hæ regiones.

Aut fallor, aut, *sola terræ sola sunt*, legendum erit. Nam *Sola* terræ veteres appellabãt, ea quæ pedibus calcabantur. Varro de L.L. lib. IV. *Igitur tera teria, & ab eo poëtæ appellârunt summa terræ, quæ solo (*ut emendavit rectè Scaliger*) teri possunt, Sola terræ.* Ennius apud Festum.

Tarquinio dedit imperium simul, & sola regni.

Idem ibidem

Sed sola terrarum postquàm permensa parumper.

Catullus in Carmine de Atyde.

Etiam recente terræ sola sanguine maculans.

Arnob. lib. II. *Excavare alia telluris sola, & in fossilibus foveis tutamina sibimet & cubilia præparare.* Nemesianus.

———ducitq; per avia, quà sola numquam Trita rotis. ———

Prudentius Contrà Symm. lib. II.

—interius spargit sola picta rubenti
Flore pudicitiæ pudor almus, & atria servat.

Sc. *Qui sunt.*

Qui

Qui sunt qui à patronâ paces meâ expetessunt.

Veteres libri constanter habēt, *preces meâ:* quæ non temerè Lambinianę conjecturę præferēda. Sic *Preces precari* apud Catonem cap. CXXXIV. *Iane pater, te hâc strue commovendâ bonas preces precor, uti sies volens propitius mihi.* Sane *Preces precari*, vel, Plautino verbo, *expetessere*, idē est quod nostro idomate proferimus, Een bede begeeren. Sc. *Intellego.*

——— perit potando opinor,
Neptunus magnis poculis hâc noctè eum invitavit.
Credo herclè Ancæo datum quod biberet.

Turnebus interpretatur poculū vrnale, ab ἀνάγκη· quæ urna judicialis vel clepsydra, teste Hesychio. Sed mihi mens super hoc longè alia. Censeo enim scribendum. *Credo herclean Ancæi datum.* Veteres enim *Herclè, Herclè-an* efferebāt per ὑφὲν. ut *Fors, Fors-an. Fortè, Fortè-an. Forsit, Forsit-an.* Iam Ancæi poculum ultimum interpretor, post quod animā efflaverit. Ergo vult dicere: Neptunus lenonē inuitavit hâc noctè magnis poculis, & credo eum jam ultimum bibisse, id est, suffocatum esse. Elegāter verò Ancæi poculum. Audi rem omnem ex Didymo ad Odyss. XXII. Ἀγκαῖος ὁ ποσειδῶνος καὶ ἀσυπαλαίας σάμιος ὢν τὸ γένος, ἔχων οἰκέτην ἀπὸ κρήτης ἐκέλευσεν αὐτῷ ποτὸν προσφέρειν πίνειν, εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ὡς οὐ δυνήσεται πιεῖν ὅθεν αἱ ἄμπελοι τυγχάνουσιν. αὐτὸς δὲ ἀγκαῖος καταkερτομήσας τοὺς θεράποντας (emendo τὸν θεράποντα) ἔλαβε τὴν κύλικα, καὶ προσέθετο. λέξαντος δὲ ἐκείνου

πολλὺ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου

ἄφνω συνέβη χρῆμα συὸς μεγάλου ἐπιβαρῆσαι τοῖς τοῦ ἀγκαίου χωρίοις. ἀκούσαντα δὲ αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειλῶν τὴν κύλικα

κατα-

καταθεῖναι, καὶ δραμεῖν ὡς τὸν. ἄγειον ὗν, συμβαλόντα δὲ τῷ κάπρῳ τελευτῆσαι. In veteribus libris erat, *Credo herclè anando ei datum.* Ex quibus veſtigiis ſatis apparet Ancæi legendum. Porrò ſuprâ annotavi (obiter & id heic monendum arbitror) veteres *Forſit* dixiſſe. Invenio ecce apud Horatium Sat lib. I.

Diſſimile hoc illi eſt, quia non ut forſit honorem
Iure mihi invideat quivis:

Nam malè hodiè eſt in vulgatis editionibus *forſan.* Non aliter citat eruditiſſ. Grammaticus Priſcianus lib. xv. Hæc ſcripſeram, cum certior factus ſum, jam ante me hoc monuiſſe in Novis ſuis eruditiſſimū virū Gulielmum Canterum, cui libens reſcribo, ut & aliis quibuſcúmque, ſi quid hic in meis ſcriptis invenietur, quod illi priores notarūt. Sc. *Qui homo.*

Ædepol libertas lepida es, quæ nunquam pedem
Voluiſti in navem cum Hercule unâ imponere.

Quæ hec libertas quæ cū Hercule noluit navigare? Nugamenta mera. Lego ex veteribus. *in navem mecum herclè unà imponere.* Iocatur adhuc leno in miſeriâ ſuâ, dicens ſe mendicum factum, amiſiſſeq; omnes fortunas ſuas naufragio, præter libertatem, quæ ſecum pedem navim inferre noluerat. Hęc vera hujus loci ſententia. Sc. *Nunc id eſt.*

PA. *O ſalutis meæ ſpes.* TR. *tace, ac bono animo es.*
Me vide. PA. *ſi modò id liceat, vis ne opprimat.*
Quæ vis, vim mihi afferam ipſa, adigit. TR. *ab deſine, nimis inepta es.*

Tertio verſu perſonę exciderunt, quas ita reſtituo. TR. *Quæ vis?* PA. *vim mihi afferam, ipſa adigit.* Quomodo etiam in veteribus poſteà inveni.

TR.

TR. *Sedete hic modò, ego hinc vos tamē tutabor, aram habete hanc*

Vobis pro castris, mænia hinc ego vos defensabo,

Præsidio Veneris malitiæ lenonis contra incedam.

Locus valdè difficilis, & intricatus, ideóque nō immeritò æstuat Lambinus in explicando. Emendo ex veteribus libris voce unà detractà; *pro castris, mænia hinc ego defensabo.* Habete, inquit, aram hanc pro castris, ego castrorum istorum mænia hinc defensabo: nam alia sunt castra, alia mænia ipsorum; quæ tamen confusa videmus quantas heic turbas excitarint, quantas obscuritates loco objecerint.

Æquum hasce petere intelligo, decet ab te id impetrari.

In Taruisino erat, *patere intelligo.* Unde suspicari libet *pacere* Plautum ἀρχαϊκῶς scribsisse, pro *Pacisci.* Sc. *Exi è fano.*

DAE. *maximo malo suo,* (*est abi.*

Si attigerit, sive occeptassit. TR. *Cura.* DA. *curatū*

Scribo, *curatum esit abi.* Nam *Esit* prp *Erit*, ἀρχαϊκὸν est. In Legg, xii. Tabul. AST EI CVSTOS NEC ESIT. Item *Escit* dicebant, ut ex Festo cognoscimus, & *Superescit*, pro *Supererit.* Sc. *Utrum tu leno.*

DÆ. *I dum Turbalio, atque curriculò affer huc*

Duas clavas. LA. *clavas?* DÆ. *probas: propera citò.*

Scribe meo periculo; *properè citò.* Vide quæ ad Aululariam cap. ii, & Cistellariam cap. iii.

——— *ni istis istunc inuitassitis,*

Usque adeò donec quà domum abeat nesciat,

Peristis ambo. ———

In veteribus invenio; *istunc exoculassitis.* Quod præ-

tulerim: Actum est, inquit, vobiscum, nisi oculos ei excutitis, ut domum ire nesciat excæcatus. Ita superiore scena.

Vos adeò, ubi ego innuero vobis, si ne ei caput exoculassitis, *(ciam.*
Quasi murteta juncis, itē ego vos virgis circumvin-

Cap. III.

Collus. Exurgére. Cauderus. Mi parentes. Rudens aucta. φάσκωλον. φασκώλιον. *Pascelus. Scortea.*

Sc. *Meamne.*
Illic in columbum credo leno vertitur
Nam in columbari collum haud multò pòst erit.

Scribo ex authoritate Prisciani *collus haud*, &c. nā ille ita citat lib. v. Restituimus quoque eundē hunc ἀρχαϊσμὸν Amphritruoni ex Nonio. Sc. *Heus mane.*

Ego jam hîc te, itidem quasi penicillus novos exurgeri solet, *(est.*
Ni hunc amittis, exugebo quicquid humoris tibi

Lego, *exurgebo quicquid*. Sensus horū duorum versuum. Ego te quasi penicillum exurgebo. *Exurgére* vox veteribus usitata, legiturque in Festi Pompeii schedis. *Exurgentes, exprimentes*. Lepidè verò Gripo minatur Trachalio, id quod locupletioribus faciebat Vespasianus, quibus pro spongiis dicebatur uti: ut est apud Suetonium in vita ejus, cap. XVI. Sc. *Serio edepol.*

Cistellam istic inesse oportet caudean in isto vidulo.

Legitur hic versus etiam paullò post. Porrò apud Festum est *Caudecam*, & *Caudetam*: unde certa conjectura

jectura est, *Caderā* scribsisse Plautū. Veteres enim *Caudeus, Caudereus* dicebāt; ut *Bliteus, Bliterus. Laneus, Lanerus. Querceus, Quercerus.* Sequitur mox.

——— DÆ. *placet,*
Ius merum oras, meo quidem animo. TR. *at meo hercle* * .

Defectus suspectum habent hunc locum, non tamen ego: scribendū, ut est in veteribus *ac meo.* Sensus perfectus.

Istac est, ô mei parentes, hic vos conclusos gero.

Melius veteres libri, *ô mi parentes.* Qui est elegans ἀρχαϊσμὸς, à quo nec alibi abstinuit.

PA. *Sunt crepundia.* DÆ. *ecca video.* GR. *perii in primo prœlio.*
DÆ. *Mane, ne ostenderis; quâ facie sunt? responde ex ordine.*

Personas ita constituo. GR. *perii in primo prœlio.*
Mane, ne ostenderis. DÆ. *quâ facie sunt?*

Nam melius illa Gripo quam Dæmonæ seni adtribuuntur. Sc. *Aliquando osculando.*

——— DÆ. *licet.*
Hercules illum infelicet cum suâ licentiâ,
Ita meas replevit aures. quicquid memorabā, licet.

Restituo duos istos versus integros Trachalionis personæ, cui ipse Plautus olim assignaverat: nam Dæmones ad omnia ejus nihil nisi *Licet* respondebat, ut videre est. Hoc mihi in mentem venerat, cū libros inspiciens conjecturam meam eorum auctoritate firmari cognovi animo libentissimo. Sc. *Nunquam edepol.*

Præterea centum denaria Philippéa in pasceolo seorsus.

Pasceolus vox est merè Græcanica. φάσκωλον, φασκώλιον. Suidas. φάσκωλον δὲ ἐστι μαρσύπιον. Festus. *Phascola appellant Graci, quas vulgus peras vocat.* Etymologici auctor. φασκώλιον τὸ δερμάτινον βαλάντιον, οἱονεὶ Ἀσκώλιον, τὸ ἀσκῷ ἐοικὸς. Ergo eædē erūt quas *Scorteas* dictas fuisse Asconius Pedianus tradit. Romani veteres φάσκωλον transtulerunt *Pascelus* masculinâ terminatione aspiratione rejecta, & *E* pro *O* posito, ut in *Hemo*, *Apello*, *Helus*. Et vetus codex *Pascelo* non *Pasceolo* habet: sed *Pasceolus* ὑποκορισικὸν est, ut φάσκωλον, φασκώλιον. In præjuratione istâ bellá Gripi, quâ Labraci lenoni præit.

GR. *Tum ego huic Gripo dico, inquito; & me tangito.*
LA. *Tum ego huic Gripo dico, Venus ut tu exaudias.*
Talentum argenti magnum continuò dabo.

Certo certius habeo excidisse secundo loco versum illum ultimum, itaq; restitui debet hoc modo.

GR. *Tum ego huic Gripo dico, inquito, & me tangito,*
Talentum argenti magnum continuò dabo.
LA. *Tum ego huic Gripo dico, Venus, ut tu exaudias,*
Talentum argenti, &c.

Hæc vera istius loci & genuina est lectio, etsi conjecturâ eruta.

Viro

Viro Eruditiſſimo

PETRO BERTIO

Pro-Regente Collegii Theologici Ill. DD. Ordd. & Philoſophiæ Moralis Profeſſori.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

QVi vetera vocabula, & temporis injuriâ deſita, de Latio exigunt, non quidem ego illos ſapientes negaverim, Vir eruditiſſ. facere tamen minus ſapienter aio; quod olim à Demodoco in Mileſios dictum. Vide perverſitatem judicii noſtri. Qui vino utuntur vetere ſapientes putamus, qui vocabulis, eos ἀρχαίους nominitamus. Miſella certè vocabula! quàm ſe novâ aliquâ metamorphoſi vinum eſſe velint! Sed citrà jocum, audi ſeriam vocem. Si ita volumus omninò, age, jugulemus unâ operâ caſcos iſtos omnes, quorum nos verba non tam temerè damnare debemus, cum antiquitatem veneratione maximâ proſequamur. Neque ridenda protinus quæ diſsimilia, aut nihil ad hodiernum ævum uſumque: quæ cognita etiam ſuum habent fructum. Et quis tandem ſanus ſpondebit, iſta hæc, quibus nos utimur, ut edecimata illis eſſe præferenda? quæ poterit ratio dari? niſi, quia nos has impolitias facimus; belli Cenſores! Fit ergo illud Poëtæ.

Sic volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas.

Vetus eſt adagium. Quem puerum vidiſti formoſum, hunc vides deformem in ſenecta. Non aliter vocabula, quæ jam malam illam & ſenectam ætatem agunt, ideóque deformia: tamen elegantia exiſtimamus, quia amamus. Sic ſimiæ quoque catulos ſuos, cum nihilominus formâ ſint maximè turpi. Conſidera mihi Romuli nepotes qui hodiè, & eorum ἰδίωμα: contende cum ævo iſto quod laudant. Profectò, ſi tempus omnia expolit, & cultiora reddit, neceſſè eſt hoc iſti anteponamus: quod non faciemus, ſi cerebrum habemus. Rectè & verè Flaccus.

Damnosa quid non imminuit dies?

Et nos veteres in ordinem redigere audebimus? Consistat modò mundus, & devoluantur aliquantùm tempora, quid facturos censemus natorum natos? retinebunt, credo, laudabuntq́ ea ipsa quæ nos? nihilò magis quàm nos ista, quæ tanquam ab Euandro petita cum Favorino & Avieno videmus, aut cum C. Cæsare tanquam scopulos vitamus. Rectius itaque fecerimus, si in hoc ævo sequamur hoc ævum (quis enim Dictator mutet?) absque injuriâ tamen & contumeliâ ullâ veterum: id est, scientiam nobis servemus, usum populo concedamus, quod aiebat Cicero. Hæc in Plauti gratiam dicta sunto, cujus hic caussa vertitur. Ad ejus Stichum hæc paucula quæ notavi, judicio tuo submitto. Si placebunt, erit cur gaudeam: sin autem, facies illis quod Volusii Annalibus Catulli puella minata quondam. Vtrum vis eveniet, consecutus fuero quod volui.

AD STICHVM.

Cap. I.

Catonis vulgata lectio adserta. *Arna. Tarna. Lucu.*

IN ipso Stichi principio negotium magnum exhibetur Mureto & Gulielmio.

Credo ego miseram fuisse Penelopam soror,
Suo ex animo, qua tamdiu viro suo
Caruit. nam nos ejus animum de nostris factis
Noscimus. ———

Alter τὸ *factis* expungit, alter *facil* restituit. Laudo utriusque acumen, & conatum, sed nihil ultrà: nisi me amo, veram lectionem inveni.

Nam nos ejus animum de nostris satis
Noscimus. ———

Considera mihi sonum & ductum literarum, videbis, si non rectè emendasse, at saltem à vestigiis istis minimè aberrasse.

Sed hic mea soror, adsis, dum multa volo tecum
Loqui de re viri. ———

Ita interpungo *soror, adsis dum, multa* &c. Atq; non aliter videre est in veteribus libris. Sc. *Qui manet.*

Gratiam a patre si petimus, spero ab eo inpetrassere.

Scribẽdum, *impetrascere*, ut suprà abundè jam monuimus. Sc. *Famem fuisse.*

Qua inter continuum perdidi triennium.

Quæ verba efficiunt ut rectè censeam jam habere ista Catonis cap. LVII. *Summa vini in homines singu-*

los inter annum cum compeditis uti quicquid operis faciant pro portione addito. Quin etiam magis adductus auctoritate Titinnii Fullonibus.

Qui inter decem annos nequivisti unam togam Detexere. ———

Ignoscet ergo Lector candidus errori meo, quem dum commisi, hominem me ostendi: cum professus sum, animi ingenuitatem declaravi.

Jamne exta cocta sunt? quot agnis fecerat.

In veteribus erat, *quod tarmis fecerat?* Conjicio scribendum; *quot arnis f.* Nam veteres *Arna* pro *Agna* dicebant, ut ex Festo Glossarióque cognoscimus. Itē *Arnus.* In lege Numæ apud Agell. lib. IV. cap. III. PELEX. ASAM. IUNONIS. NE. TAGITO. SI. TAGET. IUNONI. CRINEBOUS. DEMISSEIS. ARNOM. FÆMINAM. CAIDITO. Pura puta autem Græcanica dictio, & è magna Græcia à finitimis petita primitus: quomodo ὕπνος, *somnus.* δαπάνη, *damnum.* ἕδος, *sedes.* φάμα Doricè *fama.* λῆροι, *liræ.* & infinita alia. Possit verò hoc loco etiam legi, *quot tarnis f.* ut videatur ludere voluisse Plautus in homonymia, nam *Arna* etiam Bœotię est urbs, & *Tarna* alias dicta fuit, ut ex Græcorū monumentis scimus. Sc. *Quisnam obsecro.*

DI. *quid mecum est tibi?*

PA. *Men' rogas, propudiose? eloquere properè, Dinacium.*

Veteres libri. *Men' fastidis propudiose?* Quod verbū ad præteritum Dinacii sermonē accommodatius.

— postquam me misisti ad portam cū luci simul.

Veteres, *cum lucu.* Rectè; nam *Lucu* veteres dixisse ostendi ad Amphitruonem & Cistellariam.

Cap.

Cap. II.

Solla. Sollaria. Solla sternere. Sollisternium habere. Fures *Summani* dicti. *Summanare. Samiare. Cadum vertere.* Calices exhaustos mos olim vertere.

Eâdem illâ Scenâ.

Tum Babylonica peristromata, consutaq; tapetia
Advexit.

In veteribus invenio, *peristromata, sella, & tapetia.* Scribo, *solla & t.* Nam *Solla* erant sedilia in quibus tantum unus sedere poterat, quæ insternebatur Babylonicis stragulis, quæ *Sollaria* dicebatur. (Plautus *peristromata* appellat, etsi non nego etiam ad alias Babylonicas vestes referri posse) ideoq; aptè cõjunguntur. Est autẽ vox Osca, nam ea gens *Sollum* vocabat quod totum esset, ac solidum. Fuerint igitur hæc sedilia ex solido ligno, unde pretiosora; & sanè nõ omnibus ea habere licebat: quibus licebat, *Solla sternere*, & *Sollisternium habere* dicebantur. Festus. *Solla appellantur sedilia, in quibus non plures singulis. possunt sedere, ideoq; Solla sternere dicuntur, qui solisterniũ habent: & Sollaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur.* Non ausim verò sequi virum magnum, qui *Solium* ibi & *Soliaria* rescribere tentat, cum planè eadem sint. Nam efferebant *Sollum, Solium*, ut *Follum, Folium*. Sc. *Cum benè.*

—— *ac ejus conservum Sagarinum Syrum.*

In veteribus omnibus erat, *Sangarinum*. Sed parum refert, nã eodẽ modo fluvius Sagaris, & Sagaris promiscè nominatur ab Auctoribus. Sc. *Libros inspexi.*

Haud postulo equidem med in lecto accumbere,
Scis tu med esse imi subsellii virum.

Non ignoro CL. V. Iustum Lipsium velle, *medio in lecto*: sed rectè est in veteribus. *equidem summo in lecto*. Sc. *Salvete Athenæ.*

SA. *Quis somniavit aurũ?* ST. *quid id ad te attinet?* *Somniavit* exponunt viri docti *furatus est*, quàm rectè ipsi viderint. Ego existimo *sommanavit*: id est summanavit. Nam veteres fures *Summanos* vocabant, & furari *Summanare*. Curculione. Sc. *Beatus.*

Quia vestimenta, ubi obdormivit ebrius,
Summano, ob eã re me omnes Summanum vocant.

Summanare pro furari utitur etiam alibi noster Comicus. In vetere quòdam codice est. *Quis samiavit aurum?* Quod quid sibi velit non video. Scio quidẽ veteres omnia acuta *Samia* vocasse, & *Samiare*, acuere; ut ex Nonio Glossographoq; est cognoscere, sed necdũm sic me expedio, quia non convenit ea notio huic loco. Amplio igitur. Sc. *Agite, ite foras.*

Namque edepol, quamvis desubito, vel cadus verti potest.

Veteres *Cadum vertere* pro exinanire dicebant, uti nos hodie. De ton op den bodem setten. Sumpta autem metaphora à more in conviviis usitato; nam solebant pocula exhausta vertere. Ennius.

——— *vertunt crateras ahenos.*

Virgilius Æneid. IX.

Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos.

Item illud Poëtæ.

Vertitur œnophoris fundus, sententia nobis.

IOANNES MEVRSIVS
Eitzoni Tiardæ S. D.

Nec tu mihi omittendus, mi Tiarda, quin ad Plautum te vocarem. Nisi facerem, peccarem largiter in amicitiam vostram, quam sanctissimè colimus. Amoris verò erga me tui vel hoc evidentissimum esse signum potest, quod librariam supellectilem, & illam quidem amplam, meæ fidei discedens commisisti. Quod beneficium etsi valdè magnum sit, eò tamen est majus, quia nullam partem referre possum. Fateor, debeo tibi nō leviter; sed & tu mihi, quia, dum ut majora sint quæ præstas facio, magis me obnoxium reddo, eoque modo non parum refero. Quod reliquum est aliàs fortè solvetur. In præsens hæc ad Plautum examina, quæ quamvis paucula sunt, longa tamē erunt satis si displicebūt: si autem placebunt, insusurro tibi quod in re absimili olim gladiatoribus dici solebat, REPETE: *atq; ita arte longa efficies. Sanè, ubi ubi eris, cum hæc leges, puta mecum sermones abs te cædi. Itaque ut semper præsentiâ meâ fruare, & sermonibus jucundissimis, semper hæc lege; Utinā per vitam individui comites alter alteri simus. Ego certè, quando corpore non licet, animo tibi ubique locorum adero; &, cum sequi non possim, prosequar te saltem hâc Elegiâ, quæ sinceri mei ergà te amoris, & mæroris ex abitu concepti testis erit. Vale mi Amice, vale; unquamne posthâc vidende? Deus faxit, & votum mihi exhibeat. Vale iterum, & extremum hoc amici mærentis officium habe.*

Ergòne qui nuper vivebam lætus, amicis
Destituor vitæ ad tempora prima meæ?
Nec mihi chara inter quisquam tot nomina grato
Tetrica mærorum leniet alloquio?
Grotius in patriâ gnavus colit urbe sorores
Pimpleas, oculis charior ille meis.
Scriverius, fratris colui quem nomine, linguæ

Excussit

Excussit mihi se verbere, meque sibi.
Scriverius, qui me sibi fratrem sæpe vocabat,
Quondam, eheu! animæ pars mihi quarta meæ.
Scriverius, certum demens quem rebar amicum,
Sublestæ fronti credulus esse fidem.
Scilicet humanæ ludit consortia vitæ,
Et veri speciem fucus amoris habet.
Dividor, ah! animæq; inter tot fragmina tristis
Vix vivo, at, miserum quod m ige, vivo tamen.
Vivo tamen, cogorque meo superesse dolori,
Et dolor ex illo nascitur usque novus.
Fœcundus dolor ille, Hydram qui vincere possit,
Namque minus capitum fertilis ista fuit.
Tu nunc, EITZO, *animæ pars præstantissima nostræ,*
Longinqua properas ad sola Franciados?
Ergóne disiungent tot millia, teq; tenebit
Tam procul à nostrâ Gallia Battaviâ?
O me infelicem, patriæ quàm pœnitet oræ!
Et discedenti quàm comes ire velim!
Sed negat hoc Fortuna mihi nimis invida, dura
Fortuna, instabili turgida in imperio.
Fortunam accuso; verùm & tu Gallia diris,
Quæ mihi tot perimis gaudia, digna meis.
Sed quasnam voveam diras tibi, Gallia, quæ, cùm
Incolumem excipies, gaudia mille dabis?
Gallia, quæ gremio Parnassia numina Musas
Suscipis; Europæ, Gallia, delitium.
Gallia, pacatô Gradivi numine felix,
Lætior ô nostrâ Gallia Battaviâ.
Ergo dolor levior, desideriumque peruret
Mitius ex abitu, chare TIARDA, *tuo.*
Te Neptune pater, ponti qui cærula regnas,
Imploro,

Imploro, Iuveni sternito molle salum.
Depositum dubio magnum committitur alto;
Depositi, quaeso, sit tibi cura mei.
Vos quoque Tyndaridae, caelestia lumina, fratres
Audacem placidum per mare ferte ratem.
Nimbosos caeloque ignes arcete sororis,
Fausta parum nautis numina nulla volo.
Tuque etiam ventos objecto monte furentes
Aeole compesce, & puppem agat aura levis.
Et postquam optatos appellant carbasa portus,
Portune ô fidâ des statione frui.
Non hic, ut quondam veterum temeraria virtus,
Contempto divûm numine marmor arat.
Ast amor in Themidem pelago se tradere jussit,
Qualis in ingenuis mentibus ardet amor.
Ardet amor, dulcique artus depascitur aestu,
Desidiae sterili nec sinit esse locum.
Ut patriae tandem solvantur debita terrae,
Debita ad extremam vix solüenda diem.
Vos igitur, vos obtestor sacra numina coeli,
Vos prohibete pium sorbeat unda caput.
Fallor? an ipse pater dextrum mihi sternuit omen
Iupiter; & coelum comprobat omne preces?

AD TRINVMMVM.

Cap. I.

Elegans in vitio antiquis positum. Catonis locus vitii argutus. *Desinare. Deiuvare.* Fulgure afflatæ arbores. Fulminis venti. Plinius leviter emaculatis. Fulgur cur *Trisulcum. Patritus.*

Sc. *Multas res.* Eleganter amoris artes describit adolescens Lysiteles, sub regno Veneris miserè vapulans.

——— nunquam
Amor quenquam nisi cupidum hominẽ postulat se in plagas
Conjicere: eos cupit, eos consectatur, subdole blanditur, ab re
Consulit blandiloquentulus, harpago, mẽdax, cuppes, avarus,
Elegans, despoliator, latebricolarum hominũ corruptor,
Blandus, inops, celati indagator. ———

Nihil video, nisi *Elegans* heic in vitio positum, nam non aliter vetustissimi usurpabant. Agell. lib. xi. cap. 11. *Elegans homo non dicebatur cum laude: sed id ferè verbum ad ætatem M. Catonis vitii non laudis fuit.* Deinde profert hoc Catonis fragmentũ ex Carmine de moribus. *Avaritiam omnia vitia habere putabant: sumptuosus, cupidus, elegans, vitiosus, irritus qui habebatur, is laudabatur.* Quæ verba manifesta vitii, correctionem tamen non video. Sc.. *Quo illic.*

Ava-

Avarus, inuidus, sacrū, profanū, publicū, privatū
Hiulca gens. ——— *(habent.*

Melius ita interpungas; *sacrum profanum, publicum privatum habent.* Id est: Nihil interesse inter sacrum aut profanum, inter publicum aut privatum existimant. Egregia querela in ejus ævi vultures, qui utinam neque hodie nimis multi existant.

——— *nihil ego istos*
Moror facetos mores, & turbidos, quibus boni dedecorant se.

Veteres, *fatuos mores.* Multò rectius.

Deserere illum & dejuvare in rebus adversis pudet. Lipsius *desinare* legit, sed nescio an rectè; hoc sat scio, in Festo nō mutandum esse quod nobilissimus Dousa vult. Nam dicebant *Desinare* & *Desinere* veteres, ut *Fodare, Fodere. Vellare, Vellere. Fallare, Fallere.* & alia multa eimodi. *Dejuvare* verò heic στερητικὸν est; itaque in eo laudem meretur magnam, quòd Plauto nostrò forti manu adserat. Sc. *Minus quindecim.*

Nam fulguritæ sunt hîc alternæ arbores.

In vet. erat. *Nam fulgere ita afflatæ sunt.* Quod non temerè damnandum. Plinius lib. II. cap. LIV. *Sed sonitum profecti esse fulminis, non illati: etiam spiritu* (scribo *spiritum*) *ocyorem fulmine, ideò quati prius omne & afflari, quàm percuti.* Virgilius.

Fulminis afflavit ventis, & contigit igni.

ut autem ille *Fulminis ventis* dixit, ita ἆθμα κεραυνοῦ sublimis poëta Nonnus Dionys. lib. I.

Εἶπε θεὰ κρονίδαο διάκτορον αἴθοπος αὐγῆς,
Νυμφιδίῳ σπινθῆρι μογοστόκον ἆθμα κεραυνοῦ,
Καὶ στεροπὴν Σεμέλης θαλαμηπόλον.

Sc.

Triplex autem vis fulminis: aut enim afflat, aut terebrat, aut incendit, inde *Trisulcum* dictum. Festus. *Trisulcum fulgur fuit ab antiquis dictum, quia incēdit, aut afflat, aut terebrat.* Sc. *Sta illico.*

Vt rem patriam, & gloriā majorum fœdarim meā. Legerem metri caussa; *rem patritam*. Nam *Patritus* ut *Avitus* dixisse veteres ex Nonio ostendi in Appendice Critici Arnobiani, lib. 11.

Pernovi equidem Lesbonice imperitum tuum ingenium admodum

Scio te sponte non tuâpte errasse sed amorem tibi Pectus obscurasse. ———

Lambinus malebat. *peritum tuum*, ego uerò *impeditum t.* Quod verbum huic loco convenientissimum, nam anteà quoque Lesbonicus dixerat.

Sciebam ut esse me deceret, facere non quibā miser,
Ita vi Veneris vinctus, ocio captus, in fraudē incidi,

Cap. 11.

Mehe. Differre famâ. Hisce homines. Cercopia insula. Κέρκωπες. *Tax. Pax.* Terentius bis emendatus. *Harpax.*

Eâdem scenâ.

Sed ut inops infamis ne sim, ne mihi hanc famam differant,

Me germanam meam sororē in concubinatū tibi
Sine dote dedisse magis, quàm in matrimonium.

Valdè vereor ἀρχαϊσμὸν heic fuisse Plauto corrumpendo: scribserat ille. *ne mehe hâc famâ differant.* Nam *Mehe* pro *Me* dictum ex Quintiliano etiam suprâ ostendi. Iam *Differre famâ* dixit, pro *Differre malis*

malis sermonibus. Sc. *Huic ego dici.*

Fac me, si scis, certiorem, hice homines ubi habitent pater.

In veteribus erat, *hisce homines.* rectè. Veteres *Hisce* pro *Hi* efferebant, ut suprà quóque monui.

Ad hoc exemplum est. an Chares an Charmides? num Charmides?

Cur obsecro, *num Charmides?* nam hæc inepta ταυτολογία est. Veteres codices nulli agnoscũt, & rectè.

Sed ipse ubi est? SY. pol illum reliqui ad Rhadamantem in Cecropiâ insulâ.

Puto veram lectionem esse, in *Cercopiâ insulâ*, ut ita ludens appellarit Orcum regnũ Rhadamantis, qui sceleratos ibi pœnis & cruciatibus maximis exerceret. Nam homines scelerati, & maligni Κέρκωπες, & πίθηκοι, Latinis *Simiæ* nominabantur, ut infrà ad Truculentum docebo.

Quod est tibi nomẽ adolescens? SY. *Pax, id est nomen mihi.*

Hoc quotidianũ est. CH. *edepol nomẽ nugatoriũ.*

Quasi dicas, si quid crediderim tibi, pax, periisse illico.

Primo versu scribo. *Tax, id est,* &c. Tertio. *si quid crediderim tibi, tax periisse illicò.* Ludit Sycophanta ex instituto suo, dicitque nomen sibi quotidianum esse *Tax*: id est, tanquam hominem tagacem, & qui non benè utatur manu sinistrâ, traduci à populo: inde est, quod respondet Charmides audito nomine, dixisse eum furto illicò periturum si quid ejus fidei concrederet. Nam ut *Pax* à *Pago*, ita etiam *Tax* à *Tago* deducebãt. Atque ut *Tangere* quoque pro furari usurpabant, ita *Tax* & pro *Tactim*, & pro *Furtim.*

tim. Heic posteriori notionē extulit, priori in Persā. Sc. *Iovi opulento.*

——— tax tax tergo meo erit, non curo.

Iam quod paullò post Charmides iterum eum hoc modo compellat.

Aggrediundu'st hic homo mihi astu. heus, Pax, te tribus verbis volo.

Nihil obstat, si scribamus, *heus, pax, te,* &c. Nā utebantur hac dictione cum aliquem compellarēt, aut sermonem ejus interpellarent. Terentius Heaut Act. II. Sc. II.

Capillus passus, prolixus; circum caput
Rejectus negligenter, pax. CLIN. *Syre mi, obsecro,*
Ne me in lætitiam frustrà conjicias.

Sed secundo uersu malè collocata Cliniæ persona: ita constituo.

Rejectus negligenter. CLIN: *pax. Syre mi obsecro.*

Nam interrumpebat Syri verba, itaq; oportebat veniam postulare. Vide magni Scaligeri Ausonianas Lectiones. Ad *Tax* quod attinet, debet illa vox etiā apud Terentium reponi fabulā citatā, Act. IV. Sc. II.

Vnus est dies, dum argentum eripio tax, nihil amplius.

Malè enim hodiè excusum est: *eripio; pax; nihil a.* Hoc quoq; admonebo: ut *à Paco Pax*, ita ab *Harpago*, etiam *Harpax* adverbialiter efferebant, Pseudolus in Comædiā sui nominis. Sc. *Hi loci.*

——— apage te Harpax, haud places.
Huc quidem hercle haud ibis intrò, ne quid harpax feceris. Ita scribo. Sequitur.
— nequicquam hercle es; nam nihil auri fero.
Nimis argutè obrepsisti in eâpse occasiunculâ.

Post-

Postquam ego me aurum ferre dixi, post tu factus
Charmides.

Prius tu nō eras quā auri feci mentionē, nihil agis.
Lego, *obrepsisti meâpse occasiunculâ.* ut erat in veteribus libris. S. *Quid hoc hic.*

Hic meo hero amicus solus firmus restitit,
Neque demutavit animum de firmâ fide
*Quanquam labores * multos **
Sed hic unus, ut ego suspicor, servat fidem.
Ob rem laborem eum ego cepisse censeo.

Nihil hoc loco contaminatius, ita mutilus & luxatus est. Restituo ex veteribus editionibus meis.

Neque demutavit animum de firmâ fide.
Hic unus, ut ego suspicor, servat fidem:
Quanquam labores multos ob rem: eum ego cepisse censeo.

Non poterat melius emendari.

Q 2 IOAN-

IOANNES MEVRSIVS
Hugeiano Grotio S. D.

ODi puerum præcoci ſapientiâ, *ajebat ille; ſed eo dicto, mi Groti; nihil cenſeo ineptius. Cur enim? Quippe* generoſioris arboris etiam planta cum fructu eſt, *quod Quintiliano juvene dictitabatur. Sed aurē vellit Cato, qui ſe*nilem juventam ſignum eſſe præmaturæ mortis *pronuntiat. Quod utinam falſum! exemplis enim & experientiâ comprobatum, non diurnare hoc hominum genus. Dolendum certe: & quod de Cæſare olim dictum,* non naſci eum debere, aut Reip. nō tam citò eripi; *idem de præcocibus & præſtantiſſimis iſtis ingeniis videtur; quibus ſi ad frugem pervenire daretur, quanto uſui Reip. erant futura? Tuâ cauſsâ hoc dico, cui in ipſa ferè pueritiâ tam præclarè ſapere contigit, ut μελλίφηβος in ingenii & eruditionis admirationem cunctos erexeris. Cave autem te efferas, aut ames nimis propter hæc: quin Dei potius in te beneficentiam agnoſce, illique ut gratus ſis ſedulò labora. Gratus autem eris (vide quam ſollicitus ſit hic affectus, quem non contemnes.) ſi dona, quæ tibi largiter ſuppeditavit, nominis ipſius ſanctiſſimi ſolius gloriæ, Reique publicæ utilitati impendere ſtudebis. Quod niſi facis, infelix es, immò nihili. Hoc cogita, & me ama: atque hæc ad Plauti Truculentum examina.*

AD TRVCVLENTVM.

Cap. I.

Mare, pro Meare. *Damnosus*, pro sumptuoso, & prodigo. *Dapinare. Congerones. Habiturire. Infrequens* miles.

Sc. *Non omnes ætas.*

—— quotque pericla vianda! di vostrã fidẽ, hui!

In veteribus omnibus erat, *quotque perclamanda.* Fallo me, aut veram lectionem erui, *pericla manda.* Nam veteres *Mare* pro *Meare*: unde *Remant* pro *Remeant*. Ennius apud Festũ, & Lucretius lib. I I I.

Vnde homines, dum se falsò terrore coacti
Refugisse volunt longè, longèque remasse.

Sequitur posteà.

Faxim lenonum & scortorum, ut plus est, minus,
Et minus damnosorũ hominũ, quã nunc sunt, sient.

Legendum est *Paxim*, ut monui suprà ad Amphitruonem, cap. I X. Porrò homines *Damnosi* heic accipi possunt vel quibus multùm insumitur, quales sunt meretrices lenonesque; vel prodigi, sumptusq; nullius rationem habentes. Veteres autem *Damnum* propriè τὸ ἀνάλωμα interpretabátur, ut docuit ad Varronem vir incomparabilis Ios. Scaliger. Addo ego; ut Δαπάνη *Dapnum* prius, deinde *Damnũ* factum est, ita Δαπανᾶν, *Dapinare*, quo utitur Comicus noster Capt. Sc. *Quanto in pectore.*

Æternum tibi dapinabo cibum, si vera autumas.

Mutatus vero ἀ in *I*, ut in Ἀφάνναι, *Apinæ*. Præterea

Damnosus eâ quâ dixi notione in sequentibus istis verbis intelligi debet.

Eadem postquam alium reperit, qui plus daret,
Damnosiorem, me exinde amovit loco.

Ita enim interpungendus locus. Sc. *Ad fures.*

Ne quis adventor gravior abeat quam adveniat.

Priscianus lib. de vers. Comicis ita citat, *abeat* atque *adveniat*. Et sanè *Atque* pro *Quam* Latinis scriptoribus non insolens: non tamen propterea heic reponi debere existimo, cum nulli codices agnoscāt: unde suspicio est, ne Grammaticus ille doctissimus ita scripserit, ut memoriâ tenuerit; itaq; erit ejus *ἁμάρτημα μνημονικὸν* leviculum.

——— *quin ei*
Ut simitu adveniunt ad scorta congerrones,
Consulta sunt concilia, &c. ———

In veteribus erat *congerones*, quomodo & doctissimus Lambinus suspicatus erat corrigendum. Fulgentius. *Congerones, qui aliena ad se congregant*. Et optimè huic loco convenire eam dictionem fatebitur, quicunque inspexerit. Eâ formâ *Forasgerones* dicit infrà.

Non arvus hic, sed pascuus est ager, si arationes
Ambituris, qui arari solent ad eos verò ire melius
est.

Libri veteres constanter, *si arationes Habituris, qui*, &c. Certum habeo scripsisse Plautum, *Habituris*, id est, habere desideras: Nam *Habiturire* ut *Esurire, Iturire*, & alia ad faciē eam extulisse olim minimè dubium. Si *Ambituris* retineamus, nil poterit dici ineptius; non enim ambituriebat, sed ambiebat, id est habituriebat. Itaque sufficere hæc existimo

ſtimo ad adferendam conjecturam meam.

E linguis dicta dulcia datis, corde amare facitis
Amantis, ſi quidem non danunt. ———

Optimè in veteribus eſt, *corde amare facitis.* Græciſmus eſt, *A nara facere amantes. Sc. Hahaha.*

Quin ubi nil det, pro infrequente mutat militia domum.

Lambinus *infrequẽtem* interpretatur τὸν ἀστρατεύτητον, ſed malè, nam *Infrequens* dicebatur miles qui ſubinde à ſignis aberat. Feſtus. *Infrequens appellatur miles, qui abeſt abſuitve à ſignis.*

Cap. II.

Solitare. Clura. Clurinum pecus. *Simiæ* per convitium qui dicti. *Lamia. Victoria. Hac* pro Hæ, ἀρχαϊκῶς. *Patuli* & *Propatuli* boves. *Patulis.*

Sc. *Quis illic eſt.*

Spero meam quidẽ herclè, tu quæ ſolita es coprimas.

Veteres omnes. *tu quem ſolitas comprimas.* Optimè Ἀρχαϊσμὸς eſt: *Solitare* frequentativâ formâ pro *Solere*, ut *Dolitare* apud Catonem pro *Dolere.*

——— *tu verò clurinum pecus?*

Dixi in appendice Critici Arnobiani lib. III. legẽdum heic *Cluninum*, intelligendumque eſſe de ſimiâ, quia à veteribus *Cluna* dicta fuit. Sed ſanè *Clurinum*, cum veteres libri habeant Plauti & Arnobii, temerè mutari non debet, nã & in Gloſſario legitur, *Clura* πίθηκος. Et dubiũ non eſt quin veteres ita extulerint ut *Cordus*, pro *Condus. Cortumio, Contumio. Canmen, Carmẽ. Genimen, Germẽ. Gnoma, Groma.*

Pracidanea, Pracidaria. Proletaneus, Proletarius. Strigores, Strigones. Architector, Architecton. Ita autem irridens Astaphium ancillam Stratilax appellat deformitatem ei exprobans; nam homines deformes *Simiæ* per conuitium audiebant. Huc pertinet istud Milite, Sc. *Voluptas.*

——— PY. *edepol hæc quidem*

Bellula est. PA. *pithecium hæc est præ illâ.* ——

Talis ancilla Phronesii Truculento.

——— *ô Phitecium*

Face ut accumbam, adjutare sic decet puerperam.

Lycophron quoque Thersiten hominem maximè illiberali facie πιθηκόμορφον nominat.

πιθηκομόρφῳ πότμον αἰτωλῷ φθόρον

τεύξει ———

Vel simiam appellasse Astaphium videri potest, quia esset ingenio maligno, & versipelli: & sanè antiqui ejusmodi homines non aliter indigetabant. Inde est apud eundem hunc Plautum Pseudolo. Sc. *Dulcia atque amara.*

PS. *Sed quod nomẽ esse dicam ego isti servo?* CH. *Simia.*

Inspice totum locum, non invenies qui magis accommodatus ad hanc rem. Huc referendum, quod Candulus & Atlas, quia scelerum fraudumque omniũ iuventores extiterant, Κέρκωπες sunt dicti. Apomasar etiã cap. cxxxv. simiam interpretatur τὸν πανοῦργον. ut & Artemidorus libb. 2. & 4. capp. 12. & 58. Item proverbium celebratũ fuit. πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, quod usurpabant ὅτι οἱ φαῦλοι κἂν πολλοῖς περιβληθῶσιν, ὅμως δ' οὖν διαφαίνονται πονηροὶ ὄντες. ut ait Suidas. Aristophanes etiam Equitibus πιθηκισμοὺς posuit pro fraudibus.

Κλ. οἴμοι τάλας. οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις.
Huc etiam pertinebat somnium Charmidæ Rudéte, ubi simia significat Lenonem Labracem, hominem nequissimũ: unde apparet Comicum nostrum ὀνειροκριτικῶν minimè fuisse imperitum. In Mostellariâ quoque servus Phaniscum adversitorem contumeliosè simiam nominat.

Vide ut fastidit simia. ————

Sed & hoc admonendum duxi in Ven. & Bas. esse *Larinum pecus*, & suem interpretor, à nobili illâ triginta porcorum matre, & Laribus Grundilibus. Puto tamé veram Plauti lectionem esse *Clurinum pecus*, cũ Arnobius etiã usurpaverit, scribtor veteris literaturæ scientissimus, & à Comici nostri, ut observavim⁹, imitatione nõ abhorrés. Sequitur porrò.

Quia tibi insuaso infecisti propudiosa pallulam.

Festus, *Quia tibi suaso*. Sed quia veteres libri ita cõstanter habet certã conjectura ducor scribsisse Plautum. *Quia tibin' suaso infecisti*, &c.

AS. *Dignis dant.* ST. *lavinia hic sunt quas habes victorias?*

AS. *Ne attigas me.* ST. *tangamne ego te?*

Rectè Dousa, *dane.* Sed ego personas & locum sic restituo.

AS. *Dignis dane, lamia hac sunt, quas habes victorias.*

Ne attigas me. ST. *tangamne ego te?*

Et quidem *lamia* erat in veteri codice, quod multò probius. Aspernatur Stratilacis munera Astaphium quasi abhorreps, Lamias esse ac terriculamenta dicens. Licilius.

Terriculas Lamias Fauni quas Pompiliique.

Et *Lamia turres* apud Tertullianum. *Victoria* au-

tem καλαχρηστικῶς heic à Comico nostro ponuntur; erant verò sigilla Victoriæ quæ magnâ frequentiâ Græci (nam hæc Athenis agi finguntur, ut omnes Fabulæ.) faciebant. Val. Max. lib. I. cap. I. *Victorias, aureas pateras, & coronas, quæ simulacrorum porrectis manibus sustinebantur, tollebat; & eas se accipere non auferre dicebat.* Cicero Vert. VI. *Erat præterea magna vis eboris, multa ornamenta, in quibus eburneæ victoriæ antiquo opere, ac summâ arte perfectæ.* Hæc diis præstitibus suis in manu ponebāt, scilicet ut militiæ possent hostes superare. Clarè ecce in loco Valerii citato, & illo Ciceronis eâdem Verrinâ quam laudavi. *Insistebat in manu Cereris dextrâ simulacrum pulcerrime factum victoriæ: hoc iste è signo Cereris avellendum, asportandumque curavit.* Porrò *Hac* scribsi, pro *Hæ*, ἀρχαϊκῶς. Ita Terentius Heaut. Sc. IV. Act VI.

Hasce ornamentis consequuntur alteræ,
Porrò hac talenta dolis apposcent duo. Sequ.
Ut ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovē.

Hæc lectio à Scaligero profecta, propter authoritatē tanti viri in textum recepta est. Ego viri tanti, quem unicè, ut debeo, colo, authoritati detractū ire nolo, sed heic tamen eum sequi non possum, cum omnes veteres constāter habeant *Patulum*. Et sanè meliores Festi editiones ita præferunt, non *Patalē*. Deinde ex Iunio Philargyrio & Servio ad Georgic. I. I. scimus *Patulos* boves appellatos qui cornua latè distantia habeant, qui Græcis poëtis εὐρυμέτωποι. Iidem quoque *Propatuli* dicti, teste hoc ipso Festo in *Propatulum*. Sed, ut quod super hoc loco cēseo semel dicam, scribsit Plautus *Patulem* ἀρχαϊκῶς, nam vete-

veteres nomina ſecundæ declinationis etiam tertiâ indifferenter efferebant. Hoc Feſtus antiquitatis diligentiſſimus ſcientiſſimuſque annotaverat, ſed locus poſteà corruptus, & *Patulem* in *Patalem* mutatum eſt. Confirmat & hoc conjecturam meam, quod ſi *Patulum* Plautus dixiſſet, jam hoc non novum nec annotatione dignum ſit.

Cap. III.

Ne muſca quidem; vetus dictum. *Oramenta. Exorabula.* Laſſi lavari ſoliti calidâ. *Milli.*

EAdem ſcenâ Aſtaphio mulieres convenire volenti ita reſpondet Stratilax.

——— quas tu mulieres
Mihi narras? ubi muſca nulla fœmina eſt in ædibus.

Meo animo τὸ *fœmina* περιέλκει. itaque reſcribſerim, *Ubi muſca nulla eſt in ædibus.* Veteres cum domi nemo eſſet, rogati localiter reſpondebant, *Ne muſca quidem.* Invenio & apud Suetonium Domitiano, cap. III. *Inter initia principatus quotidiè ſecretum ſibi horarium ſumere ſolebat: nec quicquam amplius quàm muſcas captare, ac ſtilo praacuto configere: ut cuidam interroganti, eſſetne quis intus cum Cæſare, non abſurdè reſponſum ſit à Vibio Criſpo: Ne muſca quidem.*

Quin maceria illa ait, in horto quæ eſt.——

Vett. libri. *Quid maceria.* Rectè, & ita Priſcianus laudat lib. V.

Verum ego illum, quanquam violentus eſt, ſpero mutari poteſt

Blan-

Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis.
Legēdum existimo, *oramentis cæteris*. Scioli librarii temerè ejecerunt cū non intelligerent, etiam similitudine vocis inducti. *Oramenta* nihil aliud sunt quam sermones blandi, & blanditiæ, quæ *Exorabula* nominavit primore Scenâ hujus fabulę. Ait enim Dinarchus.

Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotque exoretur exorabulis.
Quot illic blanditiæ. ———

Certè ornamenta cum blandimentis non ita aptè conjungantur: sed arbitrabuntur viri docti. Sc. sequenti, *Piscis ego credo.*

DI. *Quin herclè lassus jam sum durando miser,*
Mihi quoque præ lassitudine opus est ut lavem.

ultimus versus reddendus Astaphio, malè enim Dinarcho tribuitur. Ita correxeram, cum video consentire mihi veteres libros. Ait verò Astaphium sibi opus esse præ lassitudine ut lavet; is mos vetustissimis etiam Græcis. Artemidorus lib. I. cap. LXVI. *Πάλαι μὲν γὰρ εἰκὸς εἶναι πονηρὰ τὰ βαλανεῖα, ἐπεὶ μὴ συνεχῶς ἐλούοντο οἱ ἄνθρωποι, μηδ' εἶχον τοσαῦτα βαλανεῖα. ἀλλὰ ἢ πόλεμον καταστρεψάμενοι, ἢ μεγάλου πανσάμενοι πόνου ἐλούοντο.* Et quidem calidâ tum lavabantur. Idem loco citato. *Ἢ γὰρ ἀναλαμβάνοντες, ἢ ἀπεργοῦντες εἰς θερμὰ πορεύονται.* Huc pertinet locus Epidico. Sc. *Malè morigerus.*

—— *abi intrò, ac jube huic aquam calefieri.*

Item Bacchidibus Sc. I.

—— *aqua calet, eamus hunc intrò ut laves.*
Nam ut in navi vecta es, credo timida es.

Sequitur in Truculento.

Sed

Sed obsecro herclè Astaphium, i intrò, ac nuntia
Me adesse. tu i properè, & suade jã ut satis laverit.
Veteres libri. *Me adesse, cui properet suavium, ut s. l.* Quæ lectio magis placet. Sc. *Ne expectetis.*
Et Homero, & postillâ mille memorari potest
Qui & convicti & condẽnati falsis de pugnis sient.
Veteres libri. *& postilam illi m. p.* Scribo, *& postillà milli.* Nam *Milli* pro *Mille* etiam Lucilius dixit lib. IX.
Tu milli nummûm potes uno quærere centum.
Item lib. XV.
Hunc milli passûm qui vicerit atque duobus
Campanus sonipes. ———
Vide Macrobium Sat. lib. I. cap. V. Hęc quamvis in speciem recta sint, non possum tamen dissimulare præferre me lectionem istam. *(sunt.*
Et Homeri Iliada & Odysseam illi memorari pos-
Quam in Parisiensi inveni. *Memorari* ἀρχαϊσμὸς est pro *Memorare.* Iam in Iliade & Odyssea Homeri plurima esse mendacia nemo ignorat. itaque ille versus huc accommodatissimus. Deinde quid est *Homeronidam?* quis mihi explicabit? Tentaveram, *Et Homerum item.* Sed nihil opus, rectâ lectione inventâ, πιειωπολογεῖν.

Cap. IV.

Maius pro Magnus. Iupiter *Deus Maius* Tusculanis, *Maia. Abstit. Acceptrica. Choenica. Seneca. Esopia. Sesopia.* Glans bubus dari solita.

Scenâ eâpse Phronesium meretrix Astaphium cōmone-

monefacientem ut se ægram esse assimularet, ita objurgat.

——— *tace,*

Quid adhuc egeo tui, malum, ammonitricis, an me maleficio vincere est?

Ita restituit magnus Lipsius ex vestigiis istis Vatic. *Cui adhuc ego tu malam eam emovet ruri, à me matitio vincere est?* unde apparet eum aliquantum à ductu literarum recedere. In Bas. erat. *Quoi adhuc ego tu malam emones rustica me maleficio vincere'st?* unde conjicio scribendum.

Quor adhuc eho tu mala me mones rustica? me maleficio vincere'st? —

Posteà in glorioso Stratophanis militis sermone.

Meius est scio jam de argumentis, nimium quidem simili'st, papæ.

Iam magnu'st? jamne lectat legiones, quas spoliare velit?

In veteri codice erat. *Iam maius est: jamne l. l.* Quod profectò rectissimum, nam *Maius* antiquissimi pro *Magnus* dicebant, hinc *Majestas*, cujus originem accuratiùs tradere Festus debuerat. Iupiter quoque à Tusculanis *Deus Maius* appellabatur, id est, θεὸς μέγας. idque κατ' ἐξοχὴν. Macrobius Sat. lib. I. cap. XII. ubi de Maii mensis nomine disserit. *Sunt qui hunc mensem ad nostros fastos à Tusculanis transiisse commemorent, apud quos nunc quoque vocatur Deus Maius, qui est Iupiter, à magnitudine scilicet ac majestate dictus.* Item magna mater Maia. Ibidem. *Affirmant quidam, quibus Cornelius Labeo consentit, hanc Maiam, cui mense Maio res divina celebratur, terram esse, hoc adeptam nomen à magnitudine,*

tudine, sicut & mater magna in sacris vocatur. Ab hac radice *Maior, Maximus.* Nam a *Magnus* ἀναλόγως debebat deduci *Magnior, Magnissimus.* Sed est notum nomē illud ἀναλογίαν excedere. Sic adverbialiter *Maie* (posteà *Mage*) *Maius* (posteà *Magis*) *Maximè*. Et Gifanius in Indice Lucretiano testatur sæpè se *Maius* pro *Magis* invenisse in manuscriptis, quod librariorum scripturæ vitiosæ imputare non debebat, cum sit remotissimæ antiquitatis. Itē Capella vocum antiquarum usurpator lib. de Dialect. *Quantitas non recipit maius & minus.* Nam *Maius* ibi est μᾶλλον. Ergo non debet mutari, & *Magis* restitui, quod amico nostro videtur. Imperiti librarii temerè nimis, id est suo more, vocem antiquissimam de Plauti libris exturbaverunt, in quos nostro periculo poterit posthac recipi.

Ubi illa obsecro est, quæ me reliquit atque abstitit.

In veteribus *abistit* est pro *abstitit*: itaque suspicor scribendum *abstit* ἀρχαϊσμῷ, quo etiam usus Ovidius Metamorph. lib. xi.

——— *renovat lectusque locusque*
Alcyones lacrymas, & quæ pars admonet abstit.

Vide ad Asinariam cap. 1. Sc. *Ite hac simul.*

——— *huic des*
Quantumvis, nusquam apparet neque datori, neque acceptrici.

In veteribus libris erat, *neque acceptrica.* Optimè. Antiqui *Acceptrica* & *Acceptrix* dicebant, ut *Senex, Seneca.* Pomponius Pistoribus.

Pappus hic medius habitat seneca non sescuncia.

Sic *Chœnix, Chœnica, Phalanx, Phalanga.* & alia ejus formę.

Quid

*Quid nunc ergo huic odio es * * busteus.*
Scribo & suppleo ex veteribus libris. *Quid nunc ergo odiosè es confessus omnibus te iis.* Cur, inquit, te fecisti ut noscerent omnes ii? intelligit verò eos quos Geta adduxerat. Posteà miles stomachosus ita Getam adfatur.

—— quid tibi huc ventio est?
Quid tibi hanc aditio est? quid tibi hanc notio est,
inquam,
Amicam meam? emoriere ocius, si manu niceris.

Non video quid sit, *si manu niceris*, neq; item quod in Lambiniana editione est, *si viam imbiteris.* Optimè in Parisiensi *si manum injeceris.* Sc. *Date soleas,*

Quo pacto excludis quaeso? potin' planius
Quam exclusus nunc sum? ——

In veteribus libris erat, *excludis quaeso esopitis planius.* Lego. *Quo pacto excludis quaeso esopius planius.* Et ἀρχαϊκῶς *Excludis* dixit pro *Excludas.* Sensus est. Quo pacto me planius sedibus ejicias, & sedes mutare, id est migrare cogas? Veteres autē *Esopia* appellabant, sedes, quae in Augurali & Saliari carmine *Sesopia* sunt. Festus. *Sesopia in Augurali & Saliari carmine appellantur, quae alias Esopia pro sedilibus dicere habemus nunc adhuc in consuetudine.* Sc. *Rus mane.*

Rus mane dudum hinc ire me jussit pater,
Ut bubus glandem prandio depromerem.

Vult vir magnus, *Ut subus.* cur autem? quia ne in silvas solent pastum dimitti sues? sed & bubus veteres glandem in pabulum dabant. Cato cap. LIV. *Bubus pabulum hoc modo parari denique oportet. Ubi sementim paraveris, glandem parari legique oportet,*

tet, & in aquam conjici. Inde semodios singulis bubus in dies dari oportet. Cap.lx. *Bubus cibaria annua in juga singula lupini modios* cxx. *aut glandis modios* cclx. Vide quoque Columellam lib.vi.cap.iii. & xi.cap.ii.

Cap. v.

Crumenas in collo gestabant olim. *Minus. Miner. Viduer. Inire* pro Intrare. Parasiti *Scorta* dicti. Festus emendatus. *Cavilles. Furcilles.*

Eadem Scena.

— homo crumenam sibi de collo detrahit.
Minas viginti mihi dat, accipio libens.

Unde observare est veteres in collo crumenas gestasse, id quod videmus etiamnum nostrates rusticos factitare. Sic Asinaria. Sc. *Cur me.*

Hic pone, hic istam colloca crumenã in collo plane.

Epidico etiam. Sc. *Fecisti jam.*

Ipse in meo collo tuus pater crumenam collocavit.

Et extrema hac Truculento.

Pecua ad hãc collo in crumena ego obligata defero.

Sequitur pauxillo intervallo.

——— ille abiit, ego perperaminas
Ovis in crumena hac in urbem detuli.

In veteribus libris erat, *Ego propere minas.* Recte. Oves *Minæ* sunt ventrem quæ glabrum habent, ut cognoscimus ex Varrone de R.R. lib.ii.cap.ii. Itẽ *Minæ* mammę quæ lac non habent, ut ait Ælius apud Festum, quæ tamen heic locum habere non possunt cõmode: Sed Plautus ita vocat facete, quia

venundatæ in minas essent conversæ: Aut *Minæ* sunt parvæ & pusillæ (nam istâ metamorphosi tales erant) quod etiam non malè congruit: Veteres autem *Minus* pro *Parvus* dicebant, unde in comparationum gradibus, ut vocant Grammatici, *Minor, Minimus. Minuo.* Sicuti *Maius, Maior, Maximus*, quod suprà eruimus. Efferebant quoque *Miner*, ut *Vetus, Veter*. Hinc apud Festum legitur. *Minerrimus pro minimo dixerunt.* Ad eandem formam *Viduer* pro *Viduus*, unde *Viduertas*, ut *Liber, Libertas*. & talia.

AS. *Quid istuc? alienus es, amabo, mi Strabax*
Qui non extemplo ire si anne oportuit
Ita te quidem qui es familiaris? ST. *ibitur.*

Lego & interpungo.

Qui non extemplo inires? anne oportuit
Ita? te quidem, qui es familiaris? ST. *inibitur.*

Origo mendæ, ex compendiosâ scriptione, *ires*, & *ibitur*. Porrò *Inire* posuit pro intrare, quomodò Casina Sc. *Vide fur.*

——— CL. *si tu jubes, inibitur tecum.*

Transeo ad Scenam sequentem *Mirum videtur.*

ST. *Vel amare possum, vel jam scortum ducere.*
AS. *Lepidè mecastor nuntias, sed dic mihi*
Haben'? ST. *parasitum te fortasse dicere.*
AS. *Intellexisti lepidè quid ego dicerem.*
ST. *Heus tu, &c.*

Scio quid heic acutè valdè CL. Lipsius, sed nō probo: magis id quod in veteribus meis libris invenio.

——— *sed dic mihi*
Ain' parasitum te fortassè ducere?
ST. *Intellexisti lepidè q. e. d.*

Heus.

Heus tu, &c.

Ita enim etiam personæ collocandæ. Dixerat Stratilax exuisse se mores truculentos, & posse jam amare, posse scortum ducere, unde Astaphium verbi *ἀμφιβολογίᾳ* incerta rogat, an dicat fortasse parasitum se ducere, nam parasiti etiam per iocum *Scorta* nominabantur, quia nimirum impudenter cænas captabant, & invocati aderant. Clarè ecce Captivi id nos docent Act. 1. Sc. 1.

Juventus nomen indidit Scorto mihi
Eò quia invocatus soleo esse in convivio.

Operę pretium est inspexisse totum locum ut à me correctus est. Sed nemo, spero, culpabit si pauxillũ extrà ordinem digressus, occasione hâc Festum in *Scorta* emendaverim. *Apud Attellanos antiquos solebant dicere, se attulisse pro scorto delicularum.* Scribo. *pro scorto pelliculam.* Varro lib. VI. *In Attellanis licet animadvertere rusticos dicere, se adduxisse pro scorto pelliculam.* Sequitur.

Ita ut pauxillum differat à cavillulis.

In veteribus duobus est, *à cavillibus.* quod puto rectum. *Cavilles* pro *Cavilla* (nam fœminine extulit suprà) *ἀρχαϊκὸν* est, quomodo *Furcilles* pro *Furcilla* apud Festum invenitur antiquos dixisse.

Cap. VI.

Ni pro Ne. *Stridia. Stria. Manitutor. Amplectari.*

Sc. *Neque gnatus est.*
———— *ita*
Ad me magna nuntiavit Cyamus hodie gaudia.

 Sin-

Sinceram puto lectionem veteris codicis. *nuntiavit Geta meus hodie*. Nam *Geta* servus in hac Fabula personam sustinet. Sc. *Lepide efficiam*.

AS. *Litteras didicisti, quando scis, sine alios discere.*
DI. *Discant, dum mihi comentari liceat, ni oblitus sie,*
Quod dedi.

Ni ἀρχαισμὸς est pro *Ne*. Ita Cato cap. CXLIII. *Rem divinam ni faciat, neve mandet qui pro ea faciat injussu domini, aut dominæ*. Et ipse Plautus alibi in his Fabulis non semel. *(es abi.*

Uno verbo eloquar, mittin' me intro! AS. *mendax*
Unum aiebas, tria jam dixti verba, atq; mēdacia.

In veteribus libris est, *Unum aiebas, stridia dixti*. Recte. *Stridia* pro *Tria* ex remotissima antiquitate est: primo dicebant *Stria*, ut *Stritavus*, pro *Tritavus*: deinde *Stridia*, ut *Postea*, *Postidea*. *Antea*, *Antidea*. *Interea*, *Interidea*. *Mecum*, *Medecum*. *Tecum*, *Tedecum*. Ingeniosi correctores abjecto Spnobis *tria jam* substituerunt valde belle, scilicet. Vel possunt etiam *Stridia* verba dicta videri quasi stridula & obstrepera, qua facie *Cor dolium*. *Vinum crucium*. *Agnus curio*. Tamen prior explicatio magis huic loco convenit, quia cum dixisset uno verbo se elocuturum, tribus dicit, *Mittin' me intro?* quod exprobat Astaphiū, mendacii eum arguens. Sc *Egone tibi.*

Nam vinum, si fabulari posset, se defenderet.

Magis placet quod veteres editiones habebant, *si fabulare*, quod ἀρχαικὸν est, & in superioribus quoque Comœdiis Plauti usitatum. Sc *Blitea*.

Ubi id audivit, quamquam penes est mea omnis res, & liberi.

Video eccum, qui manstutorem me adoptavit bonis.

In

In veterib. erat meliùs, *penes est me.* Deinde scribo, *qui manitutorem.* Nam *Manitutor* dictnm est, ut *Manipretium.*

Cogitato mus pusillus quam sit sapiens bestia.
Ætatem qui uni cubili nunquam cōmittit suam,
Quia si unū ostiū obsideatur aliud perfugiū gerit.

Lego, *aliud perfugium quærit.* Inde natâ mēdo, quia librarii promiscè *C* & *G* pro *Q* scribebant, non habitâ diphthongorum ratione. Ita conjeceram, cum ecce in Parisiensi sic reperio. Sed cur quæso ostium? cum de cubili præcesserit. Rectè uno consensu ejiciunt libri veteres.

PH. *Nunquid vis?* DI. *facultas operæ ubi mihi erit, ad te venero.*

Rectè mendum esse deprehēdit acutissimus Gulielmius, sed meo judicio, dū *valeas* pro *facultas* restituit, necdum benè satis emendat. Ego minimâ mutatione rescribendū existimo, *fac valeas, operæ,* &c. Opus erat *a* literulâ insertâ, & *t* in *e* commutato. atque hanc puto veram hujus loci lectionem.

*Propter hunc spes etiam se hodie * militem.*

In veteribus libris erat plenius. *spes etiā se hodie tam interit in militem* Corrigo: *Propter huncce spes etiam hodie jam interit in militem.* Sensus plenus, & planus. Sc. *Eo mihi.*

Eo mihi amare fero suppliciū dănis ad amicā meā.

Lego; *Ego mihi amore fero.* Vel *amare* est Græcismus, valetque, τῷ ἐρᾶν. (ce, gaudeam.

PH. *Vin' tu amplectar, & saviū de?* ST. *quidvis fa-*

Veteres libri habent constanter, *Vin' te amplecter.* quod rectissimum est: nam Priscianus docet *Amplectari* veteres pro *Amplexari* extulisse.

Quî (malum) bella aut faceta es, quæ ames hominem istiusmodi.

Veteres libri, *hominẽ istimodi.* Quod Plauto nostro dignius. Atque hic mihi finis: tu, benigne Lector, si offendi, quod mirum non esse debet in tam asperâ & salebrosa Antiquitatis viâ, errorem mihi meum & lapsum humaniter condona.

ADMONITIO.

Amphitr. Sc. *Qui me alter.*

ME. *Clarè advorsum fabulabor, hic auscultet quæ loquar,*

Igitur magis modum in majorẽ in sese concipiet (metum.

Locus corruptus, & scio quid de eo olim pronuntiaverim in Critico, sed nunc alia mihi mens, putóque veram lectionem esse.

Igitur magis modo immaniorem in sese c.m.

Pag. 30. *Graxo* scrib. *Graco.* Adde deinde post Κράζω. Hinc *Graculi* dicti.

Pag. 90. lin. 1. *Apolog.* scrib. *Florid.*

Pag. 96. ubi disputo de diis medigrumis, & à *Gruma* deriuo, nũc muto sententiã, & malo à *Grumus.* Nam *Medigrumus*, & *Mediocris* ad verbũ planè eadem sunt: ut enim *Grumus* veteribus locum editiorem significabat, ita & *Ocris.* Ergo *Medigrumi*, & *Mediocres* qui inhabitant medium istũ locũ: & ita eleganter dii vocantur, quâ ratione Olympus mons pro cœlo usurpatur. Habitacula verò Deorum per sexdecim cœli regiones distincta vide apud Mart. Capellam lib. 1. de Nupt. Philol. & Mercurii. atque hinc liquet cur alii *superi*, alii *medigrumi*, sive *mediocres*, sive *medioxumi*, alii *inferi.*

PETRO

RVPICI SIGNATORIO,

nunquam meo, olim tamen quasi-meo. S. D.

APeriam tibi dolorem meum justissimum, quem nuper, ut Poëta loquitur, fronte serenabam. O facinus indignum, & ab amico homine non amicum! Tune ut illuseris tam proteruiter famæ meæ, & clàm apud alios suggillâris, coràm amici speciem mentitus? Ah! quàm mihi pectus scindit vel sola recordatio! Et, fidem tuam appello, si ea ulla, conscientiamque rogo, hoccine verum? deinde, si maximè verum esset, hoc ego de te unquam ullo modo promerui, qui te tam sincerè, tam ardenter amavi, ut fratrem frater non possit magis? Quod certè os istud tuum, quo sanctissimum amici apud me toties nomen, quo fratris usurpare ausus es, re ipsa nihil minus quàm amicus, quàm frater, immò infestissimus inimicus? Dic, obsecro, itáne tibi res parui momenti visa fuit ludere de famâ alienâ, ne dicam amici? Nihil inquis legisse me præter Scholiastas Græcos, reliqua ferè tua esse, quæ in Commentario Lycophroniano, & Spicilegio Theocritico: tuum mihi nomen omnes debere paginas implere. Ergo ego miser certè & fatuus, qui quinquennium jam Literarum studio impendi, si non cum bonæ valetudinis dispendio, at periculo certè maximo, ut tãto scilicet tempore nihil nisi Grammaticorum Scholia triuisse dicar. Atque eruditionis quidem & ingenii laudem mihi detrahi facilè patior, tenuitatis meæ conscius: sed plagii me insimulari, id verò pati nec possum, nec debeo; neque quisquam, qui ingenuus haberi velit, & sit. Parturis & Anticriticum, quo errores meos sis refutaturus, & vindicias facturus. Quod ipsum etsi animi iniqui certissimum sit indicium; prome tamen, quæso, gratiam habebo, & Minerval dabo novo Doctori Quinquatribus. Prætereà Plautinas has Curas mera glossemata mortuaria dictitas. Sint sanè, quod fortassè verum est, cur non in os hæc mihi, cum legeres antè penè quàm scribseram? Si amicus eras, ita te facere æquum fuerat, non autem apud alios traducere. Itaque nunc à te expeto,

ut hæc ad Plautum quæ diversorum judicio commisi, tu unus omnia & singula (si quid tibi in tanto capite cerebri) examines: nemo poterit id acriùs facere, cùm inimicus mihi sis, ideoque nihil amori daturus, qui judicii rectitudinem interuertere plerumque solet; quæ enim viri magni erunt dissimulaturi, tu videbis, & obelo configes. Ejus vicem, si deerit, lingua tibi abundè præstabit, quæ ad illius instar probè est acuminata, addo etiam, veneno Calumniæ imbuta. Iam illud quid esse dicam, quod libris me tuis aliquando uti gloriatus es? Fateor, non sum re adeò lautâ, ut emere omnia possim, itaque cum tibi hoc per Fortunam liceat, noli mihi paupertatẽ meam tacito quodammodo conuitio objicere. Quæso te, per amorẽ istum quo nuper te prosequutus sum, ne supercilium tolle, si Fortuna tibi blandior opes plenâ manu dederit. Quin potius illud Demetrii cogita. οὐ μόνον τὸν πλοῦτον τυφλὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁδηγοῦσαν αὐτὸν τύχην. *id est, tam indignis eas quàm dignis obtingere. Sed quid feceris tute vide. Ego dolorem simul & innocentiam hâc epistolà testari volui. Intereà manet manebitque altâ mente repôstum. Amicitiam, quod per præcones olim factitatum, palàm renuntio. Vale, ut meritus es.*

IOANNES MEVRSIVS

Olim tibi affectu frater, nunc quem effecisti ut essem.

INDEX

INDEX
Rerum & verborum in hoc Curarum Plautinarum Commentario.

A

B

Frigdus

M

N

O

Tacio,

Quid

FINIS.

IOANNIS MEVRSI.

EXERCITATIONVM CRITICARVM

Pars Secunda.

In quâ

Animadverſionum Miſcellarum
Libri Quatuor, quibus Scriptores varii
caſtigantur illuſtranturque, maximè
Arnobius & Feſtus.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officinâ Ludovici Elzevirii.
ANNO cIↃ. IↃ. XCIX.

Prudentissimis, Spectatissi-
misque Viris,

D. THEODORO LEEWIO,
Canonico S. Salvatoris.

D. PETRO LEEWIO in Curiâ ultrajectinâ Consilario, & supremo capitalium rerum Quæstori.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

ANimadversiones Miscellas cum edere apud animũ statuissem, Viri Prudentissimi, vestri nominis auspiciis id mihi facere visum. Caussæ non diu erant quærendæ, quippe in promptu & multæ satis, & magnæ. Certè, si verum fateri velim, cũ multùm quæsiuissem, nõ reperîssem quibus magis essem obnoxius. Tanta enim vestra in parentes meos & meipsum beneficia, non à vobis duntaxat, verùm etiam parentibus olim vestris, jam à pluribus annis exstant, ut nullo unquam tempore paria facere queamus. Postquam autem beneficiorum acceptorum memoriam non amittere, verbisque gratias agere, est quodam-

Prudentiſſimis, Spectatiſſimiſque Viris,

D. THEODORO LEEWIO, Canonico S. Salvatoris.

D. PETRO LEEWIO in Curiâ ultrajectinâ Conſilario, & ſupremo capitalium rerum Quæſtori.

IOANNES MEVRSIVS S. D.

ANimadverſiones Miſcellas cum edere apud animũ ſtatuiſſem, Viri Prudentiſſimi, veſtri nominis auſpiciis id mihi facere viſum. Cauſſæ non diu erant quærendæ, quippe in promptu & multæ ſatis, & magnæ. Certè, ſi verum fateri velim, cũ multùm quæſiuiſſem, nõ reperîſſem quibus magis eſſem obnoxius. Tanta enim veſtra in parentes meos & meipſum beneficia, non à vobis duntaxat, verùm etiam parentibus olim veſtris, jam à plurimis annis exſtant, ut nullo unquam tempore paria facere queamus. Poſtquam autem beneficiorum acceptorum memoriam non amittere, verbiſque gratias agere, eſt quodam-

modo solvere; quid aliud facio, quàm quod callidi captatores solent, qui cùm non solvant tamen, id student ut soluisse videri possint. Verùm enimverò in hoc ab illis differo, quod posteà debere se quicquam negent, ego autem ad exitam usque ætatem debitum meum vel ultrò profitebor. Hoc temporis itaque, quando aliud in me non est, habete ingenioli mei qualemcunque fœtum, observantiæ erga vos animique debitum agnoscētis testimonium. Vestrum erit benignè hunc excipere, & adversus malignos quosdam veteratores authoritate vestrâ defendere: vel potius, ne, qui gratificari studeam, onus molestissimum imponam, ipsemet mihi vindex ero, omnes istos æstimando (ut ille inquit) unius assis. Ita nullus vobis labor incumbet, & mihi munusculi hujus, quod offero, gratia constabit. Valete Viri Prudentissimi Spectatissimique, & me, quod facitis, amare pergite. IX. KL. April. clↄ. Iↄ. xcix.

IOANNIS MEVRSI ANIMADVERSIONVM MISCELLARVM LIBER I.

Cap. I.

Mos in vetere Ecclesiâ adnotatus. *Lector. Pronuntiator. Sacri apices.* Κεφάλαι. *Pulpitum. Manuale. Lectionarius. Lectrum.* Ἀναλόγιον. Ætas ei muneri apta; itẽ electio solẽnis. Castitas profitenda, aut uxor ducenda, eáque virgo. Contra facienti quæ pœna. Etiã secundę nuptiæ licitæ, non tertiæ.

CENSORES imitabor, & ut illi in condendo lustro à bono nomine ordiebantur, ita ego in Animadversionum his libris à more vetere, qui in Ecclesiâ servatus, nobisque à majoribus in manus traditus, scribendi initium faciam, QVOD BENE VERTAT. Hodiè ante concionem videmus Auditorum animos prælectione capitum quorundam è sacris Bibliis ad attentionem præparari, qui mos ut laudatissimus, ita peruetustus. Animadverto apud Cyprianum lib. II. epist. v. *Merebatur talis clericæ ordinationis ulteriores gradus, & incrementa majora, non de annis suis, sed de meritis æstimandus, sed interim placuit ut de officio lectionis incipiat, quia & nihil magis congruit voci, quæ dominum gloriosâ prædicatione confessa est, quam celebrãdis divinis lectionibus*

 perso-

personare post verba sublimia, quæ Christi martyrium prolacuta sunt. Et quorum id munus, *Lectores* aut etiam *Pronuntiatores* dicti. Isidorus Orig. lib. VII. cap. XII. *Generaliter autem Clerici nuncupantur omnes qui in Ecclesiâ Christi deserviunt: quorum gradus & nomina sunt hæc. Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus.* Posteà. *Lectores à legendo, Psalmistæ à psalmis canendis vocati sunt. illi enim prædicant populis voluntatem Dei, & quid sequantur: isti canunt, ut excitet ad compunctionem animos audientiũ: licet & quidam lectores ita miserabiliter pronuntient, ut quosdam ad luctum lamentationesq; compellant. Iidem etiam Pronuntiatores vocantur, quia populo annuntiant. Tanta enim & tam clara erit eorũ vox, ut quamvis longè positorum aures adimpleat.* Hieronymus etiam in epistola quâdam ad Sabinianum Diaconum meminit hujus lectionis, cum ait. *Oriebatur tibi, ut posteà didici, sol inuito; exanguis, marcidus, pallidus, ut suspicione omni careres. Euangelium Christi quasi Diaconus lectitabas.* Ex quo loco videri alicui possit ad Diaconos pertinuisse, cùm tamen *Lector* & *Diaconus* diversi planè fuerint, ut patet ex Isidoro, & Tertulliano, qui libro Adversus Hereticos cap. XLI. disertè distinguit. *Nusquã faciliùs proficitur, quã in castris rebellium, ubi ipsum esse illic promereri est. Itaque alius hodiè Episcopus, cras alius: hodiè Diaconus, qui cras Lector: hodiè Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis sacerdotalia munera injungũt.* unde acutus lector colligat, digniores fuisse Diaconos, quod & satis suggerit Codex Iustinianeus lib. I. Tit. III. & Theodosianus lib. XVI. Tit II. item

Novell.

Novell. Constitt. VI. XVI. CXXIII. Canones etiam Apostolici, ubi in enumeratione preponũtur. Nam quod Isidorus postponit, nihil turbat, invertit enim omnem sacrorũ munerum ordinem, & à minimo orditur. Multa autem Lectorum mentio apud sacros Scriptores, item in veteri lapide.

ATTIO. PROCVLO
LECTORI
FILIO. DVLCISSIMO
QVI. VIXIT. ANN. XVIII
M. VIII. D: VII
FABIA. SECVNDA
CONTRA. VOTVM. MENSAM
POSVIT. B. M.

Codex Theodosianus loco citato *Lectores divinorum apicum* nominat. *Divinos apices*, (quod facile cujuis videre) intelligit divinam scripturã: sed monendum obiter est, ne quis eos confundat cum Sidonii *sacris apicibus*, quibus ille Imperatorias literas designat, lib. I. in epistolà quâdam ad Heronium. *Egresso mihi Rhodanusiæ nostræ mœnibus publicus cursus usui fuit, utpote sacris apicibus accito*. & alibi non semel. Erant verò plures, & munus per vices certis quisque diebus obibant. Clarè colligas ex Sulpitio, lib. de vità D. Martini. *Nam cum fortuitò Lector, cui legendi eo die officium erat, interclusus à populo defuisset, turbatis ministris, dũ expectatur qui non aderat, unus è cirumstantibus sumpto psalterio, quem primum versum invenit, arripuit.* Vocabantur porrò etiam hi Lectores Κράκται, sed tantum in Imperatoris coronatione. Codinus lib. de Offic. Constant. Καὶ οἱ ἀναγνῶσαι, ὡς ἐξ ἔθους παλαιοῦ κράκτας

ἐν ταῖς τοιαύταις ὀνομάζουσι πανηγύρεσι καὶ τελεταῖς. Liber quo egebant, *Lectionarius* dicebatur. Iuo Carnotensis lib. III. de Consecrat. Episc. & Cler. *Quæ ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, id est, sacramentorũ liber, lectionarius, antiphonarius, baptisterium, computus, canones pœnitentiales, psalterium, homiliæ per circulum anni in dominicis diebus, & singulis festivitatibus apta*. Pluteus in quo lectionarius ponebatur *Lectrum, Pulpitum, Manuale*, in Græcis Ecclesiis ἀναλόγιον nuncupabatur. Isidorus in Glossis. *Lectrum, analogium, super quo legitur*. Item alibi. *Pulpitum, analogium, lectrum*. Glossæ H. Stephani. *Manuale*, ἀναλόγιον. Codinus loco citato. ἔμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ᾽ οὗ ἐπίκειται ἅγιον εὐαγγέλιον. Iterum. Οὗτος τῆς παραστάσεως ἱσταμένης εἰς τὴν τῆς θύρας ἔσοδον, καὶ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ ἀναλογίου τεθέντος, ἀσπάζεται τοῦτον ὁ βασιλεύς. Vel etiam Ἀναλογεῖον. Suidas. Ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ βιβλία.

Mos autẽ in ecclesiâ Constãtinopolitanâ ut festo Nativitatis Domini, corã Imperatore starent in medio triclinio cum palliis, & suparis indusiati. Codinus loco citato. Οἱ δ᾽ ἀναγνῶσται μέσου τοῦ τρικλινίου κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιρριπταρίων αὐλῶν, φοροῦντες καὶ καμίσια ἐπάνω τῶν ἱματίων. Dixi de munere ipso: ut de ætate jam dicam ei aptã ordo postulat. Illa erat plena pubertas; itaque in Novellis invenio. *Nemo lectoribus connumeretur, qui minor* XVIII. *annis fuerit*. Ergo Attius Proculus, cujus paullò antè in Inscript. Vet. mentio, recenter tum ad id lectus fuit. Solennis verò ordinatio quæ extiterit, egregiè intelligitur ex his verbis Cõcilii Carthaginensis quarti, cap. VIII. *Lector cum ordi-*

ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans ejusdem fidem, ac vitam, atque ingenium: post hac spectante plebe tradat ei codicem, in quo lecturus est, dicens. ACCIPE. ET. ESTO. RELATOR. VERBI. DEI. HABITVRVS. SI. FIDELITER. ET. VTILITER. IMPLEVERIS. OFFICIVM. TVVM. PARTEM. CVM. EIS. QVI. VERBVM. DEI. MINISTRAVERVNT. Itaque ad id munus adscito aut castitas profitenda, aut ducenda uxor. In Concilio Carthaginensi III. cap. XIX. *Lectores cum ad annos pubertatis veniunt, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.* Et quidem virgo; nam si viduam duxisset, aut repudiatam, ad majorem in Ecclesiâ gradum provehi vetabatur. Patet ex Novellarum Constit. CXXIII. *Si lector secundam uxorem duxerit, aut primam quidem, sed viduam, aut divortio separatam à viro, aut legibus, aut sacris interdictam canonibus: non amplius ad alium ecclesiasticum gradum procedito. Et si quocunque modo ad majorem gradum provehatur, dejiciatur ab eo, & priori restituatur.* Quæ eadem etiam Constit. VI. leguntur. Item apud Iuonem Carnotensem lib. III. de Continentiâ clericorum. *Uxorem ducere virginē cum benedictione sacerdotali permittuntur: nō autem viduam, aut repudiatam, quia propter hoc deinceps nec ad subdiaconatum provehi poterit.* Licebat etiam secundas nuptias cōtrahere, ut liquet ex verbis citatis Constit. CXXIII. item VI. cum hâc tamen pœnâ, ne altiorem gradum sperare auderet. Tertiæ verò omninò illicitæ. Constit. VI. *Sed non & ad tertias veniat nuptias, satis est enim, si ad nuptias veniat.* Hæc de Lectoribus Ecclesiasticis mihi observata, quæ non omnibus ingrata fore spero.

Cap. II.

Sanguis pro damno & pecuniâ. *Castellamenta Lucanica.* Pultes lucanicis circundari solitæ. *Labes* imbris, pluviæ. Arnobius emẽdatus, & illustratus.

LOcus est apud Arnobium corruptus lib. II. pag. 74. *Exercerent avidum atque injustissimum fœnus, & miserorum è sanguine supputandi se angerent insaniâ: millibus possessionum semper producerent fines.* In Romano exemplari erat. *supputandis augeret insomnia.* Puto rectè emẽdari posse. *supputandis angeret insomnia millibus: possessionũ s. p. f.* Sensus est. Idcirco animas misit ut exercerent injustissimum fœnus, & supputandis è miserorũ sanguine millibus angeret (se eas) insomnia? Id est, noctes atque dies id cogitarent, quopacto millia multa nummũ per fas per nefas coacervare possent. Porrò hoc levi brachio non transmittẽdum, quod *sanguis* hic pro damno ponitur, recõdità notione. Donatus ad Phorm. Act. I. Sc. I. *Damnum, & sumptũ, sanguinem nostrum dicimus.* Sub damno autem cõprehenduntur opes & pecuniæ, itaque huc pertinent illa Artemidori ὀνειροκριτικῶν lib. I. cap. XXXV. Αἷμα ἐμεῖν πολὺ, καὶ εὔχρουν, καὶ μὴ διεφθορὸς, ἀγαθὸν πένητι. προσκτῆσιν γὰρ σημαίνει καὶ περιουσίαν χρημάτων. ὅτι τὸν ἴσον λόγον ἔχει τῷ αἵματι τὰ ἀργύρια. Apomasar quoque ἀποτελεσμάτων cap. CII. sanguinem aurum & facultates significare dicit. Idem Arnobius pag. 75. *Ut spirulas & botulos facerent, isicia, castellamenta Lucanica.* Vocat *Lucanica castellamẽta,* quia pultes iis circundabantur, & quasi muniebantur.

tur. Licet id colligere & ex Martiale:

Filia Picena venio Lucanica porca,

Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Ergo Lucanica, tanquã urbem murus castellâque, pultem circundabant, coronabantque. Et hæc ipsa sine dubio intellexit Plutarchus in Sympos. Quæstion. cum inquit. Διαπλάσαι μελίπηκτον εἰς σχῆμα πόλεως. Rursum in Afro nostro lib. v. pag. 180. *Jupiter (inquit) in taurum versus, concubitum matris suæ appetivit: ut expositum suprà est, nominibus his tellus & labens pluvia nuncupatur.* Validè vereor ut scripserit, *& labes pluvia n.* Scioli isti librarii non intelligẽtes φθάνειν, tam bellè nobis, ut videbatur, correxerunt. Infrequens verò hæc ejus vocis notio, pro casu & lapsu; sic paullò post. *Cum deorum criminibus labem imbris è cœlo, & telluris significare madorẽ.* Ac nescio an à veterum aliquo habeat, an potius à sui ævi soloecismo. Fortassè ex isto Ennii VIII. Annal. apud Diomedem lib. I

Certare abnueo, metuo legionibus labem.

Nam *Cadere* dicuntur in bello qui inferiores fiunt: etsi non eam inficias ìò *labem* in isto Ennii etiam pro ignominiâ & dedecore, quod illos manebat si victi essent, accipi posse. Sed hæc satis.

Cap. III.

Prægustatorum duo ordines. *Prægustator.* Ἐδέατρος. Cujus id munus. *A potione. Cocistro.* Prægustatorũ procurator. Festus emaculatus.

Prægustatores apud veteres fuisse docuit jã olim ad Tacitum Lipsius, quibus ego alia adstruam ipsi

ipsi non observata. Plinius lib. XXI. cap. III. *Namque apparatu belli Actiaci gratificationem ipsius reginæ Antonio timente, nec nisi prægustatos cibos sumente, &c.* Hieronymus in epist. quâdam ad matrē viduam. *Erit tibi inter viros matronasque convivium; spectabis aliena oscula, prægustatos cibos.* Iustinus lib. XII. *Philippus ac Jollas prægustare ac temperare potum regis soliti, in aquâ frigidâ venenū habuerunt, quàm prægustatæ potioni jam supermiserunt.* Quem locum indicavit mihi amicus meus Eitzo Tiarda. Fuerunt autem prægustatorum duo ordines; ille superior, hic inferior. Superioris erant, qui in mensâ; inferioris, qui in coquinâ. Et superioris iterum duo ordines; nam hi cibum, illi potum explorabant an non veneno essent infecti. Qui cibum, καὶ ἐξοχὴν *Prægustatores* dicebantur. Glossæ. Προγεύστης, *Prægustator*. Item *Prægustat*, προγεύεται. Lapis vetus.

TI. CLAVDIO. TI. AVG. LIB. ARRIO.
CLAVDIANIANO. SCRIB. LIBEL
TI. CLAVDIVS. FLAMMA. CLAVSVS. TI
AVG. PRÆGVSTATOR. FRATRI. PIISS.
ET. FIDELISSIMO. FEC.

Græcis Ἐδέατροι nuncupabantur. Suidas. Ἐδέατρος, τὸ μὲν ὄνομα ἑλληνικόν. ἡ δὲ χρεία περσική. ἦν δὲ προγεύστης τοπρῶτον, καὶ προήσθιεν τοῦ βασιλέως εἰς ἀσφάλειαν. Quæ totidem verbis habes apud Etymologicographum. At qui potum explorabant, *A potione* vocabantur. Lapis vetus.

M. VLPIO. AVG. LIB.
PHAEDIMO. DIVI. TRAIANI. AVG.
A. POTIONE

Item alius.

TI, CLAVD, AVG, LIB
GRATIO, LIVIAE
AVG, SER, A POTIO
NE, S' T' T' L'

Et in aliis duobus idem invenire est. Delecti ad id munus spadones. Colligo ex isto Taciti loco Annali XII. sub finem. *Ejus mulieris ingenio paratum virus, cujus minister è spadonibus fuit Halotus, inferre epulas & explorare gustu solitus.* Confirmant conjecturam meam, quod etiam aliàs spadonum ministeria in conviviis frequentia. Iam ut de inferiori ordine dicam restat. Ejus erat in coquinâ an esculenta bene essent condita ex gustu judicare. Exemplum apud Arnobium lib. IV. *Per humani generis coquinas currit, inspiciens & explorans quibusnam lignorum generibus suis ardor in foculis excitetur: habitudinem fictilibus contribuit vasculis, ne flammarũ dissiliant vi victa: curat ut ad sensum palati suis cum jucunditatibus veniant rerum incorruptarum sapores, & an ritè pulmenta condita sint experitur, atque pragustatoris fungitur officio.* Ita enim postrema illa corrigenda ostendi in Critico Arnob. lib. IV. cap. I. Atque ex hâc re etiam Martialis capiendus lib. XIV. Lemm. CCXX.

Non satis est ars sola coco, servire palato.
Namque cocus domini debet habere gulam.

Et hi *Cocistrones* nominabantur. Observo ex Isidori Glossario, in quo ista lego. *Cocistro, pragustator cocinæ.* vbi *cocinæ* scriptum est pro *coquinæ.* vtrique porrò huic ordini constituti *Procuratores.* Clarè ostendit Lapis vetus.

DIS MANIBVS
TI. CLAVDI. AVG. LIB
ZOSIMI. PROCVRAT
PRAEGVSTATORVM
CLAVDIA. ENTOLE. CONIVNX
VIRO. BENEMERENTI
ET. CLAVDIA. EVSTACHIS
PATRI. PIENTISSIMO

Quibus verò id munus incubuerit dicere non possum certò, sed conjectura est ad τοὺς ἐδεάτρους pertinuisse, nã illi posteà etiam toti rei coquinariæ præfecti fuerunt. Suidas loco citato. Ὕστερον δὲ ἐνομίσθη ἐδέατρον καλεῖν τὸν ἐπιστάτην τῆς ὅλης διακονίας καὶ παρασκευῆς. Etymologici auctor. ἐδέατρος, ὁ τῶν διδύμων (rectè ἐδωδίμων Sylburgius emendat) καὶ τῆς τοιαύτης παρασκευῆς ἐπίσκοπος. Eustathius ad Odyss. α, & ξ'. ἐδέατρος προγεύσης βασιλέως, ἐπιμελητὴς δείπνου. Eadem Hesychius in suo Lexico. Festus. *Edeatre, qui præsunt regiis epulis, dicti* ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων. Scribo. *Edeatri.*

Cap. IV.

Arnobio phrasis asserta, lux data. *Frumen, Fruma*, pro *Forma*. *Frui*, pro *Edere*, ἀρχαϊκῶς. Saliorum carminũ obscuritas. *Tharsomenos. Precula. Crepa. Alumetoni Forba. Febra. Fibra.* Festus correctus.

ARnobio adferam phrasin peculiarem, quam olim ei ereptum iui injuria. Locus est lib. VII. *Quia generis certi hostias certis jus est consecrare numini-*

minibus, certaq; & supplicameta præstari. Volui ejicere τὸ *et*, sed perperàm: ter ita loquitur Afer noster uno hoc libro. Statim enim subnectit. *Et quæ iterū causa est, ut generis certi hostias certis jus sit consecrare numinibus, certaque & supplicamēta præstari?* Deinde infrà. *Deque vestro numine vestrâque & religione tractetur*, &c. Sic in vetere Inscriptione.

M. AVRELIVS. ALEXANDER
AVG. LIB. AB. EPISTVLIS
GRÆCIS. SE. VIVVS. FECIT
SIBI. ET. SVISQVE
LIBERTIS. LIBERTABVS
POSTERISQVE. EORVM

Et in plurimis aliis, quas videre est in præclaro illo Inscriptionum Antiquarum Thesauro, ante decennium apud nos excuso beneficio Amplissimorum Academiæ hujus Curatorum. Est alter locus ejusdem Arnobii eodem libro. *Quid sit illa, quid frumē, africia, quid gratilla, catumeum, consplium, cubula?* Lego. *Q. fritilla.* De quâ voce magnus Scaliger ad Varronem. Sed potestne τὸ *frumē* rectum esse? nam sequitur, *ex quibus duo, quæ prima, sunt pultium nomina* Iā *Frumen* dicitur summa gulæ pars, à *Fruor*, quod veteribus illis non ἀπολαύειν sed ἐσθίειν significabat. Donatus ad Terentii Eunuchum Act. IV. Sc. VII. *Frui autem est vesci, à frumine quæ est summa pars gulæ: à quâ re etiam his quæ nec cibo nec poculo sunt. frui dicimur καταχρηστικῶς. Ut pote rebus venereis, & delectatione odoris, visus, auditus, & cæteris.* Vide eundem Adelph. Act. V. Sc. VIII. & Phorm. Act. II. Sc. II. Iuvenalis ita loquitur.

Exul

Exul ab octavâ Marius bibit, & fruitur, dis Iratis. ——

Et sanè ab eâdem etymologiâ *Fructus* & *Frumentum.* Sed ut sententiam super hoc loco meam proferam non, ut olim, dubitanter aut timidè; sciendũ *Frumen* heic poni pro *Fruma* (nam utroque modo efferebant, ut *Rumen, Ruma.*) *Fruma* verò pro *Forma* (quæ erat puls ex melle, & milio, teste Festo.) transposito *R* & *O.* in *V.* ἀρχαϊκῶς mùtato. Deprompta autem vox è Saliorum carminibus, (sicut & reliquę quę sequuntur) quę adeò etiam olim obscura, ut vix ipsis sacerdotibus intelligerētur. Atque obscuritatis quidem istius testis mihi Quintilianus lib. I. cap. VI. *Nec utique ab ultimis & obliteratis repetita temporibus; qualia sunt, Topper, & Antigeriò, & Exanclare, & Prosapia, & Saliorum carmina, vix sacerdotibus suis satis intellecta.* Similis omninò literarũ transpositio commutatióq; in *Precula*, quod pro *Pergula* usurpavit Tinca Placentinus, etsi ab Hortensio propterea reprehensus; & *Tharsomenus*, quod veteres multi dixerunt pro *Thrasumenus*, ut testantur idem Quintilianus lib. I, cap. V. & Cicero in Bruto. Tale est *Capra, Crepa. Crane, Carna. Alumeton* pro *Laomedon*, quod malè apud Festũ *Alumento* legitur, nec causa erat, cur *Laumento* vir magnus vellet: *A* & *L* transponũtur, & *T* pro *D.* antiquâ ratione scribendi, item *V* pro *O. Forba* (ita legendum apud Festum, non *Forbea*) *Febra.* pro quo postea *Fibra* dixerunt, ut cognoscimus ex Servii loco à Scaligero ibi citato. *O* mutatur in *E*, ut *Homo, Hemo. Holus, Helus. Apollo, Apello.* Hæc mea sententia de obscurissimo isto loco, quam propono au-

no audacter; sed hactenus, si eruditus & serius Lector probabit.

Cap. V.

Spes *Aëria*. *In ordinem redigere*. *Ordinarii* homines. Ἐγκύκλια. Fures *Canacheni*. Κανάξαι. Arnobius illustratus.

ITerum Arnobio doctissimo Scribtori operam dabo, sed saltuatim duntaxat. Lib. II. *Neque illud obrepat, aut spe vobis aëriâ blandiatur, quod à sciolis nonnullis, & plurimum sibi arrogantibus dicitur.* Quo loco quæ spes *Aëria* sit nonnemo, credo, ignorabit: ego certè hæreo, & puto esse cassam ac inane; quomodò Poëtæ *aërium inane* dicunt; vel, quod eodem recidit, incertam & ἀόρατον, nam iidem invisibiles nebulâ involutos, aut, ut Græci loquerentur, ἠέρα ἑσσαμένους incedere faciunt. Lib. IV. *Magistratum in ordinem redigere, Senatorem aut convitio prosequi, suis esse decrêstis periculosissimum pœnis.* vbi *In ordinem redigere* peculiaris phrasis, & digna valdè notatu; pro contemptui habere, & vilipendere. Livius lib. XXX. *Tribuni plebis in ordinem redacti.* Lactantius lib. De Opificio Dei cap. XIII. *Quorum qui est maximus, quoniam illum sicut in manu discerni à cæteris opus non erat, ita in ordinem redactus est, ut tamen ab aliis magnitudine, ac modico intervallo distare videatur.* Plinius lib. I. epist. XXIII. *Plurimum refert quid esse tribunatum putes: inanem umbram, & sine honore nomen, an potestatem sacrosanctam, & qui in ordinem cogi ut à nullo, ita ne à se quidem debeat.* Item lib. II. epist. VI. *Illa ergo reprimenda, illa quasi*

in ordinem redigenda est, si sumptibus parcas. Atque in ordinem redacti *Ordinarii homines* nominabantur. At *Ordo* intelligebatur eorum qui litium causâ Prætorem adibant. Festus. *Ordinarium hominem Oppius ait dici solitum scurram, & improbum, qui assiduè in litibus moraretur, ob eamque causam in ordine staret adeuntium prætorem.* Ex quibus verbis apparet proverbii istius origo. Vel potest ἑλληνισμὸς videri, quia Græci τὰ ἐγκύκλια etiam res obvias & viles nuncupant. Dinarchus κατὰ πολυεύκτου. Ἀνθρώπου καὶ μισθωτοῦ καὶ πάντα τὰ ἐγκύκλια ἀδικήματα ἠδικηκότος. Quod exemplum Priscianus citat lib. XVIII. Aristoteles Politicorum α΄. Ἐκεῖ γὰρ λαμβάνων τὶς μισθὸν ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας. Idē β. Ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τούτοις μάλιστα προσχρώμεθα οἷς πλεῖστον προσχρώμεθα πρὸς τὰς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. Et passim apud alios authores. Age verò, tertium adducamus locum, numero enim Deus impare gaudet, ut ait ille. Lib. VII. *Quæ ad ultimum fures, & obserata pandentes tenebrarum obscuritate canacheni.* ubi *Canacheni* iidem sunt qui fures, nam utitur Arnobius libenter synonymis. Sumpta autē vox à Græcis; qui Κανάξαι & Ἐκκανάξαι pro *Evacuare* & *Exinanire* ponunt. Iulius Pollux lib. X. cap. XXIII. Τὰ μέντοι κάνασρα φυλλώδεις τινὲς πινακίσκοι εἶναι δοκοῦσιν, ἀφ' ὧν καὶ τὸ ἐκκενῶσαι, ἢ ἐκπιεῖν, κανάξαι λέγουσι, καὶ ἐκκανάξαι. Iamne intelligis lector obscurissimorum locorum trigam? Arbitror.

Cap.

Cap. VI.

Homo, καθ' ἐξοχὴν pro viro. *Logi*, pro sermonibus ridiculis. *Incrementum*, pro ὑπερβολή. *Ingens*, pro *Gravido*. Πολυάνδρειον. Arnobius correctus, & illustratus.

PErgam in Arnobio. Legitur pag. 17. lin. 19. *Aut si malum consilium est aggredi nos vi, emittant aliquod indignationis signum, per quod esse liquidum cunctis possit, invitissimis nos eis habitare sub cælo.* In Romano codice erat *indicationis signum.* Inde elicio, *vindicationis signum.* Orta menda ex scriptionis compendio. Pag. 38 lin. 5 *Imò quia hæc omnia & ab ipso cernebant geri, & ab ejus præconibus, qui per orbem totum missi beneficia patris & munera dîs hominibusq; portabant.* Locus corruptissimus. Rom. cod. habet, *beneficia patris & munerandis animis hominibusque portabant.* Clara correctio mea. *Beneficia patris munerandis & fœminis hominibusque portabant.* Id est, utrique sexui, & fœminis, & viris: Nam *Homo* κατ' ἐξοχὴν pro viro ponitur. Sic in S. Scripturâ Genes. cap. 11. *Quamobrem relinquet homo patrem suū, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne unâ.* Plautus Cistell. Sc. *Nisi quid mihi.* Halisca Lampadiscum & Phanostratam compellans.

— *mi homo, & mea mulier, vos saluto.*

Et memini in Iure nostro alibi legere, sed locus nō succurrit. Sequitur in Arnobio, eâdem paginâ, lin. xv. *Magis vos incredulos faceret vis tanta virtutum, aut apprehendere locum fortasse possetis (quod videretur esse simillimum veri) & incrementa rebus*

apposita, & inditas scriptis & commentariis falsitates. Locus depravatus, luxatus, mutilus. Restituo. *v.t. virtutum, aut ut logum apprehendere fortaßè possetis, quod videretur esse simillimum veri, &*, &c. Est verò heic *Videri* non, δοκεῖν, sed ὁρᾶσθαι, & *Incrementa* item appellat, quæ Græci τὰς ὑπερβολάς. Iam ex *locum* feci *logum* sensu flagitante. Appellantur autem *Logi* etiam à Latinis sermones deridiculi. Pag. 40. lin. 20. *Enimverò dissoluti est pectoris in rebus seriis quærere voluptatem: & cum tibi sit ratio cum malè se habentibus atque ægris, sonos auribus infundere dulciores, non medicinam vulneribus admovere*. Scribo, *eum tibi sit oratio*. Repete, sis, præcedentia, & videbis facilè. Transeo ad lib. VII. pagg. 219. & 222. *Ingentes scrofæ*, non aliæ sunt quam gravidæ, etsi olim cum quodam *incientes* maluerim. Græcissat Arnobius, quod ei non insolens, nam Μέγας eâdem notione apud Græcos. Callimachus Hymno in Iovem.

ἔνθα σ' ἐπεὶ μήτηρ μεγάλων ἀπεθήκατο κόλπων.

Plautus Pseudolo, Sc. *Exite*.

Nisi carnaria tria gradia tergoribus oneri uberi ho-
Mihi erunt, &c. *(die*

Nos quoque nostro idiomate efferimus de muliere pregnante. Sy is groot. Item, Sy is met den grooten buyck. Quod postremum planè isti Callimachio respondet. Lib. VI. pag. 190. *Polyandria illa Varronis quibus templis contegantur*. Πολυάνδειον, ut vox ipsa satis attendenti insinuat, idem quod sepulcrum multis commune, qualia vel peregrinis, vel familiaribus struebantur. Suidas. Πολυάνδειον. μνῆμα. τάφος. τὸ θρυλλούμενον παρὰ πολλοῖς ξενοτάφιον. Incertus Auctor apud ipsum. Ὁ δὲ γυαίνας ἐξεχῶσε

τῆς

τῆς πόλεως, καταλιπὼν αὐτὴν πολυάνδειον, καὶ πολυτελῆ τάφον, οὔπω τεθαμμένων τῶν ἐνῳκηκότων. Ælianus. Θάψαντες δὲ τοὺς νεκροὺς, εἰργάσαντο κοινὸν πολυάνδειον. Vetus Inſcriptio.

FORTISS. MIL. V. ET. XIX. LEG
QVORVM OPERA FORTITER
VETERA CASTRA DEFENSA SVNT
POLIANDRION.

Cap. VII.

Viarum muniendarum apud Romanos ratio. *Curatores* viarum. *Redemptores. Magiſtri* pagorũ, & *Magiſtræ*. Quis princeps id munus obierit. Siculus Flaccus emendatus. Chryſologus illuſtratus.

DEflectam ſemel ab Arnobio, ſed ſtatim reverſurus. Publicæ regales viæ publicè olim Romę muniebantur, conſtituti que ei rei *Curatores*, à quibus nonnulli etiam id munus redimebant, qui *Redemptores* ideò dicebantur. Vicinales autem quę de publicis in agros deflectebant, & ſæpè ad alias publicas tendebant, per *Magiſtros pagorum* muniebantur, quorum uxores *Magiſtræ pagorum* appellabantur: quod eò dico, ne quis ad feminas quoque id pertinuiſſe exiſtimet. Curatores ſive Redemptores pecunias à poſſeſſoribus ad muniendum exigebant; magiſtri pagorum autem operas: aut etiam ſingulis agris certa ſpatia aſſignabant unicuique poſſeſſori, quæ ſuis impenſis tueretur. Rem omnem hanc colligere animadvertereq́; eſt ex Siculo Flac-

co lib. De limitibus agrorum, cujus ea verba. *Nam sunt viæ publicæ regales, quæ publicè muniuntur, & auctorum nomina obtinent: nam & Curatores accipiunt, & per Redemptores muniuntur, in quarumdam* (lego *quarum etiam*) *tutelam à possessoribus per tempora summa certa exigitur. Vicinales autem viæ de publicis quæ divertuntur in agros, & sæpè ad alteras publicas perveniunt, aliter muniuntur per pagos, id est, per Magistros pagorum, qui operas à possessoribus ad eas tuendas exigere soliti sunt; aut, ut comperimus, unicuique possessori per singulos agros certa spatia assignantur, quæ suis impensis tuentur, etiam titulos finitis spatiis positos habent, qui indicent cujus agri quod spatium quis dominus tueatur.* A quibus postremis verbis petenda lux Chrysologo Serm. CLIV. *Sicut dominum prædiorum limitibus affixi tituli proloquuntur, ita nomina sæpè sanctorum merita indicāt, testantur insignia.* unde cognoscere est eum morem obtinuisse ad Martiani Augusti usque tempora, quibus ille Auctor vixit. Sed hoc ὡς ἐν παρόδῳ. Porrò magistri pagorum & redemptoris mentio qvoque in Fragmētis variorum de Limitibus. *Monumenta finalia non conjunguntur itineri publico, ei maximè quod autoris nomen obtinet, & per redemptores, & magistros pagorum munitur.* Primus magisterii pagorum munus obiit L. Bennius. Lapis vetus.

CERE

CERERI AVGVST
MATRI. AGR
L. BENNIVS. PRIMVS
MAG. PAGI
BENNIA. PRIMIGENIA
MAGISTRA. FECER
GERMANICO. CÆSARE. II
L. SEIO. TVBERONE. COSS
DIES. SACRIFICI. XIII. K. MAI

Cap. VIII.

Fores olim quomodò ornari solitæ, nempe sigillis deorum, aut bullis. *Antefixa. Antepagmenta.* Glossæ correctæ. Laurus in purgatione. *Robur* fœmin. antiquè. *Auger. Sel,* antiquè pro Sol. *Bu. Tu. Bat. Ta.* Nęvius emẽd. bis. *Axamenta. Anaxamenta.* Charis. correctus. *Cervinus.* ἐυμαρὶς. *Claxendix.* Signa in foribus clausis conchâ occultari solita: & cur id factum. *Exuerta,* Scoparum usus ad amolienda infortunia. *Deverra* dea. Ad puerperas contra Sylvani vim defendendas tria fieri solita. *Hieta. Hietare. Nancio.* Ditiores muceis sudorem abstergebant, pauperiores laciniis. *Nusciciosus. Ninguosus.* Isidorus correctus.

AD Festum quædam annotabo, sed pauca, quod necessè est post tantum ejus Castigatorem, virum incomparabilé, Ios. Scaligerum. Veteres Romani fores suas studiosè ornabant sigillis deorum,

vel fictilibus, vel æneis, vel inauratis, ut ex Livio. Vitruvioque ostendit Scaliger ad *Antefixa*. Sed & bullæ ad ornatũ adhibitę. Disco ex Plauti Asinariâ, Sc. *Quid hoc est negotii?* ubi ita Leonida loquitur.

Jussine in splẽdorem dari bullas has foribus nostris?

Cicero quoque in Verrinis accusat Verrẽ quod bullas aureas à valuis templi magnificentissimis abstulisset. Locus est Verrinâ VI. *Bullas omnes aureas ex his valuis, quæ erant & multæ & graves, non dubitavit auferre: quarum iste non opere delectabatur, sed pondere.* Hinc per metaphoram Persius Sat. V. *bullatas nugas* dixit, id est, bullis exornatas ad foriuminstar.

Non equidem studeo bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat. ———

Ea ornamenta *Antefixa* & *Antepagmenta* appellabantur, ut ex Festo est cognoscere. Apud eundem legitur. *Apor, apud.* ubi ἀρχαϊσμὸς est pro *Apur*. Victorinus de Orthographiâ. *Sed nos nunc & Adventum & Apud per d potius, quàm per r scribamus, Arventum, & Apur.* Et malè in Glossario est, *Ape,* παρά. Apud eundem in *Aqua*.

Funus prosecuti redeuntes ignem supergrediebantur, aquâ adspersi; quod purgationis genus vocabant suffitionem.

Adhibebant etiam Laurum. Vide *Laureati milites.*

Arbosem pro arbore antiqui dicebant, & robosem pro robore.

Corrigo, *pro arborem*, item *pro roborem*. Nam *pro* valet heic ἀντὶ τ͂, non ἀντὶ. Porrò hinc discimus veteres *Robur* fœminino genere extulisse.

Arculum appellant circulum, quem capiti imponebant,

nebant, ad ſuſtinenda commodius vaſa, quæ ad ſacra publica capite portabantur.

Idem in more ruſticanis mulieribus noſtris, quando aliqua vaſa capite ſunt geſturæ. Dicebatur etiã *Ceſticillus*, ὑποκεφαλιστικῶς ἀπὸ τοῦ κεστοῦ. Porrò ab arculo hoc circuli qui in ſacrificiis è farinâ fiebant, *Arculata* vocabantur.

Arcuma genus eſt plauſtri modici, quo homo geſtari poſſit.

Puto fuiſſe arcuatum ſuprà, atque inde nomen accepiſſe. Intellexerit hoc Tacitus Annal. xv. *Cum ad eoſdem cruciatus retraheretur geſtamine ſellæ, vinclo faſciæ quam pectori detraxerat in modum laquei ad arcum ſellæ reſtricto, indidit cervicem.* Aliæ editiones habẽt *Arcirma*. Hoc fuerit pro *Arcima*, ab arcẽdo: ut *Punicarna*, *Punicana*. *Scurtum*, *Scutum*. & talia, de quibus ad Plautum dixi. Conjici itaque poteſt Romanos ſi quem honoratiorem arceſſi juberent colloquii aut convictus cauſâ, honoris ergò hoc plauſtri genus miſiſſe quo veheretur.

Arſineum, ornamentum capitis muliebris.

utebantur eo umbraculi vicem ad arcendum ſolis æſtum: vox autem Hetruſca eſt, nam ea gens *Arſere* pro arcere & avertere dicebant.

Aſtu apud Poëtas aſtutiam ſignificat, cujus origo ex Græco ab oppido ἄστυ: in quo qui converſati aſſiduè ſint, canti, atque acuti eſſe videantur.

Athenę propriè ἄστυ dicebãtur κατ᾽ ἐξοχὴν, hinc *Aſtutos* appellatos volunt Grãmatici, quod Athenienſes eſſent verſutiſſimi. Plautus Moſtellaria, Sc. *Qui homo timidus.* *(ubi huc advenerit.*

TH. *Doctè atque aſtutè mihi captandũ eſt cum illo,*

Non ego illi extemplò ostendam meum sensum, mittam lineam.

Dissimulabo me horũ quicquam scire. T. *ô mortalem malum!*

Alter hoc Athenis nemo doctior dici potest,

Verba dari illi nõ magis hodiè quisquam, quam lapidi, potest.

Qui locus apprimè ad hunc accommodatus.

Augur ab avibus gerendóque dictus, quia per eum avium gestus edicitur.

Rectè à *gerendo*, nam vetustissimi *Auger* dicebant, ut ex Prisciano lib. 1. scimus, cujus hæc verba sunt. *Antiqui auger & augeratus pro augur & auguratus dicebant.*

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam à Sole dictam putant: quod ei publicè à populo Romano datus sit locus, in quo sacra facerent Soli. qui ex hoc Auselii dicebantur.

Quomodò Auselii à Sole? Clarè hinc colligere possumus *Sel* pro *Sol* à veteribus dictum, ut *Hemo, Helus, Apello, Pellio.* pro *Homo, Holus, Apollo, Pollio.* Romani *Aurelii* pronuntiabant, *S* in *R* mutato more suo: sic quæ Sabini *Casmina*, illi *Carmina*: Sabini *Ausum*, illi *Aurum*. & talia, de quibus ad Plautum alibi.

Butubata Nævius pro nugatoriis posuit, hoc est nullius dignationis.

Scribo διῃρημένως, *Bu, Tu, Bat, Ta*. Nec audeo sequi virum summum qui ait pueriles fuisse voces, cum solùm sint fictitiæ, & usitatæ cum res nihili essent significandæ. Tantum *Bu* à pueris translatum, qui potum poscentes hanc syllabam pronuntiant. Ipse

hic

hic Festus in *Imbutum*. *Infantibus cum velint bibere, dicentibus* BV *syllabam, contenti sumus*. Iam TV à noctuâ translatum, cujus iste sonus. Plautus Menæchmis, Sc. *Ut hoc utimur*.

ME. *Egon' dedi?* PE. *tu, tu istis, inquam, vin' afferri noctuam;*
Quæ TV TV *usque dicat tibi? nam nos jam defessi sumus.*

BAT sonus ex ore cornicinis lituum eximentis, ut Cæsellium Vindicem libro *B* literæ scribsisse testatur Charisius lib. II. Plautus quoq; utitur Pseudole, Sc. *Pseudole, non audis.*

CA. *Quid opus est?* PS. *potin' aliam rem ut cures?*
CA. *at.* PS. *bat.* CA. *crucior.* PS. *cor dura.*

TA. Comicis passim usitatum. Nænius Tarentillâ, apud Charisium loco citato.

Ei ei, etiam se audenti mecum unà apparere?
At at ta ta. ———

Lego, *etiamne audent ii mecum*. Idem eâdem.

At at ta ta, cave cadas amabo.

Idem Corollariâ.

Quid salve? at at at at ta ta. Rivalis, *salve, quid istud at ta ta advertisti tam cito?*

Hæc quoque manca & luxata, itaque restituo.

At at at at at at ta ta rivalis salve. Quid salve?
Quid istud at at at at at at ta ta? Advertisti tã cito?

In superiori versu reliqui spatium, nam responsio est rivalis cujus persona ibi excidit. Sunt autem versus octonarii. Hęc mea sententia de his monosyllabis, alia plenè à viri magni; judicabunt viri eruditi, & utram sequantur eligent. Porrò antequam desinam, adducam firmandæ conjecturæ meæ, quà *Bat*

pro

pro *Ba* reſcripſi, teſtimonium Soſipatri ex eodem libro è quo Næviana adduxi. *Bu tu bat ta. hæc Plautus pro nihilo & pro nugis poſuit, ut in gloſſis veterum bat tat ti fluctus quidam & ſonus vocis effœminatior, ut eſſe in ſacris anagmenorum vocum veterum interpres ſcribit.* Sed fœdum illic mendum eſt, nam quæ ſunt *ſacra anagmenorum?* Corrigo, *in ſacris anaxamentorum.* aut potius commutatis finibus dictionũ, *in Saliorum anaxamentis.* Nam *Axamenta* & *Anaxamenta* (utroque modo efferebant ut *Axare* & *Anaxare.*) non erant ſacra, ſed carmina à Saliis cõpoſita, in univerſos homines. Cognoſcere hoc eſt ex Feſto. Nec ſine cauſſa eſt quod Soſipater hæc ex vocum veterum interprete refert in Saliorũ carminibus inveniri, quia ea valdè obſcura, & quidẽ; ut ne ab ipſis intelligerentur, quod ſuprà ex Quintiliano docui: ideóque requirebant ſolertiſſimum interpretem. Redeò ad Feſtum.

Caſnar ſenex Oſcorum linguâ.

Idem apud Varronem legitur, tamen Quintilianus lib. 1. cap. v. contra utriuſque authoritatem Gallicanam vocem autumat. Vnde ſuſpicari licet Gallos etiam uſurpare cœpiſſe, poſtquam Romam cepiſſent. In *Caula.*

Antiquis ante uſum tectorum oves in antris claudebantur.

Non oves ſolùm, ſed & reliqua pecora. Liquet ex hiſtoriâ notiſſimâ Caci. Quin & ipſi homines. Iuvenalis Sat. VI.

——cum frigida parvas
Præberet ſpelunca domus, ignemque, laremque,
Et pecus, & dominos communi clauderet umbrâ.

Heſiodi

Hesiodi interpr. lib. I. ubi de antiquis seculis. Λοιπὸν τὴν ἀνάγκην ἔχοντες διδάσκαλον, τὰ κοῖλα τῶν δένδρων, καὶ τὰ δασέα καὶ χισμὰς πετρῶν, καὶ σπήλαια ὑπεδύοντο..

Altellus Romulus dicebatur quasi altus in tellure vel quod tellurem suam aleret, sive quod aleretur telis: vel quod à Tatio Sabinorum rege postulatus sit in colloquio pacis, & alternis vicibus audierit locutusque fuerit: sicut enim fit diminutivè à macro maçellus, à vafro vafellus; ita ab alterno altellus.

Nihil heic non ineptum, ideoque ex Paulli potius quā Festi crebro censuerim. Rectius Scaliger ὑποκορισικὸν affirmat, quasi sit ἀπὸ τῦ *Altus*, id est θρεπτὸς. Mihi (liceat dissentire à tanto viro) longè alia mens. ut à *Macer, Macellus. Vafer, Vafellus. Pulcer, Pulcellus.* eodem modò ab *Alter, Altellus.* Veteres autem gemellorū singulos *Altellos*, utrosque *Geminos* appellabant: itaque jam apparet ratio ob quam Romulus hoc nomine insignitus fuerit.

Cannensem cursorem Titinnius pro pistore dixit. Putat vir magnus heic legendum, *præposterè dixit*, & interpretatur valdè præter mentem aut Festi aut Titinnii, nisi me egregiè judicium fallit. Scribendū verò unâ litrâ minus *Canensem*, à cane quod erat vinculi ferrej genus, nam catenatos fuisse in pistrino nemo igrorat. Dicitur autem à *Canis, Canensis*; ut ab *Amnis, Amnensis*. Itaque *Canensem* lepidè vocat tanquam à loco aliquo regioneve nomine deducto, quomodo in Asinariâ pistrinum Plautus insulam nominat.

In fustitudinis ferricrepinis insulis,
Ubi vivos homines mortui incursant boves.

et

Et *Molarum coloniam* Pseud. Sc. *Viso quid.*

——— quid ego cesso Pseudolum

Facere, ut det nomen ad molarum coloniam?

Iam cursorem appellavit, propter cursum quem exercebant in circumagitandâ molâ. Plautus eâdẽ Asinariâ. Sc. *Cur me retentas.*

Nam jam calcari quadrupedem agitabo advorsum clivum,

Tum posteà ad pistores dabo, ut ibi cruciere currẽs.

Sequitur in Festo.

Cernuus calciamenti genus.

Si verum est ad Lucilii istum versum

Cernuus extemplò plantas conuestit honestas.

Festum & Isidorum oculos habuisse, dubium non est quin turpiter errent. Sed si hoc non est, putẽ legendum *Cervinus*, minimâ mutatione, nam ita ἁπλῶς extulerint, ut *Mulleus*, subintelligentes calceum. *Ceruinus* autem, quia ex corio ceruino, qualis Græcorum ἐυμαεὶς. Sed hoc arbitrarii juris esto.

Clacendix, genus conchæ.

Isidorus in Glossis. *Clacindex, concha.* Sed confusæ literæ, quia *E* pro *I*, & vicissim, scribebant. Sed scribendum est, *Claxendix.* Plautus Vidulariâ.

Apposita est claxendix, at ego signi dicam quid sit.

Priscianus lib. v. *Claxendix, quod significat concham, quâ signum tegitur.* Veteres enim cum ædes, aut alia quæcunque obsignassent, (nam is mos illis, ut noto ad Lycophronem) signa tegebant occultabantque conchâ, ne aut per imprudentiam lædi, aut alii in fraudem similia sibi sculpere possent.

Circites, circuli ex aere facti

Quæ ratio ut isti magis *Circites* dicerentur, quàm

qui ex ferro, auro, argentóve? Sed heic sententiæ Iuliani acquiescemus, quę est D. de Legg. Tit. 3. l. xx. *Non omnium, quæ à majoribus constituta sunt, ratio reddi potest.* Item philosophorum, qui negant omnia per ἀπόδειξιν posse doceri. Hoc interim dixerim τὸ *Circes* à *Circus* deductum esse, ut *Eques* ab *Equus*, *Arques* (nam in Glossario invenio, *Arquites*, τοξόται.) ab *Arquus*. Ergo eâ ratione *Circes* erit proprie annulus, quia habeat circi formā. In *Everriator*.

Exuerræ sunt purgatio quædā domus, ex quâ mortuus ad sepulturam ferendus est, quæ fit per everriatorem certo genere scoparum adhibito.

In olim excusis *Exuerta* legitur, quod rectum est, pro *Exuersa*, ut *Pulto*, *Merto*, *Adgrettus*, & valet *Exuersiones*. Sed veteres malebant pręterita participiorum pro nominibus verbalibus usurpare. Tale est quod apud eundem hunc Auctorem legitur. *Exduta*, *exuvia*. Item *Inserta*, ἔμβλημα. *Publius.*

Frugalitas inserta rumoris boni est.

Ejusdē formæ *Contenta*, *Deducta*, *Remissa*, *Offensa*, *Abscissa*, *Resona*, *Condita*. quæ collegi Critici Arnobiani lib. IV. cap. XIII. Porrò quod ad eversiones has attinet, eæ etiam fieri solitę in ædibus puerperarum: nam illis, ut adversus Sylvani vim tutæ essent, hæc tria fiebāt. Tres homines noctu limina domus circumibant, & primò limē securi feriebant, posteà pilo, tertiò scopis deverrebant, ab eâque re deos denominabant Intēcidonam, Pilumnum. Deverram. Vide rem omnem apud Augustinum de Civitate Dei lib. VI. cap. IX.

Hetta res minimi pretii, quasi hieta, id est hiatus hominis, atque oscitatio.

Rectè

Rectè, *quasi hieta*, nam inde veteres *Hietare* dicebant. Diomedes lib. I. *Hietare & hiatare veteres dixerunt*. Cælius. *Sequere me tu, qui mihi oscitans hietansque restas*. Laberius quoque Tauro passivè extulit ἀρχαϊκῶς. *Hietantur fores*

Amatio ab amore denominatum.

Nihil ineptius hâc lectione. Scaliger legit, *Amasco*. Ego malim totum locum ita refingere. *Amato ab Amo denominatum*. Nam dicebant *Amo*, *Amato*, ut *Hio Hiato*. quod suprà ex Diomede ostendi. Et propiùs conjectura mea abit à vestigiis vulgatæ lectionis.

Nauscit cum granum faba se aperit, quod sit non dissimile navis forma,

Si à Festo hęc explicatio est, non dubito quin in mēdosam lectionem inciderit, ideóque tam absurdam interpretationis rationem dederit. Sanè *Naucit* legendum est, derivatúmque id verbi à nauco, qui significat putamen grani fabę quod hęret in fabulo, ut in *Naucum* ait Glossematorum scriptores tradere hic idem auctor.

Nancitor, in duodecim nactus erit

Nancitor pro *Nancitur*, ut admonuit Scaliger: sed & *Nancitur* pro *Nancit* ἀρχαϊσμὸς est, nam veteres *Nancio* dicebāt. Priscianus lib. x. *Nanciscor à Nancio est, quod in usu fuit vetustissimis*. Gracchus in Orat. pro se. *Si nanciam populi desiderium, comprobabo Reip commoda.*

Noegeum quidam amiculi genus prætextū purpurâ, quidam candidum ac perlucidum, quasi à nauco, quod putamen quorundam pomorum est, tenuissimum, non sine candore, ut Livius in Odyssea. Simul

mul ac lacrymas de ore noego detersit.

Puto Festum incidisse in medosum Livii codicem, ideóque coactum quærere originem & etymon nominis à nanco. Si conjecturæ locus, existimo *Moegeum* à Livio scriptum, pro *Muceum*, à muco, nam *OE* pro *V.* & *G* pro *C* scribebant. Si candidum fuit, verisimile est è lino fuisse, ut etiamnum hodiè apud nos. utebantur verò eo non tantum ad mucos & fluores narium excipiendos, sed & ad lacrymas sudoremque abstergendum, non secus ac nos hodiè. Erat verò opulentiorum, nam pauperibus laciniæ ad eum usum. Charinus apud Plautum Mercat. Sc. *Ex summis opibus*, Acanthionem servum ex cursu fessum & sudantem ita affatur. *At tu edepol sume laciniam, atque absterge sudorem tibi.*

Nuscitiosum Ateius Philologus ait appellari solitum, qui propter oculorum vitium parum videret: ac Opilius Aurelius, nusciciones esse cacitudines nocturnas. Ælius Stilo, qui plus videret vesperi quàm meridie. nec cognosceret nisi quòd ad oculos admovisset.

Ridiculus valdè Aurelius est, cum suis cæcitudinibus nocturnis, quę quales sint nondum potui investigare, nisi si prisco ævo etiam nocte æquè ac die videre potuisse homines dicemus, quod quis sanus audebit? Quam cautè verò Ateius addidit, *propter oculorum vitium*, quasi verò aliud quid impedire visum posset. Ac Opilius sanè videtur *Nuscitiosus* à nocte voluisse derivare, in quo iterum errat; nam nihil aliud est quam *Luscitiosus*, antiquâ *L* & *N* inter se commutandi ratione. Sic *Lympha, Nympha. Lingua, Ningua.* unde *Ninguosi, garruli* in Isidori

glossis, ubi perperam *Niniosi* legitur.

Pa, pro parte, & po, pro populo positum est in Saliari carmine.

Scribo. *Par, pro parte.* nam quin vel primam syllabam integram extulerint dubitandum non est. Facilè potuit librario unica litera elabi.

Pruculinat, promittunt, ait significare Antistius de jure pontificali libro nono.

Scribo, *Proculinunt, promūt.* Α'ρχαϊσμὸς est pro *Proculunt*, sicut *Obinunt, Ferinunt, Solinunt*, & talia. Contrarium hujus *Occulunt*.

Vinulus dicitur molliter se gerens, & minimè quid viriliter faciens. Plautus. Oratione vinulâ ac venustulâ.

Locus Plauti in Asinariâ est: sed errat puerililiter Paullus in explicatione, nam *Vinulus*, ut ex Comici verbis satis apparet, est delenificus, suadus, disertus, juxtà illud Satyrici.

Fœcundi calices quem non fecere disertum.

Atqui jam Festum mitto, ad alia propero.

Cap. IX.

De annulorum scalpturâ quædam annotata.

DE scalpturâ annulorum apud veteres quæ observavi, heic proponam. Sciendum autem eam multiplicem fuisse, ut etiam Plinius major testatur lib. XXXIII. cap. I. quamvis primitus quidem nudæ duntaxat literarum certarum notę haberentur. Sed audiamus Plinium. *Non signat Oriens aut Ægyptus etiam nunc literis contenta solis. Multis hoc modis,*

dis, ut cætera omnia, luxuria variavit, gemmas addēdo exquisiti fulgoris, censuque opimo digitos onerando, sicut dicemus in gemmarum volumine: mox & effigies varias calando, ut alibi ars, alibi materia esset in pretio. Erant verò in ipsâ materiâ, non in gemmis, quas posteà demum addere cœperunt. Colligere est ex citatis Plinii verbis, & Ateii Capitonis quæ sunt apud Macrobium lib. VII. cap. XIII. *Imprimebatur autem sculptura in ipsâ materiâ annuli, sive ex ferro, sive ex auro foret: posteà usus luxuriantis ætatis signaturas pretiosis gemmis cœpit insculpere: & certatim hac omnis imitatio lacessivit, ut de augmento pretii, quo sculpendos lapides parassent, gloriarētur.* Augente autem jam luxuriâ adscitis gemmis desitæ literæ, & sculpi alia varia cœperunt: aut effigies alicujus de majoribus. Val. Maximus disertè ostendit lib. III. cap. V. de Africani filio loquens. *Insuperque è manu ejus annulum, in quo caput Africani sculptum erat, detraxerūt.* Sic Lentulus quoque avi imaginem habebat Cicero Catilin. III. *Tum ostendi tabellas Lentulo, & quæsivi, cognosceretne signum, annuit. Est verò, inquam, signum quidem notum, imago avi tui, clarissimi viri, qui amavit unicè patriam, & cives suos: quæ quidem te à tanto scelere etiam muta revocare debuit.* Aut de amicis Ovidius Trist. eleg. VI. lib. I.

Hæc tibi dissimula, senti tamen, optime dici,
In digito qui me fersq; refersq; tuo.
Effigiemq; meam fulvo complexus in auro,
Chara relegati quæ potes ora vides.

Nec amicorum tantum, aut majorum, sed etiam Cæsaris; colligitur inde quia Suetonius in vitâ Ti-

berii narrat eum capital dixisse, si quis in balneum aut lupanar ivisset, annulum cum sua effigie in digito gestans. Hæc ejus verba. *Paullatim genus calumniæ eò usque processit, ut hæc quoque capitalia essent, circa Augusti simulacrum servum cecidisse, vestem mutasse, numo vel annulo effigiem impressam latrinæ aut lupanari intulisse.* Verum magna differentia & criminum occasione, à Claudii principatu ad Vespasiani. Plinius lib. XXXIII. cap. III. *Fuit & alia Claudii principatu differentia, in his solis, quibus ad missionem liberti jus dedissent imaginem Principis in annulo ex auro gerendi, magnâ criminum occasione: quæ omnia salutaris exortus Vespasiani Principis abolevit, æqualiter publicãdo Principem.* Etiam deorum. Idem Plinius lib. II. cap. VII. *Aliis nullus est deorũ respectus, aliis pudendus. Externus famulatur sacris, ac digitis deos gestant.* Qui mos etiam Græcis; unde Pythagoræ symbolum: ἐν δακτυλίῳ εἰκόνα θεοῦ μὴ περιφέρειν. Sed ad Romanos revertor. Cæcina Albinus apud Macrobium lib. VII. cap. XIII. *Cum nefas esse sanciret deorum formas insculpi annulis, eò usque processit, ut & cur in hoc digito, vel in hâc manu gestaretur annulus, non taceret.* Item animalium ad Ægyptiis inter deos cultorum. Sed tantum gestabat muliebris sexus, usque ad Vespasiani imperium: tum quoque virilis cœpit. Colligo ex Plinio lib. XXXIII. cap. III. *Iam verò etiam Harpocratem, statuasque Ægyptiorum numinum in digitis viri quoque portare incipiunt.* Quin & bruta animalia insculpi solita; talis erat Augusti Sphinx: aut historia aliqua, vel fabula: talis ille quem auspicanti Neroni obtulit Sporus. Suetonius. *Auspicanti Sporus annulum muneri*

neri obtulit, cujus gemmæ ſcalptura erat Proſerpinæ raptus. Talis quoque ille Amphitruonis apud Plautū, cujus ænigma Sol exoriens quadrijugis vectus.

——— ME. *eſt in ciſtulâ*
Amphitruonis obſignata ſigno. SO. *ſigni dic*
quid eſt? (*nifex?*
ME. *Cum quadrigis Sol exoriēs, quid me captas car-*

Immò res inanimatæ interdum, nam Plinius minor quadrigá ſe uſum ait epiſt. XVI. lib. I. *Volui enim hanc quoque, ſi inveniri potuiſſet, ſimul mittere ſicut glebulam miſi, quam ſe ex Parthico metallo attuliſſe dicebat. ſignata eſt annulo meo, cujus eſt ἀποσφράγισμα quadriga.* Videor porrò obſervare ſignaturas quandoque inſculpſiſſe convenientes ſibi, vel ob eventum quempiam, vel artem quam factitarent, vel munus quod gererent. Ob eventum, conjicio ex iſto, qui in munitione oppidi cujuſdam inventus, Victoriæ effigiem & tropæum habuit, quem à victore quopiam in rei præclarè geſtæ memoriam ita inſignitum exiſtimo. Suetonius in Galba. *Per idem fortè tempus in munitione oppidi, quod ſedem bello delegaret, repertus eſt annulus opere antiquo, ſcalpturâ gemmæ Victoriam cum trophæo exprimente.* Niſi fuerit ad imitationem nummorum Victoriatorum, qui lege Claudia percuſſi, quod tamen non puto. Ob artem, munúſve: Sic apud Plautum Curculione, Sc. *Beatus*, miles Therapontigonus annulo inſculptum habet militem clypeatum, qui elephantem machærâ diſſecaret.

——— CV. *multam me tibi*
Salutem juſſit Therapontigonus dicere,
Et has tabellas dare me juſſit. LY. *m. hin'.* CV. *ita.*

C 3 *Cape,*

Cape, signum nosce, nostin'? LY. *quid ni noverim?*
Clypeatus elephantum ubi machœrâ diffîcit.

Quin & imaginem propriam habebant. Ecce in Pseudolo Scenâ primâ.

Eâ caußâ miles hîc reliquit symbolum,
Expressam in cerâ ex annulo suam imaginem.

Idem fecit Augustus, ut infrà dicemus. Deinde non semper eodem utebantur, sed mutabant pro libitu; aut si casu amisissent. Planum ex Trinummo, Sc. *Ut mihi rem.*

Nonne arbitraris eum adolescentem annuli
Paterni signum novisse? ME. *etiam tu taces?*
Sexcenta ad eam rem caussa possunt colligi,
Eum quem habuit perdidit, fecit novum.

Summa summarum, quisque quod vellet ἀποσφράγισμα habebat, itaque necessariò eveniebat, ut aliquibus idem esset. Inde nimirum concessum ut in testamenti signatione testes omnes uno, & eo quoque alieno, signare possent. Institut. Tit. de Test. Ordin. § *Possunt autem.* Finiam in Cæsarum nomine illustri, qui Augusti effigiem usurpabant, cum ipse id fecisset, prius tamen sphinge & Alexandro Magno usus. Suetonius in vitâ ejus. *In diplomatibus libellisque & epistolis signandis initio Sphinge usus est, mox imagine Magni Alexandri, novissimè suâ; Dioscoridis manu sculptâ, quâ signare insecuti quoque principes perseverârunt.*

Cap.

Cap. x.

Ænigma. Alopeciosa. Ἀλώπηξ. Λευκοθέα Βύνη. Albunea. *Apocrisiarius.* Diaconus correctus. *Acisculus. Aciscularius* Acisculorum familia Romæ. *Castipulum Cartibulum. Cossus* pro divino, & vaticinandi perito. *Hortis. Hanula. Fircus. Fostis. Fostia. Arapennis.*

IN Isidori Glossis quædam sunt non contemnenda, itaq; nos pauca hoc capite ex iis delibabimus. *Ænigma figura, sive typus vel species.* Hæc notio medii istius ævi, nam apud priscos nō invenias. Prudentius ita usurpat Hymno II. περὶ στεφάνων.

Is ipse tantum non habet
Argenteorum ænigmatum
Augustus, arcem possidens
Cui nummus omnis scribitur.

ubi per *Ænigmata* intelligit τεχνικῶς nummos Cæsaris figura signatos. *Adseda, sella quadrijugis.* Festo *Adsidela* (quemadmodum *Turba, Turbela. Fuga, Fugela.* & talia) qui tamen interpretatur mensam ad quam sedentes flamines sacrificabant. *Alapeciosa, calua.* Scribo *Alopeciosa.* Nam Ἀλώπηξ Græcè est caluities. Callimachi Schol. ad Hymn. III. Ἀλώπηξ πάθος περὶ τὴν κεφαλὴν γινόμενον, ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ζώου. τὸ γὰρ ζῶον τοῦτο λέγεται ὅτι ἔνθα ἂν οὐρήσῃ, ἄγονος ὁ τόπος τῷ ἔτει ἐκείνῳ γίνεται. ut omittam alios Grammaticos. *Albuna, mater Matuta.* Lactantius unam è Sibyllis facit lib. I. Sed scribendū *Albunea*, ex Lactantio, Virgilio, & glossis veteribus, in quibus est, *Albunea*, Λευκοθέα. Græcis duobus no-

minibus indigitatur, Λευκοθέα Βύνη, Latini utrunque complexi Albuneam dixerũt uno verbo. *Amphibalum, pirrum villosum* Scriberem *Amphimallum* etymologia Græca, nisi persuasum omninò haberem medio ævo ita corruptè pronuntiatam hanc dictionem. Sulpitius Severus Dialogo II. de vitâ Martini Turonensis. *Nec mora, sanctus paupere non vidente, intrà amphibalum sibi tunicam latenter eduxit, pauperemq; contectum discedere jubet.* Deinde. *Diaconus vero nihil intelligens, quia extrinsecus indutum amphibalo veste, nudum interius non videbat, postremò pauperem non comparere causatur.* Sic pro Τιμένιος etiam Τίβενος prius, posteà Τήβενος, similiter *M* in *B* mutato dixerunt. Testis Artemidorus lib. II. cap. III. ἐκάλουν τὴν ἐσθῆτα τιμένιον, ἐπώνυμον τιμένου τοῦ εὑρόντος. ὕστερον δὲ τῷ χρόνῳ παραφθαρὲν τὸ ὄνομα, τίβενος ἐκλήθη. *Anatum, miserum* Scribo *Anctum*, ab Ango. Vide Festum, Priscianum, & Glossas. *Apochrysarius, minister Romanæ Ecclesiæ à secretis, legatus a secretis.* Corrigo, *Apocrisiarius* Malè quoq; hodiè apud Diaconum legitur lib. de notis literarum. *Quicquid ubique in Solomatero remorantes Apocrisarii à deo conservati Imperii nacti erunt.* Codinus de Offic. Constant. εἰ δέ τι τῆς παραστάσεως ἱσταμένης, δεήσει ἀνενεχθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴτε δι' ἀποκρισιαρίου, εἴτε δι' ἄλλου τινὸς τῶν ἀναγκαίων, &c. Mentio eorum multa in Novellis Constitt. VI. CXXIII. CXXXIII. *Asciculus, asciola, dolabra.* Lego, *Acisculus*: sic paullò post. *Asciscolum, malleolum, structorum.* Iterum lego, *Aciscolum*, pro *Acisculum*. Hinc *Acisculariu*s dicitur, ut invenio in Glossis à Stephano editis. *Acisculariu*s, Λατόμος. Præterea

Acisculus quoque inter cognomina fuit Romana, ut est observare ex Quintiliano lib VI. cap. III. *Et hac tam frigida quàm est nominum fictio, adjectis, detractis, mutatis literis: ut Acisculũ, quia esset pactus, Pacisculum: & Placidum nomine, quia is acerbus naturâ esset, Acidum: & Tullium, cum fur esset, Tollium dictos invenio.* Et quidem in gente Valeria. Ostendit nummus vetus, quem CL. V. Fulvius Ursinus vulgavit in libro de Familiis Romanorum; in quo, si rectè memini, ita legitur L. VALERIVS. ACISCVLVS. Et in inscriptionibus antiquis vides. Prudentius Hymno IV. περὶ στεφάνων.

Afra Carthago tua promet ossa
Ore facundo Cypriane doctor:.
Corduba Acisclum dabit, & Zoëllum,
Tresq; coronas.

Catadocta, multorum cantica. Corrigo, *Cata dicta.* Respexit Ennii versum, qui apud Varronem lib. VI. *Tunc cœpit memorare simul cata dicta.* ut emendavit Illustr. Scaliger. Sed melior interpres idẽ ille Varro, quam Isidorus. *Castipulũ mensa quadrata.* Apud Varronem lib. IV. est *Cartibulum*; sed *Castipulum* est antiquior appellatio, quam posteriores mollientes in *Cartibulum* mutarunt; veteres enim *S* pro *R*, & *P* pro *B* usurpabant *Cossam, divinam.* Locus obscurissimus, nec puto omnes intelligere: non indignum itaque explicatione cur hoc dicat. Sciendum sumptum in Pythia, quæ oracula reddiitura hominibus, tripodi Apollinis cossum, id est divaricatis pedibus insidebat. Aristophanis Scholiastes πλούτῳ. Ἦν δὲ ἡ Πυθία γυνὴ, ἥτις, ὥς φασιν, ἐπικαθημένη τῷ τρίποδι τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ διαιροῦσα τὰ σκέλη φανερὸν κάτω-

θεν ἀναδιδόμενον πνεῦμα διὰ τῶν γεννητικῶν ἐδέχετο, καὶ οὕτω μανίας πληρουμένη, καὶ τὰς τρίχας λύουσα, καὶ ἀφρὸν ἀπὸ τοῦ στόματος ἀποπέμπουσα, καὶ τἄλλα πάντα ποιοῦσα ἅπερ οἱ μαινόμενοι ποιεῖν εἰώθασι, τὰ τῆς μαντείας, ἢ μᾶλλον μανίας ἐφθέγγετο ῥήματα. Eadem hæc totidem verbis reperies apud Oecumenium in Comment. ad XVI. cap. Act. Apostolorum. Hæc verò hujus loci Isidori interpretatio, nec arbitror aliam conventiorem dari posse. *Epimenia, senia quæ dantur in singulos menses.* Scribo, *Xenia quæ*, &c. Orta menda inde quia librarii *S* pro *X* scribebant. Iuvenalis Sat. VII.

> *Quod vocis pretium? siccus petasunculus, & vas*
> *Pelamydum: aut veteres Maurorum epimenia*
> *bulbi.*

Sed Grammatici Græci interpretantur, τὰ καθ' ἕκαστον μῆνα θυόμενα ἢ τὰ ὑπὲρ ὅλου τοῦ μηνὸς ἅπαξ ποτε γινόμενα θύματα ὑπὲρ τῆς πόλεως. *Hordes, viri fortes.* Scribe *Hortes*; pronuntiatio peruetusta: sic *Hamula, Famula*; & vicissem. *Hostis, Fostis. Hircus, Fircus. Hostia, Fostia. Hædus, Fædus.* Quæ omnia inveniuntur apud doctissimum Festum. *Iugerum, aripennem.* Lego *Arapennem*, qua rusticorum Bæticorum vox: sed illi actum quadratum ita nominabant, non jugerum. quamvis solâ longitudine differant, cum illud habeat pedes CCXL. hic autẽ CCXX. In fragmentis Auctorum Gromaticorũ. *Actus quadratus undique finitur pedibus* CCXX. *Hũc Bætici arapennem dicunt, ab arando scilicet.* Habes eadẽ apud Isidorum hunc Orig. lib. XV. cap. XV. Columella lib. V. cap. I. dicit tantum semijugerum fuisse.

Cap.

Cap. XI.

Junceæ virgines. *Cinguli. Laureo. Lautitia farina. Malchio. Trimalcio.* Μάλχος vox Syriaca. Μέλχι. Moses eo nomine vocatus. *Ad vestem esse. Vestispici. Maniæ.* Varro emaculatus.

ET hoc caput Isidoro dabimus, volente Lectore quod esto. *Junceum lectile.* Scribo, *flexile.* nam junci flecti faciles. Terentius, Eunucho. Act. II. Sc. III. *Junceas virgines* appellat.

Haud similis virgo est virginum nostrarum, quas matres student
Demissis humeris esse, vincto pectore, ut graciles sient. (cibum,
Si qua habitior paullò, pugilem esse ajunt, deducũt
Tametsi bona est natura, reddũt curaturâ junceas.

Ex eo Prudentius περὶ στεφ. Hymno III.

Nec *mora carnifices gemini*
Juncea pectora dilacerant.

Sed hîc significat tenues & graciles ad junci instar. Et ut tales essent, arctè fasciis pectus constringebãt, inde etiã ait vincto *pectore.* Hieronymus in epistolâ quâdam ad matrem viduam, & filiam virginem. *Papillæ fasciolis comprimuntur, & crispanti cingulo angustius pectus arctatur.* Catullus in Nuptiis Pelei & Thetidis.

Non tereti strophio lactentes vincta papillas.

Hinc etiam *Cingulæ dictæ*, à nimio arctè cingendi se studio. Festus. *Cingulos appellabant homines, qui in his locis, ubi cingi solent, satis tenues sunt.* Pergo in Glossis.

Glossis. *Laureo, corono, honoro.* Hoc verbū vix usurpare quenquam comperias, cum prȩteriti participii passivi frequentem usum sit videre. Invenio tamen apud Chrysologum, Serm. LXVI. *Ad illam januam in quâ fame suâ inhumanitatis tuæ titulos fixit, ubi postes tuos suis ulceribus laureavit. Lautitia aqua farinâ conspersa.* Lego transpositis verbis. *Lautitia farina, aquâ conspersa.* Vide Festum in *Lautitia farina. Malce, popino, qui amat in popinas ire.* Scribo, *Malceo*, pro *Malcio*, sive *Malchio*. In Glossis est *Malchio.* ἀηδής. Hinc illud apud Petronium Trimalcio est appellatus, quemadmodum *Trifur, Triscurrium, Tricongius.* Est verò *Malchus* sive *Malchio* (nam utroque modo efferebant, ut *Pusus, Pusio.* & talia.) vox Syriaca, & regem designat. Eunapius. in vita Porphyrii. Μάλχος δὲ κατὰ τὴν Σύρων πόλιν ἐκαλεῖτο πρῶτα. τοῦτο δὲ δύναται βασιλέα λέγειν. Sed hæc Grȩcanica terminatio, depravata ex Μέλχι, quod verum Syriacū. unde & Μελχισεδὲκ, quasi Rex pacis. Etymologici auctor. Μελχισεδὲκ τὸ χὶ, ἴ· ἀπὸ παραδόσεως. μελχὶ λέγεται βασιλεὺς τὸ σεδὲκ, εἰρήνην. λέγεται οὖν βασιλεὺς εἰρήνης· καὶ ἀνάγεται εἰς τὸν χριστόν. Apud Clementē etiam στρωμ. ά. legitur Mosem Μέλχι nominatum fuisse. Quid verò? nunquid Trimalciones isti planè basilicè vivunt; & regiam quandam magnificentiam in suâ ista prodigalitate prȩ se ferunt? Itaque nō inconvenienter iis hoc nominis datum. Invenio prætereà etiam cognomen fuisse, ut in his lapidibus.

T. STA-

T. STATILIVS	NYMPHISO
MALCHIO	NO BRITTON
AD. VESTEM	TRIPVTIENO
	SVB-CVRAO
	MOVLPI
	MALCHIO
T. ÆL. MALCO. LICTORI.	7. LEG. XXII.
	PROPOFO

Dicebát etiam *Malchinus*, ut *Iecur, Iecinur*. *Runca, Runcina*, & talia. Horatius lib. 1. Sat. 11.

Malchinus tunicis demissis ambulat. est qui
Inguen ad obscœnum subductis usque facetus.

Quod verò ibi MALCO LICTORI legitur, talis etiam fuit ille in Euágelio, cui D. Petrus glaudio aurem amputat. Iam quod in altero lapide AD VESTEM est, inde discimus. *Ad vestem esse* dictos, qui ab antiquissimis *Vestispici* nominabantur, ut ex Plauto, Afranio, Varroneque apparet, Laudante loca ipsorũ Nonio. *Maniæ, formidinum imagines*. Vide Festum in *Mania* & *Pilæ*. Corrigo obiter Varronem Sesquiblisse, apud Nonium *Strophium*: *Suspendit Laribus manias, molles pilas, reticula, ac strophia*: Pessimè ibi hodiè *marinas* legitur pro *manias*. Differebant autem *Maniæ* & *Pilæ*, quod illæ è farina essent, hæ ex lanâ: unde & molles à Varrone dicuntur.

Cap.

Cap. XII.

Momar, *Siculus*, pro stulto. *Captensula*. *Scaptensula*. *Naricosus*. Lactantius emendatus. De Nicolais placentis auctores dissentiẽtes conciliati. *Faladum* & *Palatum* eadem esse. *Pappus*. *Paga*.

NOtum illud poëtę, *Numero deus impare gaudet*. Ergo & tribus capitibus nos Isidoro operā locabimus. *Marsiculus, qui citò movetur ad irā*. Corrigo, *Momar, Siculus, qui c. m. a. i.* Eadem paullò infrà repetit. Est Grecanicū totum, Μῶμος, Μῶμαρ, ut Βωμὸς, Βῶμαρ. Lycophron noster μῶμαρ γένυς dixit. Porrò & hoc annotatione non indignum, quod etiā *Siculus* pro stulto ponatur. Ita apud Plautum Persā.

Dabuntur dolis tibi inde sexcenti logi,
Atque Attici omnes, nullum Siculum acceperis.

Muscipula, Captentula. Scribo, *Captensula*. Sic suprà in literā *C*. malè quoque *Captentula*, *Captro*. Nam ut à Σκάπτω, *Scaptensula*, ita à *Capta Captensula*, *Narici, bruti*. Dicebant *Naricus*, *Naricosus*. ut alia ad eam faciem; & ita Deos gentilium illudens Lactantius appellat lib. v. cap. xi. *Ex eo quod accuratè, quod sollicitè persequuntur; stultos non esse concedunt: cur enim tam crudeliter saviant, nisi quia metuunt, ne in dies invalescente justitiā, cum diis suis naricosis relinquantur.* Nam ita legendū illic ex veteribus quibusdam codicibus, qui *varicosus* preferunt, non *curiosis*, quod unius assis nō est. *Nicolaus, dactylus.* Dactylus heic significat palmæ fructum. Adelhelmus de Virginitate. *Licet mellifluos palmæ dacty-*

dactylos, & mulsum nectaris Nicolaum longè incomrarabiliter præstare credamus. Dicti autem Nicolai à Nicolao Damasceno, quem Augustus Cæsar tantoperè amavit, ut maximos & pulcerrimos dactylorũ ab ejus nomine nuncuparet. Plutarchus Sympos. lib. VIII. cap. IV. Εἰ γὰρ ὥσπερ ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ παρεῖχε (ὁ φοῖνιξ) τὴν βάλανον, ὄψει τε θεαμάτων καὶ γλυκύτητι τραγημάτων πάντων ἥδιστον, οὐκ ἂν ἦν ἕτερον αὐτῷ παραβάλλειν. ὁ γοῦν. βασιλεὺς (ὥς φασιν) ἀσπάσας διαφερόντως τὸν περιπατητικὸν φιλόσοφον Νικόλαον γλυκὺν ὄντα τῷ ἤθει, ῥαδινὸν δὲ τῷ μήκει τοῦ σώματος, διάπλεων δὲ τὸ πρόσωπον ἐπιφοινίσσοντος, ἐρυθήματος, τὰς μεγίστας καὶ καλλίστας τῶν φοινικοβαλάνων Νικολάους ὠνόμασε. καὶ μέχρι νῦν οὕτως ὀνομάζονται. Athenæus lib. XIV. περὶ δὲ τῶν Νικολάων καλουμένων φοινίκων, τοσοῦτον ὑμῖν εἰπεῖν ἔχω, τῶν ἀπὸ τῆς Συρίας καταγομένων, ὅτι ταύτης τῆς προσηγορίας ἠξιώθησαν ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ αὐτοκράτορος σφόδρα χαίροντος τῷ βρώματι Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἑταίρου ὄντος αὐτῷ, καὶ πέμποντος φοίνικας συνεχῶς Suidas ait placentas fuisse, non dactylos, ut & Hesychius Eustathius ad Ὀδυσ. σ'. Et tamẽ utrumque verum esse non potest. Itaque ut conciliem hos Scriptores; sciendum ex palmæ fructibus gentibus quibusdam panes fieri consuevisse. Testis Plinius lib. XIII. cap. XIV. ubi de palmis. *Sunt quidem in Europâ, vulgòque Italiâ, sed steriles. Ferunt in maritimis Hispaniæ fructum, verùm immitẽ: dulcẽ in Africâ, sed statim evanescentẽ. Contrà in Oriẽte, ex his vina, gentiumque aliquibus panis.* Et hos ipsos panis miserit Augusto Nicolaus, quin etiam, quò gratiores redderet, mel infriaverit, ut hâc de caussâ Suidas vocaverit μελιτῶτας, Eustathius μελί-

μελίπηκτα. Hesychius πλακοῦντας. Atque sic hâc de re sententiam fero, qua cedam tamen, si quis meliorem attulerit. *Palteum, murum, fastigium.* Scribo *Palateum*; sive *Palatium*, quod ὑποκοειστικὸν est à *Palatum*. Est autem *Palatum* idem quod *Falatum* (sicut *Palanga*, *Falãga.*) nam quod *Faladum* apud Festum legitur planè idem est: quia ut notum est *D.* & *T.* promiscè alterum pro altero scribebant. Hetrusci ita cælum vocabant ab altitudine, Romani propter similitudinem transtulerunt ad summam, ut ito dicam, oris fornacem. Ennius Hetruscæ notionis sciens, *cæli palatũ* dixit. Cicero lib. II. de Nat. deorum. *Dum palato quid sit optimum judicat, cæli palatũ, ut ait Ennius, non suspexit.* Arnobius lib. III. *Avet animus, atque ardet in Chalcidicis illis magnis, atque in palatiis cæli deos deasque conspicere intectis corporibus, atque nudis.* Augustinus de Civit. Dei. lib. VII. cap. VIII. *Palatum Græci οὐρανὸν appellant. Et nonnulli, inquit poëta Latini cælum vocaverũt palatum.* *Pappas, pædagogus, qui sequitur studentes.* Scribo, *Pappus*. Græcum est πάππος. Pomponius Pistoribus.

Pappus hic medius habitat, senica non sescuncia.

Est autem hac notione persona Comica. Pollux lib. IV. cap. XIX. Τὰ δὲ δούλων πρόσωπα κωμικὰ, πάππος, ἡγεμὼν θεράπων, κατατριχίας, ἢ κάτω τετριχωμένος, θεράπων οὖλος, θεράπων μέσος, θεράπων τέττιξ, ἡγεμὼν ἐπίσειστος. Ὁ μὲν πάππος τῶν θεραπόντων πολιός ἐστι, καὶ δηλοῖ ἀπελεύθερον. Scripsere porro Fabulas hoc nomine Nonius & Pomponius, cujus & *Pappum Agricolam*, itẽ *Hirneam Pappi* laudat Nonius Marcellus. Idem ex Varronis quoque *Pappo* sive *Indigita-*

gitamentis fragmentum præfert. *Paga memoria sine idolis.* Non omnes, credo, capient hunc locũ, itaque libet explicare. Olim in ſepulcris, ut notum eſt, viſebantur inſcriptiones, quæ *Memoria* ſive *Monumenta* propriè nominabantur; præterea etiam cippi, ſed hoc notum: illud fortaſſe minus, fuiſſe aliquando in iſtis ſcalptas effigies mortuorum, ut obſervavi ad Lycophronem ex hoc Feſti elegantiſſimo loco. *Statua eſt ludii ejus, qui quondã fulmine ictus in Circo, ſepultus eſt in Janiculo: cujus oſſa poſteà ex prodigiis oraculorumq; reſponſis Senatus decreto intrà urbem relata, in Volcanali, quod ſuprà comitium obruta ſunt, ſuperque ea columna cum ipſius effigie poſita eſt.* Lapis vetus.

LOCVM SEPVLTVRÆ ET STATVAM DECREVIT ÆMILIA LVCIA MATER.

Rurſus in alio.

HIC. SEPVLCRVM. CVM. STATVA. POSVIT. SECVNDO. A. CIVITATE. STADIO.

Et in aliis permultis. Tranſeam ad Græcos, à quibus iſte mos manaſſe videri poteſt. Lycophron.

ἄγαλμα πήλας τῶν ἀμυκλαίων τάφων.

Erant verò iſtæ ſtatuæ ſacræ diis manibus, quorum ſummus Pluto, unde ἄγαλμ' ἀΐδαο dixit Pind. Nemeonic. od. x.

ἔνθεν ἁρπάξαντες ἄγαλ—
μ' ἀΐδαο, ξεσὸν πέτρον
ἔμβαλεν στέρνῳ πολυδεύ-
κεος. ————

Itaque ſepulcra quæ ſtatuas iſtas (Iſidorus *idola* vocat) non haberent, *Paga* appellabantur. Hæc loci

D tam

tam obſcuri ſententia. Atque hęc ad Gloſſas. Habebam alia, quibus plurima emendabantur, ſed heic libuit ſubſiſtere.

Cap. XIII.

Perſemœrens. Perſefacul. Perſe. Proſe. Proſemurium Feſtus emendatus. *Foriabus.* Antiqua ſcribendi D pro T ratio annotata. Arnobius variè interpolatus

ANtiquarum & expoletarum vocum quàm non negligens ſit Arnobius noſter, ſatis in Critico ejuſque Appendice oſtenſum. Ecce tibi inſignem ἀρχαϊσμὸν libro v. *Dicite ô iterum, ergóne deûm mater genitalia illa diſiecta cum floribus* (emẽdavi olim *prolibus*) *ipſa per ſe mœrens officioſâ ſedulitate collegit?* Cenſui expungendas duas voces, ſed nunc alia longè mens; lego, *ipſa perſemœrens officioſâ*, &c. Nã *perſemœrens* pro *permœrens*, dixit, id eſt triſtis valdè: ſic *Perſefacul* pro *Perfacul*, & *Perſe* pro *Per* antiqui iſti pronuntiabant. Feſtus: *Perfacul & perſefacul antiqui dicebant, quod nunc facile & perfacile dicimus.* Scio virum magnum aliter ſentire, ego tamen Arnobiano loco inductus fretuſque ſeorſum abeo. Ad eandem faciem *Proſe*, ἀντὶ τοῦ *Pro*, unde *Proſemurium* veteres dicebant, quod proximè muros eſſet, quaſi *Promurium*. Malè autem *Proſimurium* librariorum culpâ apud Feſtum lectum eſt. Pergo ad lib. vi. *Ecce ſi aliquis vobis neſcientibus & ignaris, rex urbanus & callidus, ex foribus ſuis Solem tollat, & in Mercurii tranſferat ſedem.* Corrigo, *ex foriabus ſuis*, ἀρχαϊκῶς pro *foris*. Tribuit autem heic ſtatuis, forias, quas aves in templis nidificantes in eas deji-

cie-

ciebant. Infrà eodem hoc libro: *Non hirundines denique intrà ipsos ædium circumvolantes tholos, jacularier stercoris plenas, & modò ipsos vultus, modò numinum ora depingere, barbam, oculos, nasos, aliasque omnes partes, in quascũque se detulerit deonerati proluvies podicis?* Paullò pòst. *Grossis rasa, descobinata limis. serris, surficibus, aculeis, asceis, secta, dolata, effossa.* Scaliger legendum censet *surficibus, aciscul is, asceis.* quâ de voce suprà dixi. Lib. II. *Ab initio homines cuncti omnia scirent, nec seculum eßet ullum, quod artis eßet ignarum alicujus, aut rerũ experientiâ non paratum.* Emendo, *nõ peritum.* Ibidem. *Procedat igitur nobis solitudine in operta nutritus, quod vultis annos agẽs, vultis vicenarius?* Volui olim mutare, temerè: nam & hoc ἀρχαϊκὸν est. Ita etiam infrà. *Quod apud Albam regnatum est annis?* Videmus etiam in Inscriptionibus aliquot: In unâ.

R. P. REDDIDID. EX. QVOR. REDITV. DE.
HS. IV. M. CC. QVOD. ANNIS. VI. ID. MAI.
DIE. NATAL. SVO. PERPET. DARETVR.

Et in aliâ.

QVOIVS. EX. REDITV.
QVOD. ANNIS. NATALI. SVO. VI. ID.
FEB. VESCERENTVR.

Sic *Ad* pro *At*, & *Adque* pro *Atque* scriptum in quibusdam lapidibus observavi. Vide quę Epist. lib. IV. scribit Philippo Posco Angelus Politianus, antiquitatis suâ ætate vindex & adsertor summus. Ibidem. *Quid ad vos ineptissimæ fatuæ, ubi vobis nocemus?* Nihil mutandum, & si in Critico tentaverim. Recta lectio, & ad maiorem exprobationem con-

tumeliamque dictum est; secundùm illud Maronis.

O verè Phrygiæ, neque enim Phryges. ——

Hoc me monuit Iacobus Bruno, juvenis literarum politiorum minimè negligens, mihíque amicissimus. Simile etiam illud Homeri.

——— Ἀχαιΐδες, ὐ γὰ Ἀχαιοί.

Cap. XIII.

Argentum quid significet, olim *Argennum* dictum. *Immussulus* quænam avis sit. *Mussi. Immussi. Summussi.* Privigni etymon. *Prugnus.* Fulgura *Provorsa, Controvorsa, Peremptalia, Postularia, Renovativa* quæ. Fulgura quando expiata crederentur. *Iovistæ. Prox.* In Festo quædam eruta, & correcta.

FEsti præstantissima fragmenta quoties lego, toties ferè aliquid ex remotissimâ antiquitate eruo: & soleo vehementer indignari pessimam ἐπιτομὴν Paulli, qui utinam aut Caroli Magni temporibus non vixisset, aut Scriptorem hunc doctissimũ nunquam vidisset. Sed omissâ querelâ, hoc agam. Invenio in istis, quæ dixi, fragmentis.

Argennum, argentnm, percandidum.

Ita interpungendum. Nõ autem assentior viro magno, qui legit *argenteum*, nam *Argentum*, etsi de pecunia usurpetur, propriè tamen nihil aliud sonat, quàm album, sive candidum; est autem vox Rhegiensium, qui ἀργεννὸν prò ἀργεινὸν efferebant. Certum verò omninò est à candore substantiam istam nomen accepisse, ut & apud Græcos, qui ἀργύρειον vocant: Latini namque veteres qui Græcorum lin-

guà usi sunt, *Argennum* prius dicebant, posteà *Argendum*, & *Argentum*, (nam *D* & *T.* promiscè efferebant.) Sic *Terenum* priùs, posteà *Terentum*. *Penno, Pendo. Tenno, Tendo.* de quibus ad Plauti Milite. Hæc sanè sententia Pompeii, quem vix dubium est aliter scribsisse, sed locum mutilatione suâ Paullus obscurissimum reddidit, & nemini hactenus intellectum, quod præfiscini dixerim. Si tamen eruditorum Senatus secus arbitrabitur, libens me ipsorum judicio submittam, placiturus nihilominus solâ, ut spero, inventione.

Immustulus ales ex genere aquilarum est, sed minorum virium, quàm aquilæ. quæ volucris rarò, & non ferè præterquam vere apparet; quia æstum algoremque metuit. appellatur autem ita, quod subitò & inexspectata se immittat.

Legendum est *Immussulus*, non *Immustulus*, aut *Immusculus*. Arnobius lib. II. *Quid in mundo faciant* (ita legendum monui in Critico) *bubones, immussuli, buteones? quid alites & volucres cateræ?* Glossæ. *Inemustulus*, ὀρνέον βασιλικὸν, Pessimè. Alibi. *Immusulus*, εἶδος ὀρνέου. Rectè, quia veteres consonantes non geminabant, ut notum. Nec aliter legas in Plinio lib. x. cap. VII. Fuit autem de ave hâc apud Augures aliosque Auctores magna cõtroversia: nam quidam regulum, quidam ossifragam dicebant, Masurius Sabinus aquilæ pullũ, alii ex aquilarum genere, quorum sententia verissima. Erat autem περκνόπτερος, quæ & ὀρειπέλαργος, quod quartum aquilarum genus constituit Plinius libro citato, cap. III. Quod verò Festus ait esse minorum virium, congruit cum Plinii verbis de percnoptero.

Quarti generis est percnopterus: eadem oripelargus, vulturinâ specie, alis minimis, reliquâ magnitudine antecellens, sed imbellis & degener, ut quem verberet corvus. Iam quod dicitur ita appellari, quia subitò & inexspectata se immittat, planè falsum est, sive Paulli ea etymologia sit, sive Festi; *Immussulus* enim dicebatur, à murmure quod ciet, nam *Mussi* veteribus nominabantur murmatores, unde *Mussare*, & composita *Immussi*, ὑποκορισικῶς *Immussuli*, quibus contrarii *Summussi*, qui tacitè murmurant, cum *In* sit ἀυξητικὸν. Ergo *Immussulus* est quæ vehementer murmurat. *Summussi* apud Nævium.

Odi summussos, proinde apertè dice quid siet
Quod times. ———

Hæc de murmure etiam à percnopteri descriptione non aliena sunt. Plinius loco citato. *Eadem jejunæ semper aviditatis, & querulæ murmurationis.* Porrò quod legitur rarò, & vix, nisi vere, apparere, malè confunduntur aquilarum genera, nam hoc gnesiis proprium ex Plinio cognoscimus, cujus hæc verba. *Hæc facit ut quintum genus gnesion vocetur, velut verum, solumque incorruptæ originis, mediâ magnitudine, colore subrutilo, rarum conspectu.* Atque jam arbitror satis ostensum immussulum cum percnoptero eundem esse.

Privignus dictus quod ante, quàm mater secundò nuberet, est progenitus: pri enim antiqui pro præ dicebant.

Quanta hæc Paulli ineptia! nō enim Festi dixerim: quàm falsa & ridicula etymologia! nam *Privignus* est quasi privus & singularis filius, ex aliis nuptiis procreatus. Sed veteres *Prugnus* dicebant, id est

Prignus

Prignus (ut *Aprugnum*, *Aprignum*. *Caprugnum*, *Caprignum*. de quibus ad Plautum.) atque jam valebit.

Provorsum fulgur appellatur, quod ignoratur noctu an interdiu sit factum, itaque Iovi Fulguritori & Summano fit, quod diurna Iovis, nocturna Sũmani fulgura habentur.

Necessariò multùm errat in interpretatione Festus codice depravato usus, aut malè Paullus epitomen suam instituit, nam hæc sunt *Controversa* potius, utpote de quibus controversia esset quo tempore cecidissent, incertosque facerent, utri propterea esset sacrificandum, siquidem ob diurna Fulguritori, ob nocturna Summano sacrificabãt: Ergo, ut neutrius offensam incurrerent, sacra peragebant utrique communia. Colligo ex istis verbis. *Itaque Iovi Fulguritori & Summano fit*. Nam *Facere* ἁπλῶς pro sacrificare proferebant. Est autem de sacrificiis his elegans narratio apud Arnobium lib. v. & Ovidium in Fastis. Expiasse se credebant, si alia tum fulgura mitterentur, quæ credebant tollere quicquid superiora portendissent; & *Peremptalia* appellabãt. Dignoscebant ea inde, si major manubia fuisset, siquidem triplices erant Iovis manubiæ, nempe minimæ, quæ monerent tantùm; majores, quæ cum fragore veniebant; maximæ, quæ adurebant, aut fuligine deformabant, aut accendebant. Quod si major manubia nõ erat, spretam votorum sacrificiorumque religionem à diis significabant, aliamq; denuò expiationẽ postulabant, quæ *Adtestata*, *Postularia*, & *Renovativa* nuncupata. Sed redeam ad locum de quo ago. Origo mendi compendium scribtionis,

Crõvorsa. Porrò *Controvorsa* fulgura non alia fuerunt quam quę diluculo & crepusculo accidebant, quæ tempora diei ne an nocti annumerari debeant in incerto est. Hæc etsi Festus non tradat, veteres tamen ea ipsa intellexisse minimè dubium est. Iam *Provorsa* siue *Prorsa τὰ ἀντώπια*, quæ rectè in os mittebat Iupiter iis quos ferire vellet.

Prox, bona vox, velut quidam putant, significare videtur, ut ait Labeo de jure pontificio libro undecimo.

Optimè: hinc *Procare*, bonis & blandidicis verbis aliquid petere; ut à *Vox*, *Vocare*, & talia.

Iovista, compositum à Iove & justa.

Quàm torsit hic locus summos viros, qui non animadverterunt Paulli hoc additamentum esse, non Festi ipsius fragmentum, ut & alia nonnulla de suo iste frutex inspersit. Est autem vox ævi illius barbara quo vixit, itaque dicebantur qui sub Iove nati essent, cur autem nō interpretetur ea est caussa, quod nimis tū in vulgus nota esset. Sed valdè se ridendū propinat cū compositam dicat, & tam ineptum etymon quærat. *O cor Zenodoti, jecur Cratetis!*

Cap. XIV.

Dextræ reverentia. Fidei sacrata à Numâ. Δεξιαὶ. Pythagoræ ἀπόφθεγμα. Iuliani heröicū dictū. Dextræ inter signa. Legionibus amicis adventantibus ab civitatibus donatæ: qui mos etiam regum & magnatum inter se. Tacitus illustratus, & Cæsar; qui etiā emendatus. *Numeri*. Suidas correctus.

Cele-

CEleberrimum apud veteres illos, ut etiamnũ, fœderis ac fidei ſymbolum dextra habita. Iſidorus. *Dextera vocatur à dando, ipſa enim pignus pacis dicitur, ipſa fidei teſtis atque ſalutis adhibetur.* Plinius major. *Ineſt & aliis partibus quædam religio: ſicut dextera oſculis averſa appetitur, in fide porrigitur.* Ideóque Fidei eam Numa Pompilius non injuriâ conſecravit. Livius claré docet. *Dextram Numa Pompilius Fidei conſecravit: dextrâ ſe antiqui venerabantur, per dexteram jurabant, tanquam fidei ſedem, & virtutis miniſtram.* Hinc Dido apud Virgilium Æneid. IV.

——— en dextra, fideſque,
Quem ſecum patrios aiunt portare penates.

Cicero pro Deiotaro. *Per dextram te iſtam oro, quã regi Deiotaro hoſpes hoſpiti porrexiſti: iſtam, inquam, dexteram non tam in bellis & prœliis, quàm in promiſſis & fide firmiorẽ.* Terentius Andriȩ Act. I. Sc. V.

Quod ego per hanc te dexteram oro, & Geniũ tuũ,
Per fidem tuam. ———

Et ſanè Grȩci fœdera quæ dextris pangerentur, δεξιὰς appellàrunt. Heſychius. Δεξιαὶ, αἱ συνθῆκαι, καὶ αἱ γινόμεναι κατὰ συνθήκας ἐπαφαὶ τῶν δεξιῶν χειρῶν, εἰς σύμβολον τοῦ βέβαια ἔσεσθαι. Solebant item (qui mos etiamnum apud nos) alicunde advenientibus dextrâ porrectâ adventum gratulari. Virgilius Æneid. I.

——— cur dextræ jungere dextram
Non datur? ———

Quo loco Servius. *Maiorum enim hæc fuerat ſalutatio: cujus rei cauſſam Varro Callimachum ſecutus expoſuit, aſſerens omnem eorum honorem dexterarum conſtitiſſe virtute: ob quam rem hâc ſe venera-*

bantur corporis parte. Heliodorus Æthiopic. lib. II. Ἐπειδὴ γὰρ, φησιν, εἰς τὸ δωμάτιον ἦλθον ὑπαντᾷ τέ μοι ἡ παῖς, καὶ ἔλεγε μὲν οὐδὲν, οὔπω τῆς ἑλλάδος συνιεῖσα φωνῆς. ἀπὸ δὲ τῆς χειρὸς ἠσπάζετο, &c. Parthenius Erot. VIII. Τῶν δὲ διὰ φιλοξενίαν αὐτὸν ἑτοίμως ὑποδεξαμένων εἰσελθὼν ὁρᾷ τὴν γυναῖκα, καὶ αὐτὸν τὼ χεῖρε ἀμφιλαβοῦσα μάλα φιλοφρόνως προσηγάγετο. Huc pertinet illud nobilissimum ἀπόφθεγμα Pythagoræ. Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. Apud Ammianum quoq; lib. XXI. extat Iuliani Imperatoris dictum ad Nebridium præfectum, integritatis exemplum, qui contrà Constantium, cui multis beneficiis obstrictus erat, solus jurare nolebat constanter: hic enim cùm ejus manum supplex jacensque in summo vitę discrimine posceret, dixit: *Et quid amicis præcipuum servabitur, si tu manum tetigeris meam? Sed hinc quo libet abi securus.* Dictum verè heroicum, & Imperatore dignum. Sed hæc nota; illa fortasse non ita, quæ subjungam. Civitates legionibus amicis adventantibus amicitiæ insigne obviam dono misisse dexteras. Observo ex Tacito Hist. I. cui & lucem adferam. Sic ait, *Miserat civitas Lingonum, vetere instituto, dona legionibus dextras hospitii insigne.* Erant verò istæ dextræ signa militaria, dicebanturque ita à dextris, ut *Aquilæ* ab aquilis, *Vexilla* à paruis velis in cacumine expansis. Atque eæ dextræ aliquando binæ fuerunt, & implicitæ; aliquando simplices. Habes specimina in nummis veteribus, Inscriptionibus, & columnâ Trajani. Et has ipsas dexteras cohortes obviantibus copiis exerebant, cum amicas se esse vellent ostendere, aut pacem & amicitiam postularent. Ex hoc more militari intelligendus Iulius

Cæsar de Bello Gallico. lib. VII. *Subitò sunt Ædui visi ab latere nostris aperto, quos Cæsar ab dextrâ parte alio adscensu, manus distinendæ caussâ miserat; ii similitudine armorum vehementer nostros perterruerunt. ac tametsi dextris humeris exertis animadvertebantur, quod insigne pacatis esse consueverat: tamen idipsum sui fallendi caussâ milites ab hostibus factum existimabant.* Sed locus valdè corruptus, quem nec V. CL. Iustus Lipsius sanare potuit: mihi videtur sensus rectus, si legamus, *dextris numeri exertis.* Nam *Numeri* vocantur cohortes, ut ipse pluribus ostendit initio primi libri Historiarum. Corrigendus verò obiter Suidas. Σπεῖραι, πλήθη στρατευμάτων, φάλαγγες, νύμεροι, λεγεών. Malè enim νύμεροι. Porrò non civitates tantum legionibus, sed etiā reges & magnates regibus & magnatibus amicis dexteras mittebant, quas etiam nonnunquam renovabant. Ecce in eodem Tacito lib. Annal. II. *Inter quæ ab rege Parthorum Artabano legati venêre: miserat amicitiam ac fœdus memoraturos, & cupere renovari dextras.*

Ioan-

IOANNIS MEURSI ANIMADVERSIONUM MISCELARUM LIBER II.

Cap. I.

Pilumnum cum Romulo Quirino eundem esse, Picumnum cum Marte Silvano domestico. unde ambo ita dicti. Dii conjugales habiti, & cur. Cn. Gellii fragmentum emendatur. Lecti quãdo iis strati, & vota facta. Varro restitutus. Picumnus præstes Larum, & Lar κατ' ἐξοχὴν appellatus. Hostilii Lares cur culti; cinctu Gabino formati; item bullæ iis suspensæ; ædesque vota in Campo Martio. Pilumnus idem cum Genio maritorum, & custos puerperarum. Silvani tres Silvanus agrestis pudicitiæ mulierum insidiator.

QUinam dii fuerint Pilumnus & Picumnus etiã veteres ignorãrunt. Servius Æneid. IX. fratres fuisse tradit, Picumnumque stercorandorum agrorum usum invenisse, indéque *Sterquilinum* dictũ: Pilumnum verò pinsendi frumẽti, ideóque à pistoribus cultum. Hæc ejus verba. *Pilumnus & Picumnus fratres fuerũt Dii. Horum Picumnus stercorandorum invenit usum agrorum, unde & Sterquilinius dictus est: Pilumnus verò pinsendi frumẽti, & ab ipso pilum dictum est.* ubi de Picumno certè mirum est, cum mythologi omnes Saturno id tribuant: deinde

dę

de Pilumno, etsi consentiat Capella lib. 2. hoc valdè ineptum est, quod dicat ab eo pilum dictum, cùm convenientius multò sit dicere, illum a pilo nomen habere. Sunt autem nomina in vulgus minùs nota deorum notissimorum, Romuli & Martis. Pilumnum quidem Romulum esse ex Saliorum carminibus cognosci potest, quibus *Pilumni populi* appellantur Romani, non quod pilis uti assueti, ut vult Festus, (nam sic omnes pilani *Pilumni* dicendi essent) nec quia præcipuè pellant hostes, (tum enim *Pellumni* nuncupari debebant) sed tanquã Romuli nepotes: nam *Pilumnæ* ibi secundus casus est numeri singularis, non primus pluralis, ut ille existimavit. Est verò *Pilumnus* idem cum Romulo Quirino: ut enim Sabini suâ linguâ à quiri Quirinum, ita Salii obscuritatis studiosissimi, vocumque ignotarum usurpatores & formatores, Latinâ à pilo Pilũuum indigetabant. Iam Picumnum Martem esse dixi, id quod verũ: nam ut picus, quia ei sacer, Martius vocabatur, ita vicissim ille a pico Picumnus, ut Melicerta à portu Portumnus, Romulus a pilo Pilumnus. Est autem idem cum Marte Silvano. Inde intelligendus Æmylius Macer Theog. lib. I.

Et nunc agrestes inter Picumnus habetur.

Huc pertinet quod picus, à quo nomen accepit, etiam avis est sylvestris, quam nos **Een Specht** nominitamus. Convenit siquidem descriptio Pliniana lib. x. cap. XVIII. *Quo in genere arborum cavatores, scandentes in subrectum felium modo: illi verò & supini percussi corticis sono pabulum intelligunt.* Item Ovidiana Metamorph. lib. XIV.

——— *pennas in corpore vidit,*

Seque

Séque novam subitò Latiis accedere silvis
Indignatus avem, duro fera robora rostro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.

Ad Picumnum revertor. Dixi eundem esse cũ Marte Silvano, sed domestico, non agresti, aut orientali. Id clarè ex eo apparet, quòd Romanis priscis cum filio Pilumno conjugii curam sit sustinere creditus. Atque caussa, ob quam conjugii curam tribuerint Pilumno quidem, hæc quin sit minimè dubitandũ est, quia nimirum civibus suis ad stabiliendum novum regnum, genusque propagandũ, Sabinas uxores dederit nobilissima illâ rapinâ. Marti verò, sive Picumno, quod is ejusce rapinæ Romulo auctor existimabatur. Cognosco ex Hersiliæ verbis, quę ex Cn. Gellii Annali tertio profert Agellius lib. XIII. cap. XX. *Neria Martis te obsecro pacem dare, uti liceat nuptiis propriis* (lego *propitiis*) *& prosperis uti, quod de tui conjugis consilio contigit, uti nos itidem integras raperent, unde liberos sibi, suis posteris, patriæ pararent.* utrique autem in aedibus lectus sternebatur, quùm in terrâ infantem obstetrix statuisset, auspicatumque esset an rectus ac vitalis foret. Varro de vitâ Pop. Rom. lib. 2. *Natus si erat* (*s. puer*) *sublatus ab obstetrice statuebatur in terrâ, ut auspicaretur vitalis ac rectus esse: diis conjugalibus Pilumno & Picumno in ædibus lectus sternebatur.* Ita emendo ea verba apud Nonium in *Pilumnus*. Eisdem mariti Kalẽdis Martii, id est mensis Picumno sacrati, pro conjugii conservatione vota faciebant: quamvis enim Acron nomina non exprimat, minimè tamen dubitandum est quin hos ipsos designet. Sic ait ad Od. VIII. lib. III. *Kalendis Martiis Matronalia*

dice-

dicebantur, eò quod mariti pro conservatione conjugii supplicabant,& erat dies propriè festus matronis. Numa quoque in istâ lege sua, SEI. PVER. PARENTEM. VERBERIT. AST. OLE. PLORASIT. PVER. DEIVEIS. PARENTOM. SACER. ESTOD. per *Divos parentum* nō alios quam Pilumnum & Picumnum innuit. unde liquet statim post ἀποθέωσιν collatum istum honorem. Plautus quoque Mercatore.

Dii penates meûm parentum, familiaq; Lar pater,
Vobis mando meûm parentum rem benè ut tutemini.

Porrò Picumnus, sive Martem Silvanum domesticum dicere mavelis, præses Larum erat, ut Pluto Manium, Iupiter Deorum, Ianus Geniorum. Inscriptio vetus.

SILVANO
SANCTO
LARVM
PHILEMON
P. SCANTI.
ELEVTHERI
D. D.

Et alia.

SILVANO
SANCTO. SACRO
LARVM. CÆSARIS
N. ET. COLLEGI. MA.
GNI. CN. TVRPILIVS
TROPHIMVS. VOTO
SVSCEPTO. ARAM
DE. SVO. D. D.

Tertia.

Tertia.

SILVANO. SACRVM. SODAL.
EIVS. ET. LARVM. DONVM
POSVIT. TI. CLAVDIVS. AVG
LIB. FORTVNATVS. A
CVRA. AMICORVM

Itaque κατ' ἐξοχὴν *Lar* vocabatur, parentesque eo nomine liberos in matrimonium elocaturi, ut bene nuptiæ cederēt, sacra ei faciebant. Apud eundem Plautum Aulul. Sc. *Volui animum.*

Nunc tusculum emi, & hasce coronas floreas.
Hæc imponentur in foco nostro Lari,
Ut fortunatas faciat gnatæ nuptias.

Nec alius debet intelligi in versibus è Mercatore paullò antè prolatis. Veteres autem hinc Laribus quoque, quos *Hostilios* nominabant, sacrificabant, ut ab hostibus se defenderent: scilicet propter præsidem eorum Martem, penes quem bellorum arbitrium putabant. Festus. *Hostiliis Laribus immolabant, quod ab his hostes arceri putabant.* Itaque formabantur cinctu Gabino, qui militaris, ut docui in Spicilegio Theocritico, unde eos *Succinctos* vocat Persius Sat. v. Vide interpretem ejus veteré ad eum locum. Atque ideò bullas nobiliores pueri his suspendebant ad omen & vota conciliandæ virtutis bellicæ tantæ, quanta erat in Tarquinii Prisci filio, qui annos agens XIV. hostem manu percusserat, quapropter & donatus est bullâ, quæ id temporis triumphantium duntaxat habebatur. Hi ipsi quoq; Lares sunt, quibus Æmylius Rhegillus Prætor bello Antiochi ędem vovit in Campo Martio, teste Macrobio Saturnal. lib. I. cap. X. ut auté ad Pilumnum

sermo-

sermonem reducam; notum est peculiare habuisse maritos Genium; ille is fuit. Discere hoc potes ex vetere Inscriptione istâ.

Pilvmno. sanctissimo. genio.

Porrò etiam puerperæ post partum inter tres deos custodes unus adhibitus fuit, ne Sylvanus per noctẽ ingrederetur, vexaretque: & ejus significandi causâ constituebatur quidam, qui pilo limen feriret. Vide fusè rem omnem apud Augustinum de Civit. Dei lib. vi. cap. ix. Ille autem Sylvanus erat agrestis (nam diversi inter se tres illi, & summa cautio esse debet ne confundantur) pastorum Deus, qui etiam Pan, & Incubus. Glossæ: Πὰν ὁ δαίμων, *Incubus Sylvanus.* Maximè autem hic Deus mulieres infestare credebatur. Augustinus de Civit. Dei lib. xv. cap. xxii. *Et quoniam creberrima fama est, multique se expertos, vel ab eis qui experti essent, de quorum fide dubitandum non est, audisse confirmant, Sylvanos & Faunos, quos vulgo Incubos vocant, improbos sæpè exstitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregisse concubitum.*

Cap. II.

Fœnisęces caput fœno redimiti. *Syrici. Vrgus.* Festus emaculatus. *Zabyra.* Iupiter *Broton.* Mos militiam detrectantium. Suetonius illustratus. *Murci. Murcidi.* Murcia dea à Venere Myrteâ distincta. *Murcinarii.*

Etsi lectores nolo de gladiatorũ scholâ miscellania tamen hoc ferculo illis præbebo. Fœnisęces operam suam locare volentes, fœno capita cir-

cumligabant,ut hoc velut signo dignorari possent. Patet ex Propertio lib. IV. eleg. II.

Da falcem, & torto falcem mihi comprime fœno,
Iurabis nostrâ gramina secta manu.

Et Ovid. Metam. XIV.

Tempora sæpe gerens fœno religata recenti
Desectum poterat gramen versare videri.

Medio ævo *Syrici* videntur dicti negotiatores. Colligi potest ex Salviano de Provid. Dei lib. IV. *Nam ut de alio hominum genere non dicam, consideremus solas negotiatorum & Syricorum omnium turbas, qui majorem fermè civitatum universarum partem occupaverunt.* Invenio etiam apud Auctorem Historiæ Apostolicę lib. V. *O juvenis Syrice, qui amore carnis tua ductus citò animam amisisti.*

Qui nūc *Orcus* dicitur veteribus *Urgus* dicebatur, posteriores enim *V.* in *O.* & *G* in *C.* commutarunt. Cognoscere id est ex Festo, sed verba ejus mēdosa, maléque hodie. *Orcum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Uragum, quod & V. litera sonum pro O efferebant, & per C litera formā nihilominus usurpabant, sed nihil affert exemplorū, ut ita esse credamus: nisi quod is Deus nos maximè urgeat.* Scribo, *antiquis dictum Urgum.*

Medio quoque ævo, & in barbariem vergente prisco illo linguæ Latinæ nitore *Zabyrę* videntur armaria significasse, voce ex Ζαβαρεῖον detortâ. Legitur apud Auctorem Historiæ Apostolicæ lib. IV. *Collectis libris magicis Zabyras plenas ad Apostolum attulit.* Et paullò post: *Appende Zabyris plumbum & lapides, & mitte in mare.*

Invenio in veteribus Inſcriptionibus deum Brõtontem nominari. Ecce in illâ.

DEO. SOLI. INVICTO. MITHRÆ
FL. SEPTIMIVS. ZOSIMVS. V. P.
SACERDVS. DEI. BRONTONTIS
ET. AECATE. HOC. SPELEVM
CONS TITVIT

Et in aliâ.

IOVI. SANCTO. BRONTONTI. AVR. POPLIVS.

Sed quid ille Iupiter Bronton? an Tonans, ὁ βροντῶν? Sed cur cum Hecate conjungitur?

Olim in Italiâ iſte mos obtinebat, ut qui militiam ſubterfugerent, pollices ſibi præſecarent, quo excuſare ſe poſſent; iique *Murci* dicebantur, & ὑποκοριστικῶς *Murcidi* id eſt *Murcili*, nam *D* pro *L* ut notum eſt veteres ſcribebant; & malè olim volui *Murcicîdos* dictos, itáque nihil in Plauto, aut Auguſtino interpolandum; tantum in Feſto *Murcidũ* debet legi pro *Murricidum*, ut & editiones antiquæ præferunt. Hinc Dea ignavorũ *Murcia*, quam malè & veteres & recentes cum Venere Myrteâ confuderunt quæ hoc nomen à myrto ſibi ſacrâ accepit. Ergo de Murcis hęc Ammianus lib. xv. extremo de Gallis loquẽs. *Ad militandum omnis ætas aptiſſima, & pari pectoris robore ſenex ad procinctum ducitur, & adultus, gelu duratis artubus, & labore aſſiduo, multa contempturus & formidanda: nec eorum aliquando quiſpiam, ut in Italiâ, munus Martium pertimeſcens pollicem ſibi præcîdit, quos jocularitèr Murcos appellant.* Exemplũ moris iſtius etiam apud Suetonium Auguſto. *Equitem Romanum, quod duobus*

filiis adolescentibus caussâ detrectandi sacramẽti pollices amputâsset, ipsum bonáq; subjecit hastæ. Hidem etiam labente imperio, & lingua Latina *Murcinarii* appellati sunt. Isidorus in Glossis. *Murcinarius, mutilus.*

Cap. III.

Defectus in Arnobio ostensi, & menda sublata. *Cacare*, pro Abscondere. *Filii* de sexu sequiore, item *Puer.*

DEnuò in partes vocandus mihi Arnobius, adeò ille mendis scatet, & misertimè mutilatus est: utrumque ostensum satis hoc ipso libro, & maximè in Critico: ostẽdam etiam nunc. Pag. 76, lin. 34. *Sed causa in hujusmodi Vertitur sola.* Locus mutilus, & quem sine majore aliquo subsidio Mss^torum^ non temerè in integrum restituas. Nec melius habitus est tertius liber, cujus principium quivis attentus Lector ἀκέφαλον esse nullo negotio animadvertet. Nã; quantũ quidem ex sequentibus colligere licet, præcessit gentilium objectio, quâ exprobrabant, quod nullos religio Christiana habuerit adstipulatores, adsertoresve: itẽ alia quædam. Ait enim in ipso ferè, ut nunc est, principio. *Nunc ad ordinẽ revertamur, à quo sumus necessariò paullo antè digressi.* Pag. 101. lin. 22. *Possumus interim dicere, ad cultum divinitatis obeundum satis est nobis Deus primus.* Mutilus & hic locus, nam oportet alia quędam ab auctore nostro præmissa sint. Vide locum. Pag. 117. lin. 8. *Incipiamus ergo solenniter ab Iano & nos patre.* Etiam hic locus mutilus, præcesserintque quædam, nam

muni-

minimè cum superioribus cohæret. Pag. 122. lin. xxi. *Quod si opinio Cornificii vera est, imprudēs Cincius invenitur, qui urbium victarum deos potestate afficit.* Malim, *impudens Cincius*, id est, mentitur, hoc plus & elegantiæ & acuminis habet. Sed ut hoc affirmare temerè nolim, ita nemo negabit postrema verba ita restituenda, *potestate eâ afficit*; Coaluerat vox ista cum ultima literâ dictionis præcedentis, & primâ sequentis. Pag. 134. lin. 29. *Aut si aliquis ex his est, ignorabitur & nescietur; quia sit consimilium nominum confusione cacatus.* Fuit aliquādo cum putarem rescribendum, *confusione celatus.* Sed video *Cacare* pro eodem posuisse, ut & Cyprianus de Idolorum vanitate. *Horum autem omnium ratio est illa quæ fallit, & decipit, & præstigiis cacantibus veritatem, stultum & prodigum vulgus inducit.* Pag. 136. lin. 7. *Ex capite conceptos filios procreat?* Quia de Minervis locus erat, volui olim *conceptas filias* reponere, sed profectò malè; itaque nunc nihil muto, nam est elegantissimus ἀρχαϊσμὸς. Plautus Sticho,

Ego introibo, & gratulabor vostrum adventū filiis.

pro, *filiabus*. Iterum Pœnulo.

O mi here salve, Hanno, insperatissime
Mihi, tuisque filiis. ———

Sic *Puer* de sexu quoque eodem sequiore. Livius in Odyss. *Sancta puer Saturni filia regina.* Nævius belli Punici 2.

Prima incedit Cereris Proserpina
Puer. ———

Pag. 140. lin. 28. *O egregia merces culpa, ò digna & pretiosa dulcedo, propter quam Iupiter maximus cygnus fieret, & taurus, & candidorum procreator ovo-*

rum. Nihil judico, nisi transposita hæc verba à supino exscriptore: Restituo hoc modo pristino ordini. *Propter quam Jupiter maximus & taurus fieret, & cygnus candidorum procreator ovorum*. Pag, 145. lin. 28. *Illud nobis propositum est, ut quoniam nos irreligiosos & impios vocatis, vos contra pios, & deorum contenditis esse cultores, demonstrare atque in medio ponere, ab hominibus magis nullis ignominiosius illos tractari, quàm à vobis*. Malè inculcatum τὸ *ut*, itaq; delérim audacter. Pag. 146. lin. 4. *Qui acervos thuris dat concremandos igni, numina consentiendus est colere*. Existimârim legendum, *acerras thuris dat concremandas*. Notum est quid sint *Acerræ*. Sic ait quoque libro secundo extremo. *Acerras omnes thuris plenis conficiatis altaribus*.

Cap. IV.

Patela. Patelena. Simulacra deorum minio picta. *Circumscripset*. *Malum* etiam de arbore. *Decidere* pro Mori.

ITerum in Arnobio labor erit. Pag. 130. lin. 8. *Patellana numen est, & Patella, è quibus una est patefactis, patefaciendis rebus altera præstituta*. Magis placet unico *L* scribi *Patela*, ut à *Suadeo, Suadela*. Deinde *Patelena*, nō autem *Patellana*: veteres enim *Patela, Patelena* dicebant, ut *Porcula, Porculena*. *Socius, Socienus*. *Dubius, Dubienus*. *Alius, Alienus*. Prætereà *Patelena* etiam est apud Augustinum de Civit. Dei, lib. IV. cap. VIII. sed frumĕtorum ei curam tribuit. Hæc verba. *Cum folliculi patescunt, ut spica exeat, deam (præfecerunt) Patelenam*. Pag. 192. lin.

lin.14. *Inter deos videmus leones torvissimâ facie, mero oblita nimio.* Lego, *oblita minio*. Mos veteribus simulacra deorum diebus festis minio illinere, atque adeò ipsius Iovis, & à Censoribus minianda locabantur. Æthiopes etiam omnes suos deos illo colore inficiebant. Vide Plinium, lib. XXXIII. cap. VII. Dicit autem Arnobius, *merum minium*, id est sincerum, nam & adulterinum erat. Vide eundem Plinium loco citato. Pag. 155. lin. 4. *Nisi homo præsumens, quid dicturus esset Iupiter, circumscripsit, deus scire non poterat quibus modis pararet circumscribere se homo.* Excidit heic ἀρχαϊσμὸς. nam *circumscripset* legendum. Similiter anteà dixit. *Iovem diu cunctatum expiabis dixe capite fulgurita.* Nam ita legendum ibi in Excerptis ex MS^to. Sic idem Afer noster *Consuêstis*, alibi dicit non semel, & *Decrêstis*. Pag. 156. *Malum repentè cum pomis ex his Punicum nascitur.* Volui, *Malus Punica*, sed falsus sum, nam veteres *Malum* non de fructu tantum, verùm etiam de ipsâ arbore usurpasse videntur. Sic infrà. *Etiamne fluore de sanguinis, & ex genitalibus amputatis arbor mali enata est Punici?* Invenio & in Pompeianis fragmentis. *Inarculum virgula erat ex malo Punico incurvata, quam regina sacrificans in capite gestabat.* Pag. 167. lin. 2. *Cujus rei testimonium argumentumq; fortunæ suis prodidit in carminibus vates Thracius. Talos, speculum, turbines, volubiles rotulas, & teretes pilas, & virginibus aurea assumpta ab Hesperidibus mala, erat nobis consilium præterire: prætervehi etiam illa mysteria, quibus Phrygia initiatur.* Solâ interpunctione restituo totum locum. *vates Thracius talos, speculũ, &c. ab Hesperidibus mala.*

la. Erat nobis consilium praeterire, praetervehi etiā, &c. Pag. 174. lin. 1. *Interea dum Liber Stygē, Cerberum, Furias, atque alias res omnes curiosâ inquisitione collustrat, ex viventium numero index ille decidit, atque ex more sepelitur humano.* Volui in Critico *decedit*, sed erravi, ideóque nunc nihil mutādum arbitror. Plautus Trinummo.

Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.

Horatius lib. 2. epist. 1.

Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet, an inter
Viles, atque novos? excludat jurgia finis.

Pag. 177. lin. 1. *Consimili ratione & in historiis caeteris aliud quidem dicitur, sed intelligitur aliud, & sub vulgari simplicitate sermonis latet ratio secreta, & altitudo involuta mysterii.* Melius. *Vulgaris simplicitate sermonis.* Pag. 185. lin. 27. *Quae quidem nos cessamus non ideò vel exaedificare, vel facere, tanquam impias geramus & scelerosas mentes, aut aliquem sumpserimus temerariâ in deos desperatione contemptum: sed quod deos arbitramur, & credimus,* &c. Scribo, *quod eos arbitramur.* Malè adhæsit principio ultima litera vocis præcedentis. Pag. 217. lin. 21. *Et quid esse his potest coinquinatius, infelicius, spurcius?* Tentavi olim, fœtidius, spurcius? Nunc ut nihil muto: impellit me eò sententiæ Tertullianus, apud quem geminus locus lib. de Spectaculis, cap. x. *Apparatus etiam ex eâ parte consortes, qua ad scenam spectat: nam à templis, & aris, & illâ infelicitate thuris & sanguinis, inter tibias & tubas itur, duobus inquinatissimis arbitris funerum & sacrorum, designatore & haruspice.*

Cap. V.

Crepare in convivio turpe, tamen à Claudio pœnè permissum. Auspicia crepitu vitiari, comitia prohiberi credita. Asinis crepitus emittitur præ gaudio. *Fratres fabriles. Sacri largitores. Bonum concessum. Bonum datum.*

VEniā dabūt mihi lectores de re obscœnâ acturo. Inhonestum olim & turpe meritò habitum, ut etiam hodiè, in convivio crepitum ventris emittere; nihilominus Claudius Cæsar permittere idipsum in animo aliquando habuit. Suetonius narrat in vitâ ejus. cap. XXXII. *Dicitur etiam meditatus edictum, quo veniam daret efflatum crepitumque ventris in convivio emittendi, cum periclitatum quendam præ pudore ex continentiâ reperisset.* Nec infamis tantum crepitus, sed etiam religionem turbans. Nam auspicia vitiabat, comitia prohibebat. Cato in Oratione quam scribsit, de sacrilegio commisso. *Domi cū auspicamus, honorem me deûm immortalium velim habuisse. Servi, ancillæ, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullum mihi vitium facit. Si cui ibidem servo, aut ancillæ dormienti evenit, quod comitia prohibere solet, ne id quidem mihi vitium facit.* Caussa aliquando metus. Aristophanes πλούτῳ.

Κατέχετο δ' αὐτὴν ἐντιλίξασ' ἡσυχῆ,
Ὑπὸ τοῦ δέους βδέουσα δριμύτερον γαλῆς.

Item Νεφέλαις.

Καὶ σέβομαί γ' ὦ πολυτίμητοι. καὶ βούλομαι ἀνταποπαρδεῖν (βρονταῖς.
Πρὸς τὰς βροντάς. οὕτως αὐτάς τε τρεμαίνω καὶ πεφό-

Priapus apud Horatium, lib. 1. Sat. VIII.

——— & ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum, & facta duarum;
Nam displosa sonat quantum vesica pepedi
Diffißa nate ficus. ———

Apud Plautũ etiam Curculio minatur philosophis, ita se eos pugnis excepturum, ut præ anxietate & metu crepitum emissuri sint polentarium.

——— eos ego si offendero
Ex utroque eorum excutiam crepitum polentariũ.

At quã diversa asinorũ natura, qui præ gaudio crepant. Aristophanis Scholiastes ad illa verba εἰρήνης.

ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορδα, καὶ γελῶ.

Ita annotat. Ἡ μεταφορὴ ἀπὸ τῶν ὄνων, χαίροντες γὰρ πέρδονται. Sed missâ re obscænâ, aliò me conferre libet. Qui eodem munere fungerentur *Fratres* appellabantur, sic duodecim illi sacerdotes, qui terminos agri Romani suovetaurilibus lustrabant, *Fratres aruales nominabantur*. Sic *Fratres fabriles*, qui è corpore fabrorũ essent. Invenio enim in libello P. Diaconi de Notis literarum. F. FR. *Fabriles fratres*. Qui sint *Comites sacrarum largitionum*, nemo paullum modò in literis versatus, ignorat: iidem etiam *Sacri largitores* dicti videntur, nam lego in eodem Diaconi libello. SC. L. *Sacri largitores*. Ut Senatusconsultorum formula erat *Bonum factum*, ita cum alicui aliquid concessissent, precantes ut benè id cederet, dicebant *Bonum concessum*. cum dedissent verò, *Bonum datum*. Extat utraque formula in Valerio Probo de Notis. B. C. *Bonum concessum*. B. D. *Bonum datum*.

Cap.

Cap. VI.

De ſpeculorum materiâ, generibus, uſu. Plinius illuſtratus, & Apuleius.

DE ſpeculis erit heic ſermo, & materiam, genera, uſum oſtendam. Materia apud veteres non una, pro fortunis opibuſque hominum. Pauperiores fluviis eorũ vicem utebantur, opulentiores ære. De fluviis abunde dixi in Spicilegio Theocritico, ad Idyllium VI. Etiam de ære: ſed hęc libet refingere. Mentio ejus apud Auſonium Moſellâ.

Sic ubi compoſitos oſtentatura capillos
Candentem latè ſpeculi explorantis honorem,
Cùm primum cara nutrix admovit alumnæ,
Læta ignorato fruitur virguncula ludo,
Germanæque putans formam ſpectare puellæ,
Oſcula fulgenti dat non referenda metallo.

Nonnus Διονυς. V.

καὶ πότε χαλκὸν ἔχουσα διαυγέα τέρπετο κούρη
Κάλλεος ἀντιτύποιο δικασπόλον.

Item XLII.

Οὐ χρόος ἀντιτύποιο διαυγέϊ μάρτυρι χαλκῷ
Μιμηλῆς ἐγέλασσεν ἐς ἄπνοον εἶδος ὀπωπῆς,
Κάλλος ἑὸν κρίνουσα. ———

Complectitur & fluvios & æs Callimachus Hymno V. Hi ſunt ejus verſus.

Οὐδ' εἰς ὀρείχαλκον μεγάλα θεὸς, οὐδὲ Σιμοῦντος
Ἔβλεψεν δίναν ἐς διαφαινομέναν.
Οὐδ' Ἥρη. Κύπρις δὲ διαυγέα χαλκὸν ἑλοῖσα
Πολλάκι, τὰν αὐτὰν δὶς μετέθηκε κόμαν.

Atque æs quidem vetuſtiſſima iis materia ſtanno per-

permiſtum, & laudatiſſima erant Brunduſina. Plinius lib. XXXIV. cap. XVII. *Stannum illitum æneis vaſis ſaporem gratiorem facit, & compeſcit æruginis virus, mirumque, pondus non auget. Specula quoque ex eo laudatiſſima, ut diximus, Brunduſii temperabantur.* Poſteà argẽtea facta creſcente luxu populi Romani. Philoſtratus in imaginibus ἔρωσι. Κάτοπτρον δὲ τὸ ἀργυροῦν, καὶ τὸ ὑπόχρυσον ἐκεῖνο σανδάλιον, καὶ αἱ περόναι αἱ χρυσαῖ, ταῦτα πάντα οὐκ ἀργῶς ἀνῆπται. λέγει δὲ ἀφροδίτης εἶ). Plautus Moſtell. Sc. *Jampridem ecaſtor.*

Ut ſpeculũ tenuiſti metuo ne oleant argẽtũ manus,
Ne uſquam argentum te accepiſſe ſuſpicetur Philolaches.

Et apud Iuriſconſultum ff l. *Cum aurum. Tit. De auro, argento, mundo*, cujus verba infrà adducemus. Primus ea fecit Pompeii Magni tempore Praxiteles. Plinius auctor lib. XXXII. cap. IX. *Ut omnia de ſpeculis agantur hoc loco, optima apud majores fuerãt Brũduſina, ſtanno & ære miſtis. Prælata ſunt argentea. Primus fecit Praxiteles Magni Pompeii ætate.* Sed quomodo Pompeii tẽpore? ecce Plautus, qui multo prior fuit, loco citato meminit. Dicendum ea quæ in ſcenâ referuntur facta fingi Athenis, itaque nihil ad Romanos pertinere: dubium autem nõ eſt, quin Græcis ea multo tempore antè in uſu fuerint. Genera verò eorundem multiplicia. Alia *Tranſverſa* dicebantur, alia *Obliqua*, alia *Rotunda*, alia *Recta*. Tranſverſa, Obliqua, & Recta erant plana: Rotunda verò tumida, aut concava. Plinius loco citato, *Plurimumque refert, concava ſint (ſpecula) & poculi modo, an parma Thracidica, media depreſſa, an elata,*

ta, transversa an obliqua, supina an recta. ubi videre est cavorum duo fuisse genera; altera profunda valdè, ad poculi instar: altera minus, ad parmæ Thraciæ. *Supina* præterea vocat, quæ non starent, aut suspensa essent, sed jacerent. Porrò de planis globosis cavisque etiam Apuleius Apolog. *Quibus, præter ista quæ dixi, etiam ista ratiocinatio necessaria, cur in planis quidem speculis fermè pares obtutus & imagines videantur, in tumidis vero & globosis omnia defectiora, at contrà in cavis auctiora.* Planorum meminit Maximianus etiam.

Fontis aquæ reddunt simulacra imitantia verum,
Qualia læve refert speculi cum cernimus æquor.

Lucretius lib. IV.

——— crebróque repulsu
Rejecta reddunt speculorum ex æquore visum.

Et posteà.

Quare etiam atque etiam minimè mirari par est
Illis, quæ reddunt speculorum ex æquore visum.

Globosa laudat Euphorbus.

Forma repercussus liquidarum fingit aquarum,
Quales purifico speculorum ex orbe reducit.

Concava Agathias lib. V. Δίσκον μὲν γάρ τινα ἐσόπτρου δίκην ἐσκευασμένον, καὶ ἠρέμα ὑποκοιλαινόμενον ταῖς τοῦ ἡλίου ἀκτῖσιν ἀνεπίμπλα τῆς αἴγλης. Plinius lib. II. cap. CVI. *Cum specula quoque concava adversa solis radiis, facilius etiam accendantur.* Prudentius περὶ στεφ. Hymno XI.

Præfixit tabulas dives manus æquore levi
Candentes, recavum quale nitet speculum.

Hæc de generibus: restat ut de usu. Ille duplex: nam alia ad ędium ornamenta parieti adfixa ostentabantur,

tur, alia quotidiani usus, ad eaque se ornabant; Ulpianus L. *Cum aurum*. D. De auro, argẽto, mundo. *Nec speculum parieti adfixum vel etiam quod mulier mundi caussâ habuit: si modò non in argenti numero habita sint.* Atque hæc quæ quotidiani usus quãdoque etiam parua erant, ut possent quocumq; iretur circumferri. Apuleius loco citato. *Quod tamen crimen est imaginem suam nosse? eamque non uno loco conditam, sed quoquò velis paruo speculo promptam gestare?* Elegantissimè omnia breviter complectitur idem Apuleius eâdem Apologiâ. *Videnturne vobis debere Philosophi hæc omnia vestigare, & inquirere, & cuncta specula vel uda vel suda soli videre?* Bellissimè herclè uda *specula* vocat fluvios, suda quæ ex ære argentove.

Cap. VII.

Avillæ agnæ. Lana velli olim, non tonderi solita. *Dubenus*. Τράφηξ. *Trabex*. *Trabica*. *Trix*. *Trica*. Margaritæ *Extricatæ*. Ulpianus explicatus, item Plautus & Propertius. Funes olim è setis. Τ'ρειχὶς. Τ'ρειξ. Iuvenalis illustratus & Propertius. *Gaius*. Galbei unde dicti. *Ramus*, pro membro virili. *Velumenta*. Arnobius emaculatus.

IN Festo lego veteribus agnas recẽtis partus *Avillas* dictas. Ratio, etsi ibi non addita, in promptu: nam manifestò ita dictę, quod velli necdũ possent. Olim autem non tondere lanam mos, sed vellere. Varro de L.L. *Vellus lana tonsa universa* (ita rectè emendat Scaliger) *ovis: id dictum quod vellebant.* Item

Item de Re Ruft. lib. II. cap. XI. *Animadverti licet prius lana vulſuram quàm tonſuram inventam*. In eodem Feſto.

Dibenus apud antiquos dicebatur qui nunc dominus.

Quod rectum aſſero contrà viri magni ſententiam, legitur enim in Gloſſis, *Dubius*, Δεσπότης. pro *Dubinus*. Aliud eſt *Dubinus* ſive *Dubenus*, & *Dubienus*. Latini autē *Dubenus* dicebant, pro quo poſteà Romani *Dominus*, *V*. in O, *B*. in *M*, & *E* in *I mutatis*.

Trabica, navis, quod ſit trabibus confixa. Pacuvius.

Labitur trabica in alveos.

Non aliud *Trabica* eſt ad verbum quàm *Trabs*, quæ etiam à poëtis ἀπλῶς pro navi poſita reperitur, ut *Trabica* hoc loco à Pacuvio. Vox Græcanica eſt, Τράφηξ, *Trabex* (ut φάλαινα, φρύγες, *Balena*, *Bryges*.) & *Trabes*, nam *S* pro *X* uſurpabant, inde *Trabs*. Dicebant verò *Trabex*, *Trabica*, ut *Senex*, *Senica*. *Phalax*, *Phalanga*. de quibus ad Plautum. Sic *Trica* quoque (libet id Pompejani hujus loci occaſione dicere) Græcanicum eſt. Θρὶξ, *Trix*. *Trica*. eâdem analogiâ. Ergo *Tricæ* propriè pili, qui quia viles & nullius pretii, inde res ejuſmodi iſto nomine inſignitæ. Porrò & funes vinculaque, ac tranſlatè omnia impedimēta ita appellabantur, (unde *Intricare*, *Extricare*.) Non aliâ notione uſurpat Plautus Perſâ. Sc. ultimâ.

Quid ais crux, ſtimulorum tritor, quomodo me hodiè verſaviſti?

Ut me in tricas conjeciſti! quomodo de Perſâ manus mihi addita ſit?

Euagrius interpres Athanaſii De vitâ Antonii. *Operante illo traxit quidam ſportellæ quam texebat tricam, ſive funiculum.* Hinc margaritæ *Extricatæ*, quæ tricâ,

tricâ, id est funiculo, sive lineâ, necdum erant colligatę, ut collo circumdari possent. Vlpianus L. *Si servus servum*, §. *Si cum maritus*. D. Ad legem Aquiliā. *Si cum maritus uxori margaritas extricatas dedisset in usum, ea invito vel inscio viro perforasset, ut pertusis in lineâ uteretur: teneri eam lege Aquiliâ, sive diverterit, sive nupta est adhuc.* Huc pertinet quod Artemidorus in Oneirocriticis tradit crinium complicationem interdum vincula pręsagire, lib. 2. cap. vi. Ἐνίοτε δὲ (τὸ πλέκεσθαι) καὶ δεσμὰ καὶ στάσεις προσαγορεύει. Causa hæc, quod funes olim è setis contorquerentur. Arnobius lib. v. *Adest ab insidiis* (ita lego, non ad insidias) *Liber, ex setis scientissimè complicatis unum plantæ injicit laqueum.* Et quidem equinis. Nā postea ait. *Vellem tam videre, si esset mihi his nasci temporibus datum, patrem illum Liberum debellatorem ferocitatis Acdestiæ, post deorum augustissimas curias cœli ab fulminibus lapsum, penicula menta decurtantem cantheriorum, innectentem laqueos prolibus.* Nam ita legendus ille locus, ut in Critico monui. Artemidorus lib. ii. cap. xxi. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χαίτῃ ἱππείᾳ δεσμεύονται. Ex iis quoq;, nervi arcuum. Hesychius: Ἱππείαν, τὴν ἵππου. ἔνιοι δὲ τὴν τόξων νευρὰν, τὴν ἐξ ἱππείων τριχῶν. Accius.

Reciproca tendens nervo equino concita
Tela.

Flagellorum autem lora è porcinis, inde apud Græcos. ὕστριξ & ὑστριχίς. Lycophronis Scholiast. Ἱμὰς ἁπλῶς δὲ ὑστριχίς. κυρίως δὲ μάστιξ ἣν ἐκ χοιρείων τριχῶν συμπεπλεγμένη. καταχρηστικῶς δὲ καὶ πᾶσα μάστιξ. Etymologici auctor. Ὕστριξ ὕστριχος, ἡ ἐκ τῶν τριχῶν τῶν ὑῶν μάστιξ. Et passim apud Grammaticos Grecos. Inde Propertius

pertius lucem capit lib. iv. eleg. i.

Verbera pellitus setosa movebat arator,
Unde licens Fabius sacra Lupercus habet.

Facta autem ex suillis setis potissimum lora flagrorum puto, quia asperiores eæ sint, magisque penenetrent duritiam tergi jumentorum. At nautici funes, item tormentorum bellicorum è caprinis: Varro de Re Rust. lib. ii. cap. ultimo. *Ut fructum ovis è lanâ ad vestimentum, sic capra pilos ministrat ad usum nauticum, & ad bellica tormenta, & fabrilia vasa.* Sed quæ illa fabrilia vasa? non capio, & valdè fallor nisi locus corruptus: duo priora agnoscit etiã in Georgicis Virgilius, ubi de pilo caprino.

——— torquetur & ipse
Usum in castrorum, ac miseris velamina nautis.

Inde intelligendus Iuvenalis Sat. v.

Qui tegitur parmâ & galeâ metuensq; flagelli
Discit ab hirsutâ jaculum torquere capellâ.

ubi valdè ineptit vetus Scholiastes, qui Capellam senem magistrum campiductorem nobis comminiscitur.

Galbeum, ornamenti genus.

Ita vocabantur armillæ, quæ militibus ob virtutem donabantur ab Imperatoribus tanquam merces & præmium fortitudinis. Vide *Calbeos.* Possunt itaque dicti videri quasi *Gaialbei*, literis binis extritis, nam Latinis & Tarentinis *Gaius* erat merces. Etymologici auctor. Ἰταλιῶται καὶ Ταραντῖνοι γαῖον τὸν μισθὸν λέγουσι.

Pro eo quo viri sunt honestâ catachrêsi *Ramus* ponitur nonnunquam. Apuleius alibi. *Vox crassescit, ramus roborascit.* Ausonius Centone.

— *ramum qui veste latebat.*

Prudentius contra Symmachum lib. I. de Priapo.

Sinum lactis, & hac votorum liba quotannis
Accipit, & ruris servat vineta Sabini,
Turpiter affixo pudeat quem visere ramo.

Fortè ex Bacchi fabula, qui ut fidem Polymno datam solveret, ut ait Arnobius lib. v. *ficorum ex arbore ramum validissimum præsecans, dolat, runcinat, levigat, & humani speciem fabricatur in penis.* Sed commodùm, quia in Arnobium incidi, antequam finem capiti imponam, locum ejus illo ipso libro contaminatum emaculem. Pag. 165. lin. 12. *Quid corona? quid viola? quid volucra mollium velamenta lanarum?* Volui olim *velamenta* expungere ut interpretamentum τ͂ *volucra*, quod nunc non placet, legendum enim censeo, *mollium velumenta lanarũ.* Nam vellera & *Velumenta* & *Velumina* appellabãt. Varro de Re Rust. lib. II. cap. XI. *Quam (lanam) demptam ac conglobatam, alii vellera, alii velumina appellant.* Sunt verò *Velumina* idem quo *Vellimina,* sed veteres consonantes non geminabant, & *V* pro *F* usurpabant: itaque non necesse ea verba sollicitare. Arnobius autem velumenta ista *volucra* nominat per appositionem, ut vocant Grammatici. Hoc ipsum aliis verbis paullò antè planius dixit. *Quid lanarum vellera, quibus arboris colligatis & circumvolvitis stipitem?*

Cap.

Cap. VIII.

Iuvenes & virgines ſub Veneris regno. Sacra ei pro amoribus ſuis faciebant. Virgines icunculas ei & coronas ſuſpendebant. Iuvenes Zonas amaſiarum. Fortuna *Virgineſis* eadem cum Venere, togæque ei ſuſpenſæ. *Muliebris* cum Iunone. Divites à paraſitis *Genii* dicti.

APud veteres juvenes virgineſque ſub Veneris ſe eſſe imperio arbitrabantur, & ſi quid mali accidiſſet, ejus id ipſum iræ imputabant. Mathematici quoque à decimo anno ad XVIII. ſub Venere eſſe dicunt. Apud Muſæum Leander.

Πείθεα καί συ φίλη, μὴ Κύπειδι μῆνιν ἐγείρῃς.

Daphnis apud Theocritum Idyll. XXVIII.

Φεῦ φεῦ, τᾶς παφίας χόλον ἄζεο καὶ σύγε κώρα.

Parthenius ἐρωτ. v. de Leucippo. Οὗτος κατὰ μῆνιν ἀφροδίτης εἰς ἔρωτα ἀφικόμενος τῆς ἀδελφῆς, τέως μὲν ἐκαρτέρει οἰόμενος ῥᾷστα ἀπαλλάξασθαι τῆς νόσου. Callidorus etiam apud Plautum Pſeudolo contabeſcens amore Phœnicii.

— nihil hoc ad Iovis judicium attinet.
Sub Veneris regno vapulo, non ſub Iovie.

Sacra itaque ei faciebant ut amore ſuo potirentur. Clarè apud Ariſtænetum lib. 1. epiſt. 1. Ὦ πότνια Ἀφροδίτη. τί σοι τῆς Λαΐδος ἕνεκα θύσω. Et alibi. Ναὶ πρὸς τῆς Ἀφροδίτης, ᾗ νῦν τέθυκα μὲν, γνώσομαι διὰ τὴν θυσίαν, ἐάν σε πρὸς ἡμᾶς ἡ θεὸς ἐπικλίνῃ. Ideò virgines icunculas ei conſecrabant. Perſius Sat. II.

Dicite Pontifices in ſancto quid facit aurum?

Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine pupæ.

Eodem modo vestes Fortunæ Virginali, cui apud Capenam portam Serv. Tullius ædem extruxit, teste Plutarcho in Problem. Arnobius lib. 11. *Puellarum togulas Fortunam defertis ad Virginalem.* Sed eadem hæc cum Venere, nam illæ deam istam fortunam suam appellabant, utpote à quâ & bona & infortunia accidere sibi existimabant. Sic fortuna *Muliebris* eadem cum Iunone, in cujus curatelâ matronæ. Parasiti quoq; divites sub quorum clientelâ essent, Genios suos nominabant. Apud Plautum Capt. Sc. *Quanto in pectore.*

Ut ego vidi: HE. *meum gnatum?* ER. *tuum gnatum, & Genium meum.*

Curcul. Sc. *Date viam.*

Ecquis est qui mihi commonstret Phædronum Genium meum?

Menæchm. Sc. *Ni mala.*

—— ME *ô mea commoditas, ô mea oportunitas,*
Salve. PE. *salve.* ME. *quid agis?* PE. *teneo dexterâ Genium meum.*

Atque hęc ἐν παρόδῳ per occasionem. Redeo ad Venerem virginum Fortunam. Prætereà, cum amoris sui compotes factæ nupsissent, coronas ei suspendebant. Agathias in Epigramm.

Τῇ παφίῃ στεφάνους, τῇ παλλάδι τὴν πλοκαμῖδα,
Ἀρτέμιδι ζώνην ἄνθετο καλλιρόη.
Εὕρετο γὰρ μνηστῆρα τὸν ἤθελε. ——

Iuvenes quoque Zonas amasiarum suarum. Theocritus loco citato.

Κο. Φεῦ φεῦ, καὶ τὰν μίτραν ἀπέσχισας, ἐς τί δ᾽ ἔλυσας;
Δα. Τᾷ παφίᾳ πρώτιστον ἐγὼ τόδε δῶρον ὀπάζω.

Cap.

Cap. IX.

Gladiis semper accincti veteres. Μαυλίδες, Athenienses primi morem eum abjiciunt. Amatorum mos. Ἐισπνήλαι. Ἐισπνεῖν. Nolarũ usus ad excubiarum explorationem. Eædem in locis munitis asservatæ à certis custodibus.

VEteres cum ædes satis tutas nõ habeant gladiis semper accincti incedebant. Notat hunc morẽ breviter Didymus ad Odyss. γ´. Ἐξιφηφόρουν οἱ παλαιοὶ. Fusius Thucydides lib. I. ξυγγραφῆς. Πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ᾽ ἀλλήλους ἐφόδους, καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ᾽ ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ οἱ βάρβαροι. Inde etiam gladii μαυλίδες dicti, διὰ τὸ ὁμοῦ αὐλίζεσθαι, quasi ὁμαυλίδες, ut notat ejus interpres vetus. Primi mutarũt Athenienses, teste ibidem Thucydide, & Ammiano lib. XXIII. *Omnes tamen vel inter epulas festosque dies gladiis cincti cernuntur. Quem Græcorum veterum morem abjecisse primos Athenienses Thucydides est auctor amplissimus.*

Dixi superiori capite de amatoribus: libet & heic morem eis usitatum referre. Solebant amasios amasiasve aliquò euntes sequi, eóque solabantur amorem suum. Servius de Hymenæo ad Æneid. lib. I. *Hymenæus Atheniensis adeò pulcer fuit, ut adulescẽs puella putaretur: is cum unam nobilem virginem ipse mediocriter ortus adamasset, ejusque nuptias desperaret, quod unum poterat, sequendo puellam amori satisfaceret.* Quin & in eisdem vestigiis pedes figebat, quo magis amorem ostenderent. Aristænetus lib. I.

Οἱ φιλοθεάμονες τῶ κάλλυς εἰς διδασκάλυ περιϊόντα περιεστηκώτων συνωθῦντες. καὶ ἦν ὁρᾷν πρὸς τύτυς πληθύσης τῆς ἀγορῆς στενοχωρυμένας δὲ λαύρας. καὶ πολύ γε διὰ τῦτο τὸ λίαν ἐρωτικὸν τοῖς ἴχνεσι τῶ μειρακίυ τὺς ἑαυτῦ ἐφήρμοζον πόδας. Hinc nimirum εἰσπνήλαι dicti, ut volunt quidam, παρὰ τὸ ἔπεσθαι τοῖς ἐρωμένοις. quæ verba etiam hunc morem indicant: etsi rectius sit dicere εἰσπνήλας nuncupatos esse παρὰ τὸ εἰσπνεῖν, quod Laconibus est *Amare*, ut notavi ad Theocriti Idyll.XII.

In oppidis & castris nolæ erant quibus ad explorandas excubias præfecti vigilum utebantur. Ulpianus ad Orationem Demosthenis περὶ παραπρεσβ. Τὸν κώδωνα περιάγυσιν νύκτωρ οἱ φύλακες, ἀποπειρώμενοι εἰ ἐγρηγόρασιν οἱ περὶ τὰς πύλας φυλάττοντες. Harpocration. Διεκωδώνισε. Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας, ἀντὶ τῶ διεπείρασε, καὶ ἐξήτασε, ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν περιπολύντων σὺν κώδωσι νυκτὸς τὰς φυλακάς. Hesychius. Οἱ περιπολάρχαι ἐρχόμενοι κώδωνα δίεσειον, καὶ ὕτως ἐξεπείραζον τὸν καθεύδοντα. Aristophanis Scholiastes ad Nubes. Δημήτριος γάρ φησιν ὅτι κατὰ τὰς φυλακὰς εἰ ἐγρηγόρασι κώδωσι διεσήμαινον. Et ad Aves. Οἱ περίπολοι τὰς φυλακὰς περισκοπῦντες ἐρχόμενοι κώδωνας εἶχον, καὶ διὰ τύτων ἐψόφυν πειράζοντες τὸν καθεύδοντα, καὶ ἵνα οἱ φυλάττοντες ἀντιφθέγγωνται. Adservabantur hæ nolę in locis munitis certique eis custodes præpositi: solebant enim hostes in id incumbere, ut possent clam auferre, atque ita excubiarum explorationem impedirent, vigilibusq; ideò securioribus facilius urbium castrorumve per dolum & stratagema aliquod potirentur. Apparet ex Parthenio Erot.VII. de Hipparino & An-

& Antilconte Ὁ δὲ ἄρα κατειρωνευόμενος προσέταξεν αὐτῷ ἀπό τινος ἐρυμνοῦ χωρίου, ὃ μάλιστα ἐφρουρεῖτο ὑπὸ τοῦ τῶν Ἡρακλεωτῶν τυράννου, τὸν κώδωνα κατακομίσαι, πειθόμενος μὴ ἄν ποτε τελέσειν τὸν δὲ τὸν ἆθλον, ἀντιπλέων δὲ κρύφα τὸ φρούριον ὑπελθὼν, καὶ λοχήσας τὸν φύλακα τοῦ κώδωνος κατακαίνει. καὶ ἐπειδὴ ἀφίκετο πρὸς τὸ μειράκιον ἐπιτελέσας τὴν ὑπόσχεσιν, ἐν πολλῇ αὐτῷ εὐνοίᾳ ἐγένετο, καὶ ἐκ τοῦδε μάλιστα ἀλλήλους ἐφίλουν.

Cap. x.

Ὦπις sive Οὖπις Diana. Κεῖνος. Iunoni à puerperis sacra facta, Dianæ vestimenta consecrata. Θύειν τὴν ἐκάτην. Χιτώνη.

Apud Arnobium lib. III. depravatum esse Ossipaginę nomen ostẽdi voluique restituere *Ops Opigena*, sed ut de Opigenâ benè, ita de Ope minus, nam hoc non Iunonis cognomentum, ut tum putavi, sed Dianæ. Itaque fortè sic legi potest. *Nulla est Opigena*, pro, *Nulla Ossipagina*. *Ops* autem pro *Opis* dictum est, ut *Trabes, Trabs. Plebes, Plebs. Calix, Calx*. & talia. Mansit *Opis* apud Festum, & Augustinum. Pro Rheâ autem Latinum est, pro Dianâ Gręcum, Οὖπις, & Ὦπις Doricè. Vetus poëta apud Alexandrum Ætolum citãte Macrobio lib. v. cap. XXII.

ὑμνῆσαι ταχέων ὦπιν βλητῆρα ὀϊστῶν.

Callimachus Hymno III.

Οὖπι ἄνασσ' εὐῶπι, φαεσφόρε, καὶ δέ σε κείνης
Κρηταέες καλέουσιν ἐπωνυμίην ἀπὸ νύμφης.

ubi κείνης ἀπὸ νύμφης viri docti vertere debuerant, *à Nymphâ dilectâ*, non, *ab illâ Nymphâ*. Dicit enim Callimachus ita vocare Cretenses Dianam, quibus

κεῖνος erat aut *Amasius*, ut ex Theone docui in Spicilegio Theocritico ad Idyll. XVIII. Hoc extra ordinem. De Diana Opi ita Scholiastes ad verba citata. Οὖπις, ἐπίθετον Ἀρτέμιδος. ἢ παρὰ τὸ ὀπίζεσθαι τὰς τικτούσας, ἢ παρὰ τὴν θρέψασαν αὐτὴν Οὖπιν. ἢ διὰ τὰς Ὑπερβορέους κόρας, Οὖπιν ἑκαέργην, Λοξώ. ἃς ἐτίμησεν Ἀπόλλων καὶ Ἄρτεμις. καὶ ἀπὸ μιᾶς μὲν Οὖπις ἡ Ἄρτεμις. Λοξίας δὲ καὶ ἑκάεργος ἐκ τῶν λοιπῶν ὁ Ἀπόλλων. Quæ totidem verbis Etymologici Auctor. Quod ait, παρὰ τὸ ὀπίζεσθαι τὰς τικτούσας. Ecce apud Augustinum de Civitate Dei lib. IV. cap. XI. *Ipse Lucina, quæ à parturientibus invocetur. Ipse opem ferat nascentibus, excipiēs eos sinu terræ, & vocetur Opis.* Hic enim *Opis* non est Saturni uxor, sed Diana: utramq; enim deam parientibus præsto esse credebant, itaque post puerperium Iunoni sacrificabant Dianæ verò vestimenta dicabant. De sacrificio est videre apud Plautum Truculento, Sc. *Puero isti.*

Eumque gero ornatum, ut gravida quasi puerperio
cubem.
Date mihi huc stactam atque ignem in aram, ut venerem Lucinam meam.
Hic apponite, atque abite ab oculis. ô Pithecium
Face ut accumbam, adjutare sic decet puerperam.
Soleas mihi date, palliū injice in me huc, Archilis.
Ubi est Astaphium? fer huc verbenam mihi, thus,
& bellaria
Date aquam manibus. ———

Fiebat id τῇ ἀμφιδρομίᾳ, vocabantq; θύειν τὴν δεκάτην. Sed infrà de hoc fusius dicetur. De vestimentis autem Dianæ devoveri solitis cognoscimus ex Callimachi interprete Hymno in Iovem. Τικτομένων τῶν

βρεφῶν

βρεφῶν ἀνετίθεσαν τὰ ἱμάτια τῇ Ἀρτέμιδι. Et ab hac re etiam χιτώνη cognominata fuit. Inſcriptio vetus iſta hanc innuit. VIRGIN. CHITONE SACRUM.

Cap. XI.

Θαργήλια. Θάργηλος. Suidas reſtitutus. Εἰρεσιώνη. Thargeliis in binis tribubus expenſarum ſuppeditator, urbs duobus viris luſtrata.

SAcra erant apud Athenienſis antiquiſſima Θαργήλια nuncupata Soli & Horis(vel Dianę,ut alii volunt) inſtituta, in quibus ramos oleaginos lanâ coronatos, quos εἰρεσιώνας propterea vocabant,omnis generis fructibus ex iis dependentibus, geſtabant. eoſque deinde ſtatuebant ante fores templi Apollinis,puero patrimo matrimo canente hos tres verſus.

Εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους,
καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ καὶ ἔλαιον ἀποψήσασθαι,
καὶ κύλικ' εὔζωρον, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃς.

Vide Suidam. Ariſtophanis Scholiaſtes Pluto dicit ante ędes ſuas poſuiſſe, & quotannis renovare conſueviſſe. Εἰρεσιώνη δὲ θάλλος ἐλαίας ἢ δάφνης, ἐξ ἐρίων καὶ θαλλοῦ συμπεπλεγμένος, ἔχων ἄρτον ἐξηρτημένον καὶ κοτύλην. ἔστι δὲ μέτρον ὃ νῦν καλοῦμεν ἡμίξεστον. καὶ σῦκα, καὶ πάντα τὰ ἀγαθὰ ταύτην δὲ τὴν εἰρεσιώνην πρὸ τῶν οἰκημάτων ἐτίθεντο οἱ ἀθηναῖοι, καὶ καθ' ἔτος ἤλλαττον. εἰώθει δὲ παῖς ἀμφιθαλὴς ἀμφ' αὐτῇ ταῦτα λέγειν.

εἰρεσιώνη σῦκα φέρει καὶ πίονας ἄρτους,
καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ ἔλαιον ὑποψήσασθαι
καὶ κύλικ' εὔζωρον, ὡς ἂν μεθύουσα καθεύδῃς.

Sed lego ſecũdo verſu non ἀποψήσασθαι, ut eſt apud

Suidam, vel ὑποψήσασθαι, ut hic, verum ἀναψήσασθαι: in tertio autem καθεύδη. Quod verò dicit ante ædes posuisse, sciendum id demum festo transacto factitatum. Suidas. μετὰ δὴ τὴν ἑορτὴν τιθέασι παρ' αὐτὰς τὰς θύρας. Eadem etiam πυανέψια dicebantur, nam κυάμους veteres Græci πυάνους appellabant, Theseus enim cum Minotaurum debellaturus Cretam navigaret, & per tempestatem in Delum appulisset, inter cętera Apollini pro salute suâ etiam fabã elixam vovebat. Suidas. Λέγεται θησέα καθ' ὃν εἰς κρήτην καιρὸν ἔπλει προσχόντα δήλῳ διὰ χειμῶνα, εὔξασθαι ἀπόλλωνι κατασέψασθαι κλάδοις (lego κλάδους) ἐλαίας ὅταν σωθῇ τὸν μινώταυρον ἀποκτείνας. καὶ θυσιάσειν, καὶ τὴν ἱκετηρίαν ταύτην κατασέψας ἑψῆσαι χύτρας ἀιθάλης, καὶ ἔτνος. καὶ βωμὸν ἱδρύσασθαι. διὸ καὶ πυανέψια δοκεῖ λέγεσθαι, οἷον κυανέψια, (potius κυαμέψια) τὸ γὰρ πρότερον τοὺς κυάμους πυάνους ἐκάλουν. Olla verò illa, cujus ibi mentionem vides, θάργηλος nominabatur, non minus quam ipsa εἰρεσιώνη. Hesychius. τὴν ἱκετηρίαν (intelligit εἰρεσιώνην) ἐκάλουν θάργηλον. Posteà. καὶ ὁ θάργηλος χύτρος ἐστὶν ἀνάπλεως σπερμάτων. Et paullo post. θάργηλος, χύτρα ἱεροῦ ἑψήματος. In Suida excidit hæc dictio. θαργήλια, ἑορτὴ ἀπόλλωνος καὶ ἀρτέμιδος. καὶ μὴν θαργηλιῶν. καὶ ὁ τῶν σπερμάτων μεστὸς χύτρος ἱεροῦ ἑψήματος. Manifestò restitui debet. καὶ θάργηλος ὁ τῶν σπερμάτων, &c. In hoc verò Festo binæ tribus unum impensarum subministratorem habebãt. Ulpianus ad Orat. πρὸς λεπτίνην. Εν τοῖς θαργηλίοις δυοῖν φυλαῖν εἷς μόνος καθίστατο χορηγός. τοῖς δὲ μεγάλοις διονυσίοις ἀνδρειωτέρων μηνὸς, πλείονος αὐτῷ γινομένης τῆς δαπάνης, εἷς χορηγὸς ἑκάστης φυλῆς καθίστατο. Lustrabant etiam urbem duobus viris, altero mares, altero fœ-

ro fœminas. Harpocration. Δύο ἄνδρας ἀθήνησιν ἐξῆγον καθάρσια ἐσομένους τῆς πόλεως ἐν τοῖς θαργηλίοις. ἕνα μὲν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν. ἕνα δ' ὑπὲρ τῶν γυναικῶν. Alebantur autē illi publico ſumptu, & quotannis, his Feſtis Thargeliis in mare deturbabantur Neptuno, ut piaculum eſſent pro populo, dicebant enim ut utrumquemque detrudebant, περίψημα ἡμῶν γενοῦ. Teſtis Suidas. & Ariſtophanis interpres ad Plutum. Porrò & alia Thargelia fuerunt, quæ nimirū à Mileſiis celebrari ſolita. Meminit eorum Parthenius Erot. IX. Τοῖς Μιλησίοις ἑορτὴ μετὰ τρίτην ἡμέραν θαργήλια ἐπῄει, ἐν ᾗ πολύν τε ἄκρατον εἰσφοροῦνται, καὶ τὰ πλείστου ἄξια καταναλίσκουσι.

Cap. XII.

Vota & ſacra veterum antequam ad bellum aut peregrè irent. ἐξιτήριοι & ἐφόδιοι εὐχαί. ἐξιτήρια. ἐξαγγέλια. *Armitia. Armites.* θύειν τὰ ἐπινίκια. ἐκβατήρια.

OLim duces qui aliquâ religione tenerentur copias educturi pro exercitus ſalute vota nuncupabant, deoſque inuocabant, quâ de re videri poteſt Plutarchus περὶ Δεισιδαιμονίας. Apud Parthenium Erot. IX. Τέλος δὲ ὡς ἔδοκει πᾶσι πείθεσθαι, ἡ νὺξ ἐπῆλθεν, ἐν ᾗ προσετέτακτο πᾶσι παραγίνεσθαι, πολλὰ κατευξάμεναι τοῖς θεοῖς, δεχομένον αὐτοὺς τῶν ἀμφὶ Διόγνητον εἰσπίπτουσιν εἰς τὸ τεῖχος τῶν Μιλησίων. Hæc vota vocabant ἐξιτηρίους ſive ἐφοδίους εὐχάς. Etymologici Auctor. ἐξιτηρίους εὐχὰς, ἐφοδίους, τοῖς πρὸς ἔξοδον ἔχουσιν ἢ πρὸς θάνατον. Sacra etiam faciebant, idque dicebant θύειν τὰ ἐξιτήρια. Suidas. ἐξιτήρια καὶ

ἐξαγγέ-

ἐξαγγέλια κατὰ ῥωμαίυς, τὰ ὑπὲρ τῆς ἐξόδυ παρεχόμενα. Sed τῶν ἐξιτηρίων nomen latius patet, nam & de votis ſacrificiiſque militaribus, & de privatorũ hominum aliquò iter capeſſentium intelligi poteſt. Poſtremum Romani (& Suidas hęc magis reſpexit, nam ait κατὰ ῥωμάιυς) *Propter viam* nominabant, faciebantque Herculi Sanco ut ex Feſto cognoſcimus. Meminit & Macrobius. Quę autem Legati faciebant, ea propriè ἐξαγγέλια. Sed ad milites revertar. Eorũ *Armitia* erãt, ita dicta quod ad arma irẽt. Gloſſæ. *Armitia*, θυσία Vel *Armitia*, quaſi militaria, nam milites *Armites* nuncupabantur. Eędem Gloſſæ. *Armites*, ὁπλῖται οἱ ἐν ἐσχάτῃ τάξει. *Armites*, παράταξις ἐνόπλιος. Sed prior etymologia magis placet. Non ſolum autem ante pugnam ſacrificabãt, verùm etiam poſt, ſi ſuperiores evaſiſſent, idque vocabant θύειν τὰ ἐπινίκια. Polyænus lib. v. Καρχηδονίυς νικήσας θύων ἐπινίκια φ' ἄνδρας τὺς ὑπόπτυς ἐπὶ τὴν ἑστίαν ἐκάλεσεν. Heliodorus lib. ix. Οὗτοι μὲν ἔφη πρῶτοι ληφθέντες, εἰς ἀπαρχὴν τῦ πολέμυ σωζέσθωσαν κατὰ τὰς ἐπινικίυς θυσίας. Eadem & ἐκβατήρια, quamvis eo nomine appellabãtur omnia ſacra quæ faciebant, qui grave aliquid periculum effugiſſent; itaque θύειν τὰ ἐκβατήρια τῆς νόσυ legitur in Sophiſtis Philoſtrati.

Cap. XIII.

Triboniani & Theophili error. Caius explicatus. De quadrupedibus quæ pecudũ numero habitæ. Capræ in paſcuis vagabundæ. Theophilus fortè reſtitutus, & Virgilius tentatus.

Tri-

TRibonianus, *T. De lege Aquiliâ. §. Quod autẽ*, 1. quadrupedes pecudum numero habitas interpretatur eas quæ propriè gregatim paſci dicerentur, quales ſunt equi, muli, aſini, oves, boves, capræ. Verba ejus hæc. *Quod autẽ non præciſè de quadrupede, ſed eâ tantũ, quæ pecudũ numero eſt, cavetur: eo pertinet, ut neque de feris beſtiis, neq; de canibus cautũ eſſe intelligamus: ſed de iis tantum, quæ gregatim propriè paſci dicuntur: quales ſunt equi, muli aſini, oves, boves, capræ.* Nec aliter Theophilus. Περὶ γὰρ τούτων μόνον διηλέχθη ἅπνα κυρίως νέμεσθαι, καὶ ἀγεληδὸν βόσκεσθαι εἴωθε. ὁποῖα εἰσὶν ἵπποι, ἡμίονοι, βόες, πρόβατα, αἶγες. ubi reſcribendum puto ad Triboniani & Caii verba ἡμίονοι, ὄνοι, βόες. Credibile enim eſt librarios compendio ſtudentes vocem ὄνοι omiſiſſe propter duas poſtremas ſyllabas præcedentes. Non leviter autem falluntur uterque: nam neque Caius hoc voluit dicere, neque capræ gregatim paſcuntur. Attendamus ipſa verba Caii. *L. Lege Aquiliâ. 2. D. Ad legem Aquiliam. Servis exæquat quadrupedes, quæ pecudum numero ſunt, & gregatim habentur: veluti oves, capræ, boves, equi, muli, aſini.* Exiſtimârunt *gregatim haberi* eſſe idem quod *gregatim paſci*, cum mens Caii ſit, eas quadrupedes pecudum eſſe numero quarum greges inter poſſeſſiones ſuas haberent, nam caprarum greges habuiſſe certiſſimum eſt: ideóque rectè canes inter pecudes nõ cenſentur, cum tanto numero non ſint ut gregem conſtituere poſſint. Iam ad capras quod attinet congreges eas paſci. ut oves, boves, reliquæque pecudes, nõ eſt verum: hâc de cauſſa αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν dixit poetarum princeps Homerus. Virgilius in Culice.

Propu-

Propulit è stabulis ad pabula læta capellas
Pastor, & excelsi montis juga summa petivit,
Lucida quà patulos velabant gramina colles,
Jam silvis dumisque vagæ, jam vallibus abdunt
Corpora: jamque omni celeres à parte vagantes
Scrupea deserta perrepunt ad cava rupis.

In quorum versuum primo non malè legerit quispiam *pabula láta*, quæ erunt ad verbum αἰπόλια πλατέα Homeri: sed & prior lectio non improba. Varro quoq; lib. II. cap. III. dis perpere se eas dicit. Finiam elegantissimo, & ad rem præsentem accommodatissiimo loco Artemidori Ὀνειροκριτικῶν lib. II. cap. XII. Οὐ συναγελάζονται (αἱ αἶγες) ἀλλὰ χωρὶς ἀλλήλων νομούμεναι κατὰ κρημνῶν καὶ πετρῶν, αὗταί τε πράγματα ἔχουσι, καὶ τῷ ποιμένι παρέχουσιν. Rectè verò, καὶ τῷ ποιμένι παρέχουσι. Columella lib. VII. cap. VI. *Magister autem pecoris acer, durus, strenuus, laboris patientissimus, alacer, atque audax esse debet, & qui per rupes, per solitudines, per vepres facilè vadat, & non ut alterius generis pastores sequatur, sed plerumque ut antecedat gregem.*

Cap. XIIII.

Zonis virgines suspendere se solitæ. Zonas etiam meretrices gestabant Μίτρα quotuplex. Κίδαρις.

APud veteres si quando suspendio vitam finire virgines constituerent, quæ generosiore essent animo, Zonis suis ad rem eam abutebantur, honestius id multò ratæ quàm si restim adhibuissent. Apud Sophoclē de Antigone in Tragœdiâ sui nominis

minis hæc narrantur.

— ἐν δέ λοισθίῳ τυμβεύματι
τὴν μὲν κρεμαστὴν ἀγχόνην κατείδομεν
βρόχῳ μιτρώδει σινδόνος καθημμένην.

Parthenius de Biblide Erot.xi. Τὴν δὲ ἄρα ὑπὸ τοῦ πάθους μὴ ἀνιεμένην, πρὸς δὲ δεξιὰν αἰτίαν γεγονέναι χαύνῳ τῆς ἀπαλλαγῆς, ἀναψαμένην ἀπό τινος δρυὸς τὴν μίτραν ἐνθεῖναι τὸν τράχηλον. Horatius ad Galateam lib.III.Od.xxvii.

Quid mori cessas? potes hâc ab orno
Pendulum Zonâ benè te sequutâ
Lædere collum.

Polyænus lib.viii. de Epicharide meretrice. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ Ἐπίχαρις ἐκομίζετο μὲν φορείῳ. ἡ δὲ λυσαμένη τὴν ζώνην, ἀπεβρόχιζεν ἑαυτὴν ἐν αὐτῷ φορείῳ. vbi obiter & hoc obseruare est, meretrices etiã virginalis pudicitiæ indicẽ Zonã gestasse, perinde ac si virgines forẽt, quod ipsum etiã cognoscere licet ex Theodor. Θεραπδ.τ.3. & Iuuenale Sat.3.ubi inquit.

Ite quibus grata est pictâ lupa Barbara mitrâ.

Iam Μίτρα, quoniam in hanc vocem incidi, apud veteres triplex. Erat enim & virginalis, & militaris, & capitis redimiculum de virginali notum est, alioquin poßint multa loca poëtarum adduci. de militari Hesychius Μίτρα ἡ χαλκῆ λεπὶς, διάδημα, ζώνη, θώραξ, ταινία Homeri Schol.Iliad.iv. Μίτρη χαλκῆ λεπὶς, ἣν ζώννυνται περὶ τὸν κενεῶνα χάριν πλείονος ἀσφαλείας. Vide etiam Etymologicographum, & Suidam. Parthenius Erot.ix. Τῇ δὲ Ναξίων ἐπινύσῃ οἱ Νάξιοι πολὺν πόθον εἶχον τίσασθαι τὴν κόρην, καὶ οἱ μέν πως αὐτὴν μίτραις ἀνέδυν, οἱ δὲ ζώναις, αἷς βαρηθεῖσα ἡ παῖς διὰ πλῆθος τῶν ἐπιρριπτουμένων ἀπεπνίγη. Virgilius Æneid.

Æneid. IX. Iam pro fasciâ, qua caput redimiri solebat, acceptam mitram discimus ex Hesychio, qui ita ait. Ἀναδέσμη. μίτρα ἀνάδημα, οἱ δὲ εἶδος κόσμου ἐπὶ κεφαλῆς. Item ex Suida. Ἀναδέσμη. ὅμοιόν τι διαδήματι, ἢ μίτρα κεφαλῆς. Palæphatus. Καὶ τὴν κόμην ἀνεδοῦντο μίτραις. Callimachus Hymno εἰς Δῆλον.

——— ᾧ ὑπὸ μίτραν
ἵξεται οὐκ ἀέκουσα Μακηδόνι κοιρανέεσθαι
ἀμφοτέρη μεσόγεια. ———

Sophocles quoque Oedip. Tyranno Bacchum χρυσομίτραν vocat, τὸν χρυσῆν περικεφαλαίαν ἔχοντα, ut interpretatur rectè Demetrius. Propertius lib. IV. eleg. II.

Cinge caput mitrâ: speciem furabor Iacchi.

Nec tantum virorum erat, sed & mulierum. Etymologici auctor. Μίτρα λέγεται ὁ γυναικεῖος τῆς κεφαλῆς ἀνάδεσμος. Ovidius Metamorph. lib. XIV.

Ille etiam picta redimitus tempora mitrâ,
Innitens baculo positis per tempora canis,
Assimulavit anum. ———

Virgilius in Copa.

Copa Syrisca caput Graiâ redimita mitellâ.

Ad quem locum plura Scaliger. Non magis tamen propria anuum, quam Zona virginū. Isidorus Orig. lib. XIX. cap. XXXI. notat pileum Phrygium propriè fuisse, atque è lanâ. Beda lib. II. Exposit. in Esram, cap. XIV. putat eandem cum cidari esse. *Ponite cidarim mundam super caput ejus, quæ mitra à plerisque dicitur.* Origenes tamen ad levitici cap. VIII. disertè distinguit. *Propterea accipit primò cidarim, quod est vel operimentum quoddam capitis, vel ornamentum, & post hoc superimponitur ei mitra.* Rectè: nam

etsi

etſi κίδαρις etiam eſt redimiculum capitis, non propterea cū mitrâ cadē eſſe dicenda eſt. Suidas. Κίδαρις περίθεμα κεφαλῆς. ἢ ἐκ λῆς τειχὸς ὕφασμα. ἔτοι εἶδος καμηλαυχίου, ὃ καὶ πάρα νοεῖται. τινὲς δὲ κίδαριν λέγουσι περικράνιον πίλινον, ἢ στέφανον, ἢ φακιόλιον, ἢ πίλον βασιλικὸν περσῶν, ἢ τὸ στράφιον ὃ οἱ ἱερεῖς φοροῦσι.

Cap. XV.

Conjuges, amici, & amaſii uno ſepulcro claudi ſoliti: item gemelli. Amicis fodere ſepulcra ſignum amoris habitum.

MOs veteribus conjuges, amicos, & amaſios, fide & amore ergà ſe mutuò qui inſigni fuiſſent, poſt mortem uno ſepulcro claudere. Apuleius Mileſ. VIII. *Tunc properè familiares miſera Charites accuratiſſimè corpus ablutum, unitâ ſepulturâ ibidem marito perpetuam conjugem dedere.* Val. Maximus lib. IV. cap. VI. de M. Plautio, qui uxore Oreſtillâ funeratâ in gladium incubuit. *Quem amici, ſicut erat, togatum & calceatum corpori conjugis junxerūt: ac deinde ſubjectis facibus, utrūque una cremârunt. Quorum ibi factum ſepulcrum Tarenti etiamnū conſpicitur, quod vocatur* ΤΩΝ ΦΙΛΟΥΝΤΩΝ. Iaſon apud Valerium Flaccum lib. V.

Quod tamen externis unum ſolamen in oris
Reſtat, ait, caras humus hæc non dividet umbras,
Oſſaque nec tumulo, nec ſeparè conteget urnâ,
Sed ſimul, ut junctis veniſtis in æquora fatis.

Sic Paris & Oenone idem ſepulcrum habuerunt. Strabo lib. XIII. Τάφον τε γὰρ Ἀλεξάνδρου δείκνυσθαί φησιν αὐτόθι, καὶ Οἰνώνης ἣν ἱστοροῦσι γυναῖκα γεγονέναι τοῦ

Ἀλεξάνδρου, πρὶν Ἑλένην ἁρπάσαι. Et gemellis hoc factum simul mortuis. Agathias in Epigramm.

> Εἷς δύ' ἀδελφοὺς ὧδ' ἐπέχει τάφος. ἓν γὰρ ἐπέσχον
> Ἦμαρ καὶ γενεῆς οἱ δύο, καὶ θανάτου.

Referam alterum morem hoc loco, nec incommodè. Solebãt etiam amici & sanguine proximi mortuis sepulcra fodere, quod amoris ac benevolentiæ certissimũ symbolum existimabant. Antigone apud Sophoclem.

> ——— ἐγὼ δὲ δὴ τάφον
> χώσουσ' ἀδελφῷ φιλτάτῳ πορεύσομαι.

Apuleius Florid. 11. *Eum quoque (Pherecyden) Pythagoras magistrum coluit, & infandi morbi putredine in serpentium scabiem solutum religiose humavit.* Symphosius interpres Historiæ Apollonii Tyrii. *Tarsia verò corpus nutricis suæ sepelivit, atque die annuo lugebat.* Apud Virgilium quoque Æneid. lib. IX. Nisus ita Euryalum adfatur.

> *Te superesse velim, tua vitâ dignior ætas;*
> *Sit qui me raptum pugnâ pretioque redemptum*
> *Mandet humo solitâ: (si qua id fortuna negabit)*
> *Absenti ferat inferias, decoretque sepulcro.*

Achilles idem officii perhibet Trambelo apud Parthenium Erot. XXVI. Ἀχάμενος δὲ τῆς ἀλκῆς αὐτὸν Ἀχιλλεὺς, ἔτι ἔμπνουν ἀνέκρινεν ὅστις τε ἦν καὶ ὁπόθεν. ἐπεὶ δὲ ἔγνω παῖδα Τελαμῶνος ὄντα, πολλὰ κατοδυρόμενος ἐπὶ τῆς ἠϊόνος μέγα χῶμα ἔχωσε. Hoc etiam à crudeli suo amasio petit infelix amator apud Theocritum δυσέρωτι.

> Ἀλλὰ τὺ παῖ καὶ τοῦτο, πανύστατον ἁδύ τι ῥέξον,
> Χῶμα δέ μοι κοίλανον, ὅ μευ κρύψει τὸν ἔρωτα.

Cap.

Cap. XVI.

Nomina puellarum monilibus intexi ſolita. Prudentius illuſtratus. *Agulum*. Cruſtæ ollarum. Ligna alia electa ad uſtionẽ in coquinis, alia ad ſacrificia. *Cremia. Cocula. Millus. Molleſtra Amplocti.*

INſignis certè locus Prudentii Hymno IV. περὶ στεφάνων, quem non temerè neglexerim, obſcurus enim maximè eſt, ſi quis alius in toto eo Opere. Sic canit.

Tu tribus gemmis diadema pulcrum
Offeres Chriſto genitrix piorum
Tarraco: intexit cui Fructuoſus
Sutile vinclum.
Nomen hoc gemmæ ſtrophio illigatum eſt.

Multos ſanè hæc puto non intelligere. Alludit autẽ ad morem eo ævo uſitatum, virgines namque nomina ſua monilibus intexta geſtabant. Diſco ex Ariſtæneto lib. 1. epiſt. 1. Περίκειται μέντοι λιθοκόλλητον περιδέῤῥαιον, ἐν ᾧ τοὔνομα γέγραπται τῆς καλῆς. γράμματα δ' εἰσὶ τῶν λιθιδίων ἡ θέσις. Divertar iterum ad Feſtum: in eo legitur.

Agolum, paſtorale baculum, quo pecudes agũtur. Putat vir magnus detortum ex ἀγκάλιον, prius dictum fuiſſe *Agelum*. Pace ejus liceat diſſentire. mihi videtur non quærenda etymologia in Græciâ, cũ in Latio habeatur: nam ut à *Iungo, Iungulum. Cingo, Cingulum*, & talia; ita *Agulum* ſive *Agolum* (nam *O* pro *V* veteres extuliſſe notum eſt) ab *Ago*.

Catax, claudus.

Idem à Κατὰξ Græco dictũ vult, nec improbo: possit tamen ἀρχαϊκὸν videri pro *Cadax*. Nos quoque in nostro idiomate *Cadere* pro claudicare usurpamus. Nolo tamen temerè quicquam pronuntiare. Arbitrium eligendi penes Lectorem esto.

Ignia, vitia vasorum fictilium.

Ita vocabant cum ollæ vehementiâ ignis dissiluissent, inutilesque factę essent: aut crustæ intrinsecus eas occupassent Plinius lib. xx. cap. ix. *Virium brassicæ unum & magnum argumentum edemus, & mirabile. Crusta si occupet intus vasa omnia in quibus aqua fervent, in tantum ut non sit eas avellere, si brassica in iis decoquatur, abscedunt.* Itaque ut præcaverent, electa ustioni ligna tenuia leniaque, quæ *Cremia* & *Cocula* nominitabant. Vitia hæc ollarum, & cautam lignorum electionem tangit Arnobius lib. iv. *Per humani generis coquinas currit, inspiciens & explorans quibusnam lignorum generibus suis ardor excitetur in foculis: habitudinem fictilibus cōtribuit vasculis, ne flammarum dissiliant vi victa.* Ad lignorum electionem porrò pertinent ista Columellæ. lib. xii. cap. xix. *Lenique primum igne ac tenuibus admodum lignis.* Plinius lib. xxxvi. *Lenibus autem aridisque lignis coquitur.* Atque *Ignis lenis* vocabatur, qui ex tenuibus istis lignis structus. Cato cap. xcv. *In vas ahenum indito cōgios duos, posteà igni leni coquito.* Cap. cxiii. *Sumito testam picatam, eò prunam lenem indito.* Item in verbis Columellæ citatis. Hæc de lignis coculis & coquinalibus. In sacrificiis adhibebant solida & grandia. Tibullus in ambarvali suo sacrificio, lib. ii: eleg. i.

Tunc nitidus plenis confisus rusticus areis

Inge-

Ingerat ardenti grandia ligna foco.

Redeo ad Festum.

Millus collare canum venaticorum, factum ex corio, confixumque clavis ferreis eminentibus adversus impetum luporum.

Apud Varronem lib. 11. cap. 1x. *Melium* est, quod Scaliger esse verius putat, cum μηλωτὴ sit pellis ovilla, & ab illo omne scorteum vocatum sit melinum. Sed idem est, nam dicebant *Melium*, *Mellum*, ut *Stiria*, *Stilla*, & talia. Deinde *E* in *I* mutato *Millum* & *Millus*, *ut Collum*, *Collus*.

Mollestras dicebant pelles oviles, quibus galeas extergebant.

Mollestra omninò aliud non est quam Græcorũ μηλωτά. Veteres, qui literas nõ geminabant, rectius uno *L* efferebant, & *Melota* dicebant, postea *Melotra*, ut *Balista*, *Balistra*. *Laneus*, *Lanerus*. *Bliteus*, *Bliterus*. Sabino *Melostra*, *S* inserto, ut in *Casmena*. *Cesna*. Deinde *Mollestra*: primum *E* in *O* mutatur, ut *Amplocti* pro *Amplecti*, teste Prisciano lib. 1. *Vortere*, pro *Vertere*. In mediâ verò syllabâ vice versâ *E* pro *O* ponitur, ut in *Apello*, *Hemo*, *Helus*. Ergo *Mollestra* non tantum eæ pelles quibus galeas extergebant, sed quęvis ovillæ.

Muginari, est nugari, & quasi tardè conari.

Muginari pro *Nuginari*, ut *Natare*, *Natinare*. *Negare*, *Neginare*. *N* mutabant in *M* veteres: ita *Melus* & *Melo* pro *Nilus* dicebant, 7 præterea more suo in *E* converso. In Carmine quoque *Marciano* *Negumare* pro *Neginare*. Idem hic auctor. *Negumate in Carmine Cn. Marcii vatis significat negate.* Itaque non debet mutari.

Cap. XVII.

Præcinere. Tibulli vetus lectio adſerta. Magi inter medicos habiti. Ter luſtrare mos. Ate mons. Virgilius correctus.

Tibulli elegans locus eſt lib. I. eleg. V.

Ille ego, quum triſti morbo defeſſa jaceres,
Te dicor votis eripuiſſe meis.
Ipſeq; ter circum luſtravi ſulfure puro,
Carmine cum magico præcinuiſſet anus.

Reponit vir maximus ultimo verſu, *procubuiſſet anus:* verùm ego non temerè hanc lectionẽ rejiciendam arbitror, utpote quæ genuina Tibulli ſit. Sciẽdum autem eſt veteribus *Præcinere* dictos, qui ęgrotantibus remedia darẽt. Macrobius ad Somn. Scip. lib. II. cap. III. *Corporum quoque morbis (Muſica) medetur: nam hinc eſt, quod ægris remedia præſtantes* PRÆCINERE dicuntur. Eóque rectius Poëta heic uſurpavit, cũ de incantatrice agat, quæ carminibus magicis morbum pellere nitebatur. Olim enim & magos magaſque vicem medicorum accedebant. Simætha apud Theocritum Idyll. 2.

—— ἀλλά μέ τις καπυρὰ νόσος ἐξαλάπαξε.
κείμαν δ' ἐν κλινῆρι δέκ' ἄματα, καὶ δέκα νύκτας.
καὶ μευ χρὼς μὲν ὅμοιος ἐγίνετο πολλάκι θάψῳ.
ἔῤῥευν δ' ἐκ κεφαλῆς πᾶσαι τρίχες· αὐτὰ δὲ λοιπὰ
ὀστέ' ἔτ' ἦς καὶ δέρμα. καὶ ἐς τίνος οὐκ ἐπέρησα;
ἢ ποίας ἔλιπον γραίας δόμον, ἅτις ἐπᾷδεν;
ἀλλ' ἦς οὐδὲν ἐλαφρόν. ὁ δὲ χρόνος ἄνυτο φεύγων.

Plinius lib. XXX. cap. I. *Natam primùm (Magicam) è Medicinâ nemo dubitat, ac ſpecie ſalutari irrepſiſſe velut*

ſe velut altiorem ſanctioremque, quàm Medicinam: ita blandiſſimis deſideratiſſimiſque promiſſis addidiſſe vires religionis, ad quas maximè etiamnum caligat genus humanum. Mox ſub finem capitis. *Gallias utique poſſedit, & quidem ad noſtram memoriam. Namque Tiberii Cæſaris principatus ſuſtulit Druidas eorum, & hoc genus vatum medicorumque.* Redeo ad Tibullum. Vult prætereà tertio verſu legendũ ſententiã ſuadente. *Ipſéque te circum.* ſed malè: nam *Te* ἀπὸ κοινοῦ ex præcedenti repeti debet. Deinde dixit id ex antiquo ritu, nam ter luſtrare ſolebant. Virgilius.

Idem ter ſocios purâ circumtulit undâ,
Spargens rore levi. ———

Propertius lib. IV. eleg. VIII.

Terque meum tetigit ſulphuris igne caput.

Ovidius Metamorph. lib. VII.

Terque ſenem flammâ, ter aquâ, ter ſulfure luſtrat.

Hæc pro loco iſto Tibulliano dicta ſufficiũt ad priſtinæ lectionis aſſertionẽ. Ad Virgilii Culicẽ abeo, in quo duo verſus hi leguntur.

Ipſa magis namque Jda potens feritatis, & ipſa
Acta faces altrix cupidis præbebat alumnis.

Ex veteribus excuſis ita repoſuit Scaliger. Ego legerim, *Ata facis.* Nam *Ate* erat collis in quo ſita Troia Apollodorus βιβλιοθήκης lib. III. Ἶλος δὲ εἰς φρυγίαν ἀφικόμενος, καὶ καταλαβὼν ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτόθι τεθείμενον ἀγῶνα, νικᾷ πάλλω. καὶ λαβὼν ἆθλον πεντήκοντα κόρους, καὶ κόρας τὰς ἴσας, δόντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως κατὰ χρησμὸν καὶ βοῦν ποικίλην. καὶ φράσαντος ἐν ᾧπερ ἂν κλιθῇ αὐτὴ τόπῳ, πόλιν κτίζειν, εἵπετο τῇ βοΐ. ἡ δὲ ἀφικομένη ἐπὶ τὸν λεγόμενον τῆς φρυγίας

Ἄτης λόφον, κλίνεται, ἔνθα πόλιν κτίσας Ἶλος, ταύτην μὲν Ἴλιον ἐκάλεσε. Lycophron.

Ἄτης ἀπ' ἄκρων βουπλανοκτίστων λόφων
Τοιῶν δ' ἀπ' ἀρχῆς ἦρχ' Ἀλέξανδρα λόγων.

Ad quem locum vide quæ notamus, si tanti est.

IOANNIS MEVRSI ANIMADVERSIONVM MISCELLARVM LIBER III.

Cap. I.

Cerus. Ianus *Cerus manus* in Saliari carmine dictus. Saliarium carminum duo genera. Festus emendatus. Ianus *Genius*. *Cerus majus*. Ianus Geniorum præstes. *Proceres* unde dicti.

FEstus exponens quænam mater Matuta sit, dicit in carmine Saliari appellari Cerũ manum creatorem bonum. Vir magnus hæret, & modò *Cerum* ex Festi interpretatione creatorem designare credit, modò *Sanctum*, atque inde dictam *Cerimoniam*. Sed profectò *Cerus* non alius est quam *Genius*; ut enim *Canimen*, *Carmen*, *Genimen*, *Germen*, ita & *Genius*, *Gerus*, & C pro G posito, *Cerus*. Non autem potest à *Cereo* antiquo verbo derivari, nam secundùm analogiam tum esset *Cerius*, ut à *Doleo* *Dolius*, unde *Dolium* cor Plauto, ut restituẽdum

dum monui. Ergo *Cerus manus* vetustissimâ linguâ ad verbum est *Genius bonus*, à veteribus enim bonum & malum esse *Genium* existimatum est, quod notum. Iam si de Iano accipimus, ut Scaligero placet, poterit ita appellatus credi in carmine Ianualio: siquidem Saliarium carminũ duo genera, hæc in homines composita, illa in deos: In Deos quæ erant, ea ab ipsorum nominibus vocabantur: ut à Saturno *Saturnium*, quod Varro bis citat lib. VI. à Minervâ *Minervium*, à Iano *Janualium*, & porrò à cæteris cætera. At quæ in homines erant, ea *Axamenta* dicta. Festus. *Axamenta dicebantur carmina Saliaria, quæ à Saliis sacerdotibus componebantur in universos homines: nam in deos singulos versus facti, à nominibus eorum appellabantur, ut Janualii, Junonii, Minervii.* Aliæ editiones habent, *Janulii, Junonii:* sed extrà controversiam *Janualii* legendum est: quomodo mensis ejusdem Dei honori dicatus *Janualius*. utrumque efferebant & per *L*, & per *R*. Sicut *Præliaris, Prælialis. Latiaris, Latialis.* & talia. ut autem Ianũ Cerum manum indigitari credamus, faciunt Messalæ auguris verba hæc apud Macrobium Sat. lib. I. cap. IX. quibus de eo ita ait. *Qui cuncta fingit eademque regit, aquæ terræque vim ac naturam gravem atque pronam in profundum dilabentem, ignis atque animæ levem immensum in sublime fugientem copulavit circumdato cœlo: quæ vis cœli maxima duas vis dispares colligavit.* Iuvatq; hoc cõjecturam nostram non leviter, quod Ianus etiam *Genius* cognominatus fuit à vetustissimis, ob illam ipsam videlicet causam in superioribus Messalę verbis memoratam. Tradidit hoc Cato in aureis istis

Originũ libris,ut eſt cognoſcere ex Excerptis à Ioãne Annio Viterbienſi editis,in quibus hæc invenio. *Poſt Tiberina oſtia Pheregenæ, primum Hetruriæ oppidum in vicino littore, dictum à Genio Jano, qui primus ibi colonias poſuit.* Nec eſt quod quiſquam exiſtimet Ianum ibi Genium vocari propter tutelam regionis (ut ſolebant unicuique regioni ſuum Genium attribuere) cum dii illi tutelares ἀνωνύμως colerentur, nec certi eſſent. Venit prætereà in mentem (etſi temerè pronuntiare quidquam nolim) corrupta fortaſſe jam tum Feſti Pompeii ævo carmina fuiſſe Saliorum, (ut facilè potuit tam longo temporis intervallo) ipſoſque ſcripſiſſe potius, *Ceres majus*, id eſt *Genius magnus*, (nam *Maius* veteribus magnus, ut ad Plauti Truculentum oſtendi) ad differentiam reliquorum Geniorum, qui tantum hominibus præerant, cum ipſe toti mundo à ſe creato præeſſet. Erit ergo Ianus ſummus Geniorũ, ut Larum Mars, Manium Pluto, Iupiter deorum. Nam quod Macrobius tradit eum in iiſdem carminibus appellari deorum deum, nihil nobis id repugnat: hoc enim ſignificare voluerunt, eum antiquiſſimum & primum deorum eſſe, non ſummum, unde & *Pater* cognominatus, quod cum *Genii* nomine valdè congruit, & συνώνυμον eſt. Ergo qui in Pontificum Indigitamentis *Janus Pater*, idem *Cerus manus* in Carminibus Saliorum. ut autem finiã, hoc etiam monendum, remanſiſſe priſcæ hujus vocis veſtigium in *Proceres*: namque illo nomine appellabant optimates & opulentiores, quod tanquam ceri ſive genii exiſterent infimatibus pauperioribuſque, qui ſolebant illos Genios ſuos nominare,

minare, ut ex aliquot Plauti locis suprà abundè docui.

Cap. II.

Vlpiani ineptia explosa. *Merites.* *Metelli.* *Pestestas.* *Thiasitas.* *Petilum.* *Petilii.* *Cinguli.* *Aruncus.* *Spirilium.* *Suffio.* *Subvlo.* Catulli *Sufenus* quis. *Taminium.* *Taminum.* *Tapulia* lex. *Tapulum.* *Castipulum.* Mensæ antiquissimæ quadratæ. Θῶκος. Festus semel iterumque emendatus.

FEsti illæ reliquiæ quantum me capiant, vix dixero: & utinam. sed reprimo, ἀνεμώλιον enim esset. Eę ipsę tamẽ, quales tandem sunt, priscæ doctrinæ mihi thesauri, legitur:

Militem Ælius à mollitiâ κατ' ἀντίφρασιν dictum putat, eò quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat.

Sed hæc etymologia valdè inepta; melius Eutropius lib. I. Hist. Rom. de Romulo loquens. *Mille pugnatores delegit, quos à numero milites appellavit.* Ergo *Milites* quasi *Millites*, χίλιοι; & *Militia*, pro *Millitia* propriè χιλιαστὺς, nam veteres consonantes non geminabant. Hæc quoque inter alias multò ineptissimas sententia ferè est Ulpiani, *L. Militibus liberam, §. D. De Mil. Testam. Miles autem appellatur, vel à malitiâ, id est duritiâ, quam pro nobis sustinet: aut à multitudine, aut à malo, quod arcere milites solent: aut à Græco verbo χίλιοι, unde χιλιαστὺς tractum est. Nam ita Græci τάγμα, & mille hominum numerum appellant, quasi millesimum quenque*

quæ dicas. Sed, ô bone ulpiane, itanè *Miles* millesimus quisque? quod ergo nomen reliquis illis 999. dabis? At tędet me harum ineptiarum: *Milites* autem primitus *Merites* nuncupati, à merendo, posteà *Melites*, & *Milites*. Nam *E* & *I*. item *L* & *R*. inter se commutabant. Inde etiam conciso nomine *Metelli*, tanquam *Meritelli*.

Pesestas inter alia quæ inter precationes (ita rectè emendavit magnus Scaliger) *dicunt, cum fundus lustratur, significare videtur pestilentiam, ut intelligi ex cæteris possit, cum dicitur. Avertas morbũ, mortem, labem, nebulam, impetiginem.*

Puto *Pestestas* legendum: sic *Tempestas* ii ipsi veteres pro *Tempus* dicebant. Efferebant etiam *Pestitas*, ut *Thiasitas* pro *Thiasus*.

Petilam suram, siccam & substrictam vulgò interpretantur. Scævola ait ungulam.

Nonius. *Petilum, tenue, & exile*. Plautus Plocionâ. *Coloratam frontem habet, petilis labris*. Lucilius. *Insignis varis cruribus & petilis*. Non sollicitandus iste versus, cum in *petilum* media brevis sit. Ergo *Petilæ* suræ rectè siccę & substrictæ, id est tenues, & exiles. Est autem *Petilum* nihil aliud quam folium, detortum ex Gręco πέταλον, ut à Τρυτάνη, *Trutina*. Βυκάνη, *Buccina*. Μηχανὴ, *Machina*, & talia. Quia autem folia tenuia sunt & exilia, inde translatè omnia ejusmodi *Petila* vocabant. Inde etiam *Petilii* dicti, quod corpore essent gracili; quod genus homines etiam *Cingulos* nominitatos invenimus.

Spirillũ vocari ait Opilius Aurelius capræ barbã. Etiam *Aruncus* appellabatur. Plinius lib. VIII. cap. 50. ubi de capris. *Dependet omnium mentis villus,*

quem

quem aruncum vocant. Nemo porrò neſcit ſpiras dictas funes nauticos (quamvis propriè convolutos tantum) omnes abuſivè. Hinc *Spirilium* (ſic enim legendum arbitror, non *Spirillum*) quod ſpiræ nimirum inde fierent: ſuprà enim docui eos factitatos fuiſſe ex pilis caprinis, qui in barba longiſſimi, ideóque ei uſui aptiſſimi.

Subvlo Tuſcè tibicen dicitur.

Depravatum videtur ex *Subflo*. *Subflones*, ut *Cinislones*. Tuſci ita vocabant tibicines, ut Romani *Flatores*, nam illi propriè *Flare* dicebãtur. Arnobius lib. II. *Quid pantomimos, quid mimulos, hiſtriones, cantores, tubâ, tibiâ, calamóque flatantes?* Dixerunt autem poſteà *Subvlo* ut *Servus* pro *Serfus*. *Ovum* prò *Ofum*. & alia ad eam faciem.

Sufes dictus Pœnorum magiſtratus, ut Oſcorum Mediaſtutichus.

Hinc *Sufenus* Catulli, quaſi eo genere prognatus: Talis ergo, ille Veronenſis poëtæ Sufenus qualis Iuvenalis Ponticus, qui ſtemma & majores ſuos jactabat, ipſe nil niſi Cecropides, truncóque ſimillimus Hermæ.

Taminia uva ſilveſtris generis videtur Verrio dicta, qaod tam mira ſit quàm minium.

Errat manifeſtò in etymo Verrius. Veteres *Taminia* vocabant omnia maculata & fœdata, nam *Taminum* ſive *tamina* (utroque modo efferebant, ut *Mēda*, *Mendum*, & talia) erat macula, & labes. unde *Taminare*, & compoſita *Attaminare*, *Contaminare*, *Intaminare*. Ergo *Taminia uva* eſt quaſi maculis variegata, quæ *Heluola*, *Variana*, & *Variola nuncupata*, ut ex Plinio Macrobióque eſt cognoſcere.

Tapul-

Tapullam legem convivalem ficto nomine conscripsit jocoso carmine Valerius Valentinus, cujus meminit Lucilius hoc modo. Tapullam rident legem concera opimi.

Legendum est *Tapuliam*, id ad verbum est, *Mensalem*: nam veteribus *Tapulum* erat mensa, unde cōpositum *Castipulum*, ut à *Stabulum*, *Naustibulum*, *Vestibulum*. Posteà hoc in *Cartibulum* detortum est, ut suprà ostendi: erratque, ut non semel, Varro, qui quasi *Gertibulum* a gerēdo dictum arbitratur, cum potius tanquam *Cascum tapulum* sit, quippe quod genus mensæ antiquissimū esset. Firmat conjecturam meam, quia forma quadrata. Isidorus. *Castipulum, mensa quadrata.* Varro. *Mensa vinaria, rotunda nominabatur Cilibantum, ut etiamnum in castris. Id videtur declinatum à Græco, ἀπὸ τῦ κύλικ@. Altera vinaria menoa erat lapidea, quadrata, oblonga, unâ columellâ; vocabatur Cartibulum.* Et tales omninò vetustissimorum mensæ. Etymologici Auctor. Αἱ τῶν παλαιῶν τράπεζαι τετράγωνοι ἦσαν. Ad *Tapulū* quod attinet, servavimus nos antiquę istius dictionis vestigium in nostro idomate, qui per digamma æolicum pronuntiamus Tafel. *V* insuper in *E* mutato, ut pro *Tempulum*, sive *Templum*, Tempel. *Simpulum. Simplum*, Simpel. *Periculum*, Perijckel. *Speculum*, Spiegel. & pluria talia.

Throcum genus sellæ, habetur apud Plautum. Scribo, *Thocum*. Græcum est θῶκ@. Suidas. θῶκ@, θρόν@, καθέδρα. Theocritus Idyll. ά.

Δεῦρ' ὑπὸ τὰν πτελέαν ἑσδώμεθα, τῶ τε πριήπω
καὶ τᾶν κρανιάδων κατεναντίον, ᾇπερ ὁ θῶκ@
Τῆνος ὁ ποιμενικός. ———

Toles

Tolerare, patienter ferre. Attius in Neoptolemo.
Haut quisquam potis est tolerare acritudinem.
Tolerare pro *Tulerare*, à *Tulere*, quod veteres pro *Ferre* usurpabant: ad eandem faciem *Blatere, Blaterare. Lambere. Lamberare. Fulgere, Fulgerare.* Addam corollarium de simpuvio. Dixi id in Curis Plautinis pag. 160. appellatū tanquam *Symbuvium*, quam meam conjecturā non leviter stabilit Arnobius Ms. in quo *simbubia* legitur lib. v. nō *sympivia*.

Cap. III.

Exercio. Fibo. Fixula. Fesnum. Fasnum. Edor.
Pompeius restitutus, item Propertius.

ITerum mihi Festus in manu, & potiorem hujus capitis partem implebit.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati.

Ita legit magnus Turnebus lib. III. cap. v. Sed malè, ideóque peccârunt, qui temerè in ipsum textum receperunt, tanquam rectè emendatum esset. Optimè in vett. libb. est, *Exercionem*. Sic à *Contumeo* veteres verbaliter *Cortumio*, sive *Contumio* efferebant. Eodem modo etiam *Conspicionem, Suscipionem.*

Ferocit apud Catonem, ferociter agit, Fivere item pro figere.

Mendosè *V* pro *B* scriptum est, nam *Fibo* olim pro *Figo* dicebant, hinc *Fibula*, ut *Fixula* à *Figo*. quod ex alio hujus Festi fragmento cognoscimus. *Fixulas, Fibulas.*

Fesnoe vocabātur qui depellere fascinū credebātur.
Scaliger *Fascinoe* legit: Ego *Fesnoe* rectum censeo, nam

nam veteres *Fesnum* dicebant quod posteà *Fasnũ*, ut *Edor* pro *Ador*, *Reperare*, pro *Reparare*, & similia. Deinde *Fascinum* prolatum est, ut *Iecur*, *Iecinur*. *Circus*, *Circinus*. *Runca*, *Runcina*. *Intega*, *Incitega*. & alia plurima eum ad modum. Transeo ad Propert. lib. II. eleg. XXV.

Miles depositis annosus secubat armis,
Grandævique negant ducere aratra boves.
Putris & in vacuâ requiescit navis arenâ,
Et vetus in templo bellica parma vacat.

Qui versus, ut quod censeo liberè dicam, sic debent collocari.

Miles depositis annosus secubat armis,
Et vetus in templo bellica parma vacat.
Putris & in vacuâ requiescit navis arenâ,
Grandævique negant ducere aratra boves.

Sed Iudicium tamen esto penes Senatum Criticũ. Ego, quod dixi, censeo: quod censeo, æquum & bonum videtur. At mutabo sententiam, SI QVIS (ex vetere formulâ) ÆQVIVS, MELIVS.

Cap. IV.

Noctu lumina in plateis accendi solita, eiq; usui in ludibrium destinata Christianorum martyrum cadavera. Statæ Matris simulacrũ ubi & cur cultum; item quænam ea Dea, erutum. Tacitus correctus, & illustratus.

QVàm graves persequutiones passi sint Christiani sub Imperatoribus, ex Historiâ abundè id liquet. Primus Nero in eos sævire cœpit, Tertullianus Apolegetici cap. V. *Consulite Commentarios vestros,*

stros, in illis reperietis Neronem primum in hanc sectam tum maximè Romæ Orientem Cæsariam gladio ferociisse. Mitto Eusebium, Sulpitium, alios. Tacitus Annal. v. de hâc ipsâ persequutione. *Pereuntibus addita ludibria, ut ferarũ tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur.* Iisdem verbis Sulpitius Hist. Sacræ lib. II. *Quin & novæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent. Multi crucibus affixi, aut flammâ usti. Plerique in id reservati, ut cum defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur.* unde cognoscimus in Tacito mendum esse, quod & observavit ante me amicissimus Pontanus in Notis ad Macrobium, sed meo judicio non benè corrigit. Quid si? *aut flammâ usti, utque, ubi,* &c. Quod autẽ ait in ludibrium usui nocturni luminis Christianorum martyrum corpora destinata, id ipsum factitatum etiam fuit sub Imperatoribus multò post Neronis exemplo. Observo ex Prudentii περὶ στεφάνων Hymn. III.

Aut gladio feriere caput,
Aut laniabere membra feris,
Aut facibus data fumificis,
Flebiliter ululanda tuis
In cineres ululanda flues.

Hoc prætereà heic quoque notandum, in plateis olim noctu accendi solita lumina. Pertinet eò Ammiani locus insignis, lib. XIV. *Adhibitis paucis clàm ferro succinctis, vesperi per tabernas palabatur, & compita, quæritando Græco sermone, cujus erat impendiò gnarus, quid de Cæsare quisq; sentiret: & con-*

fidenter agebat in urbe, ubi pernoctantium luminum claritudo dierum solet imitari fulgorem. Item Suetonii in Iulio Cæsare. *Deinde post solis occasum, mulis è proximo pistrino ad vehiculum junctis, occultissimū iter modico comitatu ingressus est: & cum luminibus extinctis decessisset viâ, diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto, per angustissimos tramites pedibus evasit.* Hinc Mater Stata coli cœpta primò in foro, posteà in omnibus ferè vicis, ne lapides corrumperentur. Ex Festo certū est, apud quem ita lego. *Stata Matris simulacrum in foro colebatur, postquam id Cœlius stravit* (ita emendare rectè videtur Scaliger.) *ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat nocturno tempore; magna pars populi in suos quisque vicos rettulerunt ejus deæ cultum.* Hęc autem eadem est cum Vestâ, quam ignis tutelam gerere credebant, ideóque ei institutæ virgines quę ignem inextinctum custodiebant. Ovidius in Fastis.

Nil aliud Vestam quàm puram intellige flammā.

Videtur esse ex Saliorum carminibus qui erant obscuritatis studiosissimi, vulgatum deæ nomē obscurantes Statam Matrem vocarint, κατ' ἐξοχὴν, quia stata, id est consecrata esset ubique: nam *Sistere* simulacra, ut fana, pro *Consecrare* dicebant. Ergo *Stata* ad verbum est Ἑστία Græcorum, nam Grammatici derivant παρὰ τὸ ἕσαθαι, ὃ ἐστὶν ἱδρύσαθαι. ὅτι πανταχοῦ ἵδρυται, καὶ τιμᾶται. Vocatur porrò *Mater*, quia Vesta eadem etiam cum Terrâ, quę Mater Magna.

Cap.

Cap. V.

Ægroti olera edebant, & *Heluones* dicebantur. Ad quosnam posteà ea vox translata, noviter declaratum. *Sardi, vernales*. Proverbium præter Festi & Capitonis mentem explicatum. Ollæ cinere repletæ in parasitorum capita confringi solitæ. *Menervare. Promenervare.* Soracũ. Σώρηκ@. Cicero, Vitruvius, & Juvenalis emend. *Sincinia.* Σίκιννις. *Sicinnistæ. Sicinnia.*

Ægrotos oleribus curatos olim fuisse vel ex uno isto Plauti nostri loco facilè apparebit, Captivis, Sc. *Adverte animum sis.*

HE. *Asper meus victus sanè est.* PAR. *sentis ne esitas?*
HE. *Terrestris cœna est.* PAR. *sus terrestris bestia est?*
HE. *Multis oleribus.* PAR. *Curato ægros domi.*

Huc pertinet Plinii Nat. Hist. liber vigesimus. Inde *Heluones* antiquitus propriè appellati, nam *Helus* veteres pro *Holus* dicebant. Quia verò ægroti nauseabundi valdè sunt, fastidiosique, & delicati ciborum arbitri, hinc posteà translata ea vox ad homines delicatos opiparosque, qui magnas pecunias in dapes profunderent; non in voraces, quod hactenus tamen ab omnibus falsò existimatum est, inducunt enim Grammatici in errorem istum, qui ita explicent: Profectò, nisi nimis mihi blandior, veram significationem erui. Sed missis ægrotis & heluonibus, ad servos sermonem deducam, quos nequissimos & versutissimos fuisse nemo ignorabit qui Comœdias priscorum legerit. Arnobius lib. IV. *Juppi-*

ter ipse rex mundi, nonne à vobis infamis est ipse per innumeras species, & petulantis amoris flammam servilibus obumbravisse fallaciis? Atque hinc proverbialiter *Vernales* & *Sardi* dicebantur homines nequissimi, quod scilicet vernas & servos vincerent. *Sardi* autem vetustissimâ linguâ Latinâ vocabantur versipelles & callidi, atque *Sardare* pro intelligere callereq; usurpabatur. Nævius bello Punico. *Quod bruti nec satis sardare queunt.* Proverbium quidem hoc elicio ex Pompeii fragmentis, in quibus ita lego. *Sardi vernales*, alius alio nequior. Nec ipsi illi veteres proverbium hoc intellexerunt, nam nugacissima est, nec unius assis, interpretatio Festi & Capitonis. nō enim nec à Sardibus, nec à Sardiniâ populi Sardi possunt denominari. Itaque nec *venales* legendum. Invenio etiam cognomētum fuisse Romanorum. Lapis vetus.

POST. MIMESIVS. C. F
SARDVS. TR. MIL
Q. AED. PL. PR
LEGATVS. TI. CAESARIS
AVG. PROCOS. PRAEF
FRVMENTI. DANDI
EX. S. C.

Sed & hæc in præsens de servorum nequitiâ sufficiunt; transeo ad parasitos, homines etsi non servos, tamen maximè serviles, qui libertatem offâ venalem habebant, ejusque gratiâ præter irrisum, dicteria, colaphos, etiam ollas sibi in caput cōfringi permittebant. Disco ex Plauti Capteivis. Sc. *Juventus nomen.* Conqueritur ipse Ergasilus parasitus.

Et hîc

Et hic quidem herclè, nisi qui colaphos perpeti
Potis parasitus, frangique aulas in caput,
Vel extra portam ire trigeminam ad saccum licet.

Erant insuper hæ ollę cinere repletę, ut nimirum eo per totum corpus effuso majorem risum præbitoribus suis exhiberent. Ostendit locus Curculione. Sc. *Beatus videor*, ubi parasito alterum oculum apud Sicyonem catapulta sibi esse excussum dicenti, ita respondet Lyco trapesita.

——— nam quid id refert meâ,
In aulâ quassâ cum cinere effossus fiet?

Alludit enim ad hoc parasitorum ludibrium, quod in conviviis frequens. Sed quia in Festi paullò antè incidimus mentionem, iterum ei operam impendemus. In illius Fragmentis hæc leguntur.

Minerva dicta quod benè moneat. hanc enim pagani pro sapientiâ ponebant. Cornificius verò quod fingatur pingaturque minitans armis eandem dictam putat.

Illa Cornificii sentētia reicula est, nam certum est rectius à monendo derivare. Exemplum est apud Homerum Iliad. α'. Antiquissimi *Menerva* dicebant, & *Menervare* pro monere. Hinc *Promenervat* compositum in Carmine Saliari.

Soracum dicitur, quo ornamenta portantur scenicorum. Plautus in Persâ, Librorum eccillum plenum soracum habeo.

Mendosa hæc vox apud alios Scriptores. Cic. in Pisonem. *Cum tibi tota cognatio in sarraco advehatur.* Vitruvius lib. x. cap. I. *Portationes eorũ non essent nisi plaustrorum, aut sarracorum per terram, naviculrũ per aquam essent inventa machinationes.* Juvenalis.

. ——— *longa coruscat*
Sarraco veniente abies.
Idem.
Frigida circumagunt pigri sarraca Bootæ.
Malè omnibus his locis *A* pro *O* positum; deinde neque *R* debet geminari. Græcum purum putum est, Σώρακος. Babrius.

τοῦ δ' ὀσπρίων ἦν σωρὸς, ἢ πίθος σύκων.
στάμνοι τε μέλιτος, σώρακοί τε φοινίκων.

Hesychius. Σώρακον, ἀγγεῖον εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλεται, ἢ ξυλοκανθήλια.

Sinciniam, cantionem solitariam.

Hunc locum nemo attigit ex omnibus iis qui Festo operam dederunt, ego qui ejus reliquias veneror, & diligenter excutio, videbo nunquid possim investigare. Notum est musicam esse duplicem: vocalem nempe & instrumentalẽ: utraque veteribus admodum usitata, atque in delitiis. Miscebãt autem cantiones, vocemque ad fides componebant. Cum verò solis fidibus canerent, ea vocabatur *Sincinia cantio*, quasi, sine cantu. Nam fidium sonus cãtum imitatur tantum, re ipsâ autẽ non est cantus. Ergo *Cantio sine cantu* est, quomodo *Funera nefunera* dixit Catullus, γυναῖκα οὐ γυναῖκα Sophocles Trachiniis: ἔρωτας οὐκ ἔρωτας Lycophron. Possit etiam transpositis leviter literis legendum videri, *Sicinniam, cantionẽ saltatoriam.* Siquidem Σίκιννις erat ὄρχησις σατυρικὴ ut est apud Etymologici auctorem, & *Sicinnistæ* dicebantur qui eam saltabant, quorum erat etiam inter saltandum canere. Agellius lib. xx. cap. III. *Quos Sicinistas vulgus dicit, qui rectius loquuti sunt, Sicinnistas literâ n geminâ dixerint. Sicinnium enim genus*

nus veteris ſaltationis fuit: ſaltabundi autem canebāt, quæ nunc ſtantes canunt. Sed, ut nihil temerè mutetur, priorem lectionem non improbam judico; dixi tantum quæ in diverſum adferri poterant. Tu, Lector, arbitrabere.

Cap. VI.

Heres à quibus culta. Nerienes pediſſequa, non Martis. Ennius correctus. Paraſiti deorum. *Graſſatores.*

LOcus eſt elegans Plauti Curculione, Sc. *Date viam.*

Talos arripio, invoco almā meam nutricē Herculē. In veteribus editionibus invenio, *nutricem Herem.* Quod non temerè exiſtimo explodendū. Vult enim ſignificare ſe adiiſſe hereditatem, nam ii Herem colebant. Feſtus. *Herem Martiam antiqui acceptâ hereditate colebant, quæ à nomine appellabatur heredū, & eſſe una ex Martis comitibus putabatur.* Corruptum quoque ejus nomen in Ennii fragmēto apud Agell. lib. XIII. cap. XXI.

——— *Nerienem Martis, & Herem.*

Ita legēdum, non *Herclem.* Porrò errat Feſtus, dum Martis potius comitem & pediſſequam credidit, quā Nerienis uxoris ejus, inductus fortaſſe iſto Enniano loco. Porrò non me fallit Lipſium in longè aliâ eſſe opinione, ſed nihil moveor eâ ipſâ, etſi probabili, & valdè ad ſpeciem verâ. Nam paraſiti illi deorum ordine erant alio, quam divitum etiam in Italiâ. Vetus Inſcriptio.

M. AVR. AVG. LIB
AGILIO. SEPTENTRIO
NI. PANTOMIMO. SVI
TEMPORIS. PRIMO. SACERDO
TI. SYNHODI. APOLLINIS. PA
RASITO.

Item alia.

L. ACILIO. L. F. POM
CVTICLAE
NOBILI. ARCHIMIMO
COMMVNI. MVNERE
ADLECTO. DIVRNO. PARA
SITO. APOLL. TRAGICO
COMICO

Augustinus de civitate Dei lib.VI. cap.VII. *Epulones etiam deos parasitos Jovis ad ejus mensam qui cõstituerunt, quid aliud quàm mimica sacra esse voluerunt.* Posteà id nomen ad eos migravit, qui cœnas captabant opulentiorum, cum antiquitus *Grassatores* vocarentur. Cato apud Agellium lib.XI.cap.II. *Poëticæ artis honos nõ erat si quis in eâ re studebat, aut sese ad convivia applicabat, is* GRASSATOR *vocabatur.*

Cap. VII.

Saperda. ἰόνδη. Saperdæ homines qui apud Varronem. Festi & Nonii error. Petronius ter emaculatus. Cappadocum nequitia, & in tormentis constantia.

IN Fragmentis Festi Pompeii ita legitur. *Saperda genus pessimi piscis: sapientem etiam significat, cùm ait*

ait *Varro. Belli festivi, saperdæ, cum simus omnes.* Sed Varronis locus manifestò mutilus, pleniorq; apud Noniū exstat, hoc modo. *Omnes videmur nobis esse belli, festivi, saperdæ, cum simus σαπροί.* Porrò *Saperda* pro pisce est vox Pontica, designatque cancrū. Etymologici auctor. Τὸν καρκίνον ἰχθῦν σαπέρδην οἱ ποντικοὶ φασί. *Persius Sat.* v.

Et quid agam? rogitas? saperdas advehe Ponto,
Castoreum, stuppas, hebenum, thus, lubrica Coa.

Est etiam salsamentum suillum, Paphlagones Γόρδην vocabant. Alii apuas dicunt salsas, alii frustum tantum cujuscunque piscis salsi. Varro transtulit, & posuit non quidem pro sapiente, ut Festus Noniusque interpretantur, sed pro faceto & salso. Itaque sensus verborum ejus. Omnes nobis videmur esse belli, festivi, salsi, cum tamen simus σαπροὶ (captavit manifestò alliterationem) id est insulsi, nec in toto corpore, ut Epigrammatarius loquitur, habeamus vel micam salis, nam σαπρὰ sunt quæ salis defectu putruerunt. Conferam me jam ad Petronium, qui operam nostram exspectat. Pag. 48. editionis Raphelengianæ. *Inclusus ego suspendio vitam finire cōstitui: & jam semicinctio stanti ad parietem spondam junxeram, cervicesque nodo condebam, cum reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gytone, meque à fatali jam metâ revocavit ad lucem.* Locum hunc desperatum pronuntiat amicus meus, nō ego. Legitur aliâs *sponda me vinxeram.* Benè. Sententia plana. Est verò *Semicinctiū Zona* minus lata, ut dixi in Curis Plautinis. Auctor Hist. Apost. lib. II. *Virtutesque nō modicas Deus faciebat per manus Pauli, ita ut etiam supra languidos deferrentur à corpore ejus sudaria &*

ſemicinctia. Alter locus eſt obſcurior & contaminatior. Pag. 58. *Adhuc aliquod iter ſalutis quærendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus tanquam literarum ſtudioſus utique atramentum habet. hoc ergo remedio mutemus colores à capillis uſque ad ungues. Ita tanquam ſervi Æthiopes, & præſto tibi erimus ſine tormentorum injuriâ hilares: & permutato colore imponemus inimicis*. Quid hoc eſt? *ſine tormentorum injuria hilares*. Deinde cujus conſtantia? Corrigo levi mutatione *in tormentorum i. h*. Adhæſerat principio ultima litera vocis præcedentis, itáque ex *ſin* poſteà *ſine* factum eſt. Sanè admodum ineptè. Confundit autem Petronius Æthiopas qui Melanoſyri, cum Cappadocibus, qui Leucoſyri: de quibus hæc prodit Interpres Perſii vetus Sat. VI. *Cappadoces dicebantur habere naturale ſtudium ad falſa teſtimonia proferenda: qui nutriti in tormentis à pueritiâ, equuleum ſibi facere dicuntur, ut in eo ſe invicem torqueāt, & cum in pœnâ perdurarent, ad falſa teſtimonia ſe benè venundarent*. Nihil poterat ad Petronii mentē accommodatius. Huc pertinet Epigramma vetus.

Καππαδόκαι φαῦλοι μὲν ἀεὶ, ζώνης δὲ τυχόντες
 φαυλότεροι, κέρδους δ᾽ εἵνεκα φαυλόταλοι.
Ἢν δ᾽ ἄρα δὶς καὶ τρὶς μεγάλης δράξωνται ἀπάτης,
 Δὴ τότε γίγνονται φαυλεπιφαυλόταλοι.

Item Proverbio celebrata eorū nequitia. Τρία κάππα κάκιστα. de Cappadociâ, Cretâ, & Ciliciâ. In eodem Petronio pag. 5. *Ecce in ipſo aditu occurrit mihi æquè lapſus ac moriens Aſcyltos, putares ab eâdem anicula eſſe deductum*. Rectè animadvertit Muſarum amor Ianus Douſa F. *laſſus* legendum eſſe: ego præterea etiam *madens* pro *moriens* reſtituo. Sequitur

tur enim posteà. *Sudorem ille manibus deterſit*. Et ſuprà eâdem hâc paginâ. *In curſu fatigatus, ac ſudore jam madens, accedo aniculam quandam quæ agreſte olus vendebat*.

Cap. VIII.

Templum Flaviæ gentis à Domitiano extructum, Flamen Flavialis. Papinii locus excuſſus,& alter tentatus. Ciſio uſi viatores. Statuę Domitiani centum pódo. Abaſcanti cognomen Statio redditum, ejuſque locus tertius emendatus.

TEmplum Flaviæ genti exſtruxiſſe Domitianũ cognoſcimus ex Suetonio in vitâ ejus, cap. v. Hoc ipſum intelligit Statius lib. iv. Sylv. in Viâ Domitiani.

Qui genti patriæ futura ſemper
Sancit limina, Flaviumque culmen.

Item Flamines Flaviales. Mentio eorum in veteri Inſcriptione.

L. APPAEO. L. F
PVP
PVDENTI. P. P
TRIB. COH. XII
VRB. ET. X. PRAET
FLAMINI. FLAV
PATRO

Ergò malè legitur in veteri editione, *Flaviumque Calvum*. Nam etſi Calvus planè Domitianus fuerit, & arcui cuidam eapropter *Calvitium* inſcripſerit, teſte

teste Suetonio cap. XIII. tamen hoc firmandæ huic lectioni nihil facit. Adeò enim calvitio offendebatur, ut in cōtumeliam suam traheret, si cui alii jocò vel seriò objectaretur. Memorat idē Suet. cap. XVIII. Et hoc carmen scriptum est vivo imperantéque adhuc Domitiano, ut ex fine licet haurire, ideóque maximè ei errat metuenda Imperatoris offensa, quā tantopere evitavit, ut adulatoriè planè Deum vocaverit. Sic enim canit.

En hic est Deus, hunc jubet beatis
Pro se Iupiter imperare terris.

Rursus Sylv. lib. v. ubi Abascantii pietatem laudat.

Macte animi; notat ista Deus, qui flectit habenas
Orbis, & humanos propior Iove digerit actus.

Et ita volebat se nominari. Suetonius cap. XIII. Sequitur in eodem Carmine.

Hic quondam piger axe vectus uno
Nutabat cruce pendulâ viator,
Rodebatque rotas maligna tellus.

In vet. cod. erat. *Rordebatque.* Possit non inelegantius, *Mordebatque.* Porrò crucem ibi vocat eleganter temonem, qui in birotis vehiculis etiam hodiè crucis figuram præfert; & sanè intelligit ibi cisium, quod birotū: apparet inde, quod ait *axe vectus uno.* nam birota curricula unicum tantum axem habēt. utebantur autē cisiis viatores. Colligi hinc potest, & ex Ciceronis oratione pro Sexto Rosc. Amerino. *Et cum post horam primam noctis occisus esset, primo diluculo nuntius hic Ameriam venit, decem horis nocturnis sex & quinquaginta millia passuum cisiis pervolavit:* Et alibi. *Cisio celeriter ad urbem vectus, domum venit capite obvoluto.* Tradit quoque (quoniam

niā de eo heic ſermo incidit) Suetonius Domitianum ſtatuas ſibi in Capitolio noluiſſe fieri niſi aureas & argenteas, eaſque certi ponderis, quantitatem tamen non exprimit. Hæc ejus verba. *Statuas ſibi in Capitolio non niſi aureas & argenteas poni permiſit, ac ponderis certi.* Fuit autem id pondus cētum pondo. Haurio ex eodem Statio Sylv. lib. v. in Abaſcantii laude, ubi Priſcilla conjunx moribūda hortatur, ut dedicationi ſtatuæ quam Domitiano parabat, inſcriberet etiam ſuum amorem.

——— nunc, quod cupis ipſe videri,
Da Capitolinis æternum ſedibus aurum,
Quo niteant ſacri centeno pondere vultus
Cæſaris, & propria ſignet culticris amorem.

Prætereà & hoc monebo, Titulum iſtius Carminis malè legi hodié, *Abaſcantii in Priſcillam pietas:* Item epiſtolę præfixæ. Reſp. *Ad Abaſcantium.* Reſcribo. *Abaſcanti*, & *Abaſcantum*. Nam ita id cognomen efferebatur. Lapis vetus.

D. M.
ABASCANTO. AVG. LIB
AEDITVO. AEDIS. NEPTVNI
QVAE. EST. IN. CIRCO. FLAMIN
FLAVIVS. ASCANIVS. ET
PALLANS. CAES. N̄ SER
ADIVTOR. A. RATIONIB
PATRI. PIISSIMO. FEC

Item

Item alius.

D. M.
C. PLINII
ABASCANTI
C. PLINIVS
POSPHORVS

Tertius.

Q. SERTORIVS
Q. LIB. ABASCANTVS
SEVIR. AVG. D. S. P. F. C
IDEMQVE. DEDICAVIT

Quartus.

D. M.
N. OGVLNIO
ABASCANTO
VIX. AN. L
OGVLNIA. HILARA
CONIVGI. CARISSIM
N. OGVLNIVS
RHODO. F
PATRI
CARISSIMO

Finiam hoc caput, si ex epistolâ illâ ad Abascantum mendum sustulerim, quod est in istis verbis, *Ego tamen huic operi non ut unus è turbâ, sed tamen tū quasi officiosus assilui. amavit enim uxorē meam Priscilla, & amando fecit mihi illam probatiorem.* Correxerā de conjecturâ, *sed tantū quasi officiosus*, cum posteà eandem veteris codicis esse lectionem deprehendi.

Cap.

Cap. IX.

Apello, antiquè pro *Apollo* Macrobius ter quater restitutus.

Curas Secundas Macrobianas, mi Lector, visum heic passim inspergere, nec tuis, ut spero ingratiis. Saturnal. lib. I. cap. XVII. in ipso initio. *Hoc equidem mecum multùm ac frequenter agitavi, quid sit quod solem modò Apollinem, modò Liberum, modò sub aliarum appellationum varietate veneremur. Et quia sacrorum omnium præsulem esse te, Vetti Prætextate, divina voluerunt: perge, quæso, rationem mihi tantæ sub uno nomine in omnibus diversitatis aperire.* Locus depravatus, ita tamen ut non difficulter restitui possit, si legamus; *t. s. uno numine in nominibus d. a.* Posteà. *Quæ sententia Latinæ quoque nominis enuntiationi congruens fecit ne hujus dei nomen verteremus; ut Apollinem apellentem mala intelligas, quem Athenienses ἀλεξίκακον appellant.* Periit acumen sententiæ totius, quod revoco, legendumq; moneo. *Ut Apollinem Apellentem mala intelligas.* Festus. *Apellinem antiqui dicebant pro Apollinem.* Et anteà dixit *Aurelius* noster, *Nam ὡς ἀπελαύνοντα τὰς νόσους Ἀπόλλωνα, tanquam* Ἀπέλλωνα cognominatum putant. Nec jam sequendim existimo veterem codicem, ex quo olim aliter volui corrigere. Deinde sequitur aliquâtò pòst. *Prisci Græcorum primam lucem, quæ præcedit solis exortus λύκην appellaverunt, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ, id est, temporis: hodièq; lycophos cognominant.* Verè corrigendum arbitror. *ἀπὸ τοῦ λύκου. idem temporis h. l. c.* Orta menda ex deducta paullu-

paullulum ſcriptura *id ē.* Eſt & quartus locus talis. Ἀπόλλωνα Διδυμαῖον *vocant, quod geminam ſpeciem ſui luminis* (ita rectè emendavit Grotius meus) *præfert ipſe illuminando formandoque lunam. etenim ex uno fonte lucis gemino ſidere ſpatia diei & noctis illuſtrant.* Scribo, *illuſtrantur.* Mendi origo ex compendioſa ſcriptura, *illuſtrantur.*

Cap. x.

Feſtus emendatus. *Aurea. Aureax. Auris. Auriga.* Horatius explicatus. Habenarum duo genera. *Jungula. Capio. Follum. Folliculare. Follicularis* vita. *Heluſcla.*

IN Feſto enucleabo quædam & caſtigabo, quę etſi parva fortaſſis erunt, magna tamen, quia poſt interpretem ejus & correctorem tam magnum, habenda. Legitur in libris ejus hodiè. *Aureax, auriga. aurea enim dicebatur frenum, quod ad aures equorũ religabatur. oria quo ora coërcebantur.* Apparet autẽ Feſtum putaſſe *Aureas* & *Oreas* diverſas eſſe. Fallitur tamen, nam eædem omninò ſunt, ori enim inſertæ poſt aures religabantur. Aut legendum quòd *ad a.e.r. oreà quòd* (*ſ. eo*) *ora coercebantur.* Itaque & *Aurea* & *Orea* diverſo reſpectu nuncupatæ. Horatius *Auris* pro *Aurea.* Lib. I epiſt. XIX.

—— non mihi Cumas
Eſt iter, aut Baias, læva ſtomachoſus habenâ
Dicet eques, ſed equi frenato eſt auris in ore.

Et ſanè veteribus *Auris* non tantum membrum ſignificaſſe videtur, ſed etiam capiſtrũ, quod equis ad id religabatur; & inde κατ' ἀναλογίαν deductum

Auriga,

Auriga, ut *Aureax* ἀπὸ τῦ *Aurea*. Porrò habenarum duo erant genera, ut & hodiè; aliæ ora frenabant, & *Aurea* sive *Orea* appellabantur, ut jam dictum est: aliæ jumenta compescebant, ne disjungi possent, atque eæ *Iungula* sive *Iungla* dictę. Glossæ. *Iungla*, ἡνίαι ζευκτικαί. Est porrò in Festo alio loco: *Cœpiam futurum tempus ab eo quod est cœpi.* Scribo litterula una amplius, *quod est cœpio.* Hoc priscum vocabulum: Plautus Menæchmis.

Neque ego insanio, neque pugnas, nec lites cœpio.

Et veteres per omnia tempora & personas inflexerunt. Cœcilius Peribœâ.

Aëre obscuro herclè desinam, manè cœpiam.

Pergo in Festo. *Folium à Græco venit, quod illi dicũt* φῦλλον *sed ideò per unum L, quia antiqui non geminabant consonantes. Folliculare appellatur pars remi, quæ folliculo est lecta, à quo vita follicularis.* Veteres Romani Grǽcam eam vocem genti suæ donârunt, nam *V.* in *O.* mutato & *ON.* in *VM.* terminationem Latinam, *Follum* prius, deinde *Folium* extulerunt, quomodo *Sollum, Sollium.* Sed *Folliculare* appellatur remi extrema pars, in folli sive folii similitudinem desinens, quam Grǽci quòd alæ vicem navi præstet πτερὸν nominârunt. *Follicularis* item vita, quæ caduca ad folii instar, nam, ut ait eleganter Homerus.

οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν..

Et errat Festus, qui aliter explicat. Idem sic paullò pòst. *Heluela, holera minuta.* Scribo, *Helusćla*, nam antiqui *Helus* & *Helusculum* ὑποκοριστικῶς, sive *Helusclum*, pro *Holus* atque *Holusculum* dicebant.

Cap. XI.

Chryſologi Sermones variè caſtigati. *Exulare*, activè. *Aptare*, pro *Ligare*.

CHryſologi viri eruditiſſimi atque ſanctiſſimi Archiepiſcopi olim Ravennatis Sermones cũ lego, admirari ſoleo os tam diſertũ, ingenium fœcundiſſimum, ſtylum ſuprà ævum iſtud (quod in Martiani Auguſti imperium incidit) terſum atque elegantem. Duo verò velim, & paullò magis in doctorum manibus eſſe, & emendatiores haberi. Ego, quod potero, zizania horti admodum ſpecioſi Criticá hac falce runcabo. Sermone I. *Affectionis deſertor, pietatis refuga, deputatur porcis, porcis addicitur, porcorum traditur ſervituti, porcorum paſcua luculenta percurrit*. Scribo, *p. paſcua lutulenta p.* mendum leve. Serm. II. *Fames revocat, quem ſaturitas exulârat*. Corrigo, *q. ſ. expulerat*. Niſi dicendum barbaro illo tempore vocem illam activam ſignificationem habuiſſe, aliter quàm florente Româ, & linguæ decore illibato. Quod ſanè oſtẽdunt Gloſſæ Iſidori, in quibus ſcriptũ invenio hoc modo. *Amandare, Exulare*. Serm. IV. *Si ergo volumus cœleſtem mereri gloriam, ſi paradyſi beatitudinem poſſidere, ſi æterni patris inhabitare domum, ſi volumus rei cœleſtis parricidii nõ teneri, pervigili fide, luce ſpiritus terras invidiæ pellamus, & excludamus inſidias, invidiã totis armorum cœleſtium viribus comprimamus*. Corrigo, & diſpungo. *n. teneri, pervigili fide, luce Spiritus tetras invidiæ pellamus & excludamus i*. Serm. VII. *Hypocriſis dum cupit captivare oculos, oculis ſit ipſa capti-*

captiva. Scribo, *fit ipsa c.* leve est. Item quod sequitur Serm. VIII. *Gubernator prudens à littore cum navim solvit, cum mare transiturus intrat fluctus, domus, patria, conjugis, pignorum curas deponit: & ita totus mente, corpore, sensu, nauticis laboribus occupatur, ut & fluctuum possit superare discrimina, & stationem lucro si portus periculi victor intrare*. Scribēdum, *lucrosi portus*. Serm. X. *Patris erat passio ibi tota ubi filius immolabatur: ignavus filius sistebatur: nescius filius aptabatur vinctus*. Corrigo, *ignarus filius s. n. f. aptabatur vinclis*. Et posuit *Aptare* propriâ notione frequentativâ ab inusitato *Apio*, id est, *Ligo*, ut docet Festus in *Apex*. Et non semel gaudet hic Auctor noster vocibus antiquis & desitis uti. Serm. XI. *Diabolus mali author, nequitiæ origo, rerum hostis, secundi hominis semper inimicus, ille laqueos tendit, lapsus parat, foveas fodit, aptat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia dat amoris, errores serit*, &c. Scribo, *vitia dat amori*. Serm. XIII. *Consiliis suis si diabolus prodit*. Scribo, *se diabolus p*. Serm. XVIII. *Qui maturitatis fructum quærit, despicit amœna camporum; violæ, rosa, lilia, narcissus, grati flores, sed gratior panis*. Emendo, *Qui saturitatis f. q*. Serm. XX. *Mari quod pedibus* CHRISTI *tumentia terga submisit, stravit in plano vertices suos, motus frenavit, astrinxit fluctus, & per liquentem viam saxa soliditate servivit, modò quid est quod usq; ad periculũ sui sævit, furit, contendit auctoris?* Lego & distinguo. *p. l. viam saxeâ s. servivit modò, quid*, &c. Ibidem. *Denique ubi jussio sola addixit mare, recussit ventos, tulit turbines, dedit quietem*. Putem, *sustulit turbines*.

Ibidem. *Hic ergo Aquilo ventus durus per dextrum, per Africum, per austerum, per Eurum diffundit se Christi turbine*, &c. Scribo, *per Austrum, p. E.d.*

Cap. XII.

Agellii loca bina restituta. Macrobii unus. *Semihiulcum suavium.* Cereris in nuptiis vinum apponere nefas. *Orci nuptiæ.* Plautus illustratus, & correctus.

A Gellius Noct. Attic. lib. XVI. cap. XVI. docens dictos *Agrippas* voce ab ægritudine & pedibus confictâ, sic ait inter cætera. *Esse autem pueros in utero Varro dicit capite infimo nixos, sursum pedibus elatis.* Qui locus, si quid video, ita debet scribi, *capite in imo nixo, sursum p. e.* Apud eundem lib. XIX. cap. XI.

Dum semihulco savio
Meum puellum savior.

Scribo, *D. semihiulco suavio M. p. suavior.* Nec aliud est *semihiulco suavio suaviari*, quàm quòd Plautus *valgo suavio*, dixit Milite, Sc. *Mihi ad enarrandum*, &c.

Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,
Majorem partem videas valgis suaviis.

Petronius quoque Satyrico, *Commovebat valgiter labra, & me tanquam furtivis subinde osculis verberabat.* Ad quem locum vide quæ doctissimus mihique amicissimus Ioan. Wouwerius. In Macrobio etiam Saturn. lib. II. cap. II. ita restitues. *Cereri deæ vinum libari nefas erat in nuptiis.* Hinc capiendus Plauti elegans locus Aulularia, Sc. *Heus Staphyla.*

STA.

STA. *Cererin' mi Strobile hi sunt facturi nuptias?* STR. *Qui?* STA. *quia temeti nihil allatũ intelligo.* Ita enim legendum primorem illum ex Macrobio lib. III. cap. XI. censeo. Dicebantur verò etiam *Orci nuptiæ*, & Pontificum præsentiâ celebrabantur. Servius ad Eclog. X. *Aliud est sacrificium, aliud nuptias Cereri celebrare, in quibus re verâ vinum adhiberi nefas erat, quæ Orci nuptiæ dicebantur, quas præsentiâ suâ pontifices ingenti solemnitate celebrabant.* Hæc scripseram, cum vidi idẽ docuisse jam in Centurionatu V. N. Ianum Dousam, cui libẽs rescribo.

Cap. XIII.

Poma & nuces quid differant. Macrobius compluries castigatus. Varro semel. Annales *Maximi* qui dicti. Afranii versus eruti.

PErgam in Macrobio, & quæcunque in eum mihi iteratâ lectione observata, huic chartæ illinam. Saturnal. lib. I. cap. II. sub finem. *Atqui scias oportet eum inter nos sermonem fuisse*, &c. Prætextati hæc ad Cæcinam oratio est, non Cæcinæ ad Prætextatum, ut præfert hic textus. Certum itaque præcessisse. *Respondit Prætextatus.* aut tale quid. Cap. IV. *Varro Ferialium diem ait à ferendis in sepulchra epulis dici, non dixit 'Ferialiorum.* Scribo, *Feralium*, & *Feraliorum.* Vide Festum & Varronẽ lib. IV. Cap. VIII. *Animalium verò æternam propagationem ad Venerem generandi facultas ex humore translata est.* Locus corruptus, quem non sano, nisi legendum, *æternâ propagatione.* Ibidem. *Falcem ei quidem putant attributam, quod tempus omnia metat.* Scribo,

quidam p. Cap. XI. *Qui instauratitius dictus est non à patibulo, ut quidam putant Græco nomine ἀπὸ τοῦ σαυρῦ.* Corrigo. *à patibuli, ut q. putant, Græco n.* Ibidem. *Vides quanto de servo ad deorum summum cura pervenerit.* Scribendum, *quanta de s.* Ibidem. *Hoc qui senserit, oblivisceτur dominis id parum non esse, quod dis satis est.* Deleo *non*, vult sententiæ decor, vult Seneca, è cujus epistola XLVII. omnem hunc tractatum descripsit: aut certè scribendum., *parum modò esse*, ut mendæ origo, à mō compendiosa scriptione existat. Ibidem. *At illi, quibus nō tantum præsentibus dominis, sed cum ipsis erat sermo, quorum os non consuebatur, parati erant cum domino porrigere cervicem, & periculum imminens in caput suum vertere.* Melius in Seneca est *pro domino p. c.* & putem errorem esse festini librarii. Cap. XII. *Cum primum signum Aries Marti assignatus sit: sequens mox Venerem, id est, Taurus accepit.* Transpono, *sequēs mox, id est, Taurus, Venerem accepit.* Nisi *τὰ id est taurus*, ut glossema & *sequens* planè deleri debere censendum. Cap. XVI. *Ideò per præconē denuntiabatur*, &c. Volui olim *per præciam*, nunc alia mihi mens, nec temerè velim sollicitare, uti nec illud quod sequitur *tanquam inominalem diem*, pro quo *innominalem* reponendum existimavi. Ibidem. *Dies autem postriduanos ad omnia majores nostri cavendos putârunt; quos etiam atros, velut infaustâ appellatione, damnârunt* Putem scribtum fuisse. *q. e. atros vocantes, v. i.* Cap. XIX. *Cœlum autem Argum vocitari placuit à candore & velocitate, παρὰ τὸ λευκὸν καὶ ταχύ.* Necessariò legendum, *παρὰ τὸ ἀργὸν, τὸ λευκὸν, καὶ ταχύ.* Omiserat Festinus librarius duas istas præcipuas

puas voces. Cap. xx. *Hinc est quod simulacris Æsculapii & Salutis draco subjungitur.* Mutilum hoc caput, & quomodo sarciendum, monui in Notis ad CVII. caput Catonis. Cap. XXI. *Idem Ægyptii volentes ipsius Solis nomine figuravere raso capite.* Scribo, *Iidem Ægyptii.* Præcessit, *Hinc Osirin Ægyptii*, &c. Ibidem. *Ideò & Hammonem, quem deum Solem occidentem Libyes existimant, arietinis cornibus fingunt, quibus maximè id animal valet sicut sol radiis. nam & apud Græcos ἀπὸ τοῦ κάρα κριὸς appellatur.* Corrigo, *ἀπὸ τοῦ κέρως κριὸς appellatur* Cap. XXIII. *Sive ἀπὸ τοῦ δεομένου, id est χωομένου, seu ἀπὸ τοῦ δαιομένου, hoc est μειζομένου.* Scribendum etiam primo loco ἀπὸ τοῦ δαιομένου. Cap. XXIV. *Imò pueri cum essemus, Symmache, sine judicio mirabamur.* Præcessit opinor, *Tum Euangelus*, aut tale quid; nam verba Euangeli sunt ad Symmachi præcedentem quæstionem. Ibidem. *Audi quid de operis sui multiplici disciplinâ ipse pronuntiet ipsius enim Maronis epistola, quâ Augustum compellat, ita incipit.* Putem τὸ *Maronis* infarsisse aliquem studiosum lectorem: elegantius enim abest Lib. II. cap. III. *Idem cum Lentulum generum suum exiguæ naturæ hominem longo gladio accinctum vidisset.* Corrigo, *exiguæ staturæ.* Cap. IV. ubi de Græculo *Brevi suâ manu in chartâ Græcum exaravit epigramma.* Scribendum, *breve suâ m.* Cap. VII. *Inducto habitu Syri, qui velut flagris cæsus, præripientique se similis exclamabat.* Malim, *proripientique se.* Cap. VIII. sub exordium. *Namque ipsius verba hæc traduntur: τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν; id est, coitum esse parvum morbum comitialem.* Interpretatio ista à quodam studioso lectore est, non à Macro-

bio, qui non solet ita facere. Deinde desiderantur heic alia & plura quam noster Pontanus existimavit, qui ex Salisberiensi facilè suppleri posse defectum omnem censuit. Cap. IX. *Primus hos Q. Hortensius augurali cœnâ posuisse dicitur.* Augeo ex ipso Varrone, *augurali adjiciali cœnâ.* Locus est lib. III. cap. VI. Erat autem *Adjicialis cœna*, quæ in sanctione fœderis, aut aliquâ publicâ privatave lætitiâ dabatur. Videndus CL. Lipsius ad Tacitum. Ibidem. *Quod potius factum tum luxuriose quàm severè boni viri laudabant.* Ejicio τὸ *tum* natum ex supina iteratione ultimæ syllabæ vocis præcedentis; itaque lego, *q. p. factum luxuriosè quàm s. b. v. l.* Et *laudabant* non est ἐπῄνουν, sed εἶπον; antiquâ notione. Atque ad eundem modum in Varronis exemplaribus rescribi oportere censeo, ubi hodiè longè aliter, *quod protinus factum tam luxuriosi quàm severi viri boni laudabant.* Quâ lectione nihil ineptius; veram erui manu ducente Macrobio. Ibidem, *Ut ova eorũ denariis veneant quinis.* In Varronis exemplaribus est, *ita ut ova*, &c. Ibidem. *Ubi jam luxuria tunc accusaretur, quando tot rebus farta fuit cœna pontificũ?* Qui hæc toleranda in unâ periodo? *jam*, & *tunc*. Emendo, *Ubinam luxuria tunc*, &c. Cap. X. *Ab illo ordiar tempore quod fuit optimis moribus, inter duo bella Punica*, &c. Existimem scribsisse, *inter duo postrema b. P.* Nam tria fuerunt bella Punica, atque inter duo postrema optimi mores. Augustinus de Civitate Dei lib. II. cap. XVIII. *Nam cum optimis moribus & maximâ concordiâ populum Romanum inter secundum & postremum bellum Carthaginiense commemorasset egisse*, &c. Cap. XI. *Romani illi nobilis-*

bilissimi principes Lucilius, Philippus, & Hortensius,&c. Lego,*Lucullus,Philippus.* Varro lib.III. cap.III. *Quis enim propter nobilitatem ignorat piscinas Philippi, Hortensii,Lucullorũ?* Vide etiã ejusdẽ libri caput extremũ, Itẽ Columellam lib.VIII.cap. XVI.Ibidẽ. *Cũ hæres testamento Lucilii esset relictus.* Iterum lego,*Luculli.* Sequitur. *Pisces de piscinâ ejus quadraginta millibus vendidisse.* Columella loco citato, *millium quadringentorũ* habet: sed hæc lectio Varronis est lib.3. cap.11. Malim porrò in Macrobii pręcedentibus verbis legere.M.Varro 3.*libro de i Agriculturâ refert*,&c.quã ut hodiè obtinet,*M.Varro in libro d. A. r.* Iudicium esto doctiorum. Ibidẽ, sub exitũ capitis. *Auctor est Plinius C. Cæsarem dictatorẽ, cũ triumphales cœnas populo daret, sex millia muranarum à C. Hirrio ad pondus accepisse.* Locus Plinii est lib.lib.IX.cap.LV. Varro tamen lib.III.cap. ultimo tantum duo millia ait. Cap.XII. in verbis C.Titii. *Ludunt aleâ studiosè unguẽtis delibuti, scortis stipati.* Distinguo, *Ludunt aleâ studiosè, unguentis d.* Ibidem. *Quid mihi negocii est cum istis nugacibus; quàm potius potamus mulsum mixtũ vino Græco*, &c. Corrigo, *quin potius*. Cap.XV. *Et quia mala videmus admissa bellariis*,&c.In ipso initio est.Lego, *admista bellariis*. Sequitur. *Sunt de agriculturâ scriptores, qui nuces & mala sic dividunt, ut nuces dicant omne pomũ quod foris duro tegatur, & intus habeat quod esui est; Malum verò, quod foris habeat quod esui & durum intus excludat.* Lego,*q. esui est, durum intus excludat.* Iam eadem de differentiâ quæ inter poma & nuces tradit ex Democrito Auctor γεωπονικῶν lib.X.sive Constantinus is, sive Cassius Diony-

 sius.

ſius. Ὀπώρα λέγεται ἡ χλοώδη τὸν καρπὸν ἔχουσα, οἷον δωρακινὰ, μῆλα, ἀππίδια, δαμασκηνὰ, καὶ ὅσα μὴ ἔχει ἔξωθέν τι ξυλῶδες. ἀκρόδρυα δὲ καλεῖται ὅσα ἔξωθεν κέλυφος ἔχει, οἷον ῥοιὰ, πιστάκια, κάστανα, καὶ ὅσα ξυλώδη τὸν καρπὸν ἔχει ἔξοθεν. Servius quoq; ad Virgilii Eclog. II. *Nuces dicuntur omnia tecta corio duriore, ut avellanæ, amygdalæ, juglandes, castaneæ: ſicut è contrà dicuntur poma omnia molliora.* Atque eleganter valdè dictum à Columellâ lib. x.

— aut pruni lapidoſis obruta pomis
Gaudet. ———

Huc pertinet Caſcellii dictum, qui Vatinio gladiatorium munus edéte, cum ab ędilibus edictum eſſet ne quis niſi pomum in harenam mitteret, rogatus an nux pinea pomum eſſet, reſpondit. *Si in Vatinium miſſurus es, pomũ eſt.* Nam re verâ alioqui pomum non erat. Cap. XVI. *Sanguinem ſilicem, ficum atram,* &c. Volui olim, *ſalicem* pro *Sanguinem*, ſed erravi: Mentio ejus arboris apud Plinium lib. XVI. cap. XVIII. ubi invenies *ſanguineas virgas*, quales erant illæ quibus prius parricidę cędebantur, quam culleo inſuerentur. Lib. III. cap. I. *Et ſi tanta diſceptationis ſermo non cederet,* &c. Scribendũ *diſceptationi.* Sequitur. *Hoc autem reputo principaliter præmittendum, quo ad hoc quis diis ſuperis rem ſacram rectè perficiat, prius eum ritè purificari oportere.* Cēſeam τὰ *ad hoc* malè intrita eſſe, nam ſine iſtis optimè conſtat ſententia, quæ jam nimiumquantum exulcerata eſt. Cap. II. *Pontificibus enim permiſſa eſt poteſtas memoriam rerũ geſtarum in tabulas conferendi; & hos annales appellant equidem maximos, quaſi à pontificibus maximis factos.* Interpungo, & lego.

lego. *e.h.annales appellant, & quidē maximos, quasi a p.m.f.* Huc pertinet. *Festi locus Maximi annales appellabantur, non magnitudine, sed quod eos Pontifex maximus consecrasset.* Atque hos ipsos intelligit Arnobius noster lib. I. *Stribiligines & vos istas libris illis in maximis atque admirabilibus non habetis?* Cap. X. *Nam & Tercius, cum de ritu sacrorū multa dissereret, ait sibi hunc locum in quæstione venisse.* Putem, *Nam & Terentius*, & de Varrone capiendum, ortam verò mendam ex compendiosâ scribtione *TerTius.* Atque videtur hæc ex libris ejus Rerū Divinarum accepisse, aut Epistolicis Quæstionibus. Cap. XII. sub finem. *Leges Ceres dicitur invenisse, nam & Sacra ipsius Themisferia vocantur.* Scribendum, *Thesmophoria vocantur.* Nemo tam hospes in his literis qui id nesciat. Lib. V. cap. I. *Sed istam mihi necessitatem altam & profundam remittas volo: quia non nostrum inter illos tantas componere lites.* Plus acuminis habeat si legamus, *inter illos tantos*, & ita dixisse Eusebium certum habeam; loquitur verò de comparatione Tullii & Maronis. Cap. II. *Vnde enim Veneto, rusticis parentibus nato, inter silvas & frutices educto vel levis Græcarum notitia literarum.* Volui olim, *unde enim Vergilio*, sed profectò toto cælo erravi, nunc aut fallor aut veram lectionem excogitavi, *unde enimverò rusticis p.n.* Origo mendi ex supinâ iteratione mediç syllabæ mutato insuper *V.* in *N.* & *R.* in *T.* Cap. XII. circà medium. *In arboribus etiam & frugibus ad earum indolem vel detractandam vel augendam major plerumque vis & potestas est aquarum & terrarum qua alunt.* Restituo, *In arboribus etiam & fruticibus ad*, &c. Sub finem. *Græcis milites*

milites Polipoetes & Leonteus ſtant pro portis, & immobiles Aſium advenientem hoſtẽ velut fixæ arbores opperiuntur. Melius, ſi leviter tranſponas, *Aſium hoſtem advenientem*, & hæc eſt ſcriptura Macrobii. Cap. XIII. in medio.

καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅστε μέγιστος.

Et alibi.

ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Phidias, cum Jovem Olympium fingeret, &c. Luxatus hic locus. Reſtituo.

καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅστε μέγιστος
ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Et alibi: Phidias cum I. O. F. Nam peſſimè hæc erãt divulſa. Cap. XVI. *Virgilius in hoc ſecutus auctorem modo in priore Catalogo modò de Aventino, modò de Hippolyto fabulatur.* Deleo vocẽ malè inculcatam, & ſcribo, *ſecutus auctorem, in priore catalogo*. Cap. XVIII. *Tamen his quoque & id Euripidis nobiliſſimi tragœdiarum ſcriptoris addetur auctoritas*. Corrigo, *his quoque itidem Euripides*, ultima ſyllaba abſorpta erat a primâ vocis ſequentis, itáque remanẽte tantum *itid* diviſerunt, & fecerunt *et id*. Acutè, ut ipſis viſum. Cap. XIX. in Carminii ſive *Granii* legendũ, ut monui in Notis. *Prius itaque & Tuſcos aneo vomere uti, cum conderentur urbes, ſolitos in Tageticis eorum ſacris invenio*. Scribo, *cum conderẽt urbes*. malè repetita erat prior ſyllaba vocis ſequẽtis. Cap. XX. *Teſtis Alcæus, qui in Cœlo tragœdiâ ſic ait*. Quid ſi: *in Cœo tragœdiâ*. ut nomẽ fuerit tragœdię Cœus, Κοῖος. quem Heſiodus θεογονίᾳ Cœli & Terrę filium facit. Temerè tamen mutare non mihi animus. Cap. XXI. *Sequitur, ut quando cantharum & poculi & navigii*

genus

genus esse suprà diximus, probetur exemplis. Navigii genus? lege, relege totum hoc caput, non invenies. An non scribsit? paret: ubi ergo? aut nusquam, aut post ista, quæ paullùm præcedunt. *Ac sanè animadverti ego apud Græcos multa poculorum genera à re navali cognominata, ut carchesia suprà docui, ut hæc cymbia pocula procera, ac navibus similia.* Atque heic subnexa fuerint & de cantharo; quæ perierunt. Lib. VI. cap. I. *Afranius etiam togatarum scriptor in ea togata quæ Compitalia inscribitur, non inverecundè respondens arguentibus quod plura sumpsisset à Menandro, Fateor, inquit, sumpsi non ab illo solo modò, sed ut quisque habuit quod conveniret mihi, quodque me nō posse melius facere credidi, etiam à Latino.* ubi loci latent Afranii elegantissimi versus, leviter tamen corrupti, quos nemo hactenus deprehendit. Ego eruo, & constituo.

Fateor, (inquit) sumpsi, non ab illo solummodò,
Sed ut quisque habuit conveniret quod mihi,
Quod me non posse melius facere credidi,
Etiam à Latino. ———

Cap. VII. *Vexare Italiam Hannibalem, quādo nullum calamitatis aut sævitiæ aut immanitatis genus reperiri queat, quod in eo tempore Italia non perpessa sit.* Multilus locus, Rescribo. *Vexare Italiam Hannibalem dixit, quando nullum c. g.* Hęc vox deest, aut ei similis. Sensus postulat, suadet Agellius lib. II. cap. VI. quem vide, si operæ. Ibidem. *Sic in actionibus civilibus auctor laudari dicitur, quod est nominari.* Scribo, *actor laudari*, & apud Agelliū lib. II. cap. VI. Lib. VII. cap. I. *Sic Agathonis convivium, quia Socratas, Phædras, Pausanias & Erisymmachos habuit;*

buit;sic & cœna, quã Callias doctissimus dedit, Charmadam dico, Antisthenem, & Hermogenem, caterosq; his similes. Nomina heic propria corrupta. Emẽdo. *Pausanias & Eryximachos habuit,* Deinde *Charmidem dico*; Agathonis convivium, quod laudat Macrobius, habes in Platonis Symposio; Calliæ autem cœnam, in Xenophontis: atq; inde hanc correctionẽ meam hausi. Ibidem *Liber pater thyrso ferit, per obliquationem circumfusa hedera latentẽ mucronem.* Corrigo. *latente mucrone.* Cap. VI. *Fiunt enim tremuli, graves, pallidi, & saltu tumultuantes spiritus artus suos & membra quatiuntur.* Scribo, *tumultuantis spiritus.* Cap. VIII. sub exordium. *Quicquid grave erat carnis assumpserit, consummationemque ejus multâ ex parte confecerit.* Scribo, *absumpserit.* Sequitur, *Cum cito coquant offas bubulas, in asperis piscibus concoquendis laborant.* Corrigo, *citò concoquant.* Scribtum fuerat *concoquant* quod imperiti isti non advertentes, rati malè iteratam primorem syllabã, truncatam nobis vocem dederunt. Cap. IX. *Aut enim accedit priorsum, aut retrorsum recedit.* Verba sunt in initio statim; corrigo verò, *accedit prorsum.* Nam *prorsum* opponitur τῷ *retrorsum.* Vide quę notamus cap. IV. libro primo hujus Critici nostri. Simile mendum infrà quoque cap. XIII. *Reperi nervum quendã de corde natum priorsum pergerẽ usque ad digitũ manus sinistra minimo proximum.* Iterum scribendũm. *prorsum pergere.* Sequitur eodẽ XIII. capite. *Cum in templo vidissem circà deorum simulacra hunc in singulis digitum confictis odoribus illinire & ejus,* &c. Scribo, *confectis odoribus.* Hæc erant

quæ

quæ postmodùm in Macrobio observaram. Tu, Lector, utere, fruere, ut meis, ut tuis.

Cap. XIIII.

Catullus in Pervigilio correctus, & Statius. *Adjubilare. Nubigena* montes. *Nubigena* Phryxus. Columella castigatus. Extorum venæ. Littus *uncum*.

VErsus ille intercalaris est in Pervigilio Veneris.

Cras amet, qui nunquam amavit, quiq; amavit cras amet.

Quem languere hactenus ex tam doctis & acutis viris nemo sensit, cum tamen non leviter langueat, ita ut lumbifragium abstulisse (Plauti verbis) meritò videatur. Quid enim quæso jubeat illos denuò amare, qui semel amârunt; & habent jam speratam suam sponsam pactam. Fallor, aut scripsit istę Auctor, quicunque tandem.

C. a. q. n. a. quique amabit, cras amet.

Sensu eleganti. Qui nunquã amavit, & tamen amaturus aliquando est, cras amet. Atque hæc mihi sedet super eo loco sententia. Transitionem faciam ad Statium Sylv. lib. v. Sylvâ primâ, ubi Abascantii in Priscillam pietatem decantat.

——— *rapida sic obvia puppi*
Invidet, & velis adnubilat aura secundis,

Scribserim, *adjubilat aura s.* Eleganter verò ventos adversos & obstrepentes velis adjubilare dicit, sumptâ metaphorâ à rusticorum incondito clamore, quorum propriè est *Iubilatio*. Festus. *Iubilare, est rusticâ voce inclamare*. Thebaid. I.

——— *nec tarda sequetur*
Mẽs juvenũ, modo digna veni, mea pignora nosces.
Scribo, *diva veni*, Tisiphonem compellat, hortaturque in pœnam filiorum. Simile mendum memini tollere in Arnobio lib. I. cap. XIII. ubi *divos* pro *dignos* legendum esse ostendi. Sequitur eodem libro in Statio.
Ille tamen modò saxa jugis fugientia ruptis
Miratur, modò nubigenas è montibus amnes
Aure pavens, &c.
Potius, *nubigenis è montibus*: Bellè ita vocat montes altos, ut cum vertice nubes transeāt, nasci ex iis videantur. Sed libet hujus vocis occasione Collumellā levi mutatione corrigere, & illustrare, lib. X.
Mox ubi nubigena Phryxi, nec portitor Helles,
Signorum & pecorum princeps caput efferet undis.
Lamiæ turres & pectines solis (ut cum Tertulliano loquar) loquitur iste versus; & profectò inauditum monstrum homines ex nubibus procreari. crederē si è lapidibus dixisset, nam inde nati, postquam
Deucalion vacuum lapides jactavit in orbem.
ut ait Virgilius. Atqui Centauri, ut est in fabulâ, ab Ixione ex nube, quā Iuno suā figurâ induerat, geniti sunt: sed dic, sodes, an Phryxus unus de iis? λῆρει λήρων. Sano, & scribo majusculâ literâ, *Nubigena Phryxi*, ita appellat eum poëticâ catachresi ob Nephelen novercam, quam Athamas Inonis uxoris induxit in locum. Hoc verius, quam illa quæ apud Sagram, Sequitur Thebaid. lib. II.
Dî benè, quod tales stirpemque animosq; venitis.
Ut responsa juvent. ———
Scribo, *V. responsa jubent*. Ibidem.

Me

Me quoque nunc vates, nunc exta minantia divos,
Aut avium lapsus, aut turbida noctis imago
Territat. ———

Putem, *minantia diras*. Lib. III.

Ne mihi tunc, moneo, lituos atque arma volenti
Obvius ire pares, ventis, aut alite visâ,
Bellorum proferre diem. ——

An ex ventis capta omina? non aliâs memini legere. Putem, *venis, aut q.v.* atque de extispicio intelligam. Facit huc Arnobii locus lib. II. *Antequam Tages Thuscus oras contingeret luminis, quisquam hominum sciebat, aut esse noscendum condiscendumq; curabat, in fulminum casibus, aut extorum quid significaretur in venis?* Pergo ad Theb. VI.

——— *aut littore in uno*
Æolus insanis statuat certamina ventis.

Putem, *littore in unco*, quomodo curvum littus alii Poëtæ appellant. Posteà ibidem.

Increpitans Scetumque levem, Cycnumq; nivalem.

Malim, ut in aliis libris esse monet eruditissimus Bernartius,

Ascheton increpitansque levem. ——

Sic paullò antè dixit.

—— *rapidum Danacius augur*
Ascheton increpitat, meritumq; vocabula Cycnũ.

Cap. XV.

Sulpitius Severus aliquoties emaculatus.

SVlpitii Severi de vitâ D. Martini libros, usus unicâ, eâque depravatissimâ, editione Lazii, seriò

castigâram sublatis mendorum plaustris, ignarus jam ante Sigonium & Giselinũ, (quos viros!) eam Spartam sibi exornandam sumpsisse: Cujus rei cum ab amicis commonefactus essem, accepissemque exemplar editionis istius, cœpi cum meis illorum emendationes contendere, quid multis? è plurimis animadverti vix quatuor quinque mihi superare; quas libet heic proponere. Lib. de vitâ D. Martini, cap.xxv.extremo. *Ego Christum nisi in eo habitu formâque quâ passus est, nisi crucis stigmata proferentẽ, venisse non credam.* Malim, c. *stigmata praeferentem.* Epistolâ secundâ ad Aurelium Diaconum. *Ego impudens sequi cupiens, dum altos gressus molior & conitor, evigilo, somnóque excitus congratulari cœperam visioni; cùm ad me puer familiaris ingreditur, solito tristior vultu, loquentis pariter & dolentis.* Interpungo *solito tristior, vultu loquentis p e. d.* Epistolâ III. ad Bassulam. *Aut ego tanto sim operi destinatus, ut omnia qua de Martino cognosci oportet, me potissimum scribente notescant.* Lazii editio: *scribentem notescant.* Inde conjicio scribendum, *scribente innotescant.* Dialog.I.cap.I.de virtutibus Monachorum Orientalium. *Nedum modo me tibi aestimes puncto temporis defuturum, quo minus amore tuô pendens te intuear, te audiam, tecum loquar.* Lego, *q. minus ab ore tuô p.* Ibidem. *Rectè planè, inquit Posthumianus. iste Gallus in societate nostrâ retinebitur, quia etsi mihi parum cognitus est, pro eo tamen quod tibi est carissimus, non potest mihi non esse carus.* Corrigo, *qui tametsi mihi,* &c. Cap. II. *Cum vacua ab humano cultu omnia cerneremus, ego studiosius explorandorum locorum gratiâ longius processi.* Quæ lectio non

potest

poteſt bona eſſe;& miror ſanè Giſelinum optimè de hoc Scribtore meritũ toleraſſe. Pulmanni liber, ut ipſe monet, habuit *ſtudioſus*. Lazii, *ſtudioſior*. utrũque benè. Sed prętereà ſcribendum, *ego ſtudioſus explorandorum locorum longius proceſſi*. Nam omninò ejiciendum τὸ *gratiâ*, quod à mala manu inculcatum. Dialogo II. cap. VII. *Finitâ cœnulâ fragmẽta panis aſſumpti micaſque colligit, ſatis fideliter illas imperialibus epulis anteponens*. Corrigo, *f. panis abſumpti*. Hæc erant quæ ſuperabant.

Cap. XVI.

Mos vetus ungendorum pedum. Diogenis Cynici ſcomma explicatum. Cubicula *nocturna & diurna. Somnus inſititius. Oluatiũ.*

MOs erat veteribus priuſquam calceos induerẽt pedes ungere: Heſychius oſtendit Λιπαρῷ ποδὶ. ἠλείφοντο τοὺς πόδας οἱ ἀρχαῖοι πρὸ ὑποδήσασθαι. Videmus id quoque apud Diogenem Laërtium lib. VI. in vitâ Cynici ſibi cognominis. Τῷ μύρῳ τοὺς πόδας ἀλειψάμενος, ἔφη, ἀπὸ μὲν τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν ἀέρα ἀπιέναι τὸν μύρον, ἀπὸ δὲ τῶν ποδῶν εἰς τὴν ὄσφρησιν. Stringit eorum luxum, qui capillos unguento delibutos habebant, innuens meliorem pedes inungẽdi morem eſſe. Et hinc quoque capiendum aliud ejuſdem ſcomma, quod poſteà Laërtius commemorat. ἐβόα πολλάκις λέγων τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ῥᾴδιον ὑπὸ τῶν θεῶν δεδόσθαι, ἀποκεκρύφθαι δὲ αὐτὸν ζητούντων μελίπηκτα, καὶ μύρα, καὶ τὰ παραπλήσια. ὅθεν πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ οἰκέτου ὑποδούμενον, οὔπω (εἶπε) μακάριος εἶ, ἂν μὴ σὲ καὶ ἀπομύξῃ. Erat quoque mos veteribus, qui etiamnũ

obtinet, æstivo tempore meridie somnum leviusculum capere, ut paret ex Plauto, aliisque. Varro elegantissimè *somnum insititium* appellat de Re Rust. lib. I. cap. 2. *Ego hic, ubi nox & dies modicè redit & abit, tamen æstivo die, si non diffinderem meo insititio somno meridie, vivere non possem.* Sed destinata ei quieti etiam alia cubicula ab iis, in quibus noctu dormiebant, atque illa *Diurna*, ut hæc *Nocturna* appellitabant. Observo ex Plinio lib. I. epist. III. *Quid? cubicula diurna nocturnáque possidentne te? & per vices partiuntur?* Ignorari video quid sit *Oluatium* Festus. *Oluatium Antistius Labeo ait esse mēsuræ genus.* Ubi rectè judicat magnus Scaliger coactos eos interpretari id quod in rerum naturâ non esset. Nec tamē locus corruptus, legendumve *Olus atrū*, ut idē minus benè existimat. Veteres enim nominabant *Oluatium* quod in ollis coctū esset, & est *Olluatium* ab *Olla*, sed moris erat illis consonantes non geminare. Eādē formâ *Testuatium* dictitabant à *Testâ*. Testis Romanorū doctissimus Varro, cujus ea verba lib. IV. de L. L. *Testuatiū, quod in testu caldo coquebatur, ut etiam nunc Matralibus id faciunt.* Hoc mihi videtur, salvo aliorum judicio.

Cap. XVII.

Amicorum peregrè abeuntium mos. Effigies eorum in annulis gestari solitę. Seneca & Ovidius illustrati. Tesseræ etiā datæ. Petronii locus de literâ quadratâ explicatus. Sol Manarę quando dictus. Chrysologo inde lux data.

AMici peregrè abeuntes dabant alter alteri imagines suas ad renovādam memoriam. Inde intelli-

telligendus Seneca epist. XL. *Imagines nobis amicorum absentium jucundæ sunt, quæ memoriã renovant, & desiderium absentiæ falso atque inani solatio levãt.* Has autem, ut quocunque circumferre commodè possent, annulorum gemmis insculptas gestabant. Ovidius inde capiendus, Trist. lib. I. eleg. VI.

Hæc tibi dissimula, senti tamen optime dici,
In digito qui me fersq́ referſque tuo.
Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Chara relegati quæ potes ora vides.

Atq; hoc Romę, fortasse & in Gręciâ, ubi tamẽ tesserá prętereà dabãt. Clarè suggerit Heliod. Æthiop. V. *Φέρε, σύμβολά τινα ποιησώμεθα, δι' ὧν ἀπόῤῥητά τε γνωριοῦμεν παρόντες, κἂν εἰ χωρισθῆναί ποτε συμβαίνοι, μαστεύσομεν ἀλλήλους. ἀγαθὸν γὰρ πλάνης ἐφόδιον, σύνθημα φιλικὸν εἰς ἀνεύρεσιν φυλαττόμενον.* Atque hoc illâ de re; ad alia propero, Quæritur à doctis, quid *Quadrata litera* sit in istis Petronii verbis: *Ad sinistram enim intrantibus non longè ab hostiarii cellâ canis ingens catenâ vinctus in pariete erat pictus, superque quadratâ literâ scriptum,* CAVE CAVE CANEM. Et dubitãt an capiendum sit de iis, quas capitales vulgò vocamus; nam, inquiunt, priscis sæculis nullæ alię erant præter tales. Verè, priscis. Sed Petronii, & antè temporibus jam invẽtæ aliæ literarum formæ. Testis ecce Quintilianus lib. I. cap. VII. *Illa vetustissima transeo tempora, quibus & pauciores literæ, nec similes his nostris earum formæ fuerunt.* Innuit autem quadratam earum formam. Iam tempus Petroniani ævi ad Quintilianeum putandũ tam herclè vetustissimum non est, ut ne vetus quidem jure possit appellari. Itaque non erat cur hic tantopere

æstuarent. Lego apud Festũ, veteres *Manare* solem dixisse cũ oriretur. Hæc ejus verba. *Manare sol~e t~uc esse solitos antiquos dicere, ait Verrius, cũ solis orientis radii splendor~e jacere cœpissent.* Atq; ita loqui video Chrysologũ Serm. 82. *Quia tũc sol ut mane faceret manicavit, & qui antè noct~e fugerat, nunc ipse noctem prævenit fugaturus, ut reddat luci nox horas, quas terror dominicæ passionis invaserat.* Est autem ὑποκορειστικὸν verbi *Manare*; quemadmodum enim à *Fodo, Fodico. Fello, Fellico*, ita à *Mano, Manico.*

Cap. XVIII.

Lævus triplici notione. Ἀριστερὸς, pro fatuo. Δεξιὸς, pro prudenti. Augurum mos. *Antica. Postica.* Dii *Lævi.* Arnobius illustratus. Tonitrua læva auspicata. Petronio fax accẽsa.

LÆvus triplici notione usurpari ab auctoribus observo, pro felici, infelici, fatuo. Primũ itaque pro felici, apud Virgilium Æneid. IX.

Audiit, & cœli genitor de parte serenâ
Intonuit lævum. ———

Item.

Partibus intonuit cœli pater ipse sinistris.

Et apud Valerium Flaccum lib. I.

Talia conanti lævum Iovis armiger æthrâ
Advenit. ———

Stat. Thebaid. III.

Signa feras, lævusque tones. ———

Petron. Satyrico.

——— *de cœlo Delphicus ales*
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.

Nec

Nec non horrendi nemoris de parte sinistrâ
Insolitæ voces flammâ sonuere sequenti.

His omnibus, & aliis multorũ poëtarum locis, *Lævus* pro felici accipitur, cujus rei rationem reddit Varro Epistol. Quæst. lib. v. *A deorum sede cum meridiem spectet, ad sinistram sunt partem mundi exorientes, ad dexteram occidentes, factum arbritror, ut sinistra meliora auspicia, quàm dextera esse existimẽtur.* Servius Æneid. lib. 2. *Sciendum, Lævum, quùm de humanis rebus est, esse contrarium: quùm de cœlestibus prosperum: ut, Intonuit lævum; quia sinistra numinum intuentibus sunt dextera.* Aliter, ut videmus, quàm Varro; quem Plinius sequitur lib. 11. cap. LVI. *Læva prospera existimantur, quùm lævâ parte mundi ortus est.* Hæc de primâ notione, jam ad secundam veniamus. *Lævus* pro infelici. Festus. *Scæva res dicitur mala, quasi sinistra, σκαιὸν enim Græcè sinistrum dicitur.* Sed nimis hoc notum est, origo tamen ejus significationis fortasse non item nota; quam si ostẽdero, non omninò operam lusurum me puto. Profluxit autem ab augurali disciplinâ. Augures enim spatia lituo designabant, & iis dabant nomina, ut prima pars *Antica*, posterior *Postica*, laterales duæ, *Dextra*, & *Sinistra*. Dolabella lib. de Limitibus *Quare per ædes publicas in ingressibus antiqui fecerunt crucem, anticâ & posticâ? quia aruspices secundum aruspicium in duas partes orbem terrarum diviserunt: unam partem ab oriente in occidentem, aliam à meridiano in septentrionẽ.* Vide Servium ad Eclogam IX. Atque ex hoc augurum more capiendus Arnobius lib. IV. *Iam primùm enim mundus ipse per se sibi neque dexteras, neque lævas, neque superas re-*

giones, neque imas, neque anticas habet, neque posticas, Etiam Festus. *Ea cœli pars quæ sole illustratur usque ad meridiem, Antica utique nominatur; quæ ad septentrionem, est Postica.* Quæ autem aves à dextrâ regione venirẽt, *Dextra* dictæ, & felices habitę, quę à sinistrâ, *Sinistra*, & infelices. Atque hinc factâ translatione latius vagari cœpit vocum istarũ usus. Præesse vero, ut hoc obiter dicam, etiam locis istis putabant numina, quæ *Dextera* & *Læva* appellabant. Ingerit Arnobius noster loco citato *Dii lævi, & lævæ, sinistrarum tantum regionum sunt præsides, & inimici partium dexterarum.* Inde Virgilius Æneid. VIII.

Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo.

Nec aliâ de caussâ toties apud poëtas numina læva aut dextra nominantur. Postremò, ut dixi, *Lævus* pro fatuo & stolido ponitur. Virgilius Æneid. II.

Et si fata deûm, si mens non læva fuisset,
Impulerat ferro Argolicas tentare latebras.

Horatius in Arte suâ.

——— *ô ego lævus,*
Qui purgo bilem sub verni temporis horam?

Exempla etiam apud alios multos multa, sed sufficit ex duobus principibus protulisse. Sumptum autem à Græcis est, qui ἀριστερὰ vocabant τὰ μωρά. Sophocles Ajace.

οὔποτε γὰρ φρενόθεν γ' ἐπ' ἀριστερὰ
παῖ Τελαμῶνος ἔβας. ———

Et posteà.

——— σχεδὸν ἐκλύσων στόμα.

Interpres ejus vetus. Ἀριστερὰ οἱ παλαιοὶ τὰ μωρὰ ἐκάλουν, δεξιὰ δὲ τὰ συνετά. Suidas iisdem ferè verbis.

Ἀρι-

Α᾿ειστερὰ, τὰ μωρά· δεξιὰ δὲ, τὰ συνετά. ubi etiam adducit Sophoclis locum hunc. Nos Batavi quoque, ἐλλειωτισμὸν referentes, de homine minimè fatuo dicimus. Op en is niet slincx.

Cap. XIX.

Mercurius somni præses. Pocula ei ultima libata; Ejus effigies in fulcris lectorum sculpi solita. Ἑρμῆς. Ἑρμῖνες. Poculorum sculptura & inscriptiones.

SOmni præsidem Mercurium superstitiosa existimabat antiquitas, itaque in lectorum fulmentis ejus effigiem sculpere solebant, quæ & ἑρμῖνες dicta inde. Etymologici auctor. Ἑρμὶς, ὁ κλινόπους, ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς ἔγλυφον ἀγάλματα ἑρμοῦ, ὡς ἐφόρου ὕπνου καὶ ὀνείρων. Et Suidas quoque ἑρμῖνες exponit τοὺς τῆς κλίνης πόδας. Præterea libabant, ut placida & jucunda immitteret somnia. Didymus ad Odyss. ψ. Τῷ δὲ ὀνειροπόμπῳ ὄντι (τὸν ἑρμῆν) καὶ τοὺς κοιμωμένους αὐτῷ εὔχεσθαι καὶ αὐλὸν ἀναμένειν, εἵλοντο ἐν τοῖς θαλάμοις ἔχειν φύλακα τοῦ ὕπνου· ἐπινοῆσαι τε καὶ ἀσκῆσαι τοὺς τῶν κλινῶν πόδας εἰς τὴν τοῦ θεοῦ πρόσοψιν, ὅπως ἀλεξήτορας ἔχοντες ἰδέας τὰ μὲν δείματα μὴ φοβοῖντο, προσδοκῷεν δὲ πλείστην ἐπαφροδισίαν διὰ τῶν ὀνειράτων. Vide quoque Eustathium. Et est elegantissimus locus apud Heliodorum αἰθιοπικῶν lib. III. Καὶ λύχνος τε ἡμμένος εἰσεφέρετο θεραπαινίδι, τοῦτο δὲ πρεσβύτου προστάξαντος, καὶ τὴν σπονδὴν ἀπέχεεν, ἄλλους τε τῶν θεῶν, καὶ τὸν ἑρμῆν ἐπὶ πᾶσιν ἐπικαλούμενος. εὐόνειρόν τε ᾔτει τὴν νύκτα, καὶ φανῆναι αὐτῷ τοὺς φιλτάτους κατά γοῦν τὸν ὕπνον ἱκέτευε. Sed & poculū ejus honori consecrabant. Apol-

lonii Scholiastes lib. I. Ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς κρατῆρα κιρνᾶν ὅτε μέλλοιεν καθεύδειν, καὶ τὰς γλώσσας τῶν ἱερείων θύειν τῷ ἑρμῆ, καὶ ἐπισπένδειν οἶνον. Id erat ultimum. Homerus Odyss. ή.

εὗρε δὲ φαιήκων ἡγήτορας ἠδὲ μέδοντας
σπένδοντας δεπάεσσιν ἐϋσκόπῳ ἀργειφόντῃ,
ᾧ πυμάτῳ σπένδεσκον ὅτε μνησαίατο κοίτου.

Et vocabatur ἑρμῆς, ut est apud Iulium Pollucem lib. VI. cap. XV. cujus hæc verba. Ἦν δὲ καὶ ὑγίεια ἱερὰ, ὥσπερ καὶ Διὸς σωτῆρος κρατὴρ, ἱερὸς ἦν. ἀγαθοῦ δὲ δαίμονος, ὁ μετὰ τὰς τραπέζας ἄκρατος. καὶ ἑρμῆς, ἡ τελευταία πόσις. ὅθεν καὶ Ὅμηρος. Τῷ πυμάτῳ σπένδεσκον. Erat verò peculiare, & consecratum soli Mercurio, (sicut & illa duo priora, quæ Διὸς σωτῆρος, & ἀγαθοῦ δαίμονος dicebantur) proferebantque demum cubitum discessuri. Dictus verò ἑρμῆς, ab inscriptione, nam tria ista pocula eorum deorum, quibus sacra essent, nomina inscripta habebãt, unde & γραμματικὰ ποτήρια nuncupata. Colligo ex Athenæo lib. XI. qui refert Euallum Methymnensibus dedisse aureum poculum è mari extractũ, cujus in circuitu sculptæ undecim hæ exstarent literæ, ΔΙΟϹ ϹΩΤΗΡΟϹ. Atque hoc de sacris poculis. Iam quæ sacra non essent, historias aut varia carmina ostendebant. Tale illud Neronis, de quo in vitâ ejus Suetonius. *Mensam subvertit: duos scyphos gratissimi usus, quos Homericos à cœlaturâ carminum Homeri vocabant, solo illisit.*

Cap.

Cap. XX.

Sepulcra primitus in domibus. Ovidius illustratus. Lares cur culti. Cellæ ei usui. *Requietoriū. Locus. Ossuarium. Cinerarium. Cinerarii. Locus communis.* Sepulcra *Familiaria*, quæ & *Hæreditaria*. Ἀπόταφοι. Sepulcta in finibus agrorum, aliquando etiam medio.

SEpulcra Romanos juxtà vias habuisse satis omnibus constat; ut etiā Græcos. Patet ex isto Theocriti loco Idyll. VII.

Κοὔπω τὰν μεσάταν ὁδὸν ἄνυμες, οὐδὲ τὸ σᾶμα
Ἁμῖν τῶ Βρασίλα κατεφαίνετο. —

Primitus tamen in ædibus ea constituebant. Isidorus Orig. XV. cap. XI. *Sepulcrum à sepulto dictum est. Prius autem in domo suâ quisque sepeliebatur.* Inde Lares coli cœperūt. Servius Æneid. VI. *Apud majores omnes homines in suis domibus sepeliebantur: unde ortum est ut Lares colerentur in ædibus.* Atque erant cellæ isti usui, quæ posteà translatæ etiam extrà urbem. Petronius Satyrico. *In conditorium etiam prosequuta est defunctum, positumque in Hypogæo Græco more corpus custodire ac flere totis noctibus diebusq; cœpit.* Origo earum Græca, quod satis etiam declarat Petronius, observaviq; olim pœnè adhuc puer ex Phlegonte Tralliano περὶ θαυμ. καὶ μακροβ. cujus hæc verba sunt. Ἀνοιχθείσης δὲ ὑφ' ἡμῶν τῆς καμάρας εἰς ἣν πάντες οἱ οἰκεῖοι μεταλλάσσοντες ἐτίθεντο, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κλινῶν ἐφάνη τὰ σώματα κείμενα, &c. Quem locum etiam ab amicissimo meo Wouwerio annotari video. ut autem omnem hanc rem rectè teneamus

mus, ſciendum, ſepulcra aut fuiſſe privis hominibus facta, vel conjugibus, aut omni familiæ poſteriſque. Privorum conjugumque appellabantur *Requietoria*, Inſcriptio vetus.

P. SCANTIVS. PHILETVS. FECIT. SIBI. ET. SCANTIÆ. NICE. LIB. REQVIETORIVM.

Quomodo Lycophron alibi εὐνασήειον. Aut *Loci*, ut videre eſt in jure noſtro, & Inſcriptionibus. Auguſtinus de Civit. Dei lib. 1. cap. 1. *Teſtantur hoc martyrum loca; & baſilicæ Apoſtolorum*. Aut etiam *Oſſuaria*. Iterum diſco ex vetere Inſcriptione tali. IVLIA. FVSCINIA. OSSVARIVM. VIVA. SIBI. FECIT. Et ex aliâ quâdam Inſcriptione etiam *Cineraria* dicta invenio, unde & *Cinerarii* qui cineraria, & reliquias martyrum honorabant, apud Hieronymum in epiſtolâ quâdam ad Ripariũ. *Ais Vigilantium os fœtidum rurſus aperire, & putorē ſpurciſſimum contra Sanctorum proferre reliquias, & nos qui eas ſuſpicimus, appellare cinerarios, & idololatras, qui mortuorum hominum oſſa veneremur.* Dixi etiam omni familiæ poſteriſque facta ſepulcra, hinc toties eſt legere in Inſcriptionibus antiquis. FECIT. SIBI. POSTERISQVE. SVIS. Hæc intelligit Ovidius Metamorph. lib. XIII.

At, puto, funeribus dotabere regia virgo,
Condeturque tuum monimentis corpus avitis.

Lapis vetus

PA
TERNOS CINERES EX HISPA
NIA EXPORTATE COMMVNIQVE
SEPVLCRO CONDITE QVO
AVITIS CINERIBVS IMMIXTI
SACRO GAVDEANT ANNIVER
SARIO PARENTARI.

Solinus cap.v. *Quorum reliquiæ in conditorio Salustianorum videntur.* Quintilianus Declam.xi. *Miser ego nec ad cadaver accessi, non in sepulcra majorum meis manibus intuli.* Dicebantur autē ea *Loci communes.* Artemidorus lib.i.cap.lxxx. Κοινὸς ὁ τόπος οὗτος καλεῖται, ὁ τοὺς νεκροὺς δεχόμενος. Et in Prologo Casinæ Plautinę.

Eâ tempestate flos Poëtarum fuit,
Qui nunc abierunt hinc in communem locum.

Cicero Verr.vi. *Dico nihil istum ejusmodi rerum in provincia reliquisse, &c. nihil in ædibus cujusquam, ne in oppidis quidem, nihil in locis communibus, ne in fanis quidem, &c.* Iustinianus Institut..lib.ii.tit.i. *In communem autem locum purum invito socio inferre non licet.* Etiam *Familiaria sepulcra,* item *Hæreditaria.* ff.lib.xi.tit.vii.l.v. *Familiaria sepulcra dicuntur, quæ quis sibi familiaque suæ constituit; hæreditaria autem, quæ quis sibi hæredibusque suis constituit.* Qui alibi sepeliebantur, ἀπόταφοι à Græcis nominabantur. Harpocration. Ἀπόταφος, ἀντὶ τοῦ ἀπεστερημένος τῶν πατρῴων τάφων. Erant prætereà *Publica sepulcra,* in quibus nimirum ii locabantur, qui honoris ergo de publico sepeliebantur. Mentio eorum apud Siculum Flaccum lib.de Conditionibus

agro-

agrotum. *Auctores divisionis assignationisque leges quasdam colonis describunt, ut qui agri delubris sepulcrisve publicis, qui solis itineris viaactus ambitus ductusque aquarum, qui publicis utilitatibus servierint, ad id usque tempus quo agri divisiones fierent, in eàdem conditione esse qua ante fuerant.* Solita auté strui sepulcra, ut nec hoc negligam, in finibus agrorum juxtà vias, nisi si steriles aut saxuosi essent, quippe tum etiam in ipso eorum meditullio fiebant. Idé ille Flaccus libro citato. *Inspiciendum erit & illud, ne, quoniam sepulcra in extremis finibus facere soliti sunt, & cippos ponere, aliquando cippus pro termino errorem faciat. Nam in locis saxuosis, & in sterilibus etiam in mediis possessionibus faciunt.*

Cap. XXI.

Apud Athenienses in ære alieno obrutorũ agris columnæ cum inscriptione figebantur. Ὅρος. Ἄστικτον χωρίον, & Ὑπόβολον. Suidæ lacuna expleta. Harpocration correctus. *Scrobs* & *Fossa*, pro membro muliebri. Ἄροτρον, *Vomer*, pro virili. Artemidorus illustratus, & Apomasar. Apuleius emendatus.

ATHenis in agris eorum qui ære alieno obruti solvendo vix essent columnæ defigebantur, in quibus perscripta erat debiti magnitudo, & debitoris nomen. Factitatum verò id ab ipsis eâ fini, ut ne quis ei posteà imprudens fœnus locaret: atque istæ columnę ὅροι appellabantur. Suidas. ὅρος, οὕτως ἐκάλουν οἱ Ἀττικοὶ, τὰ ὑπόντα ταῖς ὑποκειμέναις οἰκίαις καὶ χωρίοις γράμματα, ἃ ἐδήλουν ὅτι ὑπόκεινται δανειστῇ.

Ety-

Etymologici auctor. Ὅρος, σημαίνει δύο, τὰ ὅρια, καὶ τῆς χώρας τὰ τέλη. καὶ σανίδιον ἐπιτιθέμενον ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς χωρίοις πηγνύμενον τοῖς ἐνεχυριαζομένοις πρὸς ἃ ὀφείλουσιν οἱ δεσπόται. Hos ipsos ὅρους intelligit Theophrastus in Ethicis Characteribus cap. περὶ μικρολογ. καὶ τοὺς ὅρους δὲ ἐπισκοπεῖσθαι ὁσημέραι, εἰ διαμένουσιν οἱ αὐτοί. Et Hesychius. Ὅρος, νόμος, θεσμὸς, ἢ στήλη, ἡ κατεπεπηγυῖα ἐπὶ χωρίῳ. Itaque qui ager columnas ejusmodi non haberet, ἄστικτον χωρίον nominabatur. Etymologici auctor. Ἄστικτον οἱ ἀττικοὶ ἐκάλουν τὸ ἐλεύθερον χωρίον, καὶ μὴ ὑποκείμενον χρέει. εἴρηται δὲ, ὅτι τοῖς ὑποκειμένοις χρέει χωρίοις, εἰώθασιν ἐγκαταπηγνύειν στήλην, ἣν ἐκάλουν ὅρον. ἐν ᾗ ἐνεχάρακτο τὸ χρέος, καὶ ὁ χρήστης. ἵνα μὴ πλανηθεὶς ἕτερος, ὡς ἐπὶ καθαρῷ, αὐτῷ δανείσῃ. Suidas quoque, doctissimus Grammaticus id ipsum scripserat, nisi edacis temporis injuria ejus libros mutilasset, nam hodiè truncatè legitur hoc modo. Ἀσ * χωρίον τὸ μὴ ὑποκείμενον δανειστῇ. ὅταν γὰρ ὑπόκειται αὐτὸ τοῦτο ὁ δανείσας διὰ γραμμάτων δηλοῖ ἐπικειμένων τῷ χωρίῳ. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ οἰκίας γίνεται. Restituo. Ἄστικτον χωρίον, &c. Sed & in Harpocratione malè legitur. Ἀστικὸν χωρίον, τὸ μὴ ὑποκείμενον δανειστῇ, ὅθεν γὰρ ὑπόκειται, εἰώθει ὁ δανείσας αὐτὸ τοῦτο δηλοῦν διὰ γραμμάτων ἐπόντων τῷ χωρίῳ. Corrigo similiter. Ἄστικτον χωρίον. Qui autem ager columnas istas haberet, Ὑπόβολον χωρίον vocabatur. Julius Pollux lib. III. cap. IX. Ὅρους ἐφεστάναι χωρίων. λίθος δὲ ἦν, ἢ στήλη τίς, δηλοῦσα ὡς ἔστιν ὑπόχρεων τὸ χωρίον, ὅθεν δὲ τοῦτο ἔλεγον, καὶ τοι ὀξύχθαι τὸ χωρίον. ὡς τὸ ἐναντίον, ἄστικτον. τὸ δὲ ὑπόχρεων χωρίον, καὶ ὑπόβολον. Confero me ad Artemidorū, in cujus Onirocriticis insignes multæ reconditæ doctrinæ notæ. Legi olim in illo

lib.

lib. II.cap.XXVII. φρέαρ δὲ ἰδεῖν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἢ ἐν ἀγρῷ, οὐκ ὂν πρότερον, ἀγαθὸν. οὐσίας γὰρ ἐπίκτησιν σημαίνει. ἀγάμῳ δὲ καὶ ἄπαιδι, γυναῖκα καὶ παῖδας. Ecce per puteũ mulierem & liberos designari ait. Similiter ferè Apomasar Apotelesmatum cap.CLXXXII. *Si quis aquã putealem haurire visus fuerit, eamque limpidam, siquidem ipsemet puteum illum fecit, aurum à puellâ virgine consequetur, quod aqua copia respondebit.* Et posteà *Si visus sibi fuerit aliis ex aquâ puteali potum prabere, qua vel limpida, vel turbida fuerit: per eam virginem alios aut locupletabit, aut adfliget.* Rationẽ ejus rei hanc sum commentus, non planè abludentem, etsi Artemidorus aliam reddat, nempè quia membrum muliebre κατὰ περίφρασιν lepidè fuit appellatum βόθρος, à Græcis, ut & à Latinis *Scrobs*: Sic apud Arnobium disertissimum Christianæ religionis defensorem, lib.IV. *Etiamne Pertunda, qua in cubiculis prasto est, virginalem scrobem effodientibus maritis.* Item *Fossa*, apud Tibullum in Priapeis.

Tibi hac paratur, ut tuum ter, aut quater,
Voret profunda fossa lubricum caput.

Sic est alius locus apud eundem Artemidorum lib. IV. cap. XXII. Ἔδοξέ τις ἀροτριᾶν καὶ σπείρειν πυρούς. καὶ ἐπανῆκον αὐτῷ παῖδες ἐξ ἀποδημίας; καὶ ἡ γυνὴ χωρὶς οἰκοῦσα. ubi cur ἀροτριᾶν ad liberos referat eadem planè est ratio, nam membrum virile ἄροτρον appellatur. Nonnus Διονυσιακῶν lib.XVIII.

ὁππότε μιτρώσειν ἐπισσομένοιο χαμευναῖς
τάμνειν ἀνυμφεύτων σάχυν ἄρσενα παιδὸς ἀρότρων.

ubi rectè monet doctissimus vir Gerartus Falkenburgius, & legendum μη.. ώσειν, & eôdem modo τὸ *Vomer* usurpasse Lucretium. Huc pertinet illud Apu-

Apuleii Ἀνεχομένῳ

Carpant papillas, atque amplexus intiment,
Arentque sulcos molles arvo Venereo.

Ita enim lego, non *Harentque*: Possit etiam *urvo Venereo* legi, fortasse rectius.

Cap. XXII.

Sacrificia Græcorum allatis nunciis lætis, ac dubiis. Θύειν τὰ εὐαγγέλια. Læti nuntii coronati adveniebant. Στεφανοῦν τὰ εὐαγγέλια.

NOtandus is mos imperatorum aut ducum exercitus, qui rebus letis nuntiatis sacra faciebant, amicisque victimarum partes mittebant; atque id nominitabāt, θύειν τὰ εὐαγγέλια. Plutarchus in Agesilao. ἔθυσεν εὐαγγέλια, καὶ διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν τεθυμένων. Aristophanes Equitibus.

ἄνδρες ἤδη μοι δοκεῖ
ἐπὶ συμφοραῖς ἀγαθαῖσιν εἰσηγγελμέναις
εὐαγγέλια θύειν ἑκατὸν βοῦς τῇ θεῷ.

Julius Pollux lib. v. cap. xxv. ἡ μὲν τοι ἐπὶ τῷ συνήθει θυσία, εὐαγγέλια. Peragebant vero ista sacrificia coronati. Certum id ex Polyæno Strateg. lib. II. Ἀλλὰ μὲν καὶ αὐτὸς προῆλθεν ἐστεφανωμένος, ἔθυσεν εὐαγγέλια, διέπεμψε τοῖς φίλοις τὰς μερίδας ἀπὸ τῶν ἱερείων. Sed & incertis nuntiis allatis sacrificabant, idque diis in plateis constitutis. Aristophanis Scholiastes Equitibus. ἔθος ἦν τοῖς ἐν ἀγυιαῖς ἱσταμένοις θεοῖς ἐπὶ ταῖς ἐρχομέναις ἀγγελίαις θύειν. ὡς ἂν εἰ ἀγαθαὶ εἶεν, ἐπινεύσαιεν αὐταῖς εἰ δὲ τοὐναντίον, ἀποτρέψαιεν. Observo quoque consuetudinem fuisse, ut qui læta etiam nuntiarent, coronati & vittati venirent. Ingerit

rit idem Polyænus loco citato. Παρεσκεύαζεν ἄνδρα ἀγνῶτα, προσελθοῦσιν αὐτοῖς τῆς πόλεως, ἐξεφανωμένον καὶ ταινίας ἔχοντα πρῶτον ἀπαντῆσαι ἀγγέλλοντα. Philostratus lib. 1. de vitâ Sophistarum, in Æschine. Ἀλλ' ἐνθυμούμενος τὸ ἐν Ταμύναις ἔργον, ἐν ᾧ βοιωτοὺς ἐνίκων Ἀθηναῖοι, ἀριστεῖα τούτου δημοσίᾳ ἐστεφανοῦτο, τά τε ἄλλα, καὶ χρησάμενος ἀμηχάνῳ τάχει περὶ τὰ εὐαγγέλια τῆς νίκης. Et id ipsum στεφανοῦν τὰ εὐαγγέλια vocabant. Apparet ex Aristophanis Equitibus.

οὔτ' ἐστεφάνου μ' εὐαγγέλια, κἀγὼ φέρω
αὐτοῖς ἀπόρρητον. ——

Ad quem locum Scholiastes. Τοὺς γὰρ εὐαγγελιζομένους τι ἀγαθὸν στεφάνοις ἐτίμων.

Cap. XXIII.

Culei origo. Mos collocandi ægros ante januas unde manârit. Et alius Iberorum adnotatus. Ἱερὰ ἐσθῆς, στολή. Vestius Valens emaculatus.

Culei supplicium apud auctores valdè frequēs, & congessit de eo nuper aliquot loca in Parergorum libris Christophorus Colerus, juvenis eruditus, quia tamen ille de origine ejus nihil, libet istam heic exponere. Culei itaque supplicium vetus apprimè, & jam inde à Tarquinio rege, qui primus usurpavit in M. Tullium Duumvirum, quia Petronio Sabino sacra civilia describenda præmii gratiâ tradidisset, Valerius id docet lib. 1. cap. 1. *Tarquinius autem rex M. Tullium Duumvirum, quod librū secreta civilium sacrorum continentem, custodiæ suæ commissum, corruptus Petronio Sabino describendum dedisset,*

dedisset, culeo insutum in mare abjici jussit. Idque supplicii genus multò pòst parricidis lege irrogatum est. Posteà in parricidas statuit Pompeius, primùsque ita periit Malleolus, ut inibi docet doctissimus vir Steph. Pighius. Sed hoc ἐν παρόδῳ, (nam ad alia propero) ut & illud quod sequitur. Olim ægros desperatos in viâ ante januas deponebāt, si quis fortè prætereuntium, qui tali aliquando morbo laborasset, medelam sciret; Observaveram id ex Isidoro, cum video etiam nobilissimo & doctissimo juveni Francisco Dousæ, amico meo, ad Lucilium animadversum: sed de origine, quia ille etiam nihil, ego dicā. Omnis ille mos ab Ægyptiis manavit. Clarè Strabo lib. III. Τοὺς δὲ ἀῤῥώστους, ὥσπερ οἱ Αἰγύπτιοι τὸ παλαιὸν, προτιθέασιν εἰς τὰς ὁδοὺς, τοῖς πεπειραμένοις τοῦ πάθους ὑποθήκης χάριν. Similis ferè consuetudo Iberorum qui parvulos, de quorum vitâ despondebant animū, ostiatim circuntulisse memorātur, & remedia à similia passis quæsivisse. Ruffinus Historiæ Ecclesiasticæ lib. I. cap. X. *Mos apud eos esse dicitur* (nempe *Iberos*) *ut cùm parvulus ægrotet, circumferatur à matre per singulas domos, quo scilicet, si quis experti aliquid remedii noverit, conferat laboranti:* Sed aliò sermonem vertam. Græci veteres vestē illam, quâ induti sacris operarentur, ἱερὰν ἐσθῆτα, appellabant. Liquet ex Oratione Demosthenis κατὰ Μειδίου. Τὴν γὰρ ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν, (ἱερὰν γὰρ ἔγωγε νομίζω πᾶσαν ὅσην ἄν τις ἕνεκα τῆς ἑορτῆς παρασκευάζηται, τέως ἂν χρησθῇ) καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς χρυσοῦς, οὓς ἐποιησάμην ἐγὼ κόσμον τῷ χορῷ, ἐπεβούλευσεν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι διαφθεῖραί μου. Et hæc eadem est, cujus meminit Heliodorus αἰθιοπικῶν lib. V. Ἡ χαρίκλεια δὲ μετημφίασεν

ἑαυτὴν, ἐνδεμένη μὲν ποικίλῳ τοὺς τε ὅρμους, καὶ τὰ στέμματα, καὶ τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα. Quam etiam ἱερὰν στολὴν vocat lib. 2. Τὴν γοῦν ἱερὰν στολὴν καὶ τὰ στέμματα μεθεῖναι καὶ δυστυχοῦσα, δεινὸν καὶ οὐ θεμιτὸν ἡγεῖται. Item Vestius Valens lib. Floridorum, ubi de Mercurii natura. *Alios præponit auctionibus, alios sectores facit, alios qui venales operas habeant, itemque ostentatores, saltatores, publicorum munerū aut satellitii præfectos; vestit multos deorum sacris stolis, multisque regium factum inserit.* Malim, *regium fastum inserit.*

Cap. XXIV.

Ἐπακρία χώρα. Ἐπακρίδες πόλεις. Suidas & Etymologici auctor emaculati. Συνοίκια, festum à Theseo institutum.

TRanseo ad Suidam, in quo lego Cecropē Athenienses per vicos & montes dispersos in undecim civitates redegisse, & ex earum octo duas tetrapoles fecisse, reliquas tres ἐπακρίδας, regionemque ἐπακρίαν vocavisse. Verba ejus hæc sunt: ἐπακτρία χώρα. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους κώμηδὸν οἰκοῦντας τοὺς Ἀθηναίους ὁ Κέκροψ συναγαγὼν, κατῴκισεν εἰς φυλὰς ιβ΄, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν ἐπωνυμίαν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ Κεκροπίαν προσηγόρευσε. δύο δὲ τετραπόλεις ἐκάλεσεν ἐκ τῶν τεττάρων πόλεων ἑκατέραν πεῖραν κατασκευάς. τρεῖς δὲ τὰς λοιπὰς ἐπακτρίδας ὠνόμασε. καὶ ἡ προσεχὴς χώρα ταύταις ταῖς τρισὶν ὁμωνύμως αὐταῖς ἐπακτρίας ἐκαλεῖτο. Emendo primùm, ἐπακρία χώρα, &c. Deinde. κατῴκισεν εἰς πόλεις ιά. Convincūt sequētia, ubi ad duarum tetrapoleôn mentionem ita ait, τρεῖς δὲ τὰς λοιπὰς ἐπακτρίδας (scribo ἐπακρίδας) ὠνόμασε. Apparobit

bit quoque ex Stephani verbis quæ posteà citabo. Postremò legendum. ἐκ τῶν τετλάρων πόλεων ἑκατέραν μοῖραν κατασήσας, &c. ὁμωνύμως αὐταῖς ἐπακρία ἐκαλεῖτο. Ecce tibi, tanquam speculum, Etymologicographi locum huc pertinentem. Ἐπακρία χώρα. Ἀθηναίους πάλαι κωμηδὸν οἰκοῦντας πρῶτος Κέκροψ συναγαγὼν εἰς πόλεις δυοκαίδεκα. καὶ τὴν τῶν πολιτῶν ἐπωνυμίαν ἀφ' ἑαυτοῦ Κεκροπίαν προσηγόρευσε. δύο δὲ τετραπόλεις ἐκάλεσεν, ἐκ τεσσάρων πόλεων ἑκατέραν μοῖραν κατασήσας, τρεῖς δὲ τὰς λοιπὰς ἐπακρίδας ὀνόμασε. καὶ ἡ περιεχὴς χώρα ταύταις ταῖς τρισὶν, ὁμωνύμως αὐταῖς ἐπακρία ἐκαλεῖτο. Sed & heic vitiosè δυοκαίδεκα est, cum ἕνδεκα debeat rescribi. Ex his verò undecim Cecropis urbibus unas Athenas Theseus fecit, atque ἄσυ nominavit. Cicero lib. II. de Legibus. *Ut vestri Attici, priusquam Theseus eosdem migrare ex agris, & in ἄσυ quod appellatur, omnes se conferre jussit*, &c. Instituit præterea in perpetuam ejus rei memoriam festum Συνοίκια appellatū. Stephanus in Ἀθῆναι. Ὁ Θησεὺς τὰς ἕνδεκα πόλεις τὰς ἐν τῇ Ἀττικῇ συνοικίσας εἰς Ἀθήνας, συνοικία ἑορτὴν καθεστήσατο.

Cap. XXV.

In Zonis ferri pecuniæ solitæ; Item in tabellis. Juvenalis, & Constantinus περὶ θεμάτων illustrati. Sacculatii. *Saccus*. Σακκίον. Σακκέλλιον. Μαρτύεια. Κιβώπα. Hesychius emendatus. Nummi aurei in eburneis tabulis, argentei in ligneis portari soliti. Pauperum pecunia in manticis adservata.

Constantinus περὶ θεμάτων cap. 2. ubi de insigni malitiâ Cappadocū agit, epigrāma hoc refert.

Καππαδόκαι φαῦλοι μὲν ἀεὶ, ζώνης δὲ τυχόντες,
Φαυλότεροι· κέρδους δ' εἵνεκα φαυλότατοι.
Ἢν δ' ἄρα δὶς καὶ τρὶς μεγάλης δράξωνται ἀπήνης,
Δὴ τότε γίγνονται φαυλεπιφαυλότατοι.

ubi loci cur dicat, ζώνης δὲ τυχόντες φαυλότεροι, non omnes arbitror animadvertêre. Sciendum autẽ veteres in Zonis pecunias gestasse, unde etiam Juvenalis capiendus Sat. XIV.

—— infelix, ac forsitan ipsâ
Nocte cadit fractus trabibus fluctuque premetur
Obrutus, & Zonam lævâ morsuque tenebit.

Plautus Mercatore, Sc. *Divom atque hominum.*

CH. *Zonam sustuli*
EV. *Eam rem nunc exquirit intus.* ——

Item Pœnulo, Sc. *Ain' tu.*

MI. *tu qui Zonam non habes,*
Quid in hanc venistis urbem, aut quid quæritis?

Item Truculento, Scenâ extremâ.

ST. *Ubi est quod tu das, solve Zonas.* ——

Sed rei ejus quam profero fide dignos dabo testes. Aristophanis Scholiastes βατράχοις. Τὰ βαλάντια ἐν ταῖς ζώναις ἀπηωρημένα φέρουσιν ἄνθρωποι. Suetonius in Vitellio Cæsare. *Cum deserta omnia reperisset, dilabentibus etiam qui simul erant, Zonâ se aureorum plenâ circũdedit.* Gracchus è Sardiniâ redux in Oratione ad populum, apud Agellium lib. XV. cap XII. *Itaque Quirites, quum Romam profectus sum, Zonas quas plenas argenti extuli, eas ex provinciâ inanes retuli.* Ælianus. Καί πως τὴν ζώνην τοῦ χρυσίου πλήρη ἐπήγετο ὁ ξένος, ὁ πανδοκεὺς ἐθεάσατο· καὶ παραχρῆμα ἐποφθαλμιᾷ. Apuleius Milef. VII. *Pretiosissimis monilium, & auro monetali Zonis refertis incincta, inter ipsas custodien-*

dientium militum manus, & gladios nudos intrepida,&c. D. Marcus Euangelista, cap. v. Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον: μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν. Et huc pertinet proverbialis versus iste.

Ζώνη κοπεῖσα τὴν ὁδὸν λύει τάχος.

Hinc *Sector Zonarius* apud Plautum Trinummo Sc. *Huic ego dici:*

Ne illic homo sit aut dormitator, aut sector Zonarius,

qui Græcè βαλαντοτόμος, Asconio *Saccularius*, in Commentario ad Orationem contrà C. Antonium & L. Catilinam competitores. nam *Saccus* idē quod marsupium. Sic in jure nostro ff. lib. XLVII. tit. II. de Furtis. Lege XXI. *Si is qui viginti numorum saccum deposuisset, aliū saccū, in quo scit triginta esse*,&c. Deinde. *Sed & si quis subripuit furto duos sacculos*,&c. Item lege LXXVIII. *Qui saccum habentem pecuniam surripuit, furti etiam sacci nomine tenetur, quamvis nō sit ei animus sacci subripiendi*. Græci quoque Σακκίον appellant. Aristophanes Θεσμοφοριαζούσαις.

Σακκίον, ἐν οἷσπερ τ' ἀργύριον ταμιεύεται.

Etiam Σακκέλλιον, unde Σακκελλάριος, quod respōdet τῷ *Saccularius* Asconii. Suidas. Σακκέλλιον βαλάντιον, μαρσίπιον. ἐξ οὗ καὶ σακκελλάριος. Et alibi. Μάρσιπος. σάκκος, θυλάκιον. σακκέλλιον. Sed ad Zonam revertor. Non in eà tantùm pecunias habebant, verùm etiam in tabellis: nam tabellarum duo erant genera, in his duntaxat scribebant, & μαρτύρια dicebantur: in aliis pecunias quoque ut dixi portabāt, & κιβώτια appellabantur. Harpocration in Lexico decem Rhetorum. Δίπτυχα ἢ γραμματίδια οἷς ἐχρῶν-

τὸ ἀθηναῖοι, τὰ μὲν ὥστε γράφειν μόνον τι ἐν αὐτοῖς, τὰ δὲ, ὥστε καὶ ἀργύριδιον κατατίθεσθαι, ἅπερ καὶ κιβώτια. τὰ δ' ἄλλα, μαρτυρεῖα. Hesychius. Γραμματίδιον, ὅτε μὲν τὸ πινακίδιον, ὅτε ὅμοιον γλωσσοκόμῳ. Scribo, γλωσσοκόμῳ. Sanè & ad Romanos è Græcia tabularum usus translatus, qui habuerũt ex ebore & ligno: in eburneis aurum, in ligneis argẽtum portabant. Colligo ex Martiale, lib. XIV. lemmate XII. *Loculi eburnei.*

Hos nisi de fulvâ loculos implere monetâ
Non decet argentum vilia ligna ferant.

Sed hoc opulentiores tantũ, nam pauperes in manticulis. Festus. *Manticularum usus pauperibus in nummis recondendis, etiam nostro seculo fuit.*

Cap. XXVI.

Mos vetus adnotatus. Quintilianus fortè correctus. Ἀποχαλκίζειν. Ἐξαργυρίζειν. *Æruscare. Adærare.* Cyrilli Glossarium emendatum.

IS fuit veteribus mos, ut vel in extremâ necessitate cõstituti, vel peregrè ituri, facultates suas omnes, aut etiam partem, divenderent, & pecunias ex iis undique colligerent. Clarum rei istius exemplum apud Quintilianum, Declamat. V. quæ est pro patre contrà filium. *Tu mihi nunc impotentissime* (malim *impudẽtissime*) *juvenis, tu quasi responde. Quid aliud facere debuerit pater duos redempturus? Cunctas facultates in pretia collegi;* (malim *coëgi*) *rus, servulos, penates, & omnia utiliora festinanti properatione parentis addixi, & ultrà quam non potest excogitare summus adfectus, nihil senectuti meæ, nil dubiis casibus,*

bus, (pro inconsulta pietas!) nihil neque isti reservavi quæ redemissem. Apu. Milesf. XI. *Jamq; sapicule nō sine magna turbatione stimulatus, postremò jussus, veste ipsa, quamvis parvulâ, distractâ, sufficientem corrasi summulam.* Græci idipsum ἐξαργυρεῖν ἐξαργυρίζειν, Ἀποχαλκίζεσθαι vocabat. Thucydides ξυγγραφῆς lib. VIII. Οὐδ' ἦν δὴ τελευτῶντα τὴν ἑαυτοῦ στρωμνὴν ἐξαργυρῶσαι. Parthenius ἐρωτικῶν ή. Ἐν δὲ αὐταῖς καὶ Ἡριππη γυνὴ Ξάνθου ἀνδρὸς ἐν Μιλήτῳ πάνυ δοκίμου, γένους τε τοῦ πρώτου, παιδίον ἀπολιποῦσα διετές. Ταύτης πολὺν πόθον ἔχων ὁ Ξάνθος ἐξηργυρίζετο μέρος τῶν ὑπαρξμάτων, καὶ κατασκευασάμενος χρυσοῦς χιλίους, τὸ μὲν πρῶτον εἰς Ἰταλίαν ἐπεραιώθη. Latini autē veteres, *Æruscare.* Festus. *Æruscare, æra undique, id est pecunias colligere.* Posteà malè audire cœpit ea vox, dictique fuerunt *Æruscatores*, homines impudici, agyrtæ, & medici, qui stipem colligebant ostiatim. Ita utitur Agellius lib. IX. cap. II. *Tum nos aspiciens, qui eum sectabamur, Musonius, inquit, æruscanti cuipiam id genus, & philosophum sese ostentanti, dari jussit mille nummum.* lib. XIV. cap. I. *Disciplinā istam Chaldæorum tantæ vetustatis non esse, quantæ videri volunt; neque eos principes ejus auctoresq; esse quos ipsi ferant: sed id præstigiarum atque offuciarum genus commentos esse homines æruscatores, & cibum quæstumque ex mendaciis captantes.* Medio ęvo *Adarare* dicebant. Glossæ, *Adarat*, ἐξαργυρίζεται, ἀποχαλκίζει. Item *Adaratio*, ἐξαργυρισμός. Ἀπαργυρισμός, *Adaratio.* In Cyrilli Glossario leviter depravatum legitur ἐξαργυρίζω, *Adero.* Scribo, *Adaro.* Invenio etiam aliquoties in jure nostro. Codicis lib. X. Tit. XXVIII. De collatione donatorum. *Indulgentiam*

verò memoratæ descriptionis & in anteactum, & in posterum tempus, nō solùm in relevatis, verùm etiam in donatis, adæratis, translatisque, seu quodcunque aliud nomen novæ descriptionis excogitatum est, volumus observari.

Cap. XXVII.

φῶς ἀγαθόν. *Vincamus.* Acclamatio veterum illato lumine vespertino. *Incilare.* Ammianus pluries restitutus. Tacitus bis. *Aræ.*

VArro ait veteres illato lumine vespertino φῶς ἀγαθὸν exclamare solitos. Ita habent ejus verba lib. v. de L. L. *Diei principium Manè, quod tum manat dies ab Oriente; nisi potius quod bonum antiqui dicebant manum: ad cujus religionem Græci quoque, cum lumen adfertur, solent dicere,* φῶς ἀγαθὸν. Nec absimilis planè Hispanorum mos, qui *Vincamus* exclamabant; puto innuentes se vincere velle tenebras claritate luminis; Ammianus commemorat lib. xvi. *Malignitate simili quidem agens in rebus in Hispaniâ, ad cœnam itidem invitatus, cùm inferentes vespertina lumina pueros exclamasse audisset ex usu, vincamus, interpretatus atrociter delevit nobilem domum.* Sed quoniam in Ammianum incidi, pergam eum emendare aliquot locis. Lib. xiv. *Namque & Isauri, quibus usitatum est sæpè pacari, sæpéque inopinis cursibus cuncta miscere,* &c. Scribo, *sæpè palare.* Sectione v. *Alii summum decus in carrucis solito altioribus; & ambitioso vestium cultu ponentes, sudant sub ponderibus lacernarum, quas in colli exertâ singulis ipsis adnectant.* Mihi videtur legendum,

gendum, *in colli exertâ lingulis spissis adnectant.* Ex *singulis* feci *lingulis* minuta mutatione, ex *ipsis*, verò *spissis*, resumens ultimam literam vocis præcedentis, deinde *p.* transposito, & *s.* geminato. Lib. xv. Sect. iv. *Contemplans diligentius scripta, apicumque pristinorum reliquias quasdã reperiens, animadvertit, tum factũ ex priore textu interpellato longè alium quàm dictârat Silvanus.* Scribo, *textu interpolato.* Lib. xvii. Sect. vii. *Inter hæc tria genera terramotuum Mycematiã sonitu audiuntur minatorio.* Corrigo, *Myceciã sonitu,* &c. Hoc adeò verum est ut nihil adsertione habeat opus. Porrò præcedentia ista miserè corrupta; inspice, Lector, & videbis: Restituo. *Super hæc tria g. t.* Aliâs sensus constare non potest. *Super* dixit pro *Præterea*, sicut etiam Virgilius Æneid. 2. in oratione Sinonis,

Cui neque apud Danaos usquã locus, & super ipsi
Dardanidæ infensi pœnas cum sanguine poscunt.

Facilis verò mutatio I. in *s. n* in *u. t* in *p.* Siquis melius quid excogitabit, dabo herbam. Sect. xiv. *Adeo ut abundè cruore diffuso metus fluminis spumaret tumens.* Scribo, *meatus fluminis.* Sect. xv. *Erat enim arduum sequi per diversas sparsos imprudentiâ viarum arcente.* Scribo, *per diversã sparsos.* Lib. xviii. Sect. v. *Ne contra acumina calcitraret, flexit se in blanditias molliores: cõfessusque debitum per colludia in nomen fisci translatum.* Rescribo, *per collubia* sive *collyba*, vel potius *collubia* ut sit ὑποκορισικὸν, nè longius à vestigiis vulgatę scripturæ abeam. Sect. vi. *Non contis, nec remulco, (ut aiunt) id est, non flexiloquis ambagibus, vel obscuris; sed velificatione plenâ in remp. ferebatur: eundemque incitans regem, ut quondam*

Mahar-

Maharbal lentitudinis increpans Annibalem, posse eum vincere, sed victoriâ uti nescire. Emendo, *incilans regem ut quondam Adharbal lentitudinis*, &c. *Incilare* est increpare, objurgare. Accius Meleagro.

Quis erit qui me non spernens, incilans probris,
Sermone indecorans, turpi famâ differet?

Pacuvius Duloreste.

Si quis hâc me oratione incilet, quid respondeam?

Vide Nonium Marcellum, Sect. VIII. *Quum ego rapido ictu transirem*, &c. Scribo, *rapido itu*. Sic paullò post quoque Sect. XII. *Hic mixti cum Persis eodem ictu procurrentibus*, &c. iterum scribo *eodem itu* p. Idem mendi memini etiam alibi infrà tollere lib. XXII. Lib. XIX. Sect. VII. *Et quia per æstum aridâ siti reptantes aquam diu quæritando profundum penè vidimus puteum*, &c. Rescribo, *profundum benè*. *Benè* pro valdè, non infrequens etiam aliis. Transeo ad Tacitum, in cujus Annalium lib. II. hæc lego. *Sola Germanici triremis Chaucorum terrâ adpulit, quem per omnes illos dies noctesque apud scopulos & prominentis oras, cùm se tanti exitii reum clamitaret, vix cohibuere amici, quo minus eodem mari oppeteret.* Putem scribendum, *& prominentis aras*, nam *Aræ* dicuntur scopuli. Virgilius lib. III. Æneid.

Saxa vocant Itali mediis quæ in fluctibus aras.

Vide magni Scaligeri Auson. Lect. lib. II. cap. XXII. Annali. XII. *Quippe Byzantium fertili solo, facūdóque mari. quia vis piscium in Pontum erumpens, & obliquis subter undas saxis exterrita, omisso alterius littoris flexu, hos ad portus defertur.* Libri omnes, *vis piscium in Metapontum erumpēs.* Ex quîs verè corrigi posse existimat V. cl. Justus Lipsius, *vis piscium innu-*

innumera Pontum erumpens. Ego tamē proprius insistens vestigiis illius lectionis divinabā: *vis piscium immensa Pontum erumpens.* Fuerat nimirum vox supinitate librariorū divulsa, & syllabæ ejus duæ posteriores adhæserant principio dictionis sequentis, hinc origo mendi. Atque hanc divinationem viro famā celebri, Theodoro Cantero, probavi coram, cū nuper festos Ultrajecti apud amicos agens dies, Tacito itineris comite adscito, in eumpse locum fortè incidissem.

Cap. XXVII.

Arcæ in carcere. *Robur.* Capite plectendi lautius habiti. Seneca explicatus, & tentatus. Inscriptiones ædium ad amolienda infortunia. Dominorum nomina in ædibus scribi solita. Mos apud Athenienses. Natorum minimi patres comitati. Apulejus fortè correctus.

SAtura erit hoc caput, & impendam quicquid obviam se dabit, nullo delectu: delicatulus quisquis es, qui fastidis, abstine sodes, atque aliud pulpamentum quære. Antiqui in carceribus habebant arcas in quas maleficos includebāt. Video id ipsum apud Aurelium Victorem, si is auctor libri de Viris Illustribus, ubi de Attilio Regulo ei sermo. Hæc verba ejus. *Rejectisque à se conjuge & liberis, Carthaginem regressus, ubi in arcam ligneam conjectus, clavis introrsum actis, vigiliis ac dolore punitus est.* Successit in harum locum *Robur*. Docet me Festus. *Robur quoque in carcere dicitur is locus, quò præcipitatur maleficorum genus, quod antè arcis robustis include-*

cladebatur. ut benè emendavit eruditus juvenis Petrus Colvius. Plautus Curculione, Sc. *Argentariis.*

Delicatam te hodiè faciam cum catello ut accubo,
Ferreo ego dico. CA. *at ego vos ambo in robusto*
carcere
Ut pereatis. ——

Item Pœnulo. Sc. *Quis pultat?*

—— *quos ego jam detrudam ad molas,*
Inde porrò ad puteum, atque ad robustum codicem.

Capite plectendi arctiore in custodia habebantur; & animi reficiendi lautioribus cibis alebãtur. Colligo ex Senecæ epist. XVIII. *Sepositos ad capitale supplicium non tam angustè qui occisurus est pascit.* Qui mos etiamnum apud nos obtinet, nam pridie condemnationis in arctiorem custodiam, Senecæ verbo, seponuntur, ac tum illis, quicquid exigant, exhibetur. Sed quia Senecæ jam facta metio, libet locum ejus alium ex epist. XXV. proponere, ut mendosus sit nec ne expendamus. Ita habet. *Quid tu singulis articulis singula machinamenta quibus extorquentur, aptata, & mille alia instrumenta excarnificandi particulatim hominis?* Nonnò meluſculè *excarnificandi articulatim*: si cui probum, gaudeo; sin autem, facilis deliramẽti istius jactura. Stultũ verò,

—— *cùm tot ubique*
Occurras nugis, peritura parcere charta:

ut ille ait. Mos veteribus superstitioribus in ædium frontispicio ad amolienda infortunia scribere, μηδὲν εἰσίτω κακόν. Observo in vitâ Diogenis Cynici apud Laërtium lib. VI. Εὐνούχου μοχθηροῦ ἐπιγράψαντος ἐπὶ τὴν οἰκίαν, μηδὲν εἰσίτω κακόν. Ὁ οὖν κύριος, ἔφη, τῆς οἰκίας, ποῦ εἰσέλθοι. Et posteà. Νεογάμου ἐπιγράψαντος

ἐπὶ

ἐπὶ τὴν οἰκίαν, ὁ τοῦ Διὸς παῖς Ἡρακλῆς Καλλίνικος ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν. E quibus verbis duo prætereà disco, & factitatum id à contractis nuptiis, & domini ædium nomẽ adſcribi ſolitum fuiſſe. Quod ad infortunii amolitionem, ſimilis ferè Hetruſcorum mos, qui incendii averruncandi, ARSE, VERSE, ſcribebant. Feſtus ingerit. *Arſe, verſe, averte ignem ſignificat. Tuſcorum enim linguâ* ARSE *averte*, VERSE *ignem conſtat appellari. unde Afranius ait: Inſcribat aliquis Arſe verſe in oſtio.* ut rectè legendum Scaliger cenſet, quò pertinere videtur, eodem monente, illud Plinii lib. XXXII. *Etiam parietes incẽdiorum deprecationibus conſcribuntur.* Sanè ab Ethruſcâ iſtâ voce etiam *Arſa* dicuntur τὰ ἀμυντήρια; nam malè eſt *Arua* in Gloſſario, ut alibi monui. Apud Philoſtratum juniorem obſervo Athenis pueros tertio ætatis anno floribus coronari ſolitos, qui non alibi temerè legas. Καὶ ὅτι Ἀθήνησιν οἱ παῖδες ἀνθεστηριῶνι στεφανοῦνται τῶν ἀνθέων τρίτῳ ἀπὸ γενεᾶς ἔτει, κρατῆρές τε τοὺς ἐκεῖθεν ἐστήσατο, καὶ ἔθυσεν ὅσα Ἀθηναίοις ἐν νόμῳ. Locus eſt in Iconibus ejus. Filii item minimi natu patrem ſemper comitabantur. Ibidem. ἐθεράπευον δὲ ἀεὶ τὸ βάδισμα τῶν πατέρων οἱ νεώτεροι τῶν παίδων. Aut nepotes. Lego in Apuleio Mileſ. VIII. *Decepto* (fortè *decrepito*) *ſeni ſubſiſtite, meumque parvulum ab Inferis ereptum canis meis reddite. Nepos namque meus, & itineris hujus ſuavis comes, dum fortè paſſerem incantantem ſepiculæ, conſectatur arripere; delapſus in proximam foveam, quæ fruticibus imis ſubpatet, in extremo jam vitæ conſiſtit periculo.*

Cap.

Cap. XXIX.

Chrysologus emendatus. *Angaria. Angario.* Ἄγγαρος. Ἀγγαρεύειν. Ἀστάνδης. Ἀνάπαυλαι *Mansiones. Angustio. Tribulo.* Tabellionũ, & bajulorum apud Persas mos notatus. Sulpitius illustratus.

CHrysologus mihi caput hoc explebit, atque maculas porrò ejus aliquot turpiores, (nã minutas illas tædiosum est, parumq; gloriosum,) Critica spongia eluam, quatenus fetima lectione fieri pote. Serm. XXV. *Et ne cui forsitan deesset evectio ad portanda illa quæ dimittitis, angeriatus est pauper: ferunt pauperes onera nostra, & volentes ferunt.* Corrigo, *angariatus est pauper.* Sic posteà Ser. XXXVIII. *Angariare hominem suis actibus occupatum? & alienam pœnam suum solatium computare?* Est autem *Angaria*, in Jure nostro, injusta exactio, hinc *Angariare* verbum deflexum, Glossæ Isidori. *Angario, cogo.* Sed est Persarum vox, quibus ἄγγαρος dicebatur regius tabellio, qui etiam ἀστάνδης iisdem. Suidas. Ἄγγαρος· οὕτως ἐκάλουν οἱ πέρσαι τοὺς βασιλέων ἀγγέλους. Deinde. Ἄγγαροι, οἱ ἐκ διαδοχῆς γραμματοφόροι. οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ ἀστάνδαι. τὰ δὲ ὀνόματα περσικά. Et alio quodã loco. Ἀστάνδαι, οἱ ἐκ διαδοχῆς γραμματοφόροι. οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ ἄγγαροι. τὰ δὲ ὀνόματα περσικά. Sed usurpabant etiam hanc vocem pro onere, itaque ἀγγαροφορεῖν, onus ferre, ἀγγαρεύειν, ad tale ministerium compellere dicebant. Inde detortæ Latinæ istæ dictiones quas suprà commemoravi. Menander.

ὁ πλέων κατηνέχθη κρίνεθ᾽ οὗτος πολέμιος.

ἐὰν

ἐὰν ἔχῃ τι μαλακὸν ἀγγαρεύεται.

Sed quod ait Suidas ἐκ διαδοχῆς, id obſervatione nõ omninò indignum. Perſæ itinera ſua in παρασάγγας dividebant, & tabelliones bajulique, quicunque erant, ut quoſque paraſangas attigiſſent, quieſcebant, & onera ſua aliis ulterius euntibus per vices tranſferenda committebant. Diſco ex Agathiâ lib. II. ubi de paraſangis Perſarum. Οἱ γὰρ παρ' αὐτοῖς ἀχθοφόροι ἕκαστον παρασάγγην περιελθόντες, τά τε φορτία τίθενται, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐλάχιστον ἀναπαύουσιν, ἑτέρων δή του ἀμοιβαδὸν διαδεχομένων, καὶ καθόσον τοῦτο δρῶσιν, ἐς τοσοῦτον τὰς ὁδοὺς διαμετροῦνται, καὶ κατατέμνουσιν. Etiã Ἀνάπαυλαι dicebantur. Sulpitius in vita Martini Turonenſis *Manſiones* appellavit. *Igitur deinde digreſſus Bethleem oppidum petii, quod ab Hieroſolymis ſex millibus ſeparatur, ab Alexandriâ autem ſedecim manſionibus abeſt.* Item Auctor Hiſt. Apoſtol. lib. VI. *Contrà Indos, qui fines Perſidis invaſerant, ſuſceperat bellum; erantque in comitatu ejus ſacrificatores, & arioli, & magi, & incantatores, qui per ſingulas manſiones ſacrificantes dæmoniis, dabant reſponſa fallacia ſua.* Elegans verò metaphora iſta Æſchyli, quâ in Agamemnone ſuâ uſus invenitur.

φρυκτὸς δὲ φρυκτὸν δεῦρ' ἀπ' ἀγγάρου πυρὸς
ἔπεμπεν.———

Nuntii verba ad Clytæmneſtram ſunt, nuntiantis Ilii captivitatem. Sed ut ad τὸ *Angariare* ſermonẽ reducam: non infrequens id verbi ſcriptoribus eccleſiaſticis. Simile planè *Tribulare*, quod eſt, tribulo comminuere; quam vocem nõ temerè apud quenquam legas claſſicum, ſi Catonem excipias, qui utitur cap. XXIII. *Si indideris defrutum, aut marmor, aut*

 reſi-

resinam, dies xx. *permisceto crebrò, tribulato quotidiè.* Ita enim legendum monui in Notis meis. Cyprianus *Angustiare* dixit pro eodem, Tract. I. contrà Demetrium. *Tunc stabunt justi in magnâ constantiâ adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerũt labores eorum.*

Cap. XXX.

Chrysologus iterum emaculatus aliquotiens.

REvertor ad Chrysologũ Serm. LII. *Cùm tenuis & aëria natura carnem nesciat, refutet ossa, velut aura spirans orbem totum temporis in monumento.* Corrigo, *temporis in momento.* Serm. LVII. *Intellige unde ubi, homo per deum sis levatus, ut esses in cœlestibus stabilis, qui eras lubricus ac semper mutabundus in terrâ.* Temerè nolim mutare, putem tamẽ scribsisse *semper nutabundus*; certè ita longè melius. Serm. LXII. *Pater, Filius, & Spiritus sanctus, una deitas, una virtus, una sempiternitas, majestas una: quicquid autem filius minoratur, accipit, nescit, mei est corporis, non substantiæ suæ.* Emendo, *accipit, crescit.* Serm. LXX *Non quid ille non sit in terrâ, sed ut tu per hoc germen esse noveris te cœlestem.* Melius, *cœleste.* Ibidem. *Ad amoris indicium rex ipse officio functus est advocati, ut preces, quibus responsus erat, ipse dictaret.* Scribo, *respõsurus erat.* Serm. LXXI. *Lacessit mens, caro deficit ad divino, nisi deus quæ fieri jubet, impleat ipse qui jubet.* Corrigo, *Flaccescit mẽs.* Serm. LXXII. *Custodivi, & expavit venter meus à voce orationis labiorum meorum: & intravit tremor in*

ossa mea; & subitus me commota est virtus mea. Rescribo, *& subitissimè commota.* Serm. LXXX. *Sævitia, quæ obsedit sepultum; perfidia, quæ emit mendacium: fidem, quæ vendidit inhumanitas: quæ dominum suũ resurrexisse dolet, non dolet occidisse:* Interpunctione sano. *p. q. emit mendacium, fidem quæ vendidit: inhumanitas, quæ d. s.* Serm. XC. *Manu teneat, amplectatur gremio, & jam conspicuum mundo ullis felicibus tradat.* Scribo, *ulnis felicibus.* Serm. CLV. *Hinc est fratres, hinc est quod hodiè gentiles deos suos fœditatibus exquisitis, excogitato dedecore, & ipsa turpiores deos suos videndos trahunt, distrahunt, pertrahunt, quos faciunt non videndos.* Quis non videt heic τὰ *deos suos* malè bis inculcata esse? Scribo, *i. turpitudine turpiores videndos trahunt,* &c. Ibidem. *Hos quâ dementiâ deos crederent, nisi quia criminum desiderio, amore scelerum possidentur, criminum deos exoptant habere criminosos?* Etiam heic τὸ *criminum* malè repetitum. Rescribo *possidentur, deos exoptant habere criminosos?* Hic subsisto, superabant & alia menda, quæ partim non visa, ingenuè fatebor, partim etsi visa non libuit annotare, quod nimis ea tenuia putarem; utinam non in paucis talia quædam. Præclarè actum mecum putabo, non si laudem aliquam retulero, sed si à culpâ liber evasero.

Cap. XXXI.

Exules & peregrinantes ex astris patriæ situm notabant. Æschylus, Ovidius, ac Quintilianus super eâ re explicati. Ἄστροις τεκμαίρεσθαι. Proverbium.

EXulum eum olim morem observo, ut patriæ, è quâ ejecti essent, situm ex astris observarent, solatioque fuisse, si oculis saltem, cum corpore non possent, eminus usurpare daretur. Ingerit Sophocles οἰδίποδι Τυράννῳ,

κ'αγὼ 'πακούσας ταῦτα τὴν κορινθίαν
ἄστροις τὸ λοιπὸν ἐκμετρούμενος χθόνα
ἔφευγον ἔνθα. ———

Quo loco Demetrius Triclinius vetus ejus interpres. Οἱ φεύγοντες ἀειφυγίαν τοῖς ἄστροις ἐσημειοῦντο τὴν ἑαυτῶν πατρίδα. Hinc Æschylus ἱκετίσι capiendus.

——— ὑπαστέρῳ δέ τοι
μῆχαρ ὁρίζομαι γάμου δύσφρονος
φυγᾷ. ———

Hinc Ovidius Trist. lib. I. eleg. IV.

Nos freta sideribus totis distantia mensos,
Sors tulit in Geticos, Sarmaticosque sinus.

Nec exulum tantum iste mos, sed etiam peregrinantium. Huc trahi fortè possunt ista Quintiliani Declamat XIII. *Etiam ratio nostra, quæ sub terris lucrum invenit, quæ maria inquisitione suâ sideribus immiscuit*, &c. Græcorum proverbium, ἄστροις τεκμαίρεσθαι, hâc ex re ortum. Auctor Proverbiorũ. Ἄστροις τεκμαίρεσθαι, ἐπὶ τῶν μακρὰν καὶ ἔρημον ὁδὸν πορευομένων, καὶ ἄστροις σημαινομένων τὰς θέσεις τῶν πατρίδων. Hesychius quoque similiter ἄστροις σημειοῦσθαι interpretatur μακρὰν ὁδὸν βαδίζειν. Atq; hinc intelligi potest, quid sibi velit Synesius in epistola quadam, ubi ita ait. χρῆν δὲ μὴ, τὸ λεγόμενον, ἄστροις τὰ καθ' ὑμᾶς σημαίνεσθαι, μηδ' ὅτι λέγει φήμη πυνθάνεσθαι.

Cap.

Cap. XXXII.

Pistores quando Romæ cœperint. Mulierum primitus id opus, etiam posteà labente imperio. *Panicoctaria. Panificium.*

BReviculum hoc caput erit, habebit tamen, ut speret, quo delectet. Olim Romæ pistores nulli, usque ad annum ab v. c. ıↄLXXX. sed unusquisque civium pinsebat, quantum sibi suisque usui esset, & erat mulierum opus; posteà verò in urbem intrârũt pistores, qui nunc vocabantur *Pinsores*, teste Servio ad Æneid. lib. I. ut notò in Commentario ad Lycophronem. Verum id esse quod dixi, evincit Plinius lib. XVIII. cap. XI. his verbis. *Pistores Romæ non fuerunt ad Persicum usque bellum, annis ab urbe conditã ıↄLXXX. Ipsi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat, sicut etiam nunc in plurimis gentiũ.* Apertè etiã apud Plautum Mercatore, Sc. *Homo me.*

Nihil opus nobis ancillâ, nisi quæ texat, quæ molat.
Lignum cædat, pẽsum faciat, ædis verrat, vapulet;
Quæque habeat cotidianum familiæ coctum cibũ.

Paullò post.

Ea molet, conficiet pensum.

Manserunt itaque pistores longo tempore, quoad sub Imperatoribus, collabente paullatim maximo illo imperio, iterum à fœminis fieri panes soliti; Ulpianus l. *Quæsitum est.* 12. *D. de inst. vel instrum. leg. Item fabrum qui villæ reficiendæ causâ paratus sit: & mulieres quæ panem coquant, quæque villam servent.* & *Panicoctariæ* nominabantur vulgò. Observo ex Chrysologo Serm. XCIX. *Sic dicendo appendit*

 (scri-

(scribo, *apprendit*) *animos auditorum, & attonitos reddit stupore toto, quid regno dei, quid imperio divino valeat comparari: atque illis mente per multa & magna pervagantibus, cœli dominus in hospitio pauperis, in manu panicoctariæ mulieris regni sui invenit & format exemplum.* Locus verò, ubi opus id factitatum *Panificium* dicebatur. Glossæ; Ἀρτοποιεῖον, *Panificium.* Item, *Panificium*, ποπανεῖον.

Cap. XXXIII.

Ἀμφιδρομία. Infantibus nomina decimo die imponi solita, & munera missa à propinquis. Sacrificium factum etiam, & convivium agitatum. Θύειν δεκάτην, Δεκάτην ἑστιᾶσαι. Hesychius correctus. Æschyli Scholiastes falsus. Ὀπτήρια. Ἀνακαλυπτήρια. Hermocratis lepidè dictum.

DE Amphidromiâ multis Græcis sermo; & mihi hic erit. Sic de eâ Auctor proverbiorum. Ἀμφιδρομίαν τὴν πέμπτην ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν, ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως, τό δὲ βρέφος παραφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχοντες, καὶ δῶρα πέμπουσιν οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολύποδας, καὶ σηπίας. τῇ δεκάτῃ δὲ τοὔνομα τίθεται. Quem locum ita emendo. Τὸ δέ βρέφος παραφέρουσι περὶ τὴν ἑστίαν τρέχοντες, καὶ δ. π. οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολύποδας καὶ σηπίας τῇ δεκάτῃ, ὅτε τοὔνομα τίθεται. Nam munera mittebantur eodem die quo imposita nomina, non quinto, id est, ipsâ amphidromiâ, ut refert hæc lectio. Mos autem decimo illo die, convocare propinquos & amicos, tum sacrificare, inde

nomen infanti dare, postremò convivium agitare. utrumque videmus apud Polyænum Strateg. lib. VI. in Iasone; ac de convocatione quidem amicorum in istis verbis. Καὶ δή ποτε παιδίου γεννηθέντος αὐτῷ μέλλοντι ὄνομα τίθεσθαι, τοὺς ἀρίστους Θετταλῶν καλέσας, παρεκάλεσε τὸν ἀδελφὸν προσῆναι τῆς ὑποδοχῆς. De sacrificio, & convivio, in sequentibus. Μετὰ σπουδῆς ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἦλθε, καὶ τῷ ἀδελφῷ σπονδῶν κατάρχειν ἔπεμψεν, καὶ κύριον ἂν εἶναι τῆς θέσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ παιδίου. Suidas plenè, Ἔθος ἦν παίδων συγγενναμένων τοῖς ἀθηναίων ἀστοῖς, τῇ δεκάτῃ τῶν νυκτῶν ἀπὸ τῆς γενέσεως συγκαλεῖσθαι τοὺς πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς οἰκείους, καὶ τοὺς ἐγγύτατα φίλους. καὶ παρόντων ἐκείνων τάτε ὀνόματα τοῖς παισὶ τίθεσθαι, καὶ καλλιερεῖσθαι τοῖς θεοῖς, ἔπειτα εὐωχεῖσθαι τοὺς συνεληλυθότας. Porrò amphidromiæ etiam apud Platonem Θεαιτήτῳ mentio. Τοῦτο μὲν δὴ, ὡς ἔοικε, μόγις ἐγεννήθη, ὅτι δήποτα τυγχάνει ὄν. μετὰ δὲ τὸν τόκον τὰ ἀμφιδρόμια ὡς ἀληθῶς ἐν κύκλῳ περιδρεκτέον τῷ λόγῳ. Sacrificium vero illud, ut & convivium, Δεκάτη vocabatur, & parentes convivium cum exhiberent, Δεκάτην ἑστιᾶσαι dicebantur, teste Suida, & cū sacrificarent, Δεκάτην θύειν. Observo ex Aristophanis Avibus.

> Οὐκ ἄρτι θύω τὴν δεκάτην ταύτης ἐγώ;
> Καὶ τοὔνομ' ὥσπερ παιδίῳ νῦν δὴ 'θέμην.

Et malè profectò apud Hesychium hodiè legitur. Δεκάτη θύομεν, τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ τὰ ὀνόματα τοῖς βρέφεσιν ἐτίθεσαν. Restituo. Δεκάτην θύομεν τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ, ὅτε τὰ ὀνόματα τοῖς βρέφεσιν ἐτέθεσαν. Nec decimo tamen die nomina semper imposita, quin immò etiam septimo aliquando, ut ex Harpocratione & Aristotele ostendi Critici Arnob. lib. III. cap. IV. Ex

Plauto cognoſcere poſſumus etiam τῇ ἀμφιδρομίᾳ ſacrificari ſolitum. Truculento, Sc. *Num tibi nam.*

Quin diis ſacrificare hodiè pro puero volo.
Quinto die, quod fieri oportet. ——

Ad munerum autem miſſionem quod attinet, innuit eam ipſam Terẽtius in palliata fabulâ Phorm. Act. 1. Sc. 1.

—— porrò autem Geta
Ferietur alio munere, ubi hera pepererit.
Porrò alio autem, ubi erit puero natalis dies.
Ubi initiabunt. omne hoc mater auferet.
Puer cauſſa erit mittundi. ——

Æſchylus primis Eumenidibus vocat γενέθλιον δόσιν.

—— ἐν δὲ τῷ τρίτῳ
Λάχει, θελούσης, οὐδὲ πρὸς βίαν τινὸς
Τιτανὶς, ἄλλη παῖς χθονὸς, καθέζετο
Φοίβη, δίδωσιν δ' ἡ γενέθλιον δόσιν
Φοίβῳ. τὸ φοίβης δ' ὄνομ' ἔχει παρώνυμον.

Quo loco fallitur Scholiaſtes, qui τὸ ὀπτήριον interpretatur. Sed longè alia erant τὰ ὀπτήρια, videlicet, τὰ ἐν τοῖς ἀνακαλυπτηρίοις διδόμενα δῶρα τῇ νύμφῃ. ut Callimachi ait vetus Interpres; Nonnus Διονυσ. lib. v.

ἡφαίστου σοφὸν ἔργον, ὅπερ κάμε κυπρογενείῃ,
τοξευτῆρος ἔρωτος ὅπως ὀπτήριον εἴη.

Etiam ἀνακαλυπτήρια dicebantur. At ἀνακαλυπτήρια (quoniam in eorum mentionem incidi) vocabatur tertius à nuptiis dies, quo ſe nova nupta videndam præbebat. Harpocration. Ἀνακαλυπτήρια, δῶρα διδόμενα ταῖς νύμφαις παρά τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν οἰκείων, καὶ φίλων, ὅταν τὸ πρῶτον ἀνακαλύπτωνται ὥστε ὁραθῆναι

τοῖς

τοῖς ἀνδράσι. Huc pertinet lepidum dictum Hermocratis, qui uxorem duxerat deformē, quod est apud Philostratum lib. II. in vitâ Antipatri. *Ὅτε δὴ καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐρομένου τινὸς αὐτὸν ποτὲ ἄγοι τὰ ἀνακαλυπτήρια, ἀστειότατα ὁ Ἑρμοκράτης, ἐγκαλυπτήρια μὲν οὖν, ἔφη, τοιαύτην λαμβάνων.* Vide prætereà de anacalypteriis Suidam, & Iul. Pollucem ὀνομαστικῷ lib. III. cap. III.

Cap. XXXIV.

Mos vetus. *Sufflamen. Sufflaminare.* Hieronymus emendatus.

MOs veteribus, si de clivo carpento descenderent, rotas retinaculo aliquo, ne præcipites ruerent, coërcere. Videmus apud Ammianum lib. XV. *Descendentes cunctantibus plantis homines, & jumenta procidunt, & carpenta: idque remedium ad arcendum exitium repertum solum, quod pleráque vehicula vastis funibus illigata, ponè cohibente virorum vel boum nisu valido, vix gressu reptante paullò tutius devoluuntur.* Id autem retinaculum *Sufflamen* dicebant. Glossæ. *Sufflamen, τροχῶν ἀγκύλειον, βοήθεια, κύφισμα ἁμάξης.* Iuvenalis Sat. VIII.

Præter majorum cineres atque ossa volucri
Carpento rapitur pinguis Lateranus, & ipse
Ipse rotam adstringit multo sufflamine Consul.

Quo loco Iuterpres ejus vetus. *Sufflamen, vinculum ferreum, quòd inter radios mittitur, dum clivum descendere cœperit rheda, ne celeres rotæ sequantur, & animalia vexent.* Prudentius ψυχομαχίᾳ.

——— tunc & verrigo rotarum
Implicat excussam dominā, nam prona sub axem

Labitur, & lacero tardat sufflamine currum.
Hinc *Sufflaminare*. Seneca in Ludo de morte Claudii. *Aliquando Ixionis rotam sufflaminandam*. Hieronymus in epistolâ ad Pammachium, de erroribus Ioannis Hierosolymitani. *En Lysias noster, en Gracchus, &, ut aliquid de neotoricis inferam, Q. Ateius, qui ingenium in numerato habebat, ut sine monitore tacere non posset. De quo egregiè Cæsar Augustus; Quintus, inquit, noster sufflammandus est*. Legit quidam mihi olim amicus, *Q. Aterius*, deinde *sufflaminandus est*. Expressit ecce de isto Senecæ Controvers. lib. IV. in Proœmio. *Tanta illi erat velocitas orationis, ut vitium fieret. Itaque divus Augustus optimè dixit. Aterius noster sufflaminandus est.*

Cap. XXXV.

Sol *Iovis oculus* appellatus. Hesiodus. Κερδῶ. Apuleius restitutus.

AIt Hesiodus lib. I. ad Persam fratrem.

πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς, καὶ πάντα νοήσας.

In quo carmine etsi Διὸς ὀφθαλμὸς simpliciter pro Iovis oculo accipi debere videatur, quomodo etiã Sophocles dixit;

Ζεὺς ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ κρατύνει.

Possis tamen non ineptè de sole interpretari, siquidem is veteribus *Jovis oculus* dictus fuit; unde & Ægyptii osirin designantes, quem solem esse asserere volunt, in sceptro oculum repræsentant. Ejus rei testis Macrobius Saturn. lib. cap. XXI. *Osirin Ægyptii, ut solem esse asserant, quotiens hieroglyphicis literis suis exprimere volunt, insculpunt sceptrũ, inque eo spe-*

eo speciem oculi exprimunt, & hoc signo Osirin monstrant; significantes hunc deum solem esse, regalique potestate sublimem cuncta despicere: quia Solem Iovis oculum appellat antiquitas. Conjecturam præterea hanc meam de Hesiodi versu juvat, quod Apollo πανδέρκης appellatur ab Orpheo in Hymnis.

> Ὦ ἄναξ Λητοῦς υἱ' ἑκατηβόλε φοῖβε κραταιὲ,
> Πανδέρκες, θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσων,
> Ἥλιε, χρυσείοισιν ἀειρόμενε πτερύγεσσιν.

Aristophanes Νεφέλαις appellat ὄμμα αἰθέρος, nam veteres Iovem esse ætherem crediderunt.

> ὄμμα γὰρ αἰθέρος ἀ-
> κάματον σελαγεῖται
> μαρμαρέαισιν ἐν αὐγαῖς.

Scholiastes. Ἔοικε λέγειν τὸν ἥλιον. ἐπεὶ γὰρ οἱ τραγικοὶ εἰώθασιν ὀφθαλμὸν ὀνομάζειν αὐτὸν, τοιαύτη δόξα ἐστὶ παρὰ φιλοσόφοις ὄμμα αἰθέρος καλεῖν τὸν ἥλιον. Lego in Apuleii Miles. 2. *Nam die quâdam, cùm frequentis populi circulo septus, coronæ circumstantium fata donaret, Cerdo quidam nomine negotiator accessit, eum diem commodum peregrinationi cupiens.* Quæ verba, si quid judico, male distorta, & luxata; itaque restituo. *f. donaret, negotiator quidam nomine Cerdo accessit.* Quamvis enim omnes negotiatores fraude agant ut lucrentur, hic tamē quia optime istam artem calleret, & reliquos id genus homines facilè antecelleret, κατ' ἐξοχὴν est *Cerdo* appellatus, quod astutiâ planè vulpinâ polleret, & vulpes Κερδὼ Græcis est. Etymologici Auctor. Κερδὼ, ἡ ἀλώπηξ, ὡς παρὰ Εἰδοθέα Εἰδὼ, οὕτω καὶ παρὰ τὸ κερδαλέα ἡ ἀπατητικὴ, γίνεται κερδὼ ὑποκοριστικῶς. Suidas. Κερδὼ ὑποκοριστικῶς ἡ ἀλώπηξ. ὡς εἰδοθέα, εἰδὼ, ὑψιπύλη, ὑψώ. Et sane mos

ne mos veteribus animalium nomine homines pro morum similitudine nuncupare. Ita homines asperi & feroces à Gręcis ὄφεις, à Latinis *Scorpiones* appellabantur, ut ex Stephano, Eustathio, Apuleio docui in Commentario ad Lycophronem; Contrà mites & clemétes, *Oviculæ*, ut ex Auctore de Viris illustribus. Invenio porrò etiam in vet. Inscript.

M. CLAVDIVS
CERDO.

Item in aliâ.

L. VITRVVIVS
L.L. CERDO
ARCHITECTVS.

Atque hæc mea de Apuleiano isto loco sententia, quam si viris doctis probavero, erit cur gaudeam; sin autem spe excidam, conatum tamen nostrum illi ipsi nihilominus laudabunt.

Cap. XXXVI.

Tyrtæus poëta ab Atheniensibus missus in auxilium Spartanis. Re profligatâ carminibus recitatis militum animos accendit, & vincit. Carmina ejus illustrata. Mos antiquus indicatus.

TYrtæus poëta Atheniensis, claudus fuit, quem olim Athenienses Spartanis auxilium contrà Messenios rebellantes petentibus in contemptum eorum miserunt. Hic tribus prælіis fusus eò usque rem omnem Spartanorum dejecit, ut ad supplemétum exercitus servos suos manumitterent, iisque inter-

interfectorum matrimonia pollicerentur, ut non numero tãtum amissorum civium, sed & dignitati succederent. Cumque reges Lacedæmoniorum, ne contrà fortunam pugnando majora civitati detrimenta adferrent, exercitum reducere vellent, intercessit, & carmina composita pro concione recitavit, in quibus virtutis hortamina, damnorum solatia, & belli consilia perscripserat. Itaque tantum ardorem militum animis injecit, ut non de salute sed sepulturâ solliciti, tesseras insculptis suis & patrum nominibus dextero brachio alligarent, ut si omnes adversum prælium consumpsisset, & temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturæ possint. Reges ita animatum exercitum videntes classicum canere jubent, quo facto, tantis animis in hostem impetum fecerunt, ut vix unquam cruentius exstiterit prælium, victoriáq; potiti fuerunt. Narrat hæc fusè, ut alios taceã, Iustinus lib. III. Carminis istius tam præclari etiam hodiè fragmenta leguntur, inque iis hi versus.

Αὐτός δ' ἐν προμάχοισι πεσὼν φίλον ὤλεσε θυμὸν,
Ἄςυ τε, καὶ λαοὺς, καὶ πατέρ' εὐκλεΐσας.
Πολλὰ διὰ ςέρνοιο καὶ ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης,
Καὶ διὰ θώρηκος πρόσθεν ἐληλαμένος
Τόν δ' ὀλοφύρονται μὲν ὁμῶς νέοι, ἠδὲ γέροντες,
Ἀργαλέῳ δὲ πόθῳ πᾶσα κέκηδε πόλις.

In quorum ultimo alludit ad morẽ Atheniensium, qui in bello occisis in Ceramico extrà urbem sepulcrum de publico constituebãt. Ostendit disertè Demosthenes ἐπιταφίῳ. *Τοὺς ἐν τῷ τάφῳ κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας*

ἄνδρας ἐν τῷ πολέμῳ γεγενημένους ἔδοξε τῇ πόλει δημοσίᾳ θάπτειν. Et postea. Ὡς μὲν οὖν ἡ πόλις σπουδάζει περὶ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τελευτῶντας, ἔκ τε τῶν ἄλλων ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ δε τοῦ νόμου, καθ᾽ ὃν αἱρεῖται τὸν ἐροῦντα ἐπὶ ταῖς δημοσίαις ταφαῖς. Laudabant etiam Clemens testis Strom. IV. Καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ τῶν παρ᾽ Ἕλλησι τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων τελευτὴν ἐπαινοῦσιν. & quę sequuntur. Philostratus lib. I. de vitâ Sophistarũ, in Gorgiâ. Ὁ δὲ ἐπιτάφιος ὃ διῆλθεν Ἀθήνησιν, εἴρηται μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων πεσοῦσιν, οὓς οἱ Ἀθηναῖοι δημοσίᾳ σὺν ἐπαίνοις ἔθαψαν. Harpocratiõ. Τοὺς ἐν πολέμῳ τελευτήσαντας ἔθαπτον δημοσίᾳ, καὶ τοὺς ἐπιταφίους ἔλεγον. Præterea liberi eorum publicè educabantur; idque ex Solonis constitutione. Diogenes Laërtius lib. I. in vita ejus. Μόνον ἐκείνων τῶν ἐν πολέμοις τελευτησάντων, ὧν καὶ τοὺς υἱοὺς δημοσίᾳ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι.

Cap. XXXVII.

Homicidæ à patriâ profugi, idque per annum. Ἀπενιαυτισμός. Exclamatio in funere, *Non feci*. Cęde cædẽ vindicare illicitum. Homeri Scholiastes correctus. Cædem justè perpetratam significare volentes, gladium soli ostendebant. Supplices in foco considebant. Ovidius illustratus. Ἑδρῖται. Etymologicum magnum emendatum.

SOlebant veteres perpetratâ incautè cęde à patriâ profugere, quoad expiati essent. Docet Homeri Scholiastes Iliad. ώ. Ἔθος ἦν παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸν ἀκούσιον φόνον ἐργασάμενον φεύγειν ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ παρα-

παραγίνεσθαι εἰς τινὸς οἰκίαν ἀνδρὸς πλουσίου, καὶ καθίζειν ἐπὶ τῆς οἰκίας (legen[illegible] ἑστίας, ut infrà declarabo.) συγκεκαλυμμένον καθαρσίων δεόμενον. Theon in Paradigmatis. Καὶ οὐδὲ τοῖς ἀκουσίοις φόνοις συγγνώμην εἴασαν εἶναι, ἀλλὰ μείζοσι μὲν μειζόνως τοὺς ἑκουσίους, τιμωρίαν δὲ κἀκείνοις ἐξευρήκασιν φυγὴν τάξαντες, δι' ὧν ἐστὶν ἀποστερεῖσθαι τῶν τῆς οἰκίας καλῶν. Apuleius Milef. I. *Defletum pro tempore comitem misellum arenosâ humo in amnis viciniâ sempiternâ contexi. Ipse trepidus, & eximiè metuens mihi, per diversas & avias solitudines aufugi: & quasi conscius mihi cadis humanæ, relictâ patriâ* & *Lare, ultroneum exilium amplexus, nunc Ætoliam novo contracto matrimonio colo.* Erat verò id exilium annuum, vocabaturque ἀπενιαυτισμὸς, ut pluribus docui in Commētario ad Lycophronem. Invisi autem magnopere fuerunt qui aliquem occidissent, adeò ut etiam suspicionis vitandæ, cum quis elatus esset, paterfamiliâs magnâ voce coram omni astantium coronâ exclamaret ad sepulcrum, *Non feci.* Observo ex Quintiliani Declamatione XI. *Miser ego nec ad cadavera accessi, nec in sepulcra majorum meis manibus intuli, nec licuit super ipsa corpora proclamare,* NON FECI. Et exilio quidem homicidæ mulctabantur, nam non licebat cęde cędem vindicare. Euripidis Scholiastes Ὀρέστῃ. Νόμος ἦν μὴ δι' ἑτέρου φόνου τοὺς φονεῖς κολάζειν, ἀλλὰ φυγῇ. Qui voluntariam cędem commisissent, justâ de caussâ commissam significare volentes, soli gladium ostendebant. Clarum ex Orestis exemplo apud Euripidem in Tragœdiâ Oreste, ad quam ita annotat Scholiastes vetus. Εἰώθασιν οἱ ἀνελόντες τινὰ δικαίως, ὡς οἴονται, τῷ ἡλίῳ τὸ ξίφος δεικνύναι, σύμ-

βολον

βολον τῦ δικαίως πεφονευκέναι. Emendavi autem suprà in Homeri Scholiaste ἑςία, quia mos erat ob cædem commissam profugos in foco considere. Aristoteles Oeconomic. IV. Τῦθ' ὑφηγεῖται καὶ ὁ κοινὸς νόμος, καθάπερ οἱ πυθαγόρειοι λέγουσιν, ὥσπερ ἱκέτιν ἀφ' ἑςίας ἠγμένην ὡς ἥκιςα δεῖν δοκεῖν ἀδικεῖν. Apollonius ἀργοναυτ. lib. IV.

Τὼ δ' ἄνεῳ καὶ ἄναυδω ἐφ' ἑςίας ἀΐξαντες

Ἵζανον, ἥτε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται

Scholiastes. Νόμος ἐςὶ τοῖς ἱκέταις, ὥςε αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἑςίας καθημένους μὴ φθέγγεσθαι. Parthenius Ἐρωτ. XVIII. Ἔνθα καὶ ἡ Νέαιρα δείσασα τὸν Ὑψικρέοντα διέπλευσεν εἰς τὴν Νάξον, καὶ ἐπειδὴ αὐτὴν ἐξήτει ὁ Ὑψικρέων, ἱκέτις προσκαθίζετο ἐπὶ τῆς ἑςίας τῆς ἐν τῷ πρυτανείῳ. Agnosco & eundem morem apud Auctorem proverbiorum. Ἄλκηςις δὲ καταφεύγει εἰς φρέαρ πρὸς ἄδμητον ἀνέψιον αὐτῆς, καὶ καθεζόμενος ἐπὶ τῆς ἑςίας, οὐκ ἐβούλετο ἄδμητος ἀκάςῳ ἔκδοτον ἐξαιτουμένῳ δοῦναι. Et apud Nepotem in Pausaniâ. *Fanum Neptuni est Tænari, quod violari nefas putant Græci, eò index ille confugit, in arâ consedit.* Erat verò in foco ara propter quã sedebant, quę etiam ἑςία dicebatur. Hinc intelligẽdus Thucydides. Ὁ δὲ γυναικὸς ἱκέτης γενόμενος διδάσκεται ὑπ' αὐτῆς τὸν παῖδα, σφῶν λαβὼν καθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑςίαν. Et Ovidius Ponticorum lib. I. eleg. I.

Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem

Isidis, Isiacos ante sedere focos.

ubi similiter ἑλληνικῶς *Focus* pro arâ in foco existente. Qui ita supplicarent ἐδρῖται nuncupabantur. Etymologici auctor. Ἑδρῖται, οἱ ἱκέται (scribo ἱκέται) ἀπὸ τῦ καταφεύγειν εἰς τὴν ἑςίαν.

LECTORI.

Habe & quartum hujus librum, mi Lector anteà quidem vulgatum, sed sparsim, & loco alienore, nec sub hoc titulo. Resecui enim omnia quæ ad Criticum non propriè pertinebant, & in hunc ordinem fascemque redegi. Hoc volebam nescius ne esses; nunc ad reliquam lectionem te dimitto.

IOANNIS MEVRSI ANIMADVERSIONVM MISCELLARVM LIBER IV.

Cap. I.

Augustinus correctus passim.

VErè dictum ab illo, ἡ ποικιλία τερπνόν. Id verò ego experior, libetq; paullulum excurrere; & quamvis ad Arnobium nihil, non prorsus tamẽ fore inutilia quę proponam spero. Mendæ sunt insigniores aliquot in Augustino de Civitate Dei, quas tollo. Lib. 1. cap. 111. *Apud hunc ergo, Virgilium nempe, Juno inducitur infesta Trojanis, Æolo ventorum regi adversus eos irritando dicere.* *Ista duo verba, Virgilium nempè*, glossema esse tam mihi certum, quam me vivere. Ibidem. *Sed hæc Juno dicebat velut irata mulier quid loqueretur ignorans*. Aut fallor, aut τὸ *mulier* aliquis malè feria-

tus adjecit. Lib. II. cap. v. *Proinde talis mater deûm, qualem habere matrem puderet quemlibet etiam pessimum virum, Romanas occupatura mentes quæsivit optimum virum, non quem monendo & adjuvando faceret, sed quem fallendo deciperet.* Mutilus locus, supplendum putem. *adjuvando prudentem faceret:* aut tali modo. Sensus sanè exigit. Lib. III. cap. v. *Nam & ipsi Romani antiqui in stupro detectas Vestales sacerdotes, vivas etiam defodiebant: adulteras autem fœminas, quamvis aliquâ damnatione, nullâ tamen morte plectebant: usque adeò gravius quæ putabant adyta divina, quàm humana cubilia vindicabāt.* Locus insignis, sed insigniter mutilus, & vindice dignus. Suppleo ex vetere codice, meo cuso Basileæ anno CIƆ. CCCC. LXXXIX. *usq; adeò gravius severiusque vindicanda putabant a. d.* &c. Et ea genuina Augustini lectio. Cap. VIII. *Cæterum alia defendenda serius sunt redire commoniti.* Vet. Cod. *ad alia.* Pleniùs, meliùs, & necessariò. Cap. XIV. *Quomodo ergo alterius matris, alterius civitatis, inter se armorum potuit esse certamen.* Lego, *alterius filia civitatis*, Loquitur de impietate belli quod Albanis Romani intulerunt. Filiam urbem, Romam intelligit: matrem autem, Albam. Sic paullò antè. *Nam & hoc plus quàm civile bellum fuit, quando filia civitas cum civitate matre pugnavit.* Deinde. *Urbs tamen illa Ascanii regnum, & tertium domicilium Trojanorum deorum, ab urbe filiâ mater eversa est.* Et ita emendaveram, cum totidem verbis in Vet. Cod. repperi. Cap. XVI. *Nam Junius Brutus ex honorum ejecit urbe collegam L. Tarquinium Collatinum.* Lego ex V. C. *exhonoratum ejecit.* Cap. XVII. *Quàm misera fuerit illa respublica*

blica

blicâ tam longâ ætate per tot annos usque ad secundũ bellum Punicum, bellis forinsecus inquietare non desistentibus, & intus discordiis seditionibusque civilibus à Salustio breviter intimatum est. Si quid judico, tria ista, *per tot annos*, interpretamentum sunt præcedentium verborum *tam longâ ætate*, itaque delere non dubitaverim. Posteà. *Neque enim gravius (vel graviora) dicimus authoribus eorum, & stylo & otio multum impares.* Duo ista, circulis inclusa à me, itidem glossema existimaverim. Lib. v. cap. xii. *Unde intelligi potest quem finem volebant esse virtutis, & quò eam referebant qui boni erant, ad honorem scilicet. nam mali nec habebant eam, quamvis honorem habere cuperent, quem malis artibus conabantur adipisci, id est, dolis atque fallaciis.* Postrema quinque verba certissimum glossema sunt. Lib. vii. cap. xiii. *Quid est enim Saturnus? Unus, inquit, de precibus deus, penes quem sationum omnium dominatus est.* Emendaveram, *de præcipuis deus*, cum in V. C. *de principibus*, invenio. Hic desino, aliàs plura, volente Deo, cum erit animus & otium melius de eo merendi. Interim hæc habe, iisque te, si fortè oblecta.

Cap. II.

Pelagê. Pantices. Hiascere. Catullus, Glossæ, Apuleius, & Fulgentius restituuntur.

VOluptati mihi hic error, nec finit in viam redire, itaque sedet alterum caput hoc extrà ordinẽ subtexere, in quo saltuatim, & velut per saturam, authores aliquos emendare aggrediar. Classem inter eos mihi ducet Catullus. Carm. LXIV. de Atyde.

Rapidum salum tulistis, truculentaque pelagi.
Lego, *truculentaque pelagé.* Accusativus Græcus ut sit, Lucretio usitatus lib. v.

Propter Atlanteum littus, pelagéque severa,
Et vi.

At pelagé multa, & latè substrata videmus.
Glossarium. *Panceps*, ἕλκος κλιώνυς ὀπτεγχιλίυ. Lego, *Pantex.* ἕλκος κλιώνυς ἐπὶ τεγχήλυ. Deinde. *Patices*, ἕλκη κλιωῶν ἐπὶ τεγχήλυ. Scribo, *Pantices.* Festus. *Pantices dicebant frus ventris . . . . . appellat à quo . . . . . .* Haberemus ista plena, indubiè hauriremus quæ huic loco lucem. Apuleius Milef. I. *Et lagena juxtà orificio cessim dehiscente patescens, facilis hauritu.* Ita emendavit in partem felicissimè magnum ævo suo Italiæ lumen Philippus Beroaldus. Ms. Ro. *officio cessi in deascento.* Basil. I. *orificio cessi in de ascento.* Lego, *cessim debiascente.* Item Apologia. *Quin ergo dicitis eàdem operâ precio impenso per plurimos piscatores quasissi de littore conchulam striatam, testulam habentem, calculum teretē.* Doctiss. Stewechius, *testulam biantem.* Lego, *t. biascentem.* Nam veteres non tantùm *Hisco*, sed & *Hiasco* dixerunt, Cato de Re Rust. cap. XII. *Consibulas ligneas, qui arbores comprimat, si disbiascent, & cuneos sex.* Cap. XVII. *Ibi dum sunt nuces bimæ, inde semen excidet, & amicula, ea ubi primum incipiunt biascere, tum legi oportet.* Fulgentius lib. de Allegoriâ Virgilii, quem ad Heraclidæ Pontici imitationem scribsisse videtur. *Nam ecce ad me etiam ipse Ascrai fontis bractamento saturior advenit.* Lego, *Fontis bracteamento.* Similiter Apuleius alibi. Posteà. *Ut dicere ceperam, mox ut terram tangit,*

git, matrem videt, nec agnoscit: plenam designans infantiam: quia partu recentibus matrem videre datur,&c. Scribo, *quia à partu r.* Deinde. *Zopas enim Græcè quasi Siopas dictus est, quasi taciturnitas puerilis* Lego. *Iopas enim.* Ex illo Virgilii Æneid. extremo primo.

Personat auratâ cytharâ crinitus Iopas.

Et de hac ipsâ re Fulgentius.

Cap. III.

Birrus. Artemidorus, & Isidorus restituti.

ARnobio hic primi libri finis, necdum mihi: difficile enim comprimere luxuriantem stylum. Adtexam itaque, nec autoris nostri ingratiis, tria capita ad numerum Gratiarum, quæ benignè me respiciant in omni hac scriptione. Mendum est in istis verbis Artemidori Ὀνειροκριτικῶν lib. II. cap. III. χλαμὺς δὲ, ἣν ἔνιοι μανδύην, οἱ δὲ βήριον καλοῦσι, θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, καὶ τοῖς δικαζομένοις καταδίκην μαντεύεται. Rescribo, οἱ δὲ βίῤῥιον καλοῦσι. Nam dicebant βίῤῥος, βίῤῥον, & βίῤῥιον. Suidas, βίῤῥον, ἱμάτιον ῥωμαϊκὸν Glossæ. Βίῤῥος, *Birrus.* Isidorus Orig. lib. XIX. cap. XIV. *Birrus à Græco vocabulū trahit: illi enim birrum bibrum dicunt.* Emendo, *illi enim βίῤῥον dicunt.* Nam τὸ *bibrum* ex Græcæ vocis iteratione irrepsit. Martianus Capella lib. IV. de Dialecticâ *Univocum est, quando duarum aut plurium rerum unum nomen est & diffinitio, ut vestis. Nam & birrus & tunica nomen vestis habent, & diffinitionem possunt accipere.* Severus Sulpitius lib. III. de vitâ D. Martini. *Hæc charis vi-*

duis atque familiaribus mandat tributa virginibus: illa ut rigentem birrum, hæc ut fluentem texat lacernam. Possidonius de passione Cypriani. *Et cum pervenisset in locum qui dicitur Sextus, quarto ab urbe miliario, exspoliavit se birro, & tradidit carnificibus.* In colloquiis puerorum quoque, quæ sunt inter Excerpta è veteribus Lexicis Henrici Stephani, lego. Ὡς δὴ ἦλθον πρὸς τὴν κλίμακα, ἀνέβην διὰ τῶν βαθμῶν ἀτρέμα, ὡς ἔδει, καὶ ἐν τῷ προχολίῳ ἀπέθηκα βίῤῥιον. Juvenalis *Santonicum cucullum* vocat, Sat. VIII.

——— quo, si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Interpres vetus, *Id est, birro Gallico.* Et Sat. III. *Quod Græci coccum, Latini teres birrum vocârunt.* Lego, *Latini veteres h. v.* Si tamen veteribus notus, Persii etiam Scholiastes illud, Sat. I.

Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ.

Ita exponit. *Scis birrum attritum comiti condonare.* Nec omittendus alter Suidæ insignis locus, ex Artemidori citato adumbratus. Ἐφεστρὶς, ἱμάτιον ῥωμαϊκόν. λέγεται δὲ καὶ μανδύας, καὶ βίῤῥον. ἅπερ ἐν ὀνείρῳ βλεπόμενα θλίψεις σημαίνουσιν.

Cap. IV.

Funibus agros mensi veteres. Hieronymus illustratus. *Arvipendia.* πέλεθρα, σχοῖνος, σχοίνισμα. παρασπάγγης. Etymologici auctor falsus.

VEteres agros funibus dimetiri consuevisse perspicuum ex Isidoro Orig. lib. XV. cap. XIV. *Fines dicti, eò quod agri funiculis sunt divisi.* Manavit ab Hebræis ille mos, Amos Propheta, cap. VII. *Filii tui,*

tui,& filiæ tuæ in gladio cadent,& humus tua funiculo metietur. Propheta regius quoque Psalmo LXXVII. *Et ejecit à facie eorum gentes,& divisit eis terram in funiculo distributionis.* Hinc lucē accipiunt illa Hieronymi in epistolâ quâdam ad Nepotianum. *Si autē ego pars domini sum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem in cæteras tribus.* Funiculum istum geometricum *Arvipendium vocabant.* Glossarium. *Arvipendium.* σχοῖνος γεωμετρικὸς. Inde quoque omnem illam terram,quam mensi essent fune σχοίνισμα dixerunt. Etymologici auctor. Ἐκ γοῦν τῆς σχοίνου τοῦ μετρικοῦ σπαρτίου, καὶ τὰ μετρούμενα τῶν χωρίων, σχοινίσματα ἔλεγον. Sed & *Arvipendia* vocantur τὰ πέλεθρα, ut testatur idem Glossarium. Sic quoque σχοῖνος non tantùm funiculum illum geometricum designat, verùm etiam certam agri portionem continentem, ut vult Herodotus lib. II. sexaginta stadia, aut ut Plinius lib. V. quadraginta. Hilarius Commentario in Psalm. CXXXVIII. Σχοῖνος *autem quarundam gentium consuetudine certum & constitutum modum itineris significat:ut quod nos miliariū, id illi* σχοῖνον *nuncupent.* Respondet verò parasangæ Persarum,ut vult Etymologicographus. Σχοῖνος, μέτρον δὲ γεωμετρικὸν. σημαίνει τρία. τὴν πόαν, ἢ νομὴν, ὡς τὸ, Ἄσπορον βαθύσχοινον, καὶ μέτρον περσικὸν, ὁ παρὰ πέρσαις παρασάγγης λέγεται. ἀπὸ μεταφορᾶς. Quod tamē falsum, cum σχοῖνος sexaginta stadia, παρασάγγης duntaxat triginta contineat. Atque de schœno quidem patet ex Herodoto, de parasanga, ex Herodoto itidem, Xenophonte,& Agathiâ Hist. lib. II. cujus ea verba. δὲ γὰρ ὁ παρασάγγης, ὡς μὲν ἡ Ἡροδότῳ δ[illegible]ῖ, καὶ Ξενοφῶντι, τριάκοντα στάδια, ὡς δὲ νῦν ἴβηρες καὶ πέρσαι φασὶν, ἐν ἑνὶ μό-

νῳ τῶν εἴκοσι πλείονα. Si Ægyptiorum parasangæ respondere dixisset, minus errasset, hoc enim verum, Ipse alibi testis. Παρασάγγαι, τὰ τριάκοντα στάδια παρὰ Πέρσαις, παρ' Αἰγυπτίοις δ' ἑξήκοντα. παρὰ δὲ Σοφοκλεῖ ἐν Ἀνδρομάχῃ ἐπὶ τοῦ ἀγγέλου λέγεται. Itaque cum Persarum nihil nisi nomen commune, quod reapse ostẽdimus.

Cap. V.

Symmachus aliquoties correctus, Spartaci facinus.

EMendabo aliquot locis elegantissimas Symmachi epistolas, de quibus optimè meriti, viri magni, Franciscus Iuretus, Iacobus Lectius, iisque nunc nuperè succedaneus Casper Schoppius, juvenis industrius. Lib. I. epist. 89. *Olim cum res Romana adorea militaris potita est, Polluces gemini apud Viturnæ lacum prælii secunda vulgârunt.* Scribendum, *apud Iuturnæ lacum.* Lib. II. Epist. XLVI. *Nihil igitur major familia Sparticon equiorem, velim quæsita facile factum est hanc munificentiam principis Lybicarum largitione mutari.* Optimè posteriora hæc emendat Iuretus, priora non pari felicitate ab eo tentata. Ego corrigo, *Nihil itaque moror familiam Spartaco nequiorem.* Certè Spartacus celeberrimus gladiator (& heic de gladiatoribus sermo) fuit, qui effracto Lentuli ludo gladiatorio, fugiens cum LXXIV. sociis similis conditionis, dux factus per quatuor annos adversus Romanos bella gerẽs plurima loca vastavit. Lib. III. epist. LXXXI. *Tu verò sub hâc petitione dum voles retice, modò ut posteà bonis*

nis epistolis redimas styli tui ferias. Lego, *ut posteà binis epistolis*. Lib. IV. epist. XX. *Nostra adhuc institutio molitur florem creare, nec imperari potest unico labor. Itaque inter meum metum & diligentiam, lentus pignoris nostri profectus adolescit.* Lego, *inter medium metum*. Lib. V. epist. II. *Vicissitudini autem literariæ parem diligentia libenter impendo, ut ad officia promptius inciteris, cum videas apud memorem scriptorum gratiam nō perire*. Emendo, *apud me tuorum scriptorum g. n. p.* Lib. VI. epist. XVII. *Prævidi quem metum meæ ægritudinis vobis fama posset incutere: quæ cum soleat supra verum de absentibus proloqui, magnitudinem periculo meo nefando quidem videtur æquasse.* Lego, *magnitudinē periculi mei ne fando q. v. æ.* Lib. IX. epist. LXXVII. *Faciet frequens humanitas, ut sæpè alias in Marsos bona Phæacum celebremus.* Lego, *poma Phæacum*. Nam comparat poma sibi missa cum Phæacum pomis, quæ nobilissima olim.

Cap. VI.

Censorinus, & Petronius correcti, & suppleti.

PErsolvi votum Gratiarum trigæ. At Musæ quoque, ut Ephoro & Eumelo Corinthio placet, ternæ, quarum similiter in gratiam tria capita præmittemus, in promulside aciei hujus Criticę militatura. Atque primum quidem Censorinus in plebit, nec solus, sed cum Petronio. Lib. de die Natali, cap. IV. *Hæc eadem opinio etiam in Parmenide vel * in Ste fuit, pauculis exceptis ab Empedocle dissensis.* Lacunam, quę è libris suppleri non potuit, ego for-

tasſean ab ingenio ſupplebo, hoc modo. *in Parmenide Meliſſóve fuit.* Nam, quia ferè in omnibus conſentiunt, plerumq; conjunctim nominari hos invenias apud auctores: quam conjecturam meam memini olim probare per literas Nobiliſſimo & Ampliſſimo viro Iano Douſæ. Eorum de principiis opinionem refert Hermias, διασυρμῷ τῶν ἔξω φιλοσόφων his verbis. Ἀλλ' ἀνθίσανται τούτῳ μέλισσος καὶ παρμενίδης. ὅγε μὲν παρμενίδης καὶ ποιητικοῖς ἔπεσιν τὴν οὐσίαν ἓν εἶναι, καὶ ἀΐδιον, καὶ ἀκίνητον, καὶ παντὶ ὅμοιον. Tranſeo ad Petronium, editionis ultimæ pag. 99. *Placebo tibi ſi me culpam emēdare permiſeris.* * *Dimiſſâ cum ejuſmodi pollicitatione Chryſide*, &c. Suppleo, *ſ. m. c. e. permiſeris. Vale. Dimiſſâ*, &c. Pag. 75. *Itaque Hercules poſtquam* * *manifeſta convaluit, Licas trepidās ad me ſupinas porrigit manus.* Nihil deeſt, ut hactenus putatum, corrigo tantùm. *Poſtquā maris æſtus invaluit.* Pag. 54. *Hoc ut infrà fiduciam poſui, fraudavique animum diſſidentem, cœpi ſomnum obruto tuniculâ capite mentiri.* Scribo, *fraudaviq; animum diffidentē*, Pag. 53. *Tantum omnem ſcabitudinem animo, tanquam bonarum artium magiſter, deleret ſine cicatrice.* Scribo, *ſcabritudinē.* Pag. 8. *Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem pretioſarum, ſed tamē quarum fidem malè ambulantem obſcuritas temporis facillimè tegeret.* Reſtituo, *quarum furem malè a*, &c.

Cap.

Cap. VII.

Statius castigatus.

STatii Papinii poëtæ magni Sylvas conlucabo.

Inutilesque falce ramos amputans
Feliciores inseram.

Ut ait ille. Castè tamen, verbisque solennibus veniam, si dei, si deæ, cui illæ sacræ sunt, antè præfatus, porcóq; piaculo facto. Lib. I. in Epithalamio Stellæ & Violantillæ.

Quis tibi tunc alacri cœlestûm munere claro
Stella dies? quanto salierunt pectora voto?

Fortè. *q. s. p. motu*! In Tiburtino Manlii Vopisci.

Quid te? quæ mediis servata penatibus arbor
Tecta per & postes liquidas emergis in auras.
Quo non sub domino sævas passura bipennes?
Et nunc ignaro forsan vel lubrica Nais.
Vel non abruptos tibi demet Hamadryas annos.

Scribo: *Et nunc ignara*. arborem enim alloquitur. Tangit autem veterum superstitionem, qui credebant in singulis arboribus vivere singulas Hamadryadas, & interire. Lib. II. Epicedio in Glauciam.

——— *subitas inimica levavit*
Parca manus. quo diva feros gravis exeris angues?

Scribo, *q. d. f. g. e. ungues?* Ibidem.

Quicquid habent ortus finem timet. ——

Lego, *Quicquid habet.* Lib. III. in Hercule Surrentino.

Lustratúmque humeris dimitte gerentibus hostem.

Corrigo, *Instratúmque h.* quam emendationem meam, ut soleo, cum ad V. N. Iosephum Scalige-

rum

rum retulissem, dixit idem sibi quoque aliquando in mentem venisse. Paullò antè.

——— deus affluit, arces.
Erexitq; suas. ———

Lego, *deus affuit, a.*
In Laudibus Hetrusci.

——— vice cuncta geruntur,
Alternisq; premunt: propriis sub regibus omnis
Terra premit. felix regum diademata Roma.
Hanc ducibus frenare datum, mox crescit in illos
Imperium superis. ———

Lego,

——— vice cuncta reguntur,
Alternisque premunt. propriis sub regibus omnis
Terra. premit felix regum diademata Roma.
Hanc ducibus frenare datum. mox cessit i.i.

In Vindicis Herculis Epitrapesio.

Prensabátque libens, modò quâ diademate dextrâ
Abstulerat. — Repono, *diademata d.*

Lib. v. de Ascantii in Priscillam pietate.

Quæ morum caruere bonis, falsóque potentes
Laudis egent veræ. ———

Lego *falsâq; potentes*. In Protreptico ad Crispinum.

— spectemque ratem jam fessus ab altis
Rupibus, atque oculis longo querar ordine vinci.

Lego, *atque oculos l.q.o.v.* Deinde.

——— quod tempus amicum
Fraudibus, extorto quænam bona tempore bello?

Scribo, *exorto q.b.t.b.* Epicedio in Patrem.

——— laqueo quin illa supremo
Inclusit gemitus & te post funera magni
Hectoris Hæmonio pudor est servisse marito.

Emen-

Emendo, *l.q.i. supremos I.g. & se post f.m.* De Andromachâ illi sermo Posteà

Qui furias, regumque domos aversaque cælo
Sidera terrifico super intonuere cothurno.

Scribo, *regumque dolos*. In carmine ad Somnum.

At nunc heus aliquis langâ sub nocte, puella
Brachia nexa tenens, ultro te Somne repellit,

Lego, *At nunc, heu! aliquis*, &c. In quo fine Sylvarum finis mihi conlucationis.

Cap. VIII.

Aucilla. Apuleius correctus.

AD Apuleium transeo, cujus verba corrupta lib.11. Milesf. *quo placito, ocyter surrexit, & ad alind me cubiculum induxit. Ibi corpus splendentibus linteis coopertum, introductis quibusdam septem testibus manu revelat, & diutine visu prefleto, obtestata fidem præsentium, singula demonstrat anxiè, membra contecta de industria quodam tabulis prænotante,* Quid est? *membra contecta de industriâ.* Sanè nõ capio: quomodò enim contecta adhuc, quæ jam antè revelarat Scribo, *contrectat*. Est alter ejusdem locus Milesf. IX. *Una de caterâ cohorte gallina, per mediam cursitans aream, clamore genuino, velut ovum parere gestiens, personabat: eam suus dominus intuens, O bona, inquit ancilla, & satis fœcunda, quæ multo jam tempore quotidianis nos partubus saginasti!* Itane? gallinam vocet ancillam? non herclè putem. Vide an non potius scribserit. *O bona aucilla.* Nam *Auca* & ὑποκοριστικῶς *Aucilla* antiquo vocabulo avis nominabatur. Glossæ. *Auca* πτηνόν.

Cap.

Cap. IX.

Romani in classes quinque à Servio tributi. Tubero apud Agellium defensus. *Alis. Alimodi.* Agellius correctus.

CErtamen mihi ineundum hoc capite, sed placidum, mite, & sine sanguine: Certamen; inquam, ineundem cum viro magno, & in literis his nostris primate, Iusto Lipsio, pro Tuberone, qui Hist. I. apud Agellium lib. x. cap. XXVIII. *ait Servium Tullium regem, populi Romani cum illas quinq; classes census faciendi gratiâ instituerat, pueros esse existimasse, qui minores essent annis septendecim.* Scribendum illi videtur *sex classes.* Ego retineo. Dionysius quidem Halycarnasseus libb. IV. & VII. in sex classes tributum memorat populum. Sed ecce pro Tuberone Arnobius noster. *Nunquid enim quinque in classes habetis populum distributum, vestri olim ut habuere majores?* Charisius lib. I. *Assiduus quidam per d scribũt, quasi sit à sedẽdo figuratum, sed errant. Nam cum à Servio Tullio populus in quinque classes esset divisus, ut tributum, prout quisque possideret, inferret ditiores, qui asses dabant, assidui dicti sunt, & quonia soli negotiis publicis frequenter aderat, eos qui frequenter assunt, aßiduos ab assibus dixerunt.* Vide etiam Festum in Quintanam classem. Quin & ipse Livius lib. I. quinque duntaxat classes expresse nominat. Nam quam alii sextam volunt, centuria fuit unica, adeò ut classis nomen nõ meruerit. Centuriȩ autem in primâ fuere 98. in secundâ 22. in tertiâ totidem, in quartâ 20. in quintâ 30. in illâ reliquâ, è

quâ

quâ sextam classem nobis fabricantur, proletarii erant, & capitecensi, quos classicos non fuisse suggerit & Arnobius alibi secundo hoc libro. *Desinite hominem, proletarius cum sit, classibus, & capite cum censeatur, adscribere ordinibus primis.* Atque hæc cũ pace Lipsii pro Tuberone dicta speraverim. Agellium verò, quoniam ejus facta nunc mentio, emendabo obiter aliquot locis carptim. Lib. I. cap. III. *Lacedæmonium Chilonem unum ex illo inclyto numero sapientium, scriptum est in libris eorum, qui vitas res gestasque clarorum hominum memoriæ mandaverunt, cum de vita sua postremò eum inibi mors occuparet, ad circumstantes amicos sic loquutum.* Lego, *cum die vitæ s. p.* Lib. II. ca. VI. *quam rem & alii, & hic quidem poëta locis aliquot demonstrat.* Lego, *hic idem poëta.* Firmatque meam conjecturam Macrobius Saturn. lib. VI. cap. VII. ubi totum hoc Gellii, ut alia non pauca, verbo tenus descripta reperies. Cap. VII. *Omnia quæ in rebus humanis fiunt, sicut docti censuerunt, aut honesta sunt, aut turpia, quæ suâ vi recta aut honesta sunt, ut fidem colere, ut patriam defendere, ut amicos diligere; ea fieri oportet.* Transpono leviter, *a. h. s. a. turpia suâ vi: quæ recta a h.* Cap. XXIII. *In hoc equidem soleo animum attendere, quodque Menander præclarè, & appositè, & facetè scripsit, ea Cæcilius nequaquam potuit, nedum conatus est, enarrare.* Quis non videt legendum? *Quod quæ Menander.* Lib. III. cap. XVI. *Et multa opinio est, eaque jam pro verâ recepta, postquam mulieris uterus conceperit semen, gigni hominem, septimo rarenter, nunquam octavo, sæpe nono, sæpius numero decimo.* Emendo, *s. rarenter, nonnunquam octavo.* Res

clamat,

clamat,& sequentia,quæ lege sis Cap.XVII. *In eo libro Platonem Philosophum, quem dixeramus tenui admodum pecuniâ familiari fuisse, contumeliose appellat,quod impenso pretio librum Pythagoricæ disciplinæ emisset, ex eóque Tymæum nobilem illum dialogum continuasset.* Lego, *dialogum concinnasset*. Lib. IV.cap.X. *Ejus rei gratia ducendæ,longâ oratione utebatur,eximebatque dicendo diem: erat enim jus senatori, ut sententiam rogatus, diceret antè quid vellet alii rei, & quoad vellet.* Lego, *quicquid vellit ali rei.* Et ita Plautum quoque dixisse testetur Festus. Nam *Alis* veteres dicebant, pro *Alius*. Charisius lib. II. *Alius pronomen genitivum non habet,ut dicamus alius tametsi antiqui genitivum aliùs productâ ùs dixerunt, quorum autoritatem secuti & nos accedimus. cujus nominativum veteres non tantum Alius dixerunt, sed etiam Alis.* Salustius. *Alis alibi stantes,omnes tamen adversis vulneribus occiderunt.* Catullus in Coma Berenices.

Anne bonũ oblita's facinus,quod regiũ adepta's.
Conjugium? quod non fortior aut sit alis?

Sic *Alimodo* quoq; pro *Aliusmodi* dictitârunt, Sed & Adverbium. *Aliter* est ab *Alio*, non *Alius*, unde *Aliuta* antiquè.

Cap. X.

Darius arieti à Daniele prophetâ assimilatus, Alexander hirco. Hieronymi ἁμάρτημα μνημονικόν. Ejusdem vulnera sanata.

Insignis locus est apud Danielem, cap. VIII. *Et ecce aries unus stabat ante paludem, habens*

cornua

cornua excelsa, & unum excelsius altero atque succrescens. Deinde. *Ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente super faciem totius terræ, & non tangebat terram.*

ubi per arietem innuitur Darius Persarum & Medorum rex, per hircum verò caprarum Alexander Magnus Græcorum monarcha, qui ab Occidentali plagâ respectu Mediæ & Persidis, venit usque Susas, ubi Darium superavit. Atq; hoc verũ esse liquet ex ejusdem capitis verbis sequentibus. *Aries quem vidisti habere cornua rex Medorum est atque Persarum. Porro hircus caprarum rex Græcorum est.* Vide etiam Chrysostomum Orat. II. contrà judæos.

Venit interim in mentem insignis memoriæ labsus Hieronymi Epistolarum lib. III. in vitâ Hilarionis. ubi & hircum & arietem de Alexandro dici memorat.

Alexander Magnus Macedo, quem vel arietem, vel pardum, vel hircum caprarum Daniel vocat, cum ad Achillis tumulum pervenisset. Falicẽ te, ait juvenis, qui magno fruaris præcone meritorum, Homerum videlicet significans.

Sed cujus labsum ostendimus, age, etiam vulnera sanemus. Lib. I. epist. XVIII. quæ est ad Augustinũ. *Nec tam stultus sum ut diversitate explanationũ tuarum me lædi putem: quia nec tu læseris, si nos cõtraria senserimus.* Scribo, *quia nec tu læderis.* Lib. II. epist. III. ad Sabinianum. *Miser, nonne quando in speluncâ cum virgine stare capisti, caligaverunt oculi tui, lingua torpuit, conciderunt brachia, pectus intremuit, mutavit incessus?* Scribo, *nutavit incessus?* Epistol. X. ad Matrem viduam & filiam virginem. *Dolet sibi*

O *præ-*

prælatum juvenem, non quidem comatum, non vestiũ sericarum, sed torosulum, & in sordibus delicatum: qui ipse sacculum signet, textrinũ teneat, pensa distribuat, regat familiam, emat, quicquid de publico necessariũ est. Emendo, *emat de publico quicquid necessariũ est.* Post illa autem *vestium sericarum* deest aliquid, puta, *ornatũ splendidum*, aut tale quid, nec sine membranis facilè quis suppleverit. Epist. XVII. quæ est ad Paulinum. *Soror præcipuè tua matronarum declinet consortia. Nec inter sericas vestes & gemmas circumsedentium fœminarum se sordidatam aut doleat, aut miretur.* Corrigo, m. d *consortia, ne inter*, &c. Epistol. XVIII. quæ est ad Lætam. *Prætextata nobilissimà quondam fœmina, jubente viro Hymetio, qui patruus Eustochii virginis fuit, habitum ejus cultumque mutavit: & neglectum crinẽ mundano more pexuit. vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se angelum terribili voce minitantẽ pœnas, & hæc verba frangentem. Tune ausa es viri imperium præferre Christo? Tu caput virginis Dei tuis sacrilegis attrectare manibus?* Lego, *vincere cupiens virginis propositum, & mariti desiderium explere.* ultimam vocem addidi, nam aut illa, aut ei gemina, desideratur. Epist. XXI. quæ est ad Demetriadem. *Habeto lanam semper in manibus, vel staminis pollice fila deducito, vel ad torquenda subtegmina in alveolis fusa vertantur: aliarumque neta aut in globum collige, aut texenda compone:* Malim, *in glomum collige*. Ibidem. *Fuge lasciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, astrictas habent manicas, vestimẽta sine ruga, soccosq; crispan-*

crispantes:ut sub nomine virginali vendibilius pereat. Insignis locus, Emendo verò, *soccosque crepantes.* Erat enim hoc quoque inter ejus ęvi puellarum lasciviam. Nec aliundè petam fulcra, quæ passim obvia, ipse Hieronymus suggerit. Suprà epist. x. *Caliga quoque ambulantis nigella ac nitens, stridore ad se juvenes vocat.* Infrà epist. XXII. ad Furiam. *Non habuit crispantes mitras, nec stridentes calceolos, nec orbes stibio fuliginatos.* Lib. III. de Vitâ Pauli primi Eremitę. *Ille vestem Christi, nudus licet, tamen servavit: vos vestitis sericis indumentum Christi perdidistis.* Scribo, *vos vestiti sericis.*

Cap. XI.

Augustinus correctus, *Epigrus.* item Palladius, & Seneca.

AVgustinum hoc capite saltuatim & vellicatim emendabo, volentibus Musis quod futurũ spero. *Nunquid Diana thetrica portat arma, & urbana simpliciter virgo est.* Emẽdaveram *theatrica portat*, cum librum meum veterem consulens inibi ita esse invenio. Locus est lib. VI. de Civitate Dei, cap. VII. Quem autem nunc proponam, is est ex ejusdem libri cap. x. *Cum enim de simulacris ageret, sacros,* inquit, *immortales inviolabilesque deos, in materiâ vilissimâ atque immobili dedicant. Habitus illis hominum ferarumque & piscium. Quidam vero mixto sensu diversis corporibus induunt.* Vet. cod. *mixto sexu.* Corrigo, *atque ignobili dedicant. Habitus illis hominum ferarumq; & piscium, quidam verò mixtos sexus diversis c. i.* Lib. VIII. cap. XXVI. *Omitto quod*

Varro dicit omnes ab his mortuos existimari inanes deos, & probat per ea sacra quæ omnibus ferè exhibētur mortuis. Mavelim, *manes deos.* Lib.XIV. cap.XX. *Hoc illi canini philosophi, hoc est Cynici, non viderunt, proferentes contra humanam verecundiam, quid aliud quàm caninam, hoc est, immundam impudentemque sententiã ut, scilicet quoniam justum est, quod fit in uxore, palàm non pudeat id agere.* Ejicio glossemata, & rescribo. *Hoc illi canini philosophi non viderunt, proferentes contrà humanam verecundiam, quid aliud quàm caninã sententiã.* Lib.XV. cap.XXVII. *Et lignum ligno per subscudines, epiros, clavos, & gluten bituminis non potest adhærere, ut fabricetur arca, non curvis sed rectis ligneis longè latèque porrecta.* Lego, *subscudines, epigros, clavos, e.g. b.n.p.a.v.f.a. n.c.s.r. lineis.* Ita correxeram, cum τὸ *lineis* etiam in vetere codice invenio. Emendo verò, *epigros,* ex Isidoro Orig. lib.XIX. cap.XIX. Cujus ista verba. *Epigri & clavi sunt quibus lignum ligno adhæret.* Item in Glossis. *Epigri clavi quibus lignum ligno adhæret.* Idem mendum apud Palladium lib.XI. Titulo VIII. ubi de pruno. *Si poma decurrant, oleastri epiurum terebratæ insige radici.* Scribserim, *oleastri epigrum.* Illustrissimus quoque vir, Iosephus Scaliger, Senecæ restituendam hanc vocem censet. Locus est de Beneficiis lib.II. cap.XII. Ita hodiè legitur. *Parum enim fœdè furioseque insolens fuerat, qui de capite consularis viri soccatus audiebat, nisi in os senatoris ingessisset Imperator pigros suos.* Scribendum, *epigros suos.* Nam socci erant clavis compacti, & quidem aureis. Lib.XVIII. cap.VIII. *Nam temporibus Ogygiis ad lacum qui Tritonis dicitur, virginali fertur appa-*

ruisse ætate, unde & Tritonia nuncupata est, Ter scribe *Ogygi*, semel *Ogygus*. Nam illud regi isti nomē. Lycophron.

> ὅπου σε παιδὶς ὠγύγου σπαρτὸς λεὼς
> χρησμοῖς ἰαίνει,&c.

Nonnus Διονυσιακῶν lib. III.

> πρώτου γὰρ χελάδοντος ἐπειρύεται νιφετοῖο
> ὤγυγος ἠλιβάτοιο δι' ὕδατος αἰθέρα πέμπων.

Varro lib. III. de Re. Rust. cap. I. *Et enim vetustissimum oppidū cum sit traditum Græcum, Bœotiæ Thebæ, quod rex Ogygus ædificārit.* Posteà. *Thebæ quæ ante cataclysmon Ogygi conditæ dicuntur, eæ tamē circiter duo millia annorum & centum sunt.* Et alii.

Cap. XII.

De Academiâ nonnulla, Diogenes Laërtius, Eupolis, Etymologicographus, Horatius, Suidas, & Stephanus correcti.

ACademicos hoc capite demerebor, & ipsum heroem Hecademum, gymnasii istius conditorem, cujus nomen in Academum apud plerosque scriptores mutavit. Ac primum Diogenis Laërtii locum proponam, qui est lib. III. ἐπανελθὼν δὲ εἰς ἀθήνας διέτριβεν ἐν ἀκαδημίᾳ, τόδε δέ γυμνάσιον, προάστειον, ἀλσῶδες, ἀπό τινος ἥρωος ὀνομασθὲν Ἀκαδήμου. Scribo ἑκαδήμου. Eupolis ἀστρατεύτοις.

> ἐν εὐσκίοις δρόμοισιν Ἀκαδήμου θεοῦ.

Lego,

> ἐν εὐσκίοις δρόμοισιν ἑκαδήμου θεοῦ.

Horatius lib. II. epist. II.

> *Atque inter sylvas Academi quærere verum.*

Iterum *Ecademi* ſcribo, ut & in Acrone ejus interprete. Timon.

> τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ' ἀγορευτὴς
> ἡδυεπὴς, τέττιξιν ἰσογράφος, οἵ θ' ἑκαδήμου
> δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι.

Quos verſus paullò aliter legas apud Heſychium. Auctor proverbiorum. Ἀκαδημία δὲ ἦν γυμνάσιον ἐν ἀθήναις, προάστειον ἀλσῶδες, ἐν ᾧ διέτριβε πλάτων, ἀπὸ ἑκαδήμου τινὸς ἥρωος ὀνομασθέν. Ariſtophanis Scholiaſtes ad Nubes. ἦν γὰρ καὶ γυμνάσιον (ἡ ἀκαδημία) ἀπὸ ἑκαδήμου τινὸς καταλείψαντος τὴν κλῆσιν ἑαυτοῦ πρὸς ἐπισημείωσιν τοῦ τόπου. Vide etiam Suidam, & Stephanum. Et ineptit omninò Orion apud Etymologicographũ, & quos ille ſequitur auctores. Nam Hecademo heroi nomen fuiſſe certiſſimũ, ex eo quod priſca gymnaſii iſtius appellatio non ἀκαδημία, ſed ἑκαδημία fuit. Diogenes loco citato πρότερον γὰρ διὰ τοῦ ε ἑκαδημία ἐκαλεῖτο. Suidas. Ἀκαδημία γυμνάσιον ἦν ἐν Ἀθήναις, προάστειον ἀλσῶδες, ἐν ᾧ διέτριβε πλάτων. ἀπὸ ἑκαδήμου τινὸς ἥρωος ὀνομασθέν. πρότερον δὲ διὰ τοῦ ε ἑκαδημία ἐκαλεῖτο. Stephanus quoque in ἑκαδήμεια apertè ſcribit herois nomen per ε efferri. Proferebant etiam neutro genere ἀκαδήμειον. Etymologicographus. Ἀκαδήμειον, γυμνάσιον, τοῦτο ἐστὶ πρὸ τοῦ ἄστεος. Suidas. Τρία ὑπῆρχον γυμνάσια, λύκειον, κυνόσαργες ἀκαδημία ἐκλήθη δὲ ἀπὸ τοῦ καθιερώσαντος αὐτὴν ἀκαδήμου (ſcribo ἑκαδήμου) καὶ οὐδετέρως ἀκαδήμειον. λέγεται δὲ ἀκαδημία ἡ τῶν φίλων διατριβή. Emendo. ἡ τῶν φιλοσόφων διατριβή. Orta mẽda ex abbreviatâ ſcriptione. Sunt & qui Echemum Arcadem cum Pollucibus militaſſe ferant, Atticamque viciſſe, & loco à ſe nomen ἐχεδήμιον dediſſe. Stephanus in ἑκαδήμεια, οἱ δὲ ὅτι

ἔχεμος ὁ Ἀρκὰς συστρατεύσας τοῖς Διοσκούροις, ὑποχείριον ἔχει τὴν Ἀττικὴν ἐξ οὗ ἐχεμήδειόν φασιν. Quod profectò frigidum, & frivolum: quàm hæc similia dissimilia? Ἀκαδημία, sive ἀκαδήμειον & ἐχεμήδιον. Considera ductum, & sonum literarum. Deinde ab ἔχεμος oportet ἐχέμιον derives, κατ' ἀναλογίαν. Sed Stephani locum hoc modo corrigo. Οἱ δὲ ὅτι ἐχέδημος, &c. ἐξ οὗ ἐχεδήμειόν φασιν. Echedemum hunc in mente habuit Suidas. ἐχέδημος, ὄνομα κύριον. Nam quod apud eundem Stephanum in ἐχένδαι mentionem habes Echemi, mendum est, & debet Echeli nomen reponi. Posuerunt enim Athenienses ejus herois simulacrum in luco quodam, inter Tetracomum Herculis & Piræum, ubi Panathenæis agones gymnici celebrabantur. Igitur totum istum Stephani locum sic emendo. ἐχελίδαι δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ ἐχέλου. οὗτος δ' ἀπὸ ἕλους τόπου, μεταξὺ ὄντος τοῦ πειραιέως, καὶ τοῦ τετρακώμου ἡρακλείου. Juvat me Etymologici auctor. ἔχελος, ἥρως παρὰ ἀθηναίοις τιμώμενος. καὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἐχελίδαι, ἀπὸ τοῦ κειμένου ἕλους τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἵδρυται τὸ τοῦ ἐχέλου ἄγαλμα. παρὰ τὸ ἕλος ἔχειν, ἔχελος. καὶ ἐχελιδῶν δῆμος, ἀπὸ ἐχέλου. Ad quem locum cum viderem cum doctissimo Sylburgio me concurrere, nō mediocriter sum gavisus emendationē meam tanti viri judicio stabiliri. Ut autem ad Academiam sermonem reducam: sciendum tam reverenter eam à philosophis habitam, ut ridere quidem inibi minimè fas putarent. Ælianus docet ποικ. ἱστορ. lib. III. Λόγος δέ τις διαῤῥεῖ καὶ οὗτος Ἀττικὸς, ὅς λέγει πρότερον ἐν Ἀκαδημίᾳ μηδὲ γελάσαι ἐξουσίαν εἶναι. ὕβρεως γὰρ καὶ ῥᾳθυμίας ἐπειρῶντο τὸ χωρίον ἄβατον φυλαχθῆναι. Puteum prætereà ibi loci fuisse invenio, ubi heroibus

duces patrio instituto sacrificabāt. Apertè id in Heliodori αἰθιοπικῶν lib. 1. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν βόθρον ἐγένετο τὸν ἐν Ἀκαδημίᾳ (πάντως γινώσκεις ἔνθα τοῖς ἥρωσιν οἱ πολέμαρχοι τὸ πάτριον ἐναγίζουσιν) ἐνταῦθα ἀθρόον τοῦ πρεσβύτου παράξασα τὰς χεῖρας, ὤσεν ἑαυτὴν ἐπὶ κεφαλήν. καὶ ἡ μὲν ἔκειτο κακὴ κακῶς. Nisi fortè mavelis legere. ἐπειδὴ κατὰ τὸν βωμόν. Erat enim illic ara etiā καταιβάτου Iovis. Testis locuples Apollodorus. Περὶ Ἀκαδημίαν ἐστὶν ὅτε τοῦ καταιβάτου Διὸς βωμός· ὃν καὶ μόριον καλοῦσι, τῶν ἐκεῖ μορίων παρὰ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν καθιδρυμένων. Sed nihil mutandū: arguunt ista; ὤσεν ἑαυτὴν ἐπὶ κεφαλήν.

Cap. XIII.

Salvianus castigatus. *Parientia.*

SAlviani Massyliensis episcopi, hominis disertissimi, libros de Vero judicio, & Providentiâ cùm legerem, hæc mihi visa in eo emendanda. Lib. 1. *Ac sicut ille & auras captans, & saxa vitans, & astra suspiciens, totus sit simul tam corporis quàm cordis officio operi suo deditus: ita scilicet deum nostrum ab universitate omnium rerum, nec munus dignantissimæ visionis avertere, nec regimen providentiæ suæ tollere, nec indulgentiam benignissimæ pietatis auferre.* Lego, *nec munus vigilantissimæ visionis.* Et ita emendaveram, cum ecce fulcrum invenio in libri secūdi initio, ubi geminus locus. *Ecce habes præsentem, ecce intuentem, ecce in omni loco curâ ac provisione vigilantem.* Posteà. *Pharaonem pœnitet, exercitum contrahit, ad fugientes pervenit: castris jungitur, tenebris separatur: siccatur pelagus, Israël graditur, officiosâ unda-*

undarum patientia liberatur. Corrigo, *undarum parientia.* Est autem *Parientia* idem quod *obedientia. Sic parientiam accommodare* in Codice Iustinianęo, restituente magno Cuiacio. Et infrà. *Commodare parientiam.* Sic emendandum. *Imparientia* apud Agellium & Apuleium, restituentibus Lipsio, & Colvio. *Adde homines in nullis membrorum suorũ partibus accessus & decessus humanorum corporũ nescientes, ungues non auctos, dentes non imminutos, capillos semper aquales,* &c. Scribo, *in ullis membrorũ suorum partibus. Unde hoc ita credimus? forsitã quia, ut illi tunc, mannam quotidiè non comedimus, cum agros triticeos plenos messibus demetamus.* Scribo, *triticeis plenos messibus.* Lib. III. *Siquidem intrà januas non modò illustrium portarum, sed etiam præsidum aut præpositorũ, non omnes passim intrare præsumunt, nisi quos aut judex vocaverit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprii dignitas introire permiserit.* Lego, *illustrium epoptarum.* Similem locum in Tertulliano adversus Valentin. cap. I. emendavit Illustrissimus Scaliger, qui heic tamen *potestatum* malebat, Lib. IV. *Quid est omnium aliud dignitas sublimium, quàm præscriptio civitatum? aut quid aliud quorundã, quos taceo, præfectura, quàm præda?* Scribo, *quàm proscriptio civitatũ.* Lib. V. *Nam illud quale, quàm non ferendum? & quod non dicã pati humanæ mentes, sed quod audire vix possunt.* Scribo. *Jam illud quale? Præjudiciis temporum ingenii status homines circumvenimus, ecce ipsi nuper quidem in alieno solo vivere capimus, sed præjudicia jam timemus.* Scribo, *& præjudicia.* Lib VII. *Quis conjugii fidem reddidit? immò quantum ad passivitatem libidinis per-*

tinet, quis non conjugem in numerum ancillarũ redegit? Scribo, *conjugi fidem. Si accuſanda eſt inhumanitas, inhumani ſunt. Si ebrietas, ebroſi ſunt. Si falſitas, fallaciſſimi. Si dolus, fraudulentiſſimi. Si cupiditas, cupidiſſimi. Si perfidia, perfidiſſimi.* Emendo. *Si falſitas, falciſſimi.* Atque hæc raptim legenti ſub manu, ut ſolent mihi omnia, nata.

Cap. XIV.

Germanicus caſtigatus, & Nonnus leviter.

GErmanici Cæſaris in Arati φαινόμενα Commẽtarium aliquot locis emendabam nuper, Ac primum ubi de Geminis ei ſermo. *Alii volunt Zethum & Amphionem eſſe, ideò unus Zonam alter lyram habet. Nigidius deos Samothracas dixit, quorum argumentum nefas ſit enumerare, propter eos qui miniſteriis præſunt.* Corrigo, *qui miſteriis præſunt.* ubi de Cancro. *Cum Hercules cum Hydra ad fontem Lernæum depugnaret, hic cancer Herculis pede morſu deprehẽdit, ut Panyaſis auctor dicit quem miratus Hercules calcatum contrivit.* Emendo, *Herculis pedem morſu deprehendit, ut Panyaſis auctor: quẽ iratus,* &c. Nam τὸ *dicit* ab aliquo librario adſutum. Poſteà: *Quod cum adverſus gigantes dii bellum agerent idem Liber & Vulcanus & Satyri aſinis inſidentes profecti ſunt ad pugnam. Quod genus viſo tumultu, diro cum murmure rugiſſent; gigantes eorum voce territi fugerunt, & confeſtim dii de gigantibus triumphaverunt.* Scribo, *diro cum murmure rudiſſent.* Nam hoc ejus animalis. ubi de Erichthonio. *Muſæus*

sius de caprà hoc refert. Datur Jovis infans nutriendus Themidi althea, qua fuit domina capra, qua ex eà Iovem nutrivit. Corrigo, *nutriendus Themidi Amathea.* ubi de Delphino. *Neptunus, ut Artemidorus refert, Amphitriten voluit in conjugium accipere: qua cùm ob verecundia magnitudinem & virginitatis observantiam ad Atlantem confugisset, Neptunus post eam multos misit, qui eam peterent.* Malim, *Neptunus posteà multos misit.* ubi de Orione. *Aristomachus autem dicit Erythrea quendam Thebis voto petisse, ut filium aberet: ad quem Iovis Mercurius & Neptunus hospitio devenerunt: qui eis hostiam immolavit, ut filius nasceretur, cujus bovis pelle detractà dii in eam urinam fecere, jussuque Mercurii terrà obruta est, unde puer suprà dictus est natus, quem Vrionem appellaverunt & astris intulerunt.* Lego, *dicit Hyriea quendam.* Posteà, *quibus hostiam immolavit.* Hyrieus autem erat Orionis patri nomen ut constat ex variis auctoribus, quos brevitatis studio non nominó. Sed & in Nonno mendosum idem nomen Διονυσιακῶν lib. XIII.

οἵ θ' ὑρίην ἐνέμοντο θεηδόχον ὕδασ ἀρύρης,
ξεινοδόκον μεθέπουσαν ἐπωνυμίην ἱερῆος.

Corrigo. ἐπωνυμίην ὑριῆος. ubi de Argo navi. *Sola Hypermanestra Limum servavit: ob quod fanum illis factum est. catera verò dicuntur apud inferos in dolium pertusum aquam ingerere.* Scribo, *fanum illi.* ubi de Eridano. *Sorores quoque Phaëthontis flentes, in arbores populos versa sunt, lacrymaque earum in electrum durare dicuntur.* Scribo, *durari dicuntur.* Deindè. *Cycnus quoque rex Liguria Phaëthontis propinquus dum fleret, in cycnum cõversus est: id quoque*

que moriens flebile canit. Lego, *is quoque moriens f.c.* In prognosticis, ubi de *Luna*. *Dicebant enim eam (Dianam) viarum præsidem, & virginem, eò quòd in via nihil pariat*. Scribo, *quòd via nihil pariat*. Posteà. *Eadem Luna, eadem Diana, eadem Proserpina vocatur: id est: cælestis, terrestris, & infernalis. De quâ quidam.*

Denique cum Luna est sublustri splendet amictu,
Cum succincta jacet calamis, Latonia virgo est.

Corrigo, *jacit calamos*. Versus Prudentii sunt è lib. I. contrà Symmachum. Sed & hîc valdè vereor, ut festinans librarius omiserit tertium versum ejusdē Poëtæ, qui omninò adjungendus.

Cum subnixa sedet solio, Plutonia conjunx.

Tuum erit judicare, Lector, qui judicio polles. *Item post pridiè nonas Apriles in Bœotiâ & Chaldæis Orion & gladius ejus incipiunt abscondi*. Scribo, *postridiè Nonas*.

Cap. XV.

Glossæ corriguntur, & Ammianus, Festus, Isidorus.

GLossarium illud ab Henrico Stephano viro doctissimo antè annos aliquot editum thesaurus magnus antiquitatis, magnus mendarum: Nos earum bonam partem sustulimus, sed tantùm decermina quædam proponemus.

Almitus, ἀνάλεψφὴ, ἀναγωγὴ, Scribo *Almitas*.

Arbares sodales, οἱ περὶ ὅρων διαγινώσκοντες δικασαί, Lego, *Arvales sodales*.

Atnanulus, ἄγιον ἱερέως σκεῦος. Magnus Festi inter-

terpres, *Atanuvius*. Legerim *Atanulus*, σφάγιον, &c. Nam dicebant *Atanulus*, *Atanulum*, *Atanuvium*. Quemadmodum *Simpuvium*, *Simpulum*.

Ansa, βωμὸς. ἄλλον, λαβή. Lego, βωμὸς. Nam veteres *Asam* & *Ansam* dicebant, quam nunc *Aram*.

Arna, ἀμυντήρια. Scribo, *Arse*. vox est ex Hetruriâ deducta. Nam Hetrusci *Arse* dicebāt, *averte*. Vide Festum.

Armentum, ἄμμα τῶν ἀκοντίων. Lego. *Amentum*. Festus. *Amenta, quibus, ut mitti possint, vinciuntur jacula*. Ipse hic Glossarius posteà. *Amentum*, ἄμμα λόγχης. Silius Italicus lib. XIV.

——— *hasta juvatur amento*.

Prudentius ψυχομαχίᾳ.

——— *non ales arundo*
Nervo pulsa fugit, nec stridula lancea torto
Emicat amento. ———

Hinc *Amentare*, apud Lucanum.

——— *jaculum amentavit habena*.

Martianus Capella lib. V. *In caussis mihi elatius anhelanti amentatas hastas crebrò, & pila plurimum valentia mihi ministravit*. Corrigendus Ammianus Marcellinus lib. XXII. *In speciem Scythici arcus nervo coagmentati geographiæ totius assensione formatus*. Lego, *coamentati*. Atque hæc obiter. Ad pensum redeo.

Auris clarium, ὠτογλυφίς. Scribo, *Auriscalpiū*.

Bomuis. βόμβος. Scribo, *Bombus*.

Brucus, βρύκος, μωρὸς, ἠλίθιος, βρῦτος. Emendo, *Brutus*, βρῦτος, μωρὸς. Festus, *Brutum antiqui*

gravem

gravem dicebant. Sed quia in Festi mentionē incidi, commodum mendę cujuſdam venit in mentem, quam libet tollere. *Dirigere apud Plautum invenitur pro diſcedere*. Vir magnus legit *diſcindere*. Ego *Diribere a.P.i.p. diſcidere*. quomodò *Abſcīdere*, *Concīdere*, ſimilia. Iam in Plauto lego quoque.

Clypeatus elephantum ubi macharā diribit.

Locus eſt Curculione, Act.1. Sc.1. Hodiè *diſicit*. unde & non minus rectè *diſſicit* poſſit legi, pro *diſſecat*, ἀρχαϊκῶς. Sed primorem dictionē Plautinam eſſe Feſtus fidem facit. Nigidius tamen etiam dixit, *cultro gallinam dirigere*. Niſi quis velit eodem modo emendare.

Cacautica, εἶδος ζώνης. Scribo. *Calautica*.

Bria, εἶδος ἀιτίυ Scribo, ἀγγεῖυ.

Cillo, περικέφαλος. Scribo, *Cilo*. Feſtus, *Chilo dicitur cognomento à magnitudine labrorum. Cilo ſine aſpiratione, cui frons eſt eminentior*, &c. Vide Chariſium lib.1. Velium Longum, & Caſſiodorum, de Orthographiâ.

Clores, ἰαπυξ ἄνεμος. Scribo, *Chloris*.

Columnia, ἀποικία. Scribo, *Colonia*.

Compuſo, εὐχῆς ἐπιτυγχάνω. Lego, *Compos ſio*.

Depertigo, λέπρα, λειχὴν. Scribo, *Depetigo*.

Distote, διασκέδασον, πρὸς τὸ ἀκριβὲς ἐξέταζον. Scribo, *Diſcute*.

Diuellio, πόλεμος. Scribo, *Duellio*, πολέμιος.

Divinuſſo, μαντεύομαι. Lego, *Divinus ſum*. μ.

Difrax, διπρόσωπος. Scribo, *Difax*.

Domnedius, & *Cœnacularius*, σταθμοῦχος. Scribo, *Dominedius*, &c.

Gal-

Gallesco, χαίρω, γήθομαι. Scribo, *Gavesco*. Sic anteà *Gavescite*, χαίρετε.

Glavo, βῶλος. Lego, *Gleba*.

Jambricat, σκέπει, καλύπτει. Scribo, *Imbricat*.

Iambricos, καλυπτῆρες. Scribo, *Imbrices*.

Inersitudo, ἀφαρία. Scribo, *Inertitudo*.

Ister, ἔθος. συνήθεια, τύπος, τρόπος. Scribo, *Istar*, sive *Instar*. Sic *Istita*, *Instita*. Similia.

Obsus, τὸ δοκιμάζον τὸν χρυσὸν ὅταν παραλείβεται. Lago, *Obrussa*, τὸ δ.

Opustorium, πλακουντάρειον. Lego, *Opus pistorium*.

Postiecus, ὄπισθεν. Item *Postescus*, ὄπισθεν. utrobique lego, *Post secus*, ὄπισθεν. Sed & apud Isidorum corrupta hęc vox lib. XIX. cap. XXIV. *Cinctus Gabinus est cum ita imponitur toga, ut togę lacinia, quę post secus rejicitur, attrahitur ad pectus*. Conjungo voces & scribo, *quę post secus rejicitur*. Atque hîc desino, alias plura, cum libebit.

Cap. XVI.

Valerius Flaccus & Corrippus correcti.

Protulit ut crinem densis luctatus in extis
Ignis, & adscēdit salientia viscera tauri.
Ecce sacer, totusque dei per littora Mopsus
Immanis visu: vittamq; comamque der auras
Surgentem, laurusque rotat. ———

Versus sunt Valerii Flacci ex lib. I. Argonaut. quorum tertium putabam emendandum.

Ecce sacerdos ✱ *sque dei p. l. M.*

Lib.

Lib. IV.

——— date tangere vultus,

Desinite amplexus, propiusq; accedite dextræ.

Lego; *Et finite amplexus.*

Ad Corippum Africanum transeo, in quo plures adhuc mendæ & lacunæ superant, quam studiosus lector velit. Ego hæc muginabar. Lib. II.

——— itque tumultus

*Per lætos, ingens fremit * undique murmur.*

Supplendum putabam.

fremit undique & undique murmur.

Ibidem.

Largior inventus patre est, clementior idem;

Qua virtute animi mentem calcavit habendi,

*Publica privato * debita redderet auro.*

Fortean.. *p. cum debita r. a.* Lib. III.

Regales mensas epulis onerare supernis.

Lego, *superbis.* Posteà.

——— pietate regendi

Hoc fatimus, gratisq; dari provisa jubemus.

Lego. *g dari promissa.* Lib. IV.

——— sed majestatis honore

Plus templum terroris habet: namque ibi probatur

Quàm sit ubique Deus præsens. ———

Medius versus luxatus, restituo.

ibi namque probatur.

Ibidem.

Vt pereant. justasq; suo dent sanguine terras.

Scribo, *d. sanguine pœnas.*

Cap.

Cap. XVII.

Apuleius castigatus. *Relicinus.* *Licinus. Licini* boves.

MIlesiarum scriptori caput hoc dabimus, quo & ille nobis nonnihil debeat. Itaq; in earum primâ hęc emendabam. *Amatorem suum, quòd vi aliã temerasset, unico verbo mutavit in feram castorẽ: quòd ea bestia captivari metuens, ab insequentibus repracisione genitalium liberatur.* ubi quæso natum τὸ *repracisione?* nusquam, nisi apud Orci cãcros, ad quos relego & scribo. *ab insequentibus se pracisione genitalium l.* Ibidem. *Devotionibus sepulcralibus in scrobem procuratis, ut mihi temulenta narravit proximè, cunctos in suis sibi domibus tantâ numinum violentiâ clausit, ut toto biduo non claustra perfringi, non fores evelli, non denique parietes ipsi quiverint perforari.* Scribo, *tantâ nimirum violentiâ.* Miles. II. *Tamen dum luxu temulento similis ostiatim singula pererro, repetè nescius forũ cupedinis intuli.* Lego, *dum lixa t.* Miles. III. *Jamque luminibus meis vigiliâ marcidis infusus sopor, etiam in alium diem nos attinuit.* Lego, *in altum d.* Ibidem. *Et illa quidem magnis suis artibus volens reformatur. At ego nullo decantatus carmine, præsentis tantum facti stupore defixus, quidvis aliud magis videbar esse quàm Lucius.* Emendo, *magicis suis a.* Ibidem. *Sic exterminatus animi, attonitus in amentiam, vigilans somniabam: defrictis adeò diu pupillis, an vigilarem scire quærebam.* Induxerim τὰ *attonitus i. a.* ut interpretamentum istorum, *exterminatus animi.* Miles. V. *Hic queritans propiter emer-*

git è mari, suumq́; protinus aureum thalamum petiit: & reperto, sicut audierat, ægroto puero, jam inde a foribus quàm maximè boans. Lego, *properiter emergit.* Origo mendę ex abbreviata scribtura *propiter.* Ibidem. *Sed malè primâ pueritiâ instructus es, & acutas manus habes, & majores tuos irreverenter pulsasti toties: & ipsam matrem tuam, me inquam ipsam, parricida denudas cottidiè.* Scribserim, *defrudas cottidiè.* Milesf. VI. *Interea Psyche variis jactabatur discursibus, dies noctésq́; mariti vestigationibus inquieta, animo tantò cupidior: &, iratum licet, si non uxoris blanditiis lenire, certè servilibus precibus propitiare.* Scribo, *si non uxoriis b. l. certa s. p. p.* Alioquin sensus mutilus. Ibidem. *Quod si verè Jupiter mugivit in bovem; potest in asino meo latere aliquid, vel vultus hominis, vel facies Deorum.* Scribserim, *mugivit in bove.* Milesf. IX. *His, & aliis similibus affaniis frustrà blatteratis, eos retrorsum abducunt pagani, statimque victos in Tullianum compingunt.* Scribo, *statimque vinctos.* Ibidem. *Atque hâc ipsâ potissimum famosâ castitate, & insignis tutelæ nimietate instrictus atque inflammatus, quidvis facere, quidvis pati paratus, ad expugnandam tenacem domus disciplinam totis accingitur viribus.* Scribo, *instinctus atque inflammatus.* Milesf. X. *Tunc infelix, duplici filiorum morte percussus, magnis ærumnarum procellis æstuat. Nam & juniorem incoram sui funerari videbat, & alterum, ob incestum parricidiumq́; capitis scilicet, damnatum iri certò sciebat. Adhuc uxoris dilectæ nimium mentitis lamentationibus, ad extremum sobolis impellebatur odium.* Corrigo *capitis ilicet damnatū i. c. s. Adhac v.* &c. Milesf. XI. *Quæ cæli luminosa culmina, ma-*

ris

ris salubria flamina, inferorum deplorata silentia, nutibus meis dispenso. Emendo, *aëris salubria f.* Florid. I. *Profectò verissimè poëta egregius dixit, velut nebulam nobis ob oculos effusam: nec cernere nos, nisi intrà lapidis jactum valere.* Fortè, si quid mutandum, *ob oculos offusam.* Ibidem. *Laudans sese, quod erat & comâ relicinus, & barbâ squallidus, & pectore hirsutus, & arte tibicen, & fortuna egenus.* Quia *Relicinus* inibi quid sit video Colvium tacitum præteriisse, libet exponere. Dicebantur verò *Relicini* quibus capillitium crispum. utitur hac dictione etiam posteà, ubi de Alexandro magno ei sermo. *Eadem forma viridis juventa, eadem gratia relicinæ frontis videretur.* Simpliciter *Licini*. Glossę. *Licinus*, Ἀναθριξ. Et boves quoque *Licini* dicti, quibus cornua sursum crispata. Iunius Philargyrius ad Georg. III. *Camuri boves sunt qui conversa introrsus cornua habēt, quibus contrarii Patuli, qui cornua diversa habent. Lævi, quorum cornua terrā spectant, his contrarii Licini, qui cornua sursum versum reflexa habent.* Vide quoq; Servium ad eundē locum, atque hoc obiter.

Cap. XVIII.

Dies *magnus*. Sol *magnus*. Agellii lectio defensa. Apuleius illustratus.

Appellasse videntur veteres *Magnum* diem, qui longis periculosisque laboribus finem imponeret, quod visum etiam viro doctissimo Ludovico Carrioni, ad Valerium. Tacitus in vitâ Agricolæ. *Transigite cum expeditionibus, imponite quinquaginta annis magnum diem.* Lactantius lib. VII. cap. XIV.

Perfectis omnibus, quæ in usum hominis molitus est deus, ipsum hominem sexto die ultimum fecit, eumque induxit in hunc mundum tanquam in domum jam diligenter instructam, ita nunc sexto die magno verus homo verbo dei fingitur, id est, sanctus populus doctrinâ & præceptis Dei ad justitiam figuratur. In sacrâ Scripturâ quoque *dies Magnus* vocatur ultimus ille, quo venturus Deus noster judicatum vivos & mortuos. Eodem modo *Sol magnus*, cum ad occasum jam vergit. Agellius lib. III. cap. II. *Magistratus, quando unâ die eis auspicandum est, & id super quo auspicaverunt agendum post mediam noctem auspicantur, & post meridiem sole magno auspicati esse, & egisse ex eodem die dicuntur.* Et dissentio à Iusto Lipsio, viro magno, qui legit, *post meridiem solē agunt*. Differt autem Macrobius Sat. lib. I. cap. III. *Post mediam noctem auspicantur, & post exortum solem agunt. auspicatiq; & egisse eodem die dicuntur.* Quæ sanè, ut verum fatear, correctionem ejus in partem stabiliūt. Porrò de sole magno aliud exemplum in Apuleio Milesi. XI. qui metaphorâ eleganti transtulit ad anni, ut ita dicam, occasum. *Ecce trāscurso signifero circulo Sol magnus annum compleverat, & quietem meam rursus interpellat numinis benefici cura pervigilis.*

Cap. XIX.

Mneuis. Macrobius, & Mamertinus correcti.

IN Macrobio nondum omnia emendata testabitur hic locus Saturnal. lib. I. cap. XXI. *Taurum vero*

verò ad Solem referri multiplici ratione Ægyptius cultus ostendit: vel quia apud Heliopolim taurum Soli consecratum, quem Neton cognominant, maximè colunt. Et fallor, aut legendum *quem Mneuin cognominant.* Adhæserat prima litera fini vocis præcedẽtis, & *t* in *u*, atque *o* in *i*. mutárunt. Suidas. Μνεῦις, ὄνομα θεοῦ αἰγυπτίου. Ammianus marcellinus lib. XXII. *Inter animalia antiquis observationibus consecrata Mneuis & Apis sunt notiora. Mneuis Soli sacratur, super quo nihil dicitur memorabile. sequens, Luna.* Transeo ad Mamertini, ut putant, Panegyricum Maximiano dictum. *Quid autem majus evenire potuit illâ tuâ in Germaniam transgressione? quâ tu primus omnium imperatorum probasti Romani imperii nullum esse terminum, nisi qui tuorum esset arborum.* V. Cl. Henricus Stephanus legit *arbitriorum*, quod nimiumquantum à vulgatâ scribturâ recedit, Ego minimâ mutatione, *qui tuorum esset armorum.* In Genethliaco ejusdem eidem dicto. *Nihil denique tam vile, tam vulgare est, cujus participes malignis æmulationis stipulis vacent.* Scripserim, *stimulis.* Deinde. *Ipsa etiam gentium domina Roma, in modico propinquitatis vestræ elata gaudio, vosque è speculis suorum montium prospicere conata, quò se vultibus vestris propiùs expleret, ad intuendum comminus quantum potuit accessit,* Scribo, *immodico propinquitatis v,* &c. Posteà. *Admonet me & temporis loci ratio, & majestatis tuæ reverentia, ut finem dicendi faciam.* Corrigo, *me temporis & loci r.*

Cap. XX.

Pumilus. Columella correctus.

IN Columellâ quàm insigne mendum, lib. VIII. cap. II. *Pumiliones aves, nisi quem humilitas earum delectat, nec propter fœcunditatem, nec propter alium reditum nimium probo, tàm herclè quàm nec pugnacem, nec rixosæ libidinis matrem.* Emendo. *Pumiles autem aves, nisi q. pumilitas e.* Et vet. cod. meus disertim *pumiles* præferebat. Veteribus autem *Pumilis* dicebatur parvus. Efferebant etiam *Pumulus*, quo modo alia multa. Apuleius Milef. V. *At ego misera, primùm patre meo seniore maritum sortita sum, dein cucurbitâ glabriorem, & quovis puero pumiliorem.* Quod autem Fulgentius ait. *Pumilos dicunt molles, atque enerues.* Magna ineptia. Etiam *Pumilio* quemadmodum *Pusus, Pusio, Amasius, Amasio*, & alia ad id exemplum.

Cap. XXI.

Saturno capite aperto sacra facere mos.
Lucem facere. Festus & Servius emaculati.
Æneç in Laurenti agro sacrificium. Fulgentius correctus.

DIis omnibus velato capite sacrificabant, soli Saturno aperto. Servius Æneidos III. *Sanè sciendum sacrificantes diis omnibus caput velare consuetos, ob hóc, ne se inter religionem vagis aliquid offerret obtutibus, excepto tantum Saturno, ne numinis imitatio esse videretur, quia Saturno capite velato incenditur.*

tur. Emendo, *quia Saturnus c. velato ibi cernitur.* Tibicen mihi Macrobius Saturnal. lib. III. cap. VI. *Custoditur in eodem loco, ut omnes aperto capite sacra faciant. hoc fit ne quis in æde dei habitum ejus imitetur. Nam ipse ibi operto est capite.* Ille tamen ibi de Hercule non Saturno. Ampliter Festus. *Saturnia, Italia; & mons, qui nunc est Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutelâ Saturni esse existimantur. Saturnii quoque dicebantur, qui castrum in imo clivo Capitolino incolebant, ubi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia* (lego *cui*) *apud eam supplicant apertis capitibus. Nam Italici autore Æneâ velant capita: quod is cum rem divinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Ulysse cognitus interrumperet sacrificium caput adoperuit, atque ita conspectum hostis evitavit.* Et posteà. *Saturno sacrificium fit capite aperto.* Et quæ sequuntur. Atque hoc *Lucem facere* nominitabant. Idē Festus alibi. *Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes, id est, capita detegere.* Eundem corrige quoque obiter. *Labesum, & labestatem antiqui dicebant liberum & libertatem.* Hodiè est, *labertatem.* Sed quod ait in verbis primò citatis de Æneæ sacrificio in litore Laurentis agri peracto, illud ipsum intelligit Virgilius Æneid. lib. III.

Quin ubi transmissæ steterint trās æquora classes,
Et positis aris jàm vota in littore solves,
Purpureo velare comas adopertus amictu,
Nequa inter sanctos ignes in honore deorum
Hostilis facies occurrat, & omnia turbet.

Item Macrobius loco citato. *Varro ait Græcum hunc esse morem: quia sive ipse, sive qui ab eo relicti aram*

maximam statuerunt, Græco ritu sacrificaverunt. hoc amplius addit Gabius Bassus: idcircò enim hoc fieri dicit, quia ara maxima antè adventum Æneæ in Italiâ constituta est, qui hunc ritum velandi capitis invenit. Ita emendari debere monui in Notis ad eum, & quod inibi in Variis facturum promiseram, hic persolvo, ne ulterius exspectes. Quoniam autem Gabii Bassi ibi mentio, rescribes apud Fulgentium, *Veruina Gabius Bassus Satyrâ*, &c. Non, ut hodiè, *Galbus Bassus*.

Cap. XXII.

Nonius aliquoties correctus, Isidorus semel.

NOnio Marcello emendando operam varii variè navârunt, sed, ut dicam Ausonii verbis. *Alius alio plura invenire potest nemo omniâ.* Ego etiã aliquam symbolam libens conferam.

In *Senium.*

Marcus Tullius de Senectute Quod si ipsis voluptatibus bona ætas fruitur, lubẽtius primũ parvulis fruitur rebus. Absentia unius voculæ turbat sensum. Rescribo. *Quod si istis ipsis v.* Et ita constanter habent codices Ciceroniani.

In *Commentum.*

Plaut. Amphitryone. Fac jam Amphitryonem advenientem ab ædibus, ut abeat quovis pacto, fac commentus sies. Ecce, Poëta desiit esse Plautus, & in prosam ejus versus mutârunt, quos ille duo dederat, hoc modo conceptos,

Fac Amphitryonem advenientem ab ædibus

Ut

Vt abigas quo vis pacto, f.c.f.

Verba ſunt Iovis ad Mercurium imperantis ut ab ædibus Amphitryonem arceret, dum ipſe intus res mariti ageret.

In *Superbos.*

Plautus Amphitryone. Faciam ego hodiè te ſuperbum ni hinc abis: & poſt auferere, non abibis. Reſtituam Sarſinati iſti verſus ſuos, & perſonas.

ME. Faciam ego hodiè te ſuperbum, ni hinc ais. Et poſt.

ME. Auferere, non abibis. ———

Nam τὰ *& poſt* verba ſunt Nonii.

In *Secundum.*

Varro de Vitâ Populi Romani lib. I. *Tullum Hoſtilium in velis, ubi nunc eſt ædes deûm Penatium; Ancum in Palatio ad portam Mugionis ſecundùm viam ſub ſiniſtrâ.* Clara correctio, *in Veliis, ubi n. e.*

In *Fornum & Fornaces.*

Fornum & Fornaces dicuntur à forno, quod eſt, calido. Inde Forcipes quod candentes teneant ferrum. Lego, *d. à formo, q. e. c. I. f. q. candens t. f.* Poſteà in verbis Varronis. *Vtrinſque vocabulum à forno ductum.* Iterum ſcribo, *à formo d.* Corrigendus extra ordinem Iſidorus Orig. lib. XIX. cap. VII. *Forcipes, quaſi ferricipes, eò quod ferrum candens capiant, teneantq́; ſive quod ab his aliquid foruum capimus & tenemus, quaſi foruicapes. Nam foruum eſt calidum.* Scribo, *ſ. quod his a. formum c. e. t. q formicapes; Nam formũ e. c.*

In *Collutulet.*

Collutulet ſignificat dedecoret. Plautus Trinummo. Hæc famigeratio te honeſtè me collutulet, & ſine dote duxeris. Reſtituo.

——— *hæc famigeratio*

Te honestet, me autē collutulet, si sine dote duxeris.
Ita habent Plauti editiones.

In *Casteria.*

Quin pol si reposui remum sola ego in casteriā.
Scribo, *si reposivi*, verbo antiquo, & Plautino: aliàs versus non constet.

In *Nania.*

Varro de vitâ Populi Romani lib. IV. *Ibi à muliere, quæ obtutum à voce esset. perquàm laudari, deinde naniam cantari solitam ad tibias, & fides.* Emendo, *quæ optimâ voce e.* Veteres scribebāt *obtumâ*. Incuria verò librarii media syllaba geminata errorem peperit.

In *Capitia.*

Neque id ab orbitâ matrumfamiliâs instituti, quod eæ pectore ac lacertis erant apertis, nec capitia habebant, hæc & capitula appellavit. Separo Nonii verba à Varronis, & lego, *habebant. Hæc & capitula appellant.* Postrema illa quatuor Marcelli sunt.

Cap. XXIII.

Olesco. Censorinus passim emaculatus.

HAbes, quæ mihi ad Arnobium: en mantisam, non tamen talem, quæ, ut in Lucilii versu est, obsonia vincat. Censorino aliquot locis malè affecto medicinam faciā. Cap. IV. *Anaximander Milesius videri sibi ex aquâ terrâque calefactis exortos esse sive pisces sive piscibus simillima animalia: in his homines concrevisse, fetusque ad pubertatem intus retentos, tunc demum ruptis illis viros mulieresque, qui*

se jam

se jam alere possent, processisse. Corrigo, *e.a. terrâque coalefactis e.e.s.p.s.p.s.a i.h.h. concrevisse, & usque ad p.i.r.t.d ruptis ilius*, &c. Paullò antè. *Aristoteles quoque Stagirites & Theophrastus, multique praterea non ignobiles. Peripatetici idem scripserunt*, &c. Interpungo, *n ignobiles Peripatetici*. Sed hoc leviculum. Extremo V. *Illud quoque ambiguam facit inter auctores opinionem, utrumne ex patris tantummodo semine partus nascatur, ut Diogenes & Hippon Stoicique scripserunt, an id ex matris quod Anaxagora & Alcmaoni, nec non Parmenidi Empedocliq. & Epicuro visum est*. Si quid video, transponēdæ leviter dictiones, *an ex matris, id quod Anaxagora*, &c. Cap. VI. *Quorum opiniones ut de hac specie congrua, ita de similitudine liberorum sunt dispariles, super quâ re Empedoclis disputata ratio talis profertur*. Lego, *Empedoclis disputatio talis p.* Nata menda ex multiplicatione mediæ syllabæ. Cap VII. *Quorum omnium consensus Euriphonem Cnidium non deterret idipsum intrepidè pernegantem*. Scribo, *Euthyphronem Cnidium*. Cap. VIII. *Nam ut alia occasum, nonnulla stationem faciant, nosque omnes dispatili suâ temperaturâ afficiant, solis fieri potentiâ*. In MS^to quo usus Gulielmius acutissimus erat, *suâ disparilitatem perituræ*. unde ipse fecit *suâ disparili temperaturâ*. Benè! melius tamen ex ductu literarum corrigendum putem, *s. disparili tam temperaturâ*. Posteà, eodem capite, *At si intra hoc spatium maturescere uterus non potuerit, octavo mense non editur. (ab octavo enim signo, ut a sexto, inefficax visus) sed vel nono mense, vel undecimo*. Legendum est, *vel nono mense, vel decimo*: quod sequentia verum esse facilè præstabūt.

Cap.

Cap.xiv. *Secundo ad tricensimum annum adolescentes, ab alescendo sic nominatos.* Scribo, *ab olescendo s. n.* Nam veteres *Olesco* dicebant, cujus composita etiamnum in usu. Huic loco facit Festus. *Adolescit ab olesco, id est, cresco, venit.* ut rectè emendavit maximus Scaliger. Cap.xvii. *Itaque scriptum est quatuor prima secula annorum fuisse centum, quintum viginti trium, sextum undeviginti & centum, septimũ totidem, octavum tum demum agi, nonum & decimum superesse.* Augeo, *quintum centum vigintitrium.* Facilè potuit librariis vox ter repetita elabi. Posteà. *Sed nostri majores, quod natura saculum quantum esset exploratum non habebant, civile ad certum annorum modulum centum statuerunt.* Truncata vox; rescribendum autem, *quod naturale saculũ*, &c. Nam ineunte capite dixit. *Sacula aut naturalia sunt, aut civilia.* Cap.xix. *Sunt qui tradant hunc annum trimenstrem Horon instituisse, eoq; ver, æstatem, autumnum, hyemem, ὥρας, & annum dici, & Gracos annales horos, eorumque scriptores horographos.* Etiam heic vox elapsa. Corrigo autem, *hyemem ὥρας, & annum ὧρον dici*, &c. quod in partem monui etiam in Notis ad Macrobium superiore anno. Cap.xxi. *Secundum non planè quidem scitur, sed tamen ad mille circiter & Ioc annos esse creditur, a priore scilicet cataclysmo, quem Ogygium dicunt, ad Inachi regnum, anni circiter* cccc. *hinc ad Olympiadem primam paullo plus* cccc. Nimis mutilus numerus, & quidem dimidia parte, nam mille sexcenti anni dividi debent in bis octingentos. Scribo itaque, *anni circiter* DCCC. *h. a. O.p.p.p.* DCCC. Lapsus sanè proclivis. Deinde. *Quare scire etiam licet anni illius magni, qui, ut supra dictum*

ctum est, solaris & canicularis & diei annus vocatur, nunc agi vertentem annum centesimū. Scribo, *& dei annus vocatur.* Ad illa cap. XVIII. *Hic annus etiam heliacus à quibusdam dicitur, & ab aliis ὁ θεῦ ἐνιαυτός.* Cap. XXIII. *Alii eum apud adē Quirini primū statutū dicunt, alii in Capitolio, nonnulli ad ædem Dianæ in Aventino.* Scribo, *Alii enim apud ædem Q.* &c.

Cap. XXIV.

Tertullianus aliquoties castigatus. Lunus. Ceres. Σιτώ. *Retrorsus*, adjectivè. *Speculare.*

IN Tertulliani Apologetico post tot ejus tam diligentes & doctos Censores emendanda hæc censebam. Cap. I. *Nihil de causâ suâ deprecatur, quia nec de conditione miratur. scit se peregrinam in terris agere, inter extraneos facilè inimicos invenire.* Lego, *q. nec de conditione miseratur.* Cap. II. *Plinius enim Secundus cum provinciam regeret damnatis quibusdam Christianis, quibusdam gradu pulsis, ipsa tamen multitudine perturbatus, quid de cætero ageret, consuluit tunc Traianum imperatorem.* Leviter luxatus locus. Restituo, *consuluit Traianum tunc imperatorem.* Cap. X. *Satis jam de Saturno, licet paucis etiam Jovem ostendimus, tam hominem quàm ex homine, & deinceps totum generis examen tam mortale quàm seminis sui par.* Lego, *i. d. Saturno, licet paucis, e. I. ostendemus t.h.q.e.h. e. d.t.g. e.t.m. q.s.s. pater.* Jupiter enim

— *divûm pater, atque hominum rex.*

Cap. XV. *Mœchum Anubim, & masculum Lunam, & Dianam flagellatam.* Scribo, *masculum Lunum.* Nam

Nam & Lunus deus fuit, vide Spartianum in Caracullâ. Platonici obſervârunt nomina deorum maſculina ſignificare in divinis actum efficiētem, fœminina verò virtutem ipſam ac potentiam capientem numinis. Cap XVI. *Et tamen quanto diſtinguitur à crucis ſtipite Pallas Attica, & Ceres Farrea? quæ ſine effigie rudi palo & informi ligno proſtant.* Nimis velim V. CL. Franciſcum Iunium, à quo diſſentire pœnè religio mihi, non ſollicitare hunc locum, & neſcio quas abſtruſas explicationes quærere, id eſt, nodum in ſcirpo. Nam Pallas Attica eſt, quæ Græcis ἀθηναίη, Ceres *Farrea*, quæ Σιτὼ, cujus Ælianus meminit ποικίλης ἱστορίας lib. I. cap. XXVII. Λέγεται δὲ ἐν Σικελίᾳ ἀδδηφαγίας ἱερὸν εἶναι, καὶ σιτοῦς ἄγαλμα Δήμητρος. Cap. XIX. *Cæteri quoque prophetæ, etſi Moyſi poſtumant, extremiſſimi tamen eorum non retroſiores deprahenduntur p'imoribus veſtris ſapientibus & legiferis & hiſtoricis.* Lego, *retrorſiores deprahenduntur.* Nam veteres dicebant *Retrorſus a, um.* unde in uſu permanſit ſubſtantivum neutrum, ut vocant Grammatici, adverbialiter uſurpatum, *Retrorſùm.* Sicut ἀπὸ τοῦ *Prorſus, a, um. Prorſùm.* Cap. XXV. *Peregrinos enim deos non putem extraneæ genti magis fautum voluiſſe, quàm ſe.* Quis non videt ſcribendum, *magis factum voluiſſe q. ſ.* Cap. XXXV. *Jam ſi pectoribus ad tranſlucendum quandam ſpecularem materiam natura obduxiſſet, cujus non præcordia,* &c. MS. Fuldenſis *quoddam ſ. m.* Corrigo. *quoddam ſpeculare natura obduxiſſet.* Aliquis ad oram interpretando adſcribſerat, *ſpecularem materiam*, quod pro genuinâ voce, ut ſolet, inrepſit in textum. *Speculare* autem eſt, quod eidem alibi *Specular*, cum dicit,

cor-

corneum specular. Juvenalis.

Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
Plinius lib. XVI. *In Arabiâ quoque esse lapidem vitri modo translucidum, quo utuntur pro specularibus.* Ex quibus verbis jam capio quæ Seneca de levi saxo, quæ negavi olim capere in Spicilegio Theocritico idyllio VI. Martialis.

Hybernis objecta Notis specularia puros
Admittunt soles, & sine face dies.

Cap. XXXVII. *Plures hostes quam cives vobis remansissent, nunc enim pauciores hostes habetis præ multitudine Christianorũ pœnè omnium civium, pœnè omnes cives Christianos habendo.* Delenda censuerim quinq; postrema verba, utpote à malâ manu interpretamenti vicẽ adsuta. Ibidem. *Sed hostes maluistis vocare generis humani potius, quàm erroris humani.* Etiam heic postrema vox adsuta, ideóque inducenda: quod quamvis abundè ipse orationis decor evincat, valdè tamen etiam sequens periodus, planè gemina. *Hostes judicare maluistis, qui sumus planè non generis humani tamen, sed potius erroris.* Cap. XL. *Legimus Hierapolim, & Delon, & Rhodon, & Coon insulas multis cum millibus hominũ pessum abiisse.* Scribo, *& Con,* prætereà etiam, *Hierapolin,* ut sit terminatio Græca, quales reliquæ. Ibidem. *Olet adhuc incendio terra, & si qua illic arborum poma conantur, oculis tenus, cæterùm contacta cinerescunt.* Emendo, *poma cooriantur.* Ibidem. *Sed nec Tuscia atque Campania de Christianis querebatur, cùm Volsinios de cælo, Pompeios de suo monte perfudit ignis.* Lego. *Pompeios Vesuvio monte p. i.* Subaudiendum est de ἀπὸ κοινοῦ.

Cap. XXV.

Sicera. Hieronymus emendatus. Suidæ error.

DIcebatur *Sicera* omnis potio quę inebriare posſet. Suidas. Σίκερα. σκευαστὸν πόμα. καὶ παρ' ἑβραίοις οὕτω λεγόμενον. μέθυσμα. οἶνος συμμιγὴς ἡδύσμασιν. Sed quod addit, ὅτι ἐστὶ συγκεκράσθαι: id verò falſum, venit ab Hebræo *Scheckar*. Hieronymus in Epiſtolâ ad Nepotianum. *Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſive illa quæ frumento conficitur, ſive pomorum ſucco, aut cum favi decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctiſque frugibus aqua pinguior coloratur.* Arnobius in Annotationibus in aliquot loca S. Scripturæ, explicans Lucæ locum paullò antè à nobis citatum. *Sicera autem dactyli ſuccus eſt, quâ nō aliud quàm carnis dulcedinem intelligit.* Hieronymi autem verba, ne obliviſcar, emendanda hoc modo. *Sive illa quæ è frumēto conficitur, ſive è pomorum ſ.* Nam adhæſerunt hæc monoſyllaba finibus præcedētium dictionum. Deinde, *coctiſque frugibus aqua pinguior colatur.* Atque hujus emendationis meę tibicen Iſidorus Orig. lib. XX. cap. III. qui totidem pænè verbis, ſuo more, integrum hunc locum tranſſcribſit. *Sicera eſt omnis potio, quæ extra vinum inebriare poteſt. Cujus licet nomen Hebræum ſit, tamen Latinum ſonat pro eo quod ex ſucco frumenti vel pomorum conficiatur, aut palmarum fructus in liquorem exprimantur, coctiſque frugibus aqua pinguior velut ſuccus colatur: & ipſa*

potio

potio sicera nuncupatur. Multa ejus mentio in Sacris literis, & Scriptoribus. Sulpitius Severus Historiæ Sacræ, lib. I. *Eâ tempestate Samson natus traditur, hujus mater diu sterilis Angelum vidit, dictumque ei est, vino & scerâ atque immundis abstineret, fore uti puerum ederet libertatis vindicem & hostium ultorem.* Solomon Proverb. cap. xx. *Derisorem (efficit) vinum, tumultuatur sicera, & omnis qui errat in eo non erit sapiens.* Item cap. xxxi. *Non est regum ô Lemuel, non est regum bibere vinum, & principum non est sicera.* D. Lucas Euang. cap. I. *Erit enim magnus corã domino, & vinum & siceram non bibet.* Hieronymus in epistolâ quâdam ad Paulum Monachum. *De his sunt & illi filii Rechab, qui vinum & siceram non bibebant, qui morabantur in tentoriis.*

Cap. XXVI.

Incilæ fossæ. *Incilare*. Festus, Cato, & Palladius, correcti. *Septimontium*. *Uber* terræ.

FOssas veteres in viis ad derivandam aquam fodiebant, quas *Incilas* dicebant. Festus. *Incila fossa, quæ in viis fiunt ad deducendam aquam, sive derivationes de rivo communi facta.* Ita lego, non *Incilla*. Dicebant *Incilus* & *Incilis*, utroque genere, quemadmodum *Imbecillus, Imbecillis*, & talia. Cato de Re Rust. cap. CLV. *In monte fossas inciles puras habere oportet. Primâ autumnitate cum pulvis* (lego ex V. C. *pluvia*) *est, tum maximè ab aquâ periculum est. Cum pluere incipiet, familiã cum ferreis sarculis* (ita etiam lego ex V. C.) *exire oportet, incilia aperire, aquam diducere in vias.* Hinc *Incilare*. Palladius lib. XII.

Tit. I I I. *Viridissimâ parte corticis acuto ferramenti mucrone feriatur, ac fossa frequentiùs incîletur.* Ita emendo, nam hodiè, *incitetur*. Sed quia cæpi, pergam emendare Palladium eodem libro Tit. VII. ubi de castaneá. *Castanea inseritur (sicut probavi ipse) sub cortice mense Martio vel Aprili, tamen genere utroq; respondet.* Corrigo ex fide manuscripti, quem utendum suppeditavit mihi doctissimus amicissimusq; Paullus Merula. *Castanea inseritur (sicut probavi) in se sub c.* Sic loquitur Palladius sæpè. Lib. XIII. Tit. I. *Decembri mense seruntur frumenta triticum, far, hordeum, quamvis ordei satio jam sera sit. Et faba circà septimum Idus seri potest.* Idem ille MS^tus. *circa septa montium seri.* Corrigo, *circa Septimontium.* qui dies festus veteribus Romanis illo mense de quo Scriptori huic sermo. Lib. I. Tit. VI. *Qui arando crudum solum inter sulcos relinquit, suis fructibus derogat, terra ubertatem infamat.* Longè melius MS. *terræ uber infamat.* Quomodo Græci Poëtæ, οὖθαρ ἀρούρης, quod Didymus exponit, τὸ πιότατον καὶ τροφιμώτατον τῆς γῆς. Expresserunt id pręter Palladium etiam alii. Virgilius Æneid. lib. III.

——— quæ vos à stirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos ubere læto
Accipiet reduces. ———

Martianus lib. I. *Sola verò (quod vector ejus cygnus impatiens oneris atque etiam subvolandi alumna stagna petierat) Thalia derelicta in ipso florentis campi ubere residebat.* Saluianus lib. VII. de Provid. Dei. *Nemini dubium est Aquitanos omnes populos medullam ferè omnium Galliarum, & uber totius fœcunditatis habuisse.* Ipse denique Palladius libro citato Tit.

Tit.VII. *Ne bonum naturalis fœcunditatis colentium depravaverit inertia, & in degeneres surculos uber feracis soli expenderit.* Varro de Re Rust. lib. I. cap. VII. *Cæsar Vopiscus ædilitius causam cũ ageret apud Censores, campos Roseæ Italiæ dixit esse sumen.*

Cap. XXVII.

Tertullianus correctus, & explicatus. *Vectores*, passivè. Diogenis Cynici scomma.

TErtulliani Apologeticum paullò ante castigavimus, videbimus & quid in ejusdem de Spectaculis libro reliqui fecerint viri magni. Cap. II. *Tam ferrum Dei res est, quam angeli. Nunquid tamen in hominis necem auctor istà providit?* Quid? si, *prodidit.* Cap. III. *Generaliter dictum intelligamus, cum quid etiam specialiter intelligi capit. Nam & specialiter quædam pronuntiata, generaliter sapiunt.* Lego, *capiunt:* subintelligitur ἀπὸ κοινοῦ, *interpretari.* Cap. IV. *Ne quis argumentari nos putet, ad principalem auctoritatem convertar ipsius signaculi nostri.* Nonne melius? *argutari nos p.* ita conjeceram, cum video etiam D. Iunio in mentem venisse. Cap. IX.

Primus Erichthonius currus & quatuor ausus
Jungere equos, rapidusq; rotis insistere victor.

Miror sanè hoc non vidisse summos illos Censores, legendum esse

——— rapidusq; rotis insistere vector.

Nam *Vectores* passivè οἱ ἐπιβάται Latinis authoribus non infrequens dicuntur. Cap. X *Sed non ignoramus qui sub istis nominibus & institutis simulacris operē-*

tur, & gaudeant, & divinitatem mentiantur, nequam ſpiritus ſcilicet dæmones. Duo poſtrema verba aliquis malè feriatus de ſuo adjecit. Cap. XVII. *Erubeſcat Senatus, erubeſcant ordines omnes. Ipſa illa pudoris ſui interemptrices de geſtibus ſuis ad lucem & populum expaveſcentes ſemel anno erubeſcunt.* Lego, *o. omnes, ipſa illa p. ſ. i. d. g ſ. a. l. e. p. e. ſ. a. erubeſcant.* Senſus eſt. Ipſæ illæ meretrices pudoris ſui interemptrices quę clàm in proſtibulis ſuis nunquam pudore ſuffunduntur, ſemel anno in ſcenâ ludis Floralibus propalàm ad lucem & populum expaveſcentes de geſtibus ſuis erubeſcant. Cap. XX. *Novam proximè defenſionem ſuaviludii cujuſdam audivi. Sol, inquit, immò etiam ipſe Deus de cœlo ſpectat, nec contaminatur. Planè ſol & in cloacam radios ſuos defert, nec inquinatur.* Nimis heic ſe torquet Latinius dum *ſuadiludii* legit, & pro ludorum ſuaſore accipit; minùs verò Dominus Iunius, qui *ſuaviludium* interpretatur eum, qui ſuavitatem in ludis conſtituit, ſive agat ipſe, ſive ſpectator ſit, ſive apud alios conetur defendere ſuavitatis nomine. Sanè, niſi egregiè fallor, habuit ob oculos Tertullianus Diogenis Cynici ſcomma, qui πρὸς τὸν ὀνειδίζοντα ὡς εἰς τόπους ἀκαθάρτους εἰσίοι, καὶ γὰρ ἥλιος, ἔφη, εἰς τοὺς ἀποπάτους, ἀλλ' οὐ μιαίνεται. ut refert in vita ejus Diogenes Laërtius lib. VI.

Cap. XXVIII.

Senecæ loca duo reſtituta. Sidonii pluria.

DE magno Senecâ quàm præclarè nuperè meritus ſit CL. Gruterus in omnium doctorum ore verſa-

versatur, nec meriti istius debitam gloriam dies ulla obliterabit. Post eum duûm locorum mendas visus sum tollere, cujus rei judicem ipsum in primis cupio, & capio. Epist. XIV. *Nam quemadmodum plus agit tortor, quo plura instrumēta doloris exposuit (specie enim vincuntur, qui patiētiā restitissent:) ita ex his quæ animos nostros subigunt, & domant, plus proficiūt quæ habent quod ostendant.* Corrigo, *N. q. plus angit tortor.* Epist XV. *Mos antiquis fuit, usque ad meam servatus ætatem, primis epistolæ verbis adjicere: Si vales, bene est. Rectè & nos dicimus. Si philosopharis, bene est.* Atque hæc ipsa prima epistolę verba, quomodo ergo potuerunt *adjicere.* Scribserim, *primis epistolæ verbis dicere.* Transeo ad Sidonium, cujus libri meræ mendarum scatebræ. Iuvabo, & aliquot locorum emēdationes proponam, nam ut omnium nec est hujus instituti nostri, nec, ingenuè fatebor, viriū. Interim, dum alii scriptis libris adjuti hanc sibi operam demandabunt, isthæc delibabo. Lib. I. epistolâ ad Vincentium, sub finem. *Illo tamen seu exspectat extrema quæque seu sustinet, infelicius nihil est, si post tot notas justas contumeliasque aliquid nunc amplius quàm vivere timet.* Scribo, *p. t. notas inustas.* In epistolâ ad Heronium. *Sed inter hos quoque, quanquam stupendi, tamen varii mores, & genii potius quam ingenii similitudo. Favor namque super his aliqua succinctius.* Scribo, *Fabor n.* Lib. III. in epistola ad Apollinarem. *Quique quod verbis inverecundis auriū publicarum verecundiam incessant, granditer sibi videntur facetiari.* Lego, *aurium pudicarum verecundiam incessant.* Ibidem. *Ita vivens paucis voluptati, nullis amori, omnibus risui est, vesicarum ruptor,*

fractorq́; ferularum, bibendi avidus, avidior detrahendi, rapido pariter ore spirans canum, spumans vinũ, loquens venenum, facit ambigi, putidior, temulentior, an facinorosior existimetur. Scribendum, *spirans cœnam.* Lege, sis, præcedentia etiam. Lib. IV. in epist. ad Claudianum. *Committi domine major in necessitudinis jura provincias, cur quod ad salutis tibi debitum spectat, à stilo & pugillaribus diu temperem.* Corrigo, i. n. *jura pronuncias.* Ibidem. *Quodque pretiosus est, tota illo dicto sic cæsuratim succincta quam profluens, quam rebus amplam strictamq́; sententiis sentias plus docere quàm dicere.* Restituo. *Quodque pretiosius est, tota illa dictio,* &c. *quàm discere.* Lib. V. in epist. ad Apollinarem. *Illud sanè velut Atticas leges ita in are credite incisum, nos sub ope Christi nunquam admissuros amoris terminũ, cujus studuimus fundere principium.* Scribo, *fundare principium.* Ibidem in aliâ epistolâ ad eundem. *Timebat enim verebaturque ne quam tibi calumniam turbo barbaricus, aut militaris continuaret improbitas.* Scribo, *concinnaret improbitas.* Quale mendum memini tollere lib. II. cap. XVI. in Agellio. Et quidem in fine hâc paginæ finis mihi scribtionis. Superabant aliæ multæ tam ad præteritos quam sequentes libros conjecturæ; sed visum manum de tabulâ tollere. Tu macte his præmessis esto amice Lector, & salve.

Cap.

Cap. XXIX.

Lais. Nais. Hyccara. Ariſtophanis Scholiaſtes, Syneſius, Stephanus, Athenæus, emẽdantur.

Leguntur apud Ariſtophanis Scholiaſten πλούτῳ hęc verba. Διχῶς εὕρηται τὸ ἐώνημαι, καὶ ἐπὶ τοῦ ἠγορακότος, καὶ ἐπὶ τοῦ ἠγορασμένου. καὶ ἐπὶ τοῦ μὲν ἠγορακότος, ὡς ἐνταῦθα. ἐπὶ δὲ τοῦ ἠγορασμένου, ὡς παρὰ συνεσίῳ. ἡ γὰρ λαῒς ἀνδράποδον ἦν καρικὸν, ἐκ σικελίας ἐωνημένον. Sunt deſumpta èx Syneſii epiſtolâ quâdam ad Euoptium fratrem, ubi paullò quidem plenius, ἡ γὰρ λαῒς, ἔφη τις ἤδη λογογράφος, ἀνδράποδον ἦν συγκαρικὸν, ἐκ σικελίας ἐωνημένον. Viden'? apud illum eſt καρικὸν, apud hunc συγκαρικὸν: neutrum rectè. Emendo. Γενεαλογοῦντες αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐν φήμῃ ναΐδος. ἡ γὰρ ναῒς ἀνδράποδον ἦν ὑκκαρικὸν, &c. Cur ὑκκαρικὸν repoſuerim poſteà oſtendam: ναῒς autem debet omninò legi. Syneſii hanc eſſe genuinam lectionem adundè teſtantur illa Stephani in εὐκαρπία. ἔστι καὶ εὐκαρπία φρούριον Σικελίας ἐν τοῖς λεγομένοις Τιμαίοις. καὶ γενέσθαι λαΐδα ἐν τούτῳ τὴν ἐπὶ κάλλει διαβεβλημένην ἑταίραν, ἣν οἱ πολλοὶ Κορινθίαν φασί. τὴν δὲ Λαΐδα τινὲς λέγουσιν, ἀλλὰ Ναΐδα, καὶ Καρικὸν ἀνδράποδον, ὡς Συνέσιος ἐν ἐπιστολῇ. Pro εὐκαρπία repono ὕκκαρα, & ὑκκαρικὸν pro καρικὸν. Scriptum fuerat ΥΚΚΑΡΑ, librarii ſcioli ignorantes veterem hunc aſpiratæ ſcribendæ morẽ in ΕΥΚΑΡΠΙΑ mutarunt. Audi Athenæum lib. XIII. Λαῒς ἐκ τῆς ἐξ ὑκκάρων, πόλις δ' αὕτη Σικελική, ἀφ' ἧς αἰχμάλωτος γενομένη ἧκεν εἰς Κόρινθον. Et poſteà. Νυμφόδωρος δ' ὁ Συρακούσιος ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ θαυ-

μαζομένων, ἐξ ὑκκάρου (ſcribo ὑκκάρων) φησὶ Σικελικοῦ φρουρίου εἶ) τὴν Λαΐδα. Sed & Athenæus Ναΐδα ſcripſit indubiè. Harpocration arguit. Ναΐς, ἑταίρα τίς. Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Φιλωνίδου, εἰ γνήσιος· καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Γηρυτάδῃ. μήποτε δὲ καὶ ἐν τῷ Πλούτῳ φησὶν ὁ κωμικός. ἐρᾷ δὲ Λαῒς οὐ διὰ σὲ Φιλωνίδου. γραπτέον ἦν διὰ τοῦ ν Ναΐς, καὶ οὐ Λαΐς, ὡς καὶ Ἀθήναιος ἐπισημαίνεται.

Cap. XXX.

Acron emendatus. Matronarum adulterii convictarum pœna. Samonico data lux, ſimul medicina. Stola apud Græcos infamis.

Acronis ad lib. I. Sat. II. locus de adulterarum matronarũ pœnâ mendoſè hodie legitur. *Matronæ quæ à maritis ob adulterium repudiabantur, togam accipiebant ſublatâ ſtolâ propter ignominiam. Toga autem meretricibus apta. ita enim proſtare ſolebant cum togis puellæ, ut diſcernerentur à matronis.* Emendare volui olim. *iſtæ e.p.ſ.c t.pullis,u.d.à.m.* Nam ut dignoſcerentur à meretricibus matronæ adulteræ, ſtolâ depoſitâ togam albam capiebant, cũ iſtæ pullam geſtarent. Hinc facem præfero Q. Ser. Sammonico de Morb. Curat. cap. LIX.

Allia præcepit Titini ſententia Vecti,
Qui veteri claras expreſſit more togatas.

Vocat *claras togatas* matronas adulteras togâ albâ indutas. Emendo verò:

Qui veneris claras expreſſit amore togatas.

Id eſt, qui libidine victus imitatus eſt matronas adulteras. Siquidem Vectius hic, de quo Sammonicus, Tiberii Cæſaris adulterio nobilitatus fuit. Vide

de Plin. lib. XXIX. cap. I. ut autem ſtola Romæ matronarum veſtis, ita in Græciâ meretricum. Ælianus ποικ. ἱστ. lib. XII. de Aſpaſiâ. Ἡ δὲ Ἀσπασία οὔτε ἐνδῦναι πολυτελῆ χιτῶνα ἐβούλετο, οὔτε περίβλημα περιβαλέσθαι ποικίλον ἠξίου, οὔτε λούσασθαι ὑπέμενεν, ἀναφημίσασα δὲ θεοὺς ἐκάλει ἑλληνικοὺς, καὶ ἐλευθερίους τοὺς αὐτοὺς, καὶ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα ἐβόα, καὶ κατηρᾶτο ἑαυτῇ καὶ τῷ πατρὶ δουλείαν σαφῆ καὶ ὡμολογημένην ὑπομένειν πιστεύουσα τὴν ἔξω τῆς συνηθείας περὶ τὸ σῶμα στολήν τε ἅμα καὶ περίεργον κατασκευήν. ῥαπισθεῖσα δὲ πρὸς ἀνάγκην ἐνέδυ, καὶ εἶκε τοῖς ἐπιτάγμασιν ἀλγοῦσα, ὅμως οὐ παρθενικὰ ἀλλ' ἑταιρικὰ πράττειν ἐβιάζετο. Hinc & Heſiodus meretricem πυγοστόλον appellavit.

Μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω.

Cap. XXXI.

Τιμένιος. Τήβεννος. Trabea Troſſula. Dionyſii Halycarnaſſæi ignorantia.

NOn convenit inter authores, Græcorum τήβεννος cui Romanorũ veſti conveniat. Heſychius contentus fuit dixiſſe. Τήβεννος· εἶδος περιβολαίου παρὰ ῥωμαίοις. Dionyſius Halycarnaſſęus lib. III. togas nuncupat. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἀμφιεσμάτων ῥωμαῖοι μὲν τόγας, ἕλληνες δὲ τήβεννον καλοῦσιν, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν μαθόντες. ἑλληνικὸν γὰρ οὐ φαίνεταί μοι τοὔνομα εἶναι. Planè in diverſum abit Eunapius in vitâ Iuliani. Ἐνταῦθα ἀνά τε ἐπήδησεν ὁ ἀνθύπατος ἐκ τοῦ θρόνου, καὶ τὴν περιπόρφυρον ἀνασείων ἐσθῆτα, τήβεννον αὐτὴν ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ὥσπερ μειράκιον ὁ βαρὺς ἐκεῖνος καὶ ἀμείλικτος, ἐκρότει τὸν προαιρέσιον. Quę verba de trabeâ Troſſulâ capienda ſunt, nam illa erat περιπόρφυρος, ſicut Regia

ὁλοπόρφυρος. Ait verò Dionysius nescire se cur Græci τήβεννον appellarint. ego docebo. Fuit Timenus Arcas, qui primus per Ionium sinum cùm navigasset pallium ita induit, quem imitati incolę similem vestem paraverunt, eamque ab ejus nomine τιμένιον vocaverunt: posteà autem depravatiore vocabulo. τήβεννος est appellata. Artemidorus lib. II. cap. III. Τὰ δ' αὐτὰ (σημαίνει) καὶ ἡ ῥωμαϊκὴ ἐσθὴς ἣν νῦν τήβεννον καλοῦσιν ἀπὸ τιμένου τοῦ ἀρκάδος, ὃς πρῶτος τὴν ἑαυτοῦ χλαμύδα τοῦτον περιεβάλλετο τὸν τρόπον ἐκπλεύσας κατὰ τὸν ἰόνιον κόλπον, καὶ ὑποδεχθεὶς ὑπὸ τῶν ταύτῃ κατοικούντων. ἀφ' οὗ μαθόντες καὶ οἱ ἐγχώριοι τὸν αὐτὸν ἐσκευάσαντο τρόπον, καὶ ἐκάλουν τὴν ἐσθῆτα τιμένιον, ἐπώνυμον τιμένου τοῦ εὑρόντος. ὕστερον δὲ τῷ χρόνῳ παραφθαρὲν τὸ ὄνομα τίβενος (scribo τήβεννος) ἐκλήθη.

Cap. XXXII.

Precari, pro Deprecari. Petronii lectio defensa.

IN Petronio nonnulla post alios à me emendata, quę nunc quidem non proponam: unum tantum locum malè tentatum adferam, siquidem non minorem meretur laudem qui veram lectionem defendit, quam qui falsam ejicit, quamvis hoc fortasse majoris operæ quis dicat. Sed ne multâ circumducam verborum ambage, locum dabo, is est pag. 100. editionis ultimæ. *Quid est, inquit, paralytice, ecquid hodiè totus venisti? Rogas, inquam ego, potius quàm tentas? totoque corpore in amplexum ejus immissus nō precantis usque ad satietatem osculis fruor.* O crux, quam tu crucias magnos Criticos! Alter vult,

vult, *non pernegantis*: alter, *non pugnantis*. Immo verò *precantis* rectè est, pro *deprecantis*. Sic apud Terentium *precator* non semel pro *deprecatore*. Heautont. Act. v. Sc. II.

——— nec tu aram tibi,
Neque precatorem parâris. ———

Sub ejusdem scenæ exitum.

——— ad Menedemum hinc pergam. eum
Precatorem mihi paro.

Donatus. *Precari, aliquando idem quod deprecari* Phorm. Act. 2. Sc. II.

—— G. ad precatorem abeam credo, qui mihi
Sic oret. ———

Quæ loca si ipsis in mentem venissent, nunquam Petronium sollicitassent.

FINIS.

AD

DEVM

Fusæ in diuturno & gravi morbo,
Anno clↄ. lↄ. xcix.

Magne DEVS, *qui templa tenes flammantia mundi,*
Qui patrem nobis te dixti, nomine Natos
Appellans blando, pravos licet, & patre tanto
Indignos, si non bonitas faceret tua dignos.
Altera jam celeres agitat per signa quadrigas,
Annum festinus properat dum condere Titan;
Ex quo me serpens per viscera torruit acri
Igne calor, Styga trans Lethæaq́ flumina natus,
Febris ubi, morbiq́ habitant crudelia secla.
Ad te confugio supplex, te voce fatigo,
Sis facilis, placidamque preces admittito in aurem.
Deme mihi hunc morbum, insolitos mihi deme calores;
Et quæ olim fuerunt juvenanti in corpore vires,
Da, precor, ut redeant, & membra trementia firment.
Grandia sunt, fateor, quæ admisi crimina, grandes
Commerui pœnas, verum clementia maior
Est tua, quæ veniam suadet sperare benigna:
Namque soles, si quando vagi de tramite recto
Cessimus (humana est ut multùm lubrica vita.)
Mox reduces, blandus peccantibus indulgere,
Vt pater errori natorum ignoscere pronus.
Sed tu, summe Parens, reliquæ mihi tempora vitæ
(Si qua tamen superant.) divinæ ad legis amussim
Institues, gradibus certisque angusta viarum
Raro trita solo facies transmittere, calcem
Vt postquàm extremum tandem pervenero anhelus,
Præmia cursuræ possim meruisse beatæ.
Vnum hoc mens animi votis ardentibus optat.

LECTOR BENIVOLE

Dum secunda hæc pars excuditur abesse coactus fui: interea temporis aliquoties, ut fit, ab operis peccatum. Peto à candore tuo & humanitate, ut hæc quæ proposui errata, & si quæ alia offendes, benignè corrigas. Vale, & his juvenilibus meis studiis æquum te præbe.

Pag.36.lin.23.*ad*,leg.*ab*.Pag.39.*ἄγνος*,l. *ἄγγνος*.Pag.41. lin.29.*cossum*,leg.*coßim*. Pag.44.lin.11.*illud*.leg.*ille*. Pag.45. *Sesquibliisse*,leg.*Sesquivliisse*. Pag.46.*Captro*, leg.*Captio*.ibid. *Capta*, leg. *Capto*. Pag.47.*ἕτειρον*, leg. *ἕτερον*. leg. Ibidem, *ἀσωτίοις*, leg.*ἀγαπήτοις*. Pag.48. lin.11.*ito*,leg.*ita*. Pag.50. lin.9. *expoletarum*, leg. *exoletarum*. Pagin.66. lin.3. *torto falcem*, leg. *torto frontem*. Pag.71.lin.15.*ibi in*,leg.*ibi monui in*. Pag.72.lin.25. *Nunc ut nihil*, leg. *Nunc nihil*, Pag.85. lin.7. *habeant*, leg.*habebant*. Pag.88.lin.1. dele *aut*. Pag.91. lin.7. *utrumquemque*,leg.*unumquemque*. Pag.91.lin.25.lege *καλινξάμενοι*,& *διχομένων*.Pag.92.lin.20. lege *ἀπαρχὴ* & *σαζεσθώσαν*.Pag.101.lin.18.leg.*Sabini*.Pag.122.lin.9.leg.*constantiæ*. Pag.124.lin.7.leg.*erat*. Pag.127.lin.9. lege *Apellinem apellentem*. Pag.129.lin.6.leg.*Iungla*. Pag.174.lin.27.leg.*superstitiosioribus*. lin.31. *μηδὲν εἰσίτω κακόν*. Pag.175.lin.17.*qui*, leg.*quæ*.Pag.181.lin.9.*nunc*,lege *tunc*. Pag.182.lin.17.*multis*, lege *multus*. Pag.193.lin.1.*huius*,lege.*hunc*. Pag.208. lin.9. *Becenices*,lege *Berenices*. lin.22. *Alimodo*,leg. *Alimodi*. lin.23. *Alio*,leg.*Alis*.Pag.213.lin.25.*ἐκαθήμην*,leg.*ἐκαθήμην*.

INDEX
Rerum & verborum in his Animadverſionum Miſcellarum libris.

B.

Birrus.

Ε'δρί-

Γερα`

Ta-

FINIS.